DUMITRU TODERICIU

AVENTURĂ ÎN ADÎNC

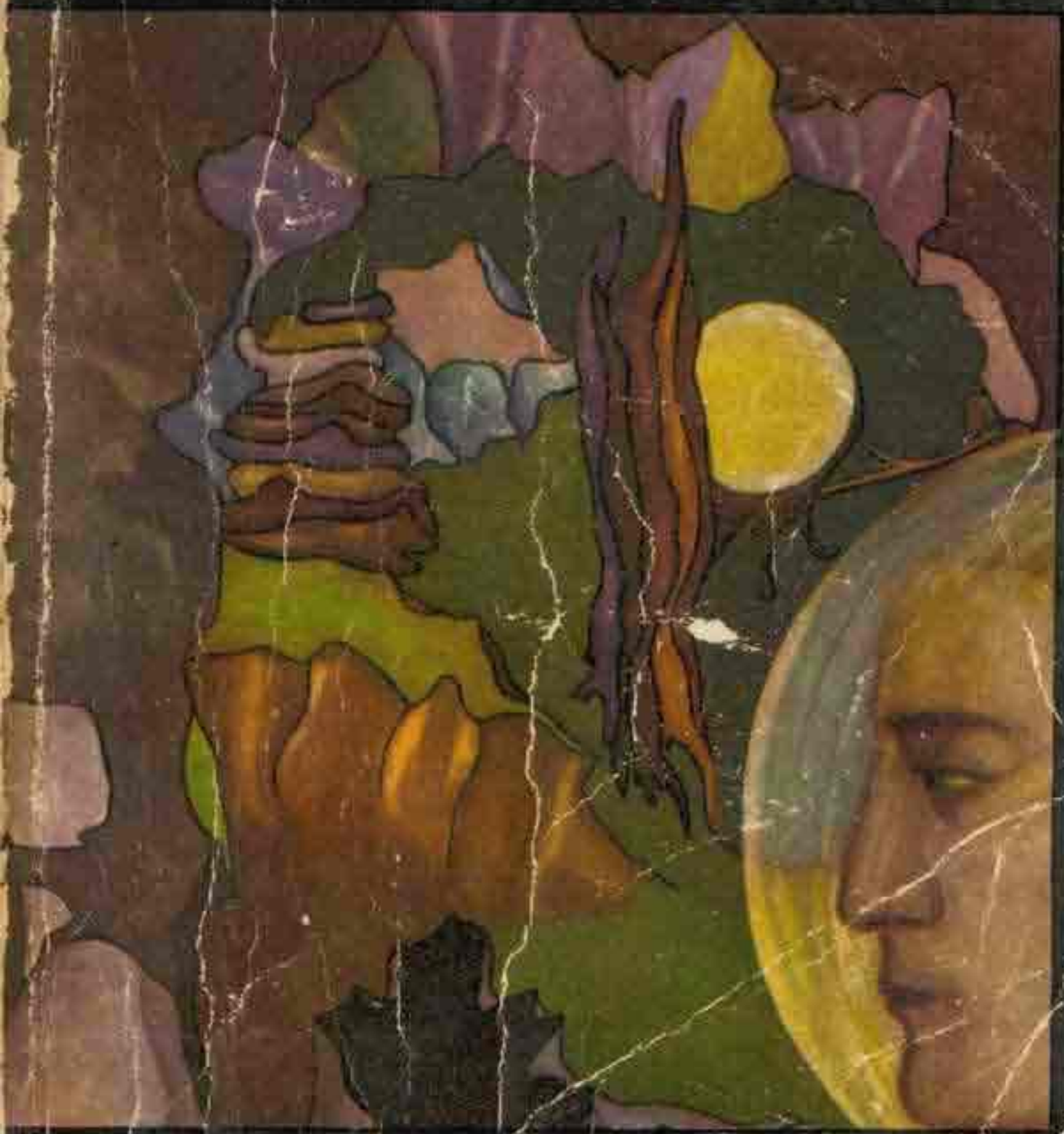

EDITURA TINERETULUI

Dosarul. Deodată cifrele, cele patru cifre, un *doi*, un *zero*, alt *zero* și un *șase*, urmindu-se, intîntuindu-se, amestecîndu-se, se înscriseră parcă pe peretele grotei feerice, pe al cărei fond dungile de întuneric ale celor patru cuvinte: DOINA, IRIS, TE IUBESC, stăruiau. «Ce tînără e Doina! se gîndi el. Iris e mai înțeleaptă. Doina... Iris. Are nevoie de ocrotire Doina... poate chiar că ea are nevoie mai multă de mine... aici... *Aici!*» se grăbi el să completeze. Apoi se sperie și își spuse: «Mare păcat că am cu mine o femeie!» Pe nesimțite, un zîmbet îi înflori în colțul buzelor, cuprinzîndu-i încet întreaga căutătură. Și totuși... sfîrși el cu voce tare, «dosarul acesta...»

Lei 5,50

DUMITRU
TODERICIU

aventură în adînc

Desenul
copertei :
DUDA
VOIVOZEANU

EDITURA TINERETULUI

la cota minus
două mii
patru sute șaptezeci

Turația, imagine trecută prin urechi a nebunei și neputincioasei zvîrcoliri a mașinii, își întrerupse urletul lacom, ca sfîșiată de o putere de nebiruit. Zadarnic mai aștepta Doina Harnagea sfîrșitul — și apoi reluarea efortului mecanic al motorului. Tăcerea — năvălită asemenea nopții într-o încăpere unde întorci dintr-o singură răsucire de mînă butonul comutatorului electric — se revărsă în toate gîndurile ei, o dată cu o mirare. O mirare preschimbată, pe loc aproape, în îndoială, devenită apoi, așa cum ai număra unu, doi, trei, patru, teamă, frică, spaimă, groază chiar...

„Cîrtița" imobilă încetase să-și mai asculte pilotul. Se înțepenise desigur, în cine știe ce strat mineral. Senzația de nestăvilită înfricoșare o cuprinse și o stăpînea acum, aidoma unei ape mari, o apă dintr-acelea care îneacă totul. Își scoase cu o mișcare tremurată inelul din deget. Îi privi piatra. Un ametist. Albastru. Speranță, nu? în limbajul pietrelor. Ridică înciudată din umeri și frica îi crescu parcă. Nu împlinise nici măcar 23 de ani. La această vîrstă este firesc să te temi, să te îngrozești atunci cînd... Așeză inelul pe o poliță a bordului. Închise apoi ochii, strîngîndu-și cu putere

pleoapele, pînă la durere. Absurd și totuși... Cuvintele lor, ale celorlalți îi răsunau acum în minte, cu totul într-altfel : „Orice oprire a motorului înseamnă catastrofă ! Totul se solidifică în jur. Mașina devine una cu roca".

Vorbele erau ale lui Dionisie Harnagea, profesorul, academicianul Dionisie Harnagea, tatăl ei. Dar „Cîrtița", cea dintîi mașină experimentală construită în vederea explorării adîncurilor scoarței planetei, „Cîrtița" fusese doar prevăzută cu motoare care nu se opresc niciodată... care *nu se pot* opri. Cît de lăudăroase păreau acum afirmațiile lui Ștefan. Ștefan Leahu, „celebrul" proiectant și constructor al autoforezei subterane, colaboratorul favorit al profesorului Harnagea, „mîna lui dreaptă", își fondase părerile pe cele trei sute de experimentări reușite, întreprinse de „Cîrtiță". Dar Ștefan Leahu nu era numai doctorul inginer Ștefan Leahu, secretar științific al Institutului de mecanică tehnică din București, ci și logodnicul ei.

Și acum ? „Ce caut eu oare în cabina aceasta strîmtă ?", se întreba cu neprefăcută mirare Doina Harnagea. „Ce caut în această cabină-laborator a unei *sape automate cu ghidaj direct* (cum numiseră ziarele și specialiștii autoforeza subterană, în ziua intrării ei în probele tehnologice). Sînt aici pentru că *așa am vrut* — își răspunse tot ea. Vroise. Și cu cîtă insistență și mai ales nerăbdare. Dorise din toată inima această „escapadă" subterană, în cursul deodată schimbat al căreia intrase, în tragica devenire a unei aventuri cu mult mai primejdioase decît și-ar fi putut închipui ea, numai cu două ore în urmă, acolo „sus", „afară"... Numai cu două ore în urmă, atunci cînd se strecurase pe furiș, fără să știe nimeni, la bordul „Cîrtiței"... Aplecîndu-și fruntea, și-o apăsă cu putere în căldura palmei deschise. Se revăzu vorbind cu paznicul cîmpului experimental, căutîndu-l pe Sandu Văraru, anume fără să-l găsească, ocolind mașina ca să nu fie văzută, în timp ce el discuta cu mecanicii stației de întreținere ; furișîndu-se printre obișnuiții gură-cască din personalul terenului experimental ; pătrunzînd prin ușa etanșă a cabinei pustii de la tribord, în corpul enorm și metalic al „Cîrtiței". Nu o văzuseră. Nici nu s-ar fi putut. Strînși în grup, ascultau explicațiile pe care Văraru, pilotul „Cîrtiței", nu le precupețea niciodată mecanicilor de la întreținere. Îl auzi apoi pe acesta trecînd peste pragul propriei lui cabine — de la babord — o replică simetrică a celei în care se adăpostise ea însăși — manevrînd dispozitivele de pornire și își reaminti cu emoție de clipa în care, în zgomotul uriașului motor, începu să-și trăiască mult doritul ei drum subteran.

Așadar... Sandu Văraru își trecu mîna cu degetele resfirate prin păr, apoi, coborîndu-și încet palma pe dinaintea ochilor și-o privi mirat : umedă. Mașinal își căută batista. Și-o scoase din buzunarul costumului de drum. Își șterse nădușeala de pe frunte. Trei sute treizeci de metri ? Ridică din umeri. Cadranul din fața lui era cu totul de altă părere. El nu era de acord cu cifrele ieșite din calculul pe care pilotul îl refăcuse mintal pentru a treia sau a patra oară. Un calcul simplu. În medie, pe minut, „Cîrtița" săpa pe verticală — ținînd seama de înclinarea normală a itinerarului urmat, patru, cel mult patru metri și jumătate. Trebuia să se găsească deci la trei sute — trei sute șaizeci de metri sub nivelul plutodromului și la o oarecare distanță de el. Cadranul însă înnebunise cu totul. După o oră și jumătate de foraj activ, sapa automată se

afla la cota... minus două mii patru sute șaptezeci! La peste doi kilometri, la doi kilometri și jumătate sub nivelul solului. Cum se putuse întîmpla una ca asta și mai ales de ce? O explicație, alta decît dereglarea indicatorului? Dacă motorul ar mai fi în funcțiune, s-ar arăta desigur utilă. Acum însă... Indicațiile acului arătător încetaseră aproape de patru minute. Patru veșnicii. I se părea absurd, dar aceasta era realitatea. Afară, cleștele rocii din ce în ce mai vîscoase continua să se strîngă, răcindu-se în jurul mașinii. Proiectata experimentare — a trei suta poate — se preschimbase în catastrofă. Își trase cu un gest brusc capul între umeri. Apăsă apoi — mașinal — butonul de pornire. Mai făcuse pînă atunci — și la fel de inutil, de cîteva zeci de ori — același gest.

De fapt — socoti el — totul devenea lipsit de sens. Chiar cursul timpului. „Cîrtița" — adevărată rachetă-sfredel, acționată alternativ de două turboreactoare și prevăzută cu un bloc-motor rezervă, fusese construită pentru a explora scoarța, pînă la *redusa* adîncime de circa patru sute de metri. Principiul de funcționare al mașinii era în aparență simplu. Galeriile-itinerar erau săpate în rocile din subsol, pe măsura înaintării agregatului. Acesta lăsa să treacă prin propriul său corp, prin canalul unui *ajutaj*[1] special construit dintr-un metal sintetic extrem de dens și de refractar, rocile transformate de „burghiul-motor" într-un curent de adevărată lavă. Acum însă devenise limpede că mașina se rătăcise și apoi se blocase.

La cea de-a trei sute doua încercare, pe un drum ce trebuia să descindă la cel mult trei sute cincizeci de metri adîncime, „Cîrtița" încetase să mai asculte de comenzile sale. Inițial o luase razna pe direcție. Apoi *coborîse vertiginos*. Deși, practic vorbind, mașina nu putea să facă mai mult decît nouăzeci pînă la o sută nouăzeci de metri de foraj de înaintare pe oră, ea se afla acum, împreună cu ocupanții săi, la capătul unui itinerar nedorit și neprevăzut, de peste doi kilometri și jumătate în *adîncime* — și încă imobilizată. În fața mașinii și în spatele ei, de-a lungul trupului ei, pe dinlăuntrul ei, prin ajutaj, roca răcită o închidea definitiv în sînul său.

Urma ANOXIA! Acesta era cuvîntul! Numele științific, prețios, impunător prin rezonanța lui sonoră, savantă, a unui anume fel de a muri. Anoxie, adică lipsă de oxigen. Sandu Văraru își frămîntă o clipă bărbia cu degetele mîinii stîngi, apoi își mai trecu o dată cu grebla celeilalte mîini prin păr. Nu era nimic de făcut. Nu *mai* era nimic de făcut.

Lovitura seacă, urmată de cele una, două, trei, patru, cinci, șase și șapte bătăi, din ce în ce mai scurte, mai puțin grele, dar mereu mai mult căptușite de inimitabilul răsunet atît de numai al lui, al aurului, venit în contact cu podeaua metalică — îi făcu să tresară pe amîndoi. O mișcare lipsită de băgare de seamă a fetei împinsese inelul de pe poliță bordului. Speriată, ducîndu-și mîna la gură ca pentru a-și acoperi țipătul neauzit, pasagera clandestină a „Cîrtiței" înceremeni: „Acum va afla că sînt și eu aici..."

Zvîcnindu-și fruntea în sus și azvîrlindu-și brusc căutătura în tavan, Sandu Văraru căută — numai pentru o clipă — explicația în imposibil. Zgomotul venise prin tubul acustic de legătură dintre cele două cabine. Dincolo însă nu se afla nici un obiect din metal care să poată cădea în acest fel. Un obiect liber — ar fi că-

[1] Dispozitiv mecanic de o anumită formă, permițînd scurgerea unui fluid (gaz sau lichid) cu o anumită viteză. (n.a.)

zut de mult, pe drum, în mers, nici nu s-ar fi auzit. Acum însă, cînd „Cîrtița“ stătea nemișcată... „Dincolo, în cabină, e cineva ! *E cineva.*“ Pilotul se întoarse spre capătul pîlniei cotite a tubului acustic. Tremurată, nesigură, absurdă, vocea lui reluă, căutînd :

— ....e cineva ?

— Te rog să mă ierți... sînt eu.

Neliniștit, cu vorbele spuse încet și repede, atît de repede încît trecură abia inteligibile prin cotlonul tubului, răspunsul păru să-i spună lui Văraru, în același timp : „îmi pare rău“, „iartă-mă“ și „îți promit că n-am să mai fac !“ Doina ? ! Fiecare sunet din vorbele fetei îi explodă pe rînd în urechi pilotului, însumîndu-se în fantasticul unei constatări care depăși pentru un moment impresia lăsată de oprirea motorului. Doina !

— Da... știi, începu ea de dincolo să vorbească grăbit, foarte grăbit. Dorința mea de a face un drum cu „Cîrtița“ o cunoști doar. Tata și cu Ștefan au rîs de mine. Nimeni nu mi-ar fi dat voie. M-am strecurat singură. Tot ce-am văzut pe ecran a fost formidabil. Rocile acelea incandescente. De fapt... Evident că aveam intenția să-ți spun. Adică să-ți dau un semn că sînt și eu aici. Mi-a căzut inelul. Nu-i așa că nu te superi ?

„Să se supere ?“ Întrebarea Doinei îl readuse la realitate. O cunoștea de mult. Fusese dintotdeauna o zvăpăiată fata aceasta. O răsfățată a lui Dionisie Harnagea și desigur că într-o oarecare măsură și a logodnicului ei, doctorul Ștefan Leahu. Dar ce idee să se „strecoare“ în mașină — așa numea ea actul acesta de imprudentă nebunie. Se înfurie. Asta îi mai trebuia lui acum. Căutînd încruntat spre deschizătura tubului acustic vroi s-o înfrunte, s-o certe, să-i spună că... Brusc, redeveni calm. Toate acestea nu mai aveau nici un rost. Nu, acum trebuie cu totul altceva. Și oxigenul ? Întrebarea aceasta îi năvăli o dată cu accentul tragic pe care îl ascundea într-însa. Înjumătățit. Sîntem doar doi. Timpul de viață care mi-a rămas, care ne-a *mai* rămas, se corectă în gînd Văraru, a scăzut și el la jumătate.

— Doina, va trebui să mă ierți că deocamdată nu voi putea să-ți țin de urît. Fapta dumitale pentru care nu are rost să te cert, m-a avansat pe postul de șef de echipaj și pe bordul navei noastre plutonice este nevoie de disciplină. Vei fi nevoită să mai rămîi cîtva timp numai cu dumneata însăți. Vreo treizeci sau patruzeci de minute. Cifrele pe care le citesc pe aparatele de bord nu îmi îngăduie încă să pun mașina în mișcare... pînă atunci trebuie să fac niște calcule...

— Înțeleg... Te rog chiar. Voi aștepta cuminte. Ai nevoie de liniște, mai ales dacă faci calcule.

Sandu Văraru nu-i răspunse. Deschise un caiet de tabele, cercetă cadranele unor indicatoare și mîzgăli ceva pe o filă de carnet. Calcula durata de rezistență fizică a echipajului, în funcție de rezervele de oxigen aflate la bordul „Cîrtiței“.

Cu privirile pironite pe cifrele însemnate pe hîrtie, Sandu Văraru nu își putu stăpîni un fior. Calculul arăta că peste douăzeci de minute va trebui să treacă pe rezerva de oxigen din butelii. Aparatul de produs prețiosul gaz din roca săpată își încetase activitatea și el, o dată cu blocarea motorului. Aerul din cabină devenise viciat. Apăsă pe un buton. Întinse mîna, trase de o manetă. Manevră două mici robinete. Nemiloasă, ideea de adineauri îl cuprinse din nou. Orice amînare devenise inutilă. Nu trebuia să-și mai dă-

ruiască nici una. Era doar evident că mașina nu mai avea șanse să funcționeze. Legătura cu exteriorul? Balizajul fusese și el întrerupt. Unde? Își scutură gîndurile care începeau să se încurce. Să fie oare aceasta poarta pe care intră teama în mintea omului? Mai rămăseseră cîteva minute pînă la termenul pe care și-l acordase, cu voce tare, pentru repornire. Închise ochii. Gînduri. Devenind pilotul „Cîrtiței" — și cît își dorise el acest lucru! — inginerul Sandu Văraru acceptase în mod liber consimțit toate „riscurile meseriei".

Singur, ar fi știut și să moară... Dar acum, prezența și a acestei tinere, a acestei studente la filologie, care preferase unei după-amieze banal petrecute acolo „sus", în societatea ei obișnuită, o presupusă escapadă pe sub pămînt, prezența ei aici, la bordul „Cîrtiței", indiferent de modul în care se realizase, modifica cu totul datele problemei. Vor muri amîndoi. Vor muri și nimeni nu va ști niciodată ce s-a întîmplat. „Cîrtița" era doar un prototip. Nu vor avea cu ce s-o scoată. De altfel nici nu vor afla vreodată unde se află.

Cînd s-o fi întrerupt balizajul? Precisă, întrebarea îi stărui lui Văraru în minte, revenind mereu, obsedantă. Mașinal, fizicianul controlă instalația de intercomunicații. Inutil. Verifică apoi aparatura de aeraj. Oxigenul era asigurat din butelii timp de încă nouă ore. Dar după aceasta? Va trebui să-i spună. Și reacția ei? Nu. De vreme ce dorise atît de mult acest drum, de vreme ce îndrăznise și izbutise să se îmbarce clandestin la bord, pentru ceea ce probabil că își închipuise că va fi doar o mică excursie, o călătorie de probă, în subteran, ar fi trebuit să-și dea seama că totuși există și riscuri. Ba nu! Era, sau mai bine zis *fusese* și ea tot atîta de sigură ca și el. În ruptul capului, el însuși nu s-ar fi încumetat să pornească singur la

drum, dacă nu ar fi avut cel puțin aceleași certitudini în bună, în sigura desfășurare a itinerarului. Parcă se auzea pe el însuși, raportîndu-i academicianului Harnagea: „Mă simt mai bine la manșa „Cîrtiței" decît la volanul propriului meu automobil". Iar acum? Acum... sfîrșitul. Cît de ciudat mai răsună în minte acest cuvînt, atunci cînd, deodată și ireversibil, devine autentic. De fapt, sîntem doi condamnați la... „În submarine este interzis să vorbești despre înec..." Cine spusese oare aceste cuvinte? Le citise o dată, de mult, pe cînd era copil, într-o revistă. Cu cîtă pasiune urmărea el pe atunci aventurile echipajului unui submersibil călătorind în jurul lumii! Romanul scris de un autor francez, care nu se număra printre maeștrii genului, îi deschisese totuși gustul pentru neobișnuit. Desigur că în realitate submariniștii... Este totuși cît se poate de practic să nu vorbești despre asta. Dar poți oare nici să nu te gîndești? De pildă, acum, eu, ba nu, noi doi, Doina și cu mine. Dacă noi... Magia acestui „dacă" răsărit în minte de dincolo de pragul instinctului de conservare îi trezi hotărîrea. Nu! Îi va spune! Trebuie să-i spun și încă chiar acum. Imediat.

— Doina.

— Daa...

— Nu știu cum să încep...

— Ce să începi?

— Îmi pare deosebit de rău că în loc să răspund altfel curiozității care te-a adus aici, a devenit necesar să te pun la curent cu... cu ceva care... cu ceva ce nu am dreptul să-ți ascund...

— Dar despre ce este vorba? Și de ce pe tonul acesta atît de grav, domnule șef de echipaj? Un șef urîcios, care nici nu și-a întîmpinat echipajul cu o urare de bun venit la bord, nu-i așa? Sau tot ești supărat că m-am

urcat fără bilet ? încercă ea să-i întoarcă răspunsul în glumă. Dar vorbea stăpînindu-și cu greu tonul vocii și strîngîndu-și cu putere pleoapele ochilor închiși. Da, da, continuă ea. Un ton prea grav. Știi doar că dacă te-ai gîndit la o cerere în căsătorie, te afli în întîrziere. Mîna mea a fost acordată de mult. Am un logodnic. Iar pentru alte comunicări poți să fii mai puțin protocolar și în orice caz mai explicit. Introducerile alambicate m-au impresionat întotdeauna într-un chip neplăcut.

În mintea fetei însă crescuse dintr-o dată dorința ca el să nu-i spună. Ea își apăsă pentru cîteva clipe degetele și apoi palma mîinii stîngi pe rădăcina gîtului, ca și cum ar fi vrut să-și stăpînească o zbatere. Nu voia să-l audă vestindu-i lucrul acela. „De nu mi-ar spune !“ își repeta ea în gînd și poate că de aceea chiar se hotărî să i-o ia înainte vecinului său de drum, într-un fel în care ar mai fi putut să-l oprească la timp.

— Știu ce socotești că trebuie să-mi spui. Știu... Ești încă supărat pe mine și te necăjește faptul că trebuie să repari ceva, sau poate să mai refaci un calcul necesar repornirii. Dar și dumneata ai spus că pilotul oricărei mașini este și unic stăpîn la bordul ei. Nu te sinchisi de mine. Apucă-te de treabă. Găsește soluțiile. Nu încrederea în mașină a precumpănit cînd m-am hotărît să mă furișez în această cabină. Știi doar cît de mult dorisem acest lucru și mai ales cît am luptat pentru el. Nu mi s-a dat, *l-am furat*. Dar să știi că am avut și am încredere în dumneata. Nu e nici o nevoie să-mi spui acum ce s-a întîmplat. Nici nu aș pricepe și apoi sînt convinsă că este ceva... ceva care *trebuie*, în sfîrșit ceva care *se poate* repara. Judec acest lucru după calmul dumitale. Știu că ești pregătit să faci față defecțiunilor. Tatăl meu te lăuda întotdeauna pentru încăpățînarea cu care nu renunțai la ideea de a încerca, chiar atunci cînd ceilalți erau de mult descurajați, sau cînd considerau toate posibilitățile de experimentare epuizate.

— Dar, Doina, este vorba acum de cu totul altceva, sîntem într-o situație...

— Bine. Bine ! Iartă-mă că te întrerup. S-a întîmplat desigur ceva, trebuie să intervii și eu debutez pe acest bord prin a te ține de vorbă. Am exagerat poate proporțiile presupusului accident. Ce vrei, așa sînt. Uneori — ca multe alte femei — exagerez. Îmi place prea mult siguranța. Dar, îți repet, tatăl meu și apoi toți băieții de la Institut...

— Doina, eu vreau...

— Știu. Adică îmi închipui. Aveai totuși de gînd să-mi ții un curs de mecanică și eu te-am dezumflat. Te asigur însă că nu simțeam nevoia să-ți aud explicațiile. Nu. De loc. Sînt brutală, nu ? Fără îndoială că nu m-ai fi iubit niciodată. În orice caz, în timp ce tu îți vezi de ale tale, eu aștept... Apoi, știi ? Să nu te temi pentru prezența mea aici. Cînd vom ajunge „sus“, ceva mai tîrziu, explicația o voi da doar eu... Sper să reușesc să-i fac să înțeleagă că eu nu port vina că nu m-am născut bărbat. Asta à propos de replica tatălui meu, cînd i-am cerut, pentru ultima oară, să-mi dea voie să particip la un drum plutonic. Mi-a zis, privindu-mă lung, că „nu ar fi trebuit să mă nasc femeie“... Dar iartă-mă. Tac. Te las să lucrezi.

Ridicîndu-se în picioare, bărbatul își dezlipi privirile de sub vraja aparatelor de bord și mai ales a cadranului indicator de adîncime. Se aplecă sub pupitrul de comandă. Deschise trusa de intervenție. Inutil desigur. Înlăuntru, în cabină nu se întîmplase doar nimic. Înțelese însă că ea știe și trebuia să facă ceva.

Lucioase, noi, instrumentele de măsură și control și cele cîteva unelte de montare și demontare — pînă acum niciodată folosite — îi vorbeau parcă fiecare...

— Doina...

— Daa...

— Doina, dumneata... dumneata te-ai jucat vreodată cu stelele ?

Fetei care urmărea cu atenție zgomotele mărunte ale muncii bărbatului, întrebarea îi aduse parcă o năvală de spaimă. Ce trebuia să se fi întîmplat pentru ca Văraru, un „dur", reputat ca atare, să-și aducă aminte acum de stelele care nu își trăiesc strălucirea aici în fundul pămîntului, decît în închipuirea celor care le poartă cu ei ? Încruntarea care-i umbri gîndul se preschimbă repede în contrarietate. Și apoi... Auzi ! Să te joci cu stelele. Ce fel de joc o mai fi și ăsta ?

— Nu. Cu stelele ? Cum să mă joc cu stelele ?

— Bine, continuă încet bărbatul care se întrerupsese din activitatea lui. Uite așa. Privești cerul înstelat al nopții. Îți alegi o stea. Una firavă. Abia de o poți vedea. O alegi timp îndelungat, fără grabă, pînă dai de ea, pitită-n umbra altora, mai luminoase. Apoi, apoi te faci că o pierzi.

— O pierd ?

— Da, *te faci* că o pierzi, sublinie el ultimul cuvînt, te faci c-o pierzi ca să *te poți face* mai pe urmă că o găsești. Nici nu-ți închipui ce plăcut este s-o găsești. Cît te bucuri...

Imaginea jocului își crescu în gîndurile fetei dimensiunile pînă la realitate. Clădindu-se caleidoscopic din închipuire, un cer aevea își ridică deasupra zbuciumului ei miriadele sale de constelații și înfățișarea lui odată întregită îi deschise o neașteptată ușă spre far-

mec... *tocmai acum,* își zicea ea. Încercă să-și închipuie fața bărbatului de care o despărțea peretele metalic al mașinii :

— ...și dacă nu o mai găsești niciodată ?

— Atunci înseamnă că ai pierdut. Uneori se întîmplă și asta. Glasul lui Văraru era calm. Grav. Adînc. Liniștit. Glasul lui dintotdeauna ? Fata își simți neplăcută încruntarea reapropiindu-se. De ce oare ? Cînd rostise cuvîntul „uneori", vocea bărbatului vibrase ușor. Apăruse în ea ceva ce nu face parte din glasul lui cel dintotdeauna. Ceva care... Oare cu adevărat sosise sfîrșitul ? Nu ! Chiar de ar fi așa, datoria ei era să încerce cel puțin să se poarte la fel. Să-i răspundă cu același cunoscut glas al obișnuitului. Să nu-i lipsească din glas *neștiința*... Să nu simtă omul de alături că și ea *știe*, că a simțit, că a aflat... Că îi este frică, atît de frică. De dincolo zgomotele se auziră din nou. Metal lovit de metal. Sandu Văraru lucra. Ea și-l închipui montînd, demontînd, măsurînd. Frica o părăsi, dar nu de tot, i se păru doar că se ghemuiește undeva mai departe, îmbrăcîndu-se în propriile ei nelămuriri, gata să sară din nou, oricînd, în plină lumină.

— Doina...

— Da, Sandu... Dar nu se mulțumi să-i răspundă. Volubilă, ea își porni șirul vorbelor, continuînd o convorbire forțată pe care atenția bărbatului furată de ceea ce se întîmplase cu mașina nu o mai urmărea decît poate pentru a surprinde în cuvintele ei vreun semn al acelei neliniști cu care se trădează primejdia, atunci cînd o știi sau încerci s-o măsori... „A fost o cursă extraordinară. Nu ? Și ecranul ?" Ambele cabine aveau cîte un cadran-ecran prin care se observa roca topită de înaintarea agregatului.

— Ce joc caleidoscopic de nuanțe! Nu aș fi bănuit nicicînd că focul poate îmbrăca atîtea haine surprinzătoare. Și apoi toate aparatele din cabină! Nu zău. Parcă m-aș afla într-un laborator de cercetări...

— De fapt așa și este... Ecranul acesta, pe care ochii aparatelor văd o incandescență studiată de simțurile lor mecanice, ce transpun în cifre imaginea materiei otrepite, arse de burghiul motorului în înaintarea sa, și trecute prin însuși corpul mașinii, sub formă de rocă gata consumată, azvîrlită înapoia mașinii, ca să înghețe din nou, merită să fie privit ca un panoramic al celui mai neașteptat fantastic...

Înainte de a se corecta el însuși, glasul tinerei interveni energic și nu fără o ușoară nuanță de ironie :

— Devenim declamatori, Sandu. Încă puțin și ai să începi să-mi vorbești despre măruntaiele fluide ale rocii, în care aparatele tale citesc pagină după pagină faimoasa carte a naturii? Haida de! Cred că nu este cazul să... Vocea ei se opri brusc. Ironia îi slăbi siguranța din glas și tonul acestuia amenință o clipă să devină tăios. Nu. Mai bine nu. Mai bine să tacă decît să-i arate că știe.

— Sandu, continuă ea. Nu este nevoie... Iartă-mă. Am vrut să spun că nu trebuie să-mi faci nici o demonstrație. Chimia, mineralogia, petrografia și cu atît mai puțin mecanica aplicată nu au constituit slăbiciuni de-ale mele nicicînd. Poate unde am auzit prea mult vorbindu-se despre ele în jurul meu. M-am suprasaturat de ele. *De* ele, sau *cu* ele? Poate că vrei să-mi spui cum ar trebui să mă exprim corect. Vezi, nici măcar nu pot s-o fac, cînd este vorba de chimie și rudele ei celelalte...

Cu un surîs în gînd, Sandu Văraru o lăsă să continue. Nu strica de loc să vorbească. Să vorbească. De-abia

mai cîștiga el timp. Pentru ce? Știa doar prea bine că nu se mai poate face nimic. Iar cînd va afla și ea? Fără îndoială că se va întîmpla și acest lucru. Acum încă nici nu bănuiește. Mai tîrziu însă?

Stăpînit, glasul Doinei continua să-i parvie prin tubul de legătură, care reda fiecare sunet limpede, nelipsindu-l de nici o nuanță.

— Ei, nu ai sfîrșit?

Tresări. Îi spusese doar că motorul are nevoie de o foarte scurtă odihnă. Ea nu știe desigur — își închipuise el — că esența funcționării „Cîrtiței" constă dimpotrivă în permanență, în continuitatea neîntreruptă a forajului de înaintare, asigurat automat în caz de pană prin intrarea în funcțiune a unui al doilea bloc motor. Dar rezerva, deși încercată și verificată de atîtea ori — nu intrase de astă dată în rol. Glasul vecinei continua :

— Știi, Sandu... M-a cuprins parcă un început de teamă. Am auzit, am avut mai ales în ultimul timp, adică în cele din urmă momente dinainte de oprirea motorului, senzația că mă găsesc într-un ascensor intrat într-o vertiginoasă cădere. Nu aș putea spune că mi-a plăcut.

Broboane mari de sudoare rece mustiră pe fruntea pilotului. Așadar și ea avusese senzația acelei prăbușiri în gol, despre care el își închipuise că e doar un renghi al nervilor solicitați de implacabila și inexorabila oprire. Doina continuă :

— Da, nu mi-a plăcut. Din fericire nu a durat prea mult. Totuși, totul a fost... Glasul preschimbîndu-i-se brusc, deveni deodată vioi. Sandu? Cît e ceasul? Doamne! Al meu arată aproape patru și jumătate. Se va face tîrziu. Prea tîrziu. Ar trebui ca pînă la șase sau cel tîrziu șapte să ne aflăm iar acolo, sus, afară. O să pornim curînd, nu? Așa-i că nu trebuie să-mi fie teamă?

O lăsă din nou fără răspuns. Și ea vorbi mai departe. De-abia cînd glasul neprevăzutei lui însoțitoare păru că-și pierde din liniște, îl năvăliră iarăși îngrijorările legate de prezența ei la bordul „Cîrtiței"...

— Vorbeai de teamă ? Nu ? Adică, da. Sigur. Vom porni. Voi mai lăsa însă puțin motorul să respire... să se răcească...

Cea din urmă șuviță, slab luminată de pe fața cadranului-ecran, se stinse. Pămîntul sfîrșise de înghițit mașina.

— Sandu...

Șoptită, chemarea îl surprinse pe Văraru. Ea însă se gîndea mereu la altceva.

— Sandu, cred că bunul dar sobrul și prețiosul meu logodnic va face niște ochi cînd va afla, cînd îi voi spune că am fost... Ascultă — glasul fetei crescu ușor în intensitate — tata... tata însă... El nu va trebui să știe vreodată despre această escapadă a mea. Ai să-mi promiți că odată ajunși sus vei păstra secretul ? Dar nici nu mi-ai spus pînă la ce adîncime ai coborît ? Cu viteza despre care-mi vorbeai — cred că acum trebuie să ne fi oprit la vreo trei sute, trei sute cincizeci de metri, nu ?

Zgomotele instrumentelor se auziră din nou. Sandu Văraru alesese din ochi un măsurător de tensiune. Îl ridică. Rece, metalul întîi îl înfioră. Așeză binișor obiectul la loc. Închise trusa. Deschise o alta, continuînd să tacă. Devenise felul lui de a răspunde. Dialogul îl aducea iar pe marginea prăpastiei din care creștea noaptea adevărului pe care acum i se părea că nu-l mai poate amîna ; cu toate că el încă nu găsise nici o soluție.

— Eeei...

— Da, Doina. Mai trebuie să așteptăm. Poate încă vreo alte treizeci sau patruzeci de minute. Cifrele arătate de aparatele de bord nu îmi îngăduie încă să pun mașina în mișcare. Ce vrei ? Amănunte izvorîte din condițiile concrete de funcționare ale mașinii. Mă întrebai la ce adîncime anume ne aflăm. Trebuie s-o determin. Încă nu am făcut-o. Te plictisești ?

— Dar nu mă plictisesc de loc, se auzi glasul fetei. Nu. Nu mă plictisesc. Și apoi, rețeta nu mi-ai dat-o dumneata însuți ? Cred că-mi dai voie ?

— Eu ? Ce să-ți dau voie ?

— Să mă joc cu stelele. Iac-așa. Îți alegi o stea mică, mică. Sanduu ! Am regăsit-o. Iar am regăsit-o. Cîștig mereu ! Sandu ! și glasul tinerei brusc obosit tremură într-un chip cu totul neobișnuit : Sandu, dumneata nu te bucuri ?

— Ba da, Doina. Mă bucur. Cred că ai dreptate. Așa se cuvine. Toate stelele pierdute trebuie regăsite...

Auzindu-i cuvintele, privirile de dinlăuntru ale Doinei Harnagea părăsiră o închipuită Cale Lactee, coborînd înspre solul în adîncimile căruia se aflau ei doi. Coborîră și acolo, la hotarul dintre cer și Pămînt, căruia oamenii îi spun de obicei zare, descoperiră ca într-un apus luminat de o ultimă geană de lumină, o procesiune de umbre și de lumini. Dionisie Harnagea, prietena ei Iris, Nicolae, portarul-paznic de la cîmpul de experimentare, singurul care o zărise intrînd în mașină, Ștefan Leahu, logodnicul ei, o colegă de liceu pe care nu o mai întîlnise de cîțiva ani, fosta ei profesoară de pian, secretara tatălui ei și o grămadă de cunoscuți și necunoscuți, urmau la pas o pată de lumină ale cărei margini irizate se stingeau treptat, micșorînd-o. Părînd că pornește din ea însăși, cortegiul se depărta încet, înghițit de neant, fără ca nici unul dintre „ei" toți să-și

întoarcă fața, să-i caute drept în ochi și s-o cheme : „Doina, hai, vino cu noi...“ Trase cu putere aer în piept și își umezi buzele. Toate stelele pierdute *trebuie* regăsite și *trebuie* să crezi acest lucru chiar atunci cînd pare lipsit de temei. Trebuie ! Simți ceva prelingîndu-i-se ușor pe obraji. Două lacrimi...

Dincolo, Sandu Văraru continua să lucreze. Zgomotele dese păreau să trădeze un alt curs al strădaniilor lui. Așa și era. Luminoasă, vie, fierbinte, ideea se aprinsese sub fruntea lui ca un bec.

o partidă întreruptă...

Ștefan Leahu, înălțîndu-se pe vîrful picioarelor, își făcu vînt ca de obicei și racheta se abătu năprasnic asupra mingii, azvîrlită în sus cu cealaltă mînă. Serviciul lui Leahu era reputat imparabil. Iris însă îi făcu față și, neașteptată, întoarcerea mingii îl găsi pe fizician descumpănit. O prinse, dar nu izbuti să o trimită înapoi decît pînă în plasă. Avantajul era al tinerei sale partenere. Partida debuta promițător. Servi din nou, cînd, năvală zgomotoasă, de undeva din spatele boschetului apropiat, se ivi — stăpînindu-și cu greu gîfîiala — secretara comisiei tehnice a Institutului. Flutura un plic mare, alb, cu disperarea cu care își agită batistele în semn de rămas bun pasagerii unui vapor plin cu emigranți fără voie, abia desprins de la ultimul țărm ospitalier.

Iris ajunsese prima lîngă banca dintre cele două terenuri gemene de tenis de cîmp. Prăvălită pe șipcile verzui ale băncii, secretara abia mai sufla. Tînăra îi luă plicul și mașinal i-l întinse doctorului Leahu, care, cu o manifestă nedumerire întipărită în priviri, se apropiase și el. Acesta îl luă, îl deschise.

— De la profesor ?

Mut, gestul secretarei, care nu găsi altă putere decît aceea de a face un semn din cap, îi confirmă așteptările și totodată surprinderea.

Iris urmări pe fața lui Leahu imperceptibilul joc de linii — cercetătorul era un om pe cît se poate de stăpînit. Trăsăturile dure ale înfățișării sale nu lăsau de obicei loc unor prea mari schimbări de expresie. De astă dată însă pe fața doctorului se întipărise contrarietatea. Urcînd de pe hîrtia scoasă din plic, privirile doctorului Leahu se deplasară încet, ațintindu-se în ochii partenerei sale de tenis. Stingherită, fata avu pentru un moment senzația copilului surprins de educator, cu cine știe ce soție și o neliniște crescută brusc în gînduri o îndemnă să se întrebe dacă nu cumva urgenta misivă conține vreun reproș la adresa ei. Abia, cînd uscate, buzele lui Leahu lăsară să scape o constatare pe care nu s-ar fi așteptat s-o audă de la el, cel întotdeauna sigur, Iris Arachelian își dădu seama că se întîmplase ceva deosebit de grav.

— E de neînțeles...

Apropiindu-se, pe lîngă umărul robust al bărbatului, Iris citi cele cîteva rînduri așternute pe fila albă de mîna grăbită a profesorului Harnagea :

„Leahu !

Te aștept. Cu planurile „Cîrtiței“ și cu detaliile de intervenție în caz de accident. Urgență !“

Sub cele trei rînduri ale laconicei chemări, în loc de semnătură, un simplu *H*. O inițială cu trăsăturile mari cît un sfert de coală — trădînd o grabă care, ca și de

altfel întreg stilul chemării, nu făceau parte din obișnuita etichetă a lui Harnagea. Sobrietatea, distanța, morga acestuia lipseau. Nu, nu era Harnagea, omul care chiar cu propria lui fiică, orfană de mamă de la naștere și pe care o crescuse cu atîta grijă, nu vorbea decît cu „dumneata". Cu adevărat se întîmplase ceva deosebit. Iris Arachelian, preparatoare în laboratorul de încercări de rezistență din Institutul de cercetări geofizice al cărui director era Dionisie Harnagea abia putu să se țină pe urmele lui Leahu. Cu scrisoarea în mînă, acesta se smulsese locului, rupînd-o pur și simplu la fugă spre Institut. Cele două terenuri de tenis de cîmp se aflau în parcul din spatele impozantei clădiri a acestuia.

nicolae străjan informează

Chipiul negru cu cozorocul strălucind de departe și purtînd la mijloc, deasupra acestuia, însemnele aurite ale Institutului, brodate cu fir, nu reprezenta doar un semn distinctiv al portarilor sau paznicilor de serviciu, consemnîndu-le esența de autoritate, indispensabilă în teorie oricărui cerber de instituție publică. Nu. Atunci cînd o caschetă aparținea unuia ca Nicolae Străjan, dobîndea o însușire în plus : vorbea. Cuvînta într-un limbaj propriu, desigur, dar nu lipsit de gama celei mai variate expresivități, datorită zecilor de feluri în care era sucită, îndoită, rotită sau pur și simplu frămîntată în mîinile mari, puternice și cu degete noduroase ale lui Nicolae Străjan. Un observator cît se poate de atent

și inspirat de părerile specialiștilor în ale albinelor, care pretind că au descifrat în mișcările de aripă ale acestora codul unor semnalizări complexe, susținuse că s-ar fi putut redacta chiar și un dicționar de sentimente în care durerea, tristețea, bucuria, necazul, nedumeririle și celelalte stări ale profilului psihic ar fi putut fi traduse prin mișcări de chipiu, sau cu chipiul, ale lui Nicolae Străjan.

Uneori, în mîinile agitate ale portarului-paznic de serviciu cu schimbul și la „terenul experimental" (locul de start al „Cîrtiței" în expedițiile sale de explorare), chipiul părea a exprima o dilemă. Așa era și acum. Dar nu-i vorbă că și evenimentul, de pe urma căruia se întîmplase una ca asta, nu era de ici, de colea. Întrebarea pentru Străjan se punea hamletian : „Să spun sau să nu spun". Și-apoi, dacă va spune, cît anume trebuia să spună ? Tot ? Nu... Străjan, la simplul gînd că s-ar putea să aducă totul la cunoștința celor aflați în drept de a ști, clătină din cap. Nu se poate, ori poate...

Trecuseră mult prea multe ore de la plecarea mașinii în probă. În curînd vor fi ceasurile șapte și... nimic. Privirile lui Nicolae Străjan măsurară în zadar cîmpul rămas gol. În afară de movila îngrămădită în privire parcă de o cîrtiță uriașă și care trăda locul prin care mașina lui „domnu Sandu" pătrunsese în pămînt sau de urmele unor mușuroaie acum aproape nivelate, formate în cursul precedentelor plecări și sosiri, nimic nu mai apărea pe întinderea *plutoportului* experimental. Această ultimă numire a cîmpului experimental îi aparținea lui Dionisie Harnagea. Se exprimase în acest fel în cursul unui interviu dat Radiotelevizionii, iar Străjan, amator de cuvinte neobișnuite, o reținuse.

Nimic. Obișnuitul zgomot — propriu ivirii mașinii „din pămînt" nu creștea brusc din sol. Caracteristicul

mușuroi de pămînt urmat de apariția unui guler de ma-
terie incandescentă nu începea să se formeze, oricît ar fi vrut Nicolae Străjan să-l vadă. Devenise limpede că ori mașina a ieșit din pămînt prin altă parte — lucru cu totul potrivnic obiceiului și așteptărilor, ori s-a împotmolit în adînc, undeva și atunci...

Chipiul se opri din rotire și tras cu putere pînă la urechi luă poziția hotărîrii. Încălcîndu-și obligațiile profesionale, Nicolae Străjan încuie ușa de la cabina lui, durată din tablă metalică și din sticlă, și se îndreptă spre oraș. Ajunse la Institut. Pătrunse în clădire. Luă liftul, străbătu două-trei coridoare și se opri în fața ușii închise a biroului lui Dionisie Harnagea. Bătu. Nici un răspuns. Bătu din nou. Tot tăcere. Atunci, după ce se descoperi și își consultă parcă din nou chipiul, cumpănindu-l o clipă între degetele dreptei — portarul apăsă clanța ușii.

Dincolo, la început, nimeni. Secretara lipsea. Apoi, drept, temut, întrebător în pragul încăperii propriu-zise a biroului său, apăru academicianul.

— Ce este, omule ?

Puțin iritat, glasul savantului lipsit de aristocratica lui tonalitate obișnuită îl izbi pe Nicolae Străjan care, pierzîndu-se cu totul, rămase mut. El trebui să fie de-a dreptul interogat pas cu pas, pentru a mărturisi coherent, în cele din urmă, pricina pentru care venise.

Dionisie Harnagea asculta atent, încruntîndu-se din cînd în cînd. Așadar acestea se petrecuseră. „Cîrtița" plecată la drum, în cadrul obișnuitului său program experimental de foraj, dar pentru o experimentare nouă nu revenise ca de obicei. Neplăcută întîmplare !

— ...Zici că te-ai uitat bine la ceas ? Era cu adevărat ora trei cînd a plecat mașina ?

În glasul său neaoș din Transilvania, portarul Nicolae Străjan (care își revenise complet din emoție ; vorbise doar pentru prima oară atît de mult cu profesorul) continuă, oarecum supărat că i se pune la îndoială precizia informației.

— Două, mă rog frumos. M-am uitat bine, cum să nu mă uit și chiar din acest motiv m-am prezentat la domnia voastră ca să vă aduc la cunoștință, zise el înțepat. Că doar am avut — zău, eu am avut vreme să-l rog să treacă pe la mine, că avea o notă de serviciu. Numai că dumnealui s-o fost uitat tare la mine, vreau să zic aspru, o dete el pe graiul lui obișnuit și agrăindu-mă cu glas ridicat mi-o dat poruncă să nu-l mai supăr atîta, că-i cu grabă și are să o ia cînd s-o întoarce la lumină, că zicea că pînă în două ceasuri îi înapoi și-apoi, mă rog frumos, se scărpină nervos, cu mîna pe după ceafă, portarul, mi-a zis chiar cu vorbele lui : „Aldat ai uitat să mi le dai, iar acum te grăbești ?"

Răspunzînd în continuare privirilor nedumerite ale lui Dionisie Harnagea, Străjan își urmă monologul :

— ...știți *aldat* !... Vreau să zic că de multe ori, în cîte o zi de pauză, dumnealui mai venea, mai încerca mașina pe loc... Acum tot una mi-i, mă țipați afară sau nu... O dată chiar, pentru vreo jumătate de ceas cît o probat motorul, m-o fost luat și pe mine înlăuntru... Fainâ mașină, n-am ce zice ! Da, mă rog ca să vă spun, era pe la două. După ce-o dat în vorbă o țîrucă cu mecanicii, s-o urcat și-o pornit. O dată numai ce s-o fost umplut zarea de fum și de flacără, ieșind de acol' din botul motorului și-apoi s-o sfredelit singur în pămînt pierind din ochii mei...

Uitînd de prezența portarului și urmărit doar de gîndurile care îl frămîntau, Dionisie Harnagea trecu de la calmul lui, cel atît de obișnuit, la o activitate febrilă a

cărei agitație se împărți de îndată între telefon, radiodispecer, butoanele diferitelor sonerii și cîteva saltare ale biroului.

Vorbea, apăsa, căuta, întreba...

Uluit, Nicolae Străjan — se afla doar în slujba Institutului de mai bine de zece ani — avu prilejul să descopere pentru întîia oară un alt Harnagea decît îl știau mulți și și-l închipuise el însuși. Omul de după birou nu mai era cel care-i dădea atent bună dimineața ori bună ziua de cîte ori trecea pe poarta terenului de experiențe... Speriat de schimbarea petrecută cu savantul, ca de un proces teribil pe care el însuși îl declanșase fără voie, Nicolae Străjan, mașinal, fără să mai aștepte gestul de concediere, care întîrzia, începu să-și muncească din nou chipiul între degetele neîndemînatice ale mîinilor.

Dar aceasta nu dură decît o singură clipă. Stînd brusc locului, după ce-l mai privi o dată speriat pe directorul Institutului, portarul făcu un semn din cap, în chip de rămas bun, și apoi se urni, retrăgîndu-se de-a-ndăratelea spre ușă. Dionisie Harnagea păru a nici nu-i observa dispariția.

Reîntors la postul său, Nicolae Străjan scrută terenul. Nu se întîmplase nimic între timp. Sfîrșit ca de o treabă peste puterile sale, Străjan se lăsă greu pe scaunul cu speteaza îmbrăcată în plastic negru. Mecanic, răsfoi registrul de intrări și de ieșiri, în care o caligrafie stîngace însemnase totuși și plecarea „Cîrtiței" în ultima ei probă. Deodată tresări. Tresări aducîndu-și aminte că... Desigur, tocmai acest gînd legat de ceea ce nu-i spusese lui Dionisie Harnagea era acela care îl pornise la drum... Nu avusese însă curajul și totuși trebuia, trebuia... Începu din nou să-și frămînte chipiul, cu care se uitase într-o mînă.

„De ce să fie nevoie să-l anunți și de asta, tot tu ?" părea că-l întreabă supărat chipiul, fulgerîndu-l cu o sclipire de lumină răsfrîntă de partea superioară a cozorocului lăcuit. Dar cine altul s-o fi făcut ? Cei de la hangar ? Erau toți plecați ! După-amiază liberă. Ești doar portar, numai portar. Ba nu, nici măcar atît. Înainte erai portar la Institut, azi ești de fapt doar paznic, paznic al cîmpului experimental, unul dintre cei trei paznici ai lui. Ce treabă ai tu cu ex-pe-ri-men-ta-rea ?" păru să-l întrebe chipiul cu o altă rotire, silabisind parcă tocmai acel cuvînt care între toate îl impresionase cel mai mult pe Nicolae Străjan. „Mai apoi, continuă parcă chipiul, dacă tot ai fost la el, cel puțin atunci de ce nu i-ai spus tot, măi omule ? Tot !" Străjan simți că de fapt aici se află sîmburele propriei sale nemulțumiri. Dar cum s-o fi făcut el pe asta ? Cu toate că, la urma urmei, nu se amestecase decît împins tocmai de această latură a lucrurilor, simțise deslușit că nu ar fi fost în stare să aibă niciodată tăria de-a-l anunța pe Harnagea că și propria lui fiică, Doina, a... Nicolae Străjan clătină din cap. Ce treabă are el cu toate astea ? Dar Sandu Văraru nu se întorsese la timp și ticăitul acela, care tot aprindea și stingea becul de semnalizare de pe panoul din cabina de control — situată și ea pe teren, alături de chioșcul paznicului — se oprise. Cînd ? Ei vezi, asta el nu observase. Îl privise și judeca din clipirile lui luminoase că mașina merge prin pămînt, apoi cînd iar s-a uitat la el, nu a mai văzut nici un schimb de lumini. *A stat !* Era limpede. Despre acest lucru, Străjan nu suflase o vorbă, o singură vorbuliță profesorului. Curiozitatea îl împinsese să-și lipească obrazul de fața rece a geamului cabinei de control — în care nu se aflase nimeni, în care nu intrase nimeni, în tot cursul după-amiezii. Privind prin sticla limpede, Străjan ur-

mărise o vreme clipirile becului. Înainte de a se fi hotărît să-i ducă profesorului Harnagea vestea plecării „Cîrtiței" portarul căutase în zadar prin geam spre panoul de control. Becul nu se reaprinsese...

„Într-un ceas și jumătate, cel mult două ore, sîntem înapoi", așa îl asigurase pilotul mașinii de sfredelit pămîntul...

Apăsat, un pas străin se simți apropiindu-se. Nicolae Străjan ridică geamul. Unul dintre electricienii de serviciu. Se bucură de ivirea lui, dar în zadar, căci peste cîteva clipe își dădu seama că taina care-l apăsa tot nu putea s-o încredințeze altuia. Dacă ar fi fost aici Văraru, ei bine, da, lui și poate numai lui i-ar fi încredințat un asemenea secret. Acum însă... Așa, din cel mai întortocheat cotlon al gîndului său de azi ieși o hotărîre nouă :

— Ascultă-mă, omule. Îmi ții o țîră locul, aici ?

— Dacă spui... Îl țin. Dar unde pleci ? După tutun ? Mai bine-ți aduc eu. Dacă vine cineva de la Institut ? Ce le spun ? Uneori vin în control chiar atunci cînd nu te aștepți...

— Mai întîi că nu trag tutun, apăsă pe vorbele lui Străjan. N-ai citit în gazete că tutunul este o otravă... E iarba dracului și nu-mi dau sănătatea pe fum. În al doilea rînd poate să vină oricine. N-ai decît să-i spui. Cine vrea să știe, să afle că eu într-acolo, tocmai într-acolo mă duc și încă pentru a doua oară în după-masa asta. Am o treabă cu... Am o treabă, ce mai ! Cine vrea să mă găsească să mă caute la secretariatul direcției, dacă nu m-oi nimeri să fiu pe drum cînd întreabă. Ai înțeles ?

Fără să mai aștepte răspunsul celuilalt, Nicolae Străjan îl lăsă uimit locului și plecă. Umbla repede, chibzuind în fel și chip, cum să facă și ce să spună, cum să-nceapă, cu ce fel de vorbe anume...

Așa se întîmplă că ajunse la Institut înainte de a fi descoperit cele mai potrivite cuvinte, cu care să-l întîmpine, sau mai bine spus să-l agrăiască din nou pe Dionisie Harnagea. Secretara — care de astă dată era de față — văzîndu-l, nu-l opri și aici nu-l întrebă ce s-a întîmplat. Se ridică doar de pe scaunul ei, de la biroul aproape înecat de cărți, de caiete și hărți, urmărindu-l cu ochii mari și uluire în priviri. Iar el împinse cu putere ușa rămasă întredeschisă și dînd-o cu totul de perete, îi spuse răspicat lui Harnagea, care de dincolo de biroul său se ridicase în picioare.

— Să știți că dumnealui n-a plecat singur cu „Cîrtița". În mașină s-o fost suit și dînsa. Pe partea celaltă și încă înainte de el.

În acea clipă cele șase capete ale oamenilor din jurul mesei lungi, de lucru, pline de planuri și hărți desfăcute, de lîngă biroul lui Harnagea, se întoarseră toate spre el. Singur academicianul rămase neclintit. Doar ochii-i fulgerară o clipă, apoi deveniră mari, foarte mari și buzele lui se mișcară încet întrebînd :

— Dînsa ? Care dînsa ? Cine ?

— Fiica dumneavoastră, domnișoara Doina !

ștefan leahu refuză

Soneria continua. Cineva suna cu încăpățînare. Ștefan Leahu se ridică în capul oaselor de pe canapeaua pe care se azvîrlise îmbrăcat, după lungi și agitate plim-

bări făcute prin odaie. Lumina o stinsese. Telefonul îl scosese din priză. Reîntors după miezul nopții de la consfătuirea convocată de academicianul Dionisie Harnagea, dorise să se rupă de orice contact cu lumea. Avea nevoie de un răgaz. Voia să gîndească, să reflecteze la ceea ce se întîmplase în cursul unei zile atît de bogate în evenimente. Nu izbutise însă să-și calmeze nervii și, suprasolicitat, de o agitație mereu crescîndă își impusese o odihnă forțată care se încăpățînase să nu vină. Soneria continua să sune. Nu va deschide, chiar dacă s-ar apăsa pe butonul ei pînă în zori. Nu va... Sări în sus. Destul ! Destul ! Primul cuvînt îl rostise în minte. Al doilea însă îl urlă pur și simplu, năpustindu-se asupra ușii din hol. Cu mîinile tremurînde încercă să o deschidă. După o scurtă oprire soneria își reluă chemarea. Descuie. Trase ușa spre el.

— Iris, dumneata ?

— Da, îi întîmpină ea surprinderea. Eu. Am venit să-ți vorbesc. Ca să-ți spun că voitul dumitale calm — de la consfătuirea care s-a terminat abia cu două ore în urmă — nu m-a impresionat. Plecasem spre casă, hotărîtă să tac. Să închid în mine însumi impresiile... ba nu, *nu* impresiile, constatările de la consfătuirea convocată de Harnagea. De obicei izbutesc să-mi impun voința. De astă dată însă am de apărat un absent.

— Dar nu înțeleg, o întîmpinase doctorul Ștefan Leahu, continuînd să o privească la fel de surpins ca și în clipa în care-i deschisese. În picioare, aproape din prag — ușa rămăsese pe jumătate deschisă, Iris îi vorbea privindu-l, căutînd parcă, cu fiecare intonație a vocii, cu fiecare mișcare a buzelor să-l certe, să-l tragă la răspundere.

— Mă refeream la colaboratorul dumitale Sandu Văraru și nu la prestigiul, prețiosul prestigiu științific pe care crezi că l-ai apărat printr-o atitudine condamnabilă...

— Dar, Iris...

— Așa e. Ai dreptate. Acestea nu sînt lucruri despre care să se vorbească în picioare, din ușă. Și încă din pragul unei uși aproape larg deschise. Nu m-ai poftit însă înăuntru și nici nu mi-ai oferit un scaun pe care să mă pot așeza. Să presupunem însă că invitația a fost făcută și să stăm de vorbă. Pentru că trebuie să înțelegi. Și eu, de fapt, am venit ca să te ajut să o faci...

— Draga mea, mă faci să cred că eu...

— Ai greșit. Așa este. Să nu cumva să-ți închipui că ieșirea aceea despre prestigiul dumitale științific, pe care accidentul „Cîrtiței" îl compromite nu prin sine însuși ci doar pentru că există unele nelămuriri în legătură cu modul în care s-a desfășurat ultimul ei start, te-a apărat astă-seară de acel *„odi profanum vulgus et arceo"* [1], acolo în biroul bietului nostru director. Nu. E o închipuire numai. Iar dacă ceilalți, din motive care îi privesc, nu au înțeles sau nu au voit să priceapă, eu știu, eu am simțit tot ce s-a întîmplat cu dumneata și mai ales *în* dumneata.

Se așezase, vorbind, pe un scaun, în fața căminului zidit din cărămidă aparentă. El rămăsese în picioare. Își încrucișase doar mîinile peste piept, de parcă ar fi așteptat ceva. Să termine ea ? Leahu știa unde bat vorbele Irisei Arachelian. Avusese cu adevărat o ieșire. Dar ea nu se manifestase așa cum de obicei se întîmplă cînd ceva te înfurie cumplit prin neprevăzutul loviturii

[1] *Horațiu*, Ode — 3, 1, 1. „Urăsc vulgaritatea profană și mă feresc de ea". Gînd al poetului care disprețuiește aplauzele, răsplătind realizări ieftine. (n. a.)

cu care te-nfruntă. Nu. El rămăsese aparent același rece și stăpînit, așa cum începuse. Acest Văraru ! Accidentul i se păruse din capul locului absurd. El cunoștea doar mașina pe care o proiectase și o construise. Cu Văraru însă nu se prea înțelegea. Dar ce căutase Doina în autoforeză ? O enervare care asemenea unui arc întors pînă la refuz se armase singură în el, îl făcuse să răbufnească în felul lui. Demonstrase cu lux de amănunte că *salvarea* era imposibilă și deci in-o-por-tu-nă. Rostirea cuvîntului in-o-por-tun — silabisit și cu un același accent pus limpede pe fiecare parte a lui — fusese singurul „lui" ton ridicat de la consfătuire. Acolo însă se aflau Harnagea și Iris. Tatăl „ei" și logodnica „lui"... Ce curios. Doina și Sandu Văraru, deveniți deodată „ei" în ghilimele, se preschimbaseră în „El" și „Ea" ca și cum ar fi ajuns deodată simbolul unei taine, personajele unei înfricoșătoare întîmplări despre care nimeni nu va ști vreodată mai mult decît știau ei acum, adică în fapt nimic. De ce a plecat ? De ce a luat-o ? *Cînd s-au înțeles ei* să facă asta ? Prezența Irisei, aici, acum, îl enerva poate la fel de tare.

— Zici că știi ce s-a întîmplat cu mine și mai ales în mine. Atunci, mă rog, pentru ce te-ai mai ostenit să vii pînă aici ? o întrebă el, instalîndu-se în fotoliul de sub geam și întorcîndu-se cu amîndouă mîinile sprijinite pe brațele lui capitonate cu moar în dungi negre și stocojii, anume pentru a nimeri cu fața înspre ea. Da, repetă el, liniștit, pentru ce ai mai venit dacă știi ?

Simțind hotărîrea, învelită în tonul aparent neutru cu care fuseseră rostite cuvintele bărbatului, dar și stridența lor interioară, Iris Arachelian de-abia acum fu sigură că a lovit acolo unde trebuia.

— Aș putea crede că acum ești ironic. Aș putea poate să răspund la fel. Nu am venit ca să fac cu dumneata un război de intenții și nici de tonalități în vorbele pe

care le schimbăm. Ce bine ar fi însă dacă ai sparge crusta aceasta de fals academism, dacă ți-ai scoate mănușile *glacé* de pe mîinile sufletului — căci cred, trebuie *să mă lași să cred*, că ai totuși așa ceva.

— Dar, Iris...

— Lasă-mă să continui. Apucă-te de umerii propriei dumitale conștiințe și zgîlțiie-te bine, bine de tot, doctore Ștefan Leahu.

— Iris, atitudinea dumitale...

— Știu. Acum te pregătești să-mi spui că ești gata să-mi ierți ieșirea, datorită nenorocirii care m-a lovit. Așa ar veni, nu ?

— ...

— ...Alexandru Văraru nu este logodnicul meu. Sentimentele care mă leagă de el sînt însă cunoscute de toată lumea. Sînt mîndră de ele. De faptul că îl iubesc. Că mă iubește. Că ne iubim. Tot Institutul știe acest lucru. Urma să ne căsătorim la toamnă. Urma să...

— Iris, și vocea lui Ștefan Leahu deveni caldă. Iris, înțeleg. Este însă absurd. Nu pricepi că Sandu Văraru este pierdut ? Că sînt pierduți amîndoi, că... ce Dumnezeu ! Noi doi... ne aflăm a fi... totuși... în slujba științei. Sîntem intelectuali. Basmele cu voinici înviați cu cîte un strop de apă vie picurat pe rana aducătoare de moarte aparțin doar altui orizont de gîndire. Nu putem să rămînem sau să ne refugiem în continuare într-o lume ale cărei dimensiuni se măsoară numai cu închipuirea.

— Timp de patru ore ai demonstrat în cadrul consiliului științific extraordinar, convocat de Harnagea, că „ei" sînt pierduți. Că faimoasa dumitale „Cîrtiță" a înghețat undeva în adîncul pămîntului. Că propria dumitale logodnică nu mai există, că... Ascultă, doctore Leahu. Dumneata nu ți-ai iubit de loc logodnica ?

Izbit ca de o lovitură fizică, Leahu tresări, cu violență, eschivînd parcă un atac.

— Iris ! Dar cum îți îngădui să mă întrebi asta ? începu el să vorbească agitat, încurcînd unele cuvinte. Și apoi ce legătură poate să aibă iubirea cu obligația mea de om de știință de a nu părăsi tărîmul ferm al rațiunii ? Mașina am conceput-o și am construit-o eu, Iris. Și în liniile mari și în amănunte ca este inventată de mine. Aici, vezi, aici sub fruntea mea — își ciocăni el tîmpla cu degetul — au apărut pentru întîia oară ideile care stau la baza tuturor mecanismelor și a funcționării „Cîrtiței"... Și tot cu *știu* că mașina, înțelegi, mașina, în primul rînd *ea*, mașina *a mințit*. I s-a întîmplat ceva ce nu avea voie să se întîmple și acum nu mai există. În clipa în care vorbim, agregatul construit de noi face parte dintr-o rocă, s-a înfrățit cu nemișcarea ei undeva în fundul pămîntului. Practic nu mai e-xis-tă !

— La bord era pare-mi-se prevăzută o provizie de oxigen.

— Da, și în timp ce funcționa, mașina fabrica ea însăși oxigenul necesar alimentării cabinelor. Văd însă că vrei cu tot dinadinsul să-mi reiau demonstrația de aseară. Așa se întîmplă cînd omul de știință își uită însuși fundamentul gîndirii sale raționale. Te avertizez însă că în această problemă nu dispun, din nenorocire, de nici un supliment de explicație *ad usum delphini*[1].

— Bine, dar...

— Iris, Iris, gîndești și tu aidoma ca și bătrînul Harnagea ! Își pierduse pur și simplu limpedea judecată. El care...

[1] „Pentru uzul delfinului"... Nume dat unor ediții alese ale clasicilor latini redactate pentru fiul regelui Franței, Ludovic al XIV-lea, (Delfinul — Dauphin — era titlul acestuia), din care se scoseseră anumite pasagii considerate nepotrivite. În sens ironic : de uz special" (n.a.).

— Taci ! Și apoi de ce „bătrînul" Harnagea ? își imită ea interlocutorul. Auzi acum : *„bătrînul"* Harnagea. Cît de repede ne mai detașăm de noi înșine, de noi cei de ieri. Atît de repede, încît îmi vine să mă-ntreb cînd ne prefacem sau ne-am prefăcut, acum sau atunci...

— Iris, ești aspră, dar...

— Ți-am spus că nu am nevoie de justificarea propriilor mele atitudini. Ar fi potrivit chiar să nu ai față de mine un ton de reproș. Eu sînt cea care am venit aici să fac reproșuri !

— Ascultă-mă ! A fost o greșeală de neiertat faptul că Harnagea a transformat o discuție importantă, necesară neapărat — dar numai între doi sau trei oameni de răspundere — într-o consfătuire largă. Dumneata, Iris, de pildă (și nu ești singura persoană în această situație), nu trebuia să asiști la discuție. O discuție din care, în loc să înțelegi rațiunile științifice care m-au împins să spun și să susțin că nu mai există altă soluție decît să ne resemnăm, ai tras concluzia că trebuie să mă condamni, pentru că m-am încăpățînat să susțin și apoi să apăr această părere. Ești nedreaptă. Nu încerci să judeci real. Și apoi, fie ! Da. Sînt un încăpățînat, Iris. Un om fără suflet, un rău, care refuză să improvizeze o riscantă, o absurdă și imposibilă acțiune de căutare și apoi de salvare a unui *erou*. Dar ce fel de erou ? Asta nu te întrebi, nu-i așa ? Un erou care și-a permis — și ajuns aici, Leahu începu să ridice tonul — și-a permis probabil să succească mintea unei adolescente entuziaste sau în orice caz ușor de entuziasmat, ca s-o poată lua cu el în adîncuri. Căci sper că nu vrei acum să mă faci să cred că Doina s-a îmbarcat în autoforeză prin contrabandă, ca un copil teribil din romanele lui Jules Verne. A luat-o cu el ca să-i demonstreze, vezi, Doamne, că el e „teribil" și poate să-i „arate" o lume de viziuni apocalip-

tice și de aventură pe care tatăl și logodnicul ei... *oficial* i-o refuzau din... neînțelegere.

— Crezi dumneata asta ? Că a avut intenția s-o ducă cu el ? Mi-ar fi spus doar...

— Ce cred eu ? Poate nu știi sau n-ai auzit — își coborî el brusc vocea, rărindu-și vorbele — n-ai auzit că Doina îmi ceruse — și nu o dată ! — chiar *mie* să-i prilejuiesc aceeași plimbare. Pur și simplu să o las să facă un drum împreună cu el. Acum înțelegi ?

— Asta încă nu înseamnă că și Sandu a avut intenția să o îmbarce cu dînsul. Nu avea voie. Nu ar fi făcut-o și nu pentru că nu avea voie, ci din simț de răspundere... dar *à propos* de acest simțămînt, dumneata, doctore Leahu, pentru ce ai refuzat cererea Doinei, despre care pînă acum, să-ți spun drept, nu auzisem ? Tot din grijă și simțămînt de răspundere pentru viața ei ? Nu cumva ai procedat astfel pur și simplu din frică ? îl întrebă ea, privindu-l deodată tăios, drept în lumina ochilor.

— Ar trebui să te poftesc afară, Iris.

— ...ori poate — ca și cum nu l-ar fi auzit, reveni și mai dur tînăra lui interlocutoare — ori poate poziția dumitale de logodnic *oficial* al Doinei te împiedica să-ți plimbi aleasa pe sub pămînt... Haida de, vrînd să ne justificăm, devenim și ridiculi. Ce ai vrut să insinuezi prin expresia „logodnic oficial" ?

— Am vrut *să spun*, și nu să *insinuez*, exact ceea ce ar fi trebuit să reții singură, de la bun început, din toată această nenorocită întîmplare. Ar fi trebuit și nu ai făcut-o. Nu îți pare acum ciudată neobișnuita admirație a Doinei pentru Sandu Văraru ? I-a corespuns probabil și vreo dorință a lui de a-i stîrni admirația prin isprăvi legendare... Pentru mine acum lucrurile încep să apară limpede într-o cu totul altă și nouă lumină. Se pare că întîmplarea a terminat deosebit de tragic — din pă-

cate — un început, destinat probabil unui *happy-end* quasicinematografic. Doina și Sandu...

— Ciudat om mai ești, doctore Leahu. Tare ciudat. Și cît de rău îți mai judeci semenii, măsurîndu-i după dumneata.

— Nu, Iris. Înainte de a mă acuza de gelozie sau de nepăsare, mai trebuie să pui în cîntar și altceva, reluă Leahu, judecă și dumneata. Ca să construiesc „Cîrtița", am lucrat timp de șase ani. Problele ei tehnologice, rezultatele primelor sale încercări, m-au relevat ca pe un...

— Vrei să spui un faimos constructor sau proiectant, nu ?

— Oarecum. Da. Ei bine, organizînd acum o absurdă încercare de intervenție, fără nici o șansă de izbîndă, tot acest renume pentru dobîndirea căruia am muncit și care în fond nu e numai al meu, ci și al Institutului, al științei noastre, nu va fi oare compromis ? Peste toate cele petrecute să mă fac și de rîs tocmai eu, cel pe care accidentul „Cîrtiței" l-a lovit în orice caz dublu ?

— Mașina și logodnica...

— Exact... Și încă lovit de cine ? Cu aceasta revin la ceea ce poate că am avut pînă acum delicatețea să nu subliniez destul. Am fost lovit de Sandu Văraru. De acest Sandu Văraru al dumitale, pe care, dacă ar fi să-l apreciez cum merită, ar trebui să-l disprețuiesc, să-l urăsc chiar. Auzi, Iris ? Să-l *urăsc*. Eu unul nu am nici un fel de vină în toată această nenorocire. Nu-mi recunosc nici una. Și dacă am poate totuși o vină, una, dar *una singură*, este aceea de a-l fi propus pe Alexandru Văraru drept pilot de încercare al mașinii. Fizicianul Văraru îmi fusese însă recomandat de un Institut al Academiei, de foștii lui profesori, de oamenii sub îndrumarea cărora lucrase... Iar eu, eu am fost prea slab, am înăbușit unele presimțiri, am alungat unele suspi-

ciuni care mă confruntaseră și am acceptat...

— Presimțiri, suspiciuni ? Dar mie „acest Alexandru Văraru", cum spui dumneata, mi-a istorisit că numai cu trei ani în urmă te-ai luptat timp de șapte luni încheiate, ca să-l aduci în Institut. Că ai dus o întreagă acțiune de convingere. Că l-ai solicitat pe el, pe șeful lui, pe un prieten al lui, care ți-a fost coleg, că... dar, în sfîrșit...

— Da, da. În sfîrșit. Cu adevărat, Iris. Fiecare om își are desigur teza lui proprie. Eu însă am dreptate și trebuie să mă crezi *pe mine* !

— Care va să zică te-ai lăsat influențat, te-ai supus părerilor altora de l-ai angajat pe Sandu în Institut. Fie ! Te-ai supus. Probabil la fel cum te-ai supus în Institut și tuturor capriciilor profesorului — căci e om și are capricii, slavă Domnului. Te-ai supus însă într-o speranță, cu o anume speranță. Aceea de a-ți folosi această „supunere", ca să-i spunem așa, nu ?

— Iris ! A trecut mai bine de o oră de cînd ești aici. O oră de cînd mă străduiesc să rămîn o gazdă politicoasă și să nu mă supăr. Ții oare chiar atît de mult să mă jignești grav ?

— La nevoie și numai dacă aceasta va reuși să determine în dumneata o asemenea reacție.

— Nu pricep...

— De ce nu te scuturi de atitudinea pe care ai adoptat-o aseară la consiliu ? De ce nu revii asupra hotărîrii luate ?

— Ce vrei de la mine ?

— Să te-mbraci, să mergi la profesor, să-i spui că te-ai... că ai mai reflectat, între timp, și că totuși...

— Îmi ceri să-mi sacrific tot prestigiul științific de dragul unei himere, care, și așa vorbind — chiar în cazul celei mai binevoitoare exagerări, se va spulbera de la sine, în termen de cîteva ore, atunci cînd cei doi își vor fi epuizat provizia de oxigen din buteliile de rezervă. Aceasta dacă au mai rămas în viață pînă acum. Ar fi să ne grăbim să descoperim — și numai eventual — doar rămășițele mașinii, prinse într-o rocă oarecare. Nici măcar cauzele accidentului nu le vom cunoaște vreodată.

— Cu alte cuvinte... încercă să încheie Iris Arachelian, ridicîndu-se brusc de pe scaun, cu alte cuvinte...

— Înțeleg că ții la Sandu Văraru, că îl iubești : înțeleg că această iubire nu a fost ștearsă din inima dumitale de amănuntul, nu lipsit de semnificație, că și-a îngăduit — eu asta cred — să-i fure propriului său șef unicul copil, ucigîndu-i-l într-o aventură nebunească. Înțeleg că ești capabilă să-i ierți orice, că nu poți să-l uiți, că nu poți să te împaci cu ideea că și-a frînt gîtul cu acest prilej, dar este absolut inutil să insiști. Refuz ! Iar ca să-ți ajut să mă judeci real, poți să consideri că hotărîrea mea nu e dictată de răul evident pe care mi l-a făcut mie, ci de dorința ca adevărata crimă săvîrșită de Sandu Văraru — și te rog să observi că termenul acesta, potrivit de altfel, l-am folosit doar între noi — să fie ultima fantezie petrecută în Institutul pe care îl conduc.

dionisie harnagea nu înțelege

De fapt, Ștefan Leahu avusese dreptate. Dezbaterile consiliului științific fuseseră furtunoase. La început, unul dintre participanți atacase principiile constructive

ale motorului „Cîrtiței". Mai apoi, alți doi conchiseseră în sensul că rezistența materialelor de execuție ar fi lăsat totuși de dorit. Leahu fusese de la început nevoit să se apere. Rece, calculat, precis, el demonstrase nu numai excelenta funcționare a mașinii — dar și faptul că, *tocmai* din această pricină, „Cîrtița" nu se putuse accidenta decît printr-o greșeală gravă a pilotului. Acesta va fi suprasolicitat-o. Cît despre soarta celor doi pasageri de la bordul „Cîrtiței", Leahu fusese din capul locului categoric. Pierduți pentru totdeauna.

Aducîndu-și aminte de toate acestea, Dionisie Harnagea se învinovăți pe el însuși pentru izbucnirea acelui val de sentimentalism cu care își pusese în încurcătură colaboratorii și încercă parcă un sentiment de culpabilitate pentru nepotrivita lui atitudine. Le cersise pur și simplu o propunere, o idee, o soluție, pentru o salvare care — și un orb ar fi trebuit s-o vadă din primul moment — nu era posibilă. Sînt totuși tatăl ei — așa își spusese și le spusese. Vorbele lui Ștefan Leahu îi mai răsunau și acum în urechi. „Aveți un prestigiu științific mondial recunoscut. A insista să ne gîndim măcar la o intervenție — în stadiul actual al forajului de adîncime cu autopropulsorul — ar fi să ne îmbarcăm în nava utopiei. Sînteți părinte, înțeleg. Sînt eu însumi legat de fiica dumneavoastră și vorbesc acum și în calitate de logodnic al ei. Nu este cazul vreunei intervenții, al organizării vreunei acțiuni de salvare. Amîndoi — și dumneavoastră mai ales — avem o singură datorie față de știința pe care o servim. Dumneavoastră să gîndiți și să îndrumați mai departe Institutul, eu să transpun în realități concrete, în mașini reale, aceste gînduri și îndrumări. Iar de fizicianul Sandu Văraru cred că nu va mai trebui să ne aducem aminte într-alt fel, decît ca de un caz, pe care nu-l vom putea nicicînd judeca. Nu avem și nu vom mai avea date. Aș dori să fiu bine înțeles. Nu susțin că Văraru trebuie să rămînă pentru noi un aventurier strecurat în rîndurile veritabililor oameni de știință. Din păcate însă prezența Doinei Harnagea la bordul „Cîrtiței" în această ultimă călătorie, nu poate da acțiunii pilotului „Cîrtiței" decît calificativul de aventură..." Leahu vorbise rece, aspru, lipsit de sentiment, uneori chiar cu o notă retorică. O îndoială ciudată i se strecurase în gînduri lui Harnagea. Pe de o parte, ca om de știință, nu putea să-i reproșeze primului său colaborator o atitudine care, formal vorbind, rezista oricărei critici raționale, pe de alta vocea lui Leahu trăda o tonalitate în care vibrau efecte aparte și care instinctului de părinte al lui Dionisie Harnagea nu-i scăpară, deși nu le-ar fi putut explica amănunțit... Totuși nu avea dreptul să-l acuze...

Doina însă, ea? Ce căutase oare la bordul „Cîrtiței"? Durerea, năprasnica durere a părintelui care își pierde unicul copil era în parte narcotizată de nedumerirea care îl îndemna, care-l îndemnase la început, să nu creadă nimic din spusele lui Nicolae Străjan. Totuși, o serie de amănunte, coroborate cu declarațiile portarului, le confirmaseră destul de repede pe acestea din urmă. Doina îl însoțise pe Văraru în ultimul lui drum subteran. De ce plecase, cum plecase și de ce Sandu Văraru admisese această plecare? În zadar încercă timp de ore Dionisie Harnagea să-și explice, să-și stoarcă amintirile pentru a descoperi indiciile unei alte apropieri decît o obișnuită camaraderie între fiica sa și pilotul „Cîrtiței". Să fi existat vreun sentiment la mijloc?

Văraru era foarte tînăr, legătura lui sufletească cu Iris era cunoscută. Dragostea lor își adusese, la vremea sa, contribuția la atmosfera de simpatie care-i înconjura pe amîndoi. Iris se număra printre prietenele Doinei... Nu ! Faptul rămînea pur și simplu de neînțeles. Și apoi, iarăși și mereu, ce urmărise Doina, participînd la această periculoasă și absurdă expediție ? Ce urmărise ? De ce fusese luată ? Ce-i drept, nu o dată, fata își exprimase dorința de a fi prezentă „măcar pentru cîteva clipe la bordul mașinii, în subteran". Leahu o ironizase amuzat. Harnagea, el însuși, o dojenise în glumă. Cine ar fi crezut să îndrăznească totuși... Nu. Trebuie să mai fi fost ceva. Să mai fi contribuit ceva la hotărîrea de a întreprinde acest drum. Oricum, singurul vinovat nu putea fi decît Văraru. Retorice sau nu, exagerate sau nu, cuvintele lui Ștefan Leahu se dovedeau totuși adevărate. Aprecierile doctorului erau cît se poate de pline de logică... Cu toate acestea, profesorul Harnagea simți cu totul altceva decît s-ar fi cuvenit să-l îndemne rațiunea. Așa descoperi academicianul că, totuși, el nu-l poate urî pe Văraru și deodată își dădu seama că, de fapt, dacă avea vreo repulsie, aceasta era tocmai pentru exactitatea glacială și lipsa de sensibilitate de care dăduse dovadă Ștefan Leahu, cu toate că, de obicei, așa era el, rece, distant.

Apoi gîndurile profesorului se îndreptară spre Iris Arachelian, prietena, buna prietenă a Doinei. Poate ca ea să știe mai mult. Îi păru rău că la terminarea discuțiilor din consiliul științific nu o reținuse, nu-i ceruse o explicație, pe care poate că i-ar fi putut-o da. Avusese în schimb o convorbire în doi cu Ștefan Leahu. Un soi de convorbire. Scurtă. Foarte scurtă chiar. Circumspecte și convenționale, cele două fraze pronunțate de doctorul Leahu reprezentaseră în același timp mărturisirea unei dezolări și formula cam convențională a unei condoleanțe : „Vă rog să mă iertați dacă am îndrăznit să vă apăr — prin atitudinea mea — și renumele dumneavoastră de savant, împiedicînd luarea unei hotărîri care s-ar fi dovedit nu numai puerilă, dar ne-ar fi făcut pur și simplu de rîs. Credeți-mă că resimt din plin această înfiorătoare nenorocire, această groaznică pierdere, ca și dumneavoastră..."

Se părăsiseră apoi, cu scuza subînțeleasă că nu doreau să-și facă în continuare vreun rău prin evocarea amintirilor despre o ființă de care erau atît de strîns legați amîndoi... Nu. Odihnă, somn, relaxare, pentru toate acestea va mai fi alt timp. Acum însă, el, el Harnagea, va trebui cel puțin să știe pentru ce se întîmplaseră toate acestea ? Ce vor spune străinii ? Ziarele ? Cunoscuții ? Iată întrebări care l-ar putea preocupa pe un altul, de pildă, da, da, da, chiar pe Ștefan Leahu... „Lui îi pasă de toate acestea", își zise oarecum înciudat Dionisie Harnagea. „Mie, se întrebă el, mie, să-mi pese acum și de ce mai spune lumea ? Nu, mie nu-mi trebuie nici o justificare. Am nevoie de o explicație. O ex-pli-ca-ți-e. Eu vreau să știu, eu trebuie să știu de ce a plecat Doina... Eu..." își repeta din ce în ce mai agitat Harnagea... „trebuie să cunosc..." și ridicîndu-se din fotoliul masiv de piele, în care zăcuse prăbușit de cum ajunsese acasă, se îndreptă spre biroul său de lucru.

Ajuns aici, puse mîna pe telefon. Formă un număr cunoscut. La celălalt capăt al firului, tăcere. Telefonul suna în gol. Iris nu se afla acasă. Dar sînt orele două după miezul nopții... Clătinînd din cap, savantul se reîntoarse, pășind rar, apăsat, spre fotoliu...

prea tîrziu

Prinsă de o volbură de vînt, perdeaua zbură în lături, filfiindu-și marginile brodate cu franjuri în zornăitul inelelor ce o prindeau de bara de alamă în care era fixată.

Ștefan Leahu, fără să se grăbească, se ridică, se îndreptă spre ușa balconului și o închise. Se întoarse apoi spre interlocutoarea lui :

— Așadar tot mai stărui ?

Iris Arachelian se întrerupse o clipă din contemplarea cărților de pe raftul bibliotecii și, punînd la loc un volum pe care îl luase, îl deschisese la întîmplare și-i răsfirase paginile cu un aer distrat, își întoarse fața spre Ștefan Leahu. El continua să se plimbe cu mîinile la spate prin încăpere.

— Pînă acum, am vrut de trei sau patru ori să plec acasă și, dacă de fiecare dată m-am reîntors din ușă, pentru a reînnoda o convorbire care nu-mi este dintre cele mai plăcute, nu am făcut-o decît pentru a stărui. Continui să stărui cu aceeași tărie care m-a împins să vin la dumneata. Înainte de a fi oameni de știință sau oameni de rînd, categorisirea îți aparține și ai făcut-o chiar și în public și chiar cu un oarecare cinism — sîntem oameni pur și simplu. În afara tuturor celorlalte datorii permanente sau periodice — iartă-mi sarcasmul, dar vreau să vorbesc pentru urechea dumitale - - ca oameni, avem și datoria să nu pierdem speranța, și chiar de am pierdut-o, să nu ne manifestăm chiar atît de tranșant.

— Nici chiar în fața evidenței ?

— Doamne, murmură Iris. Cum să-ți vorbesc ca să mă înțelegi ? Sînt cea mai bună prietenă a Doinei, pe omul acela care e cu ea, acolo în pămînt, îl iubesc, pe dumneata aș vrea să te stimez, zău că aș vrea ! De ce nu-ți dai seama că un efort, chiar gratuit, făcut în întîmpinarea unei ultime speranțe, reprezintă măcar un omagiu postum, adus amintirii celor doi...

— A lui Văraru care...

— Ai mai spus tot ceea ce vrei să reiei acum ; dar ascultă-mă și pe mine. Uite. Știi că sînt sinceră. Eu nu am de unde să cunosc tot ce ai stîrnit în Dionisie Harnagea cu atitudinea dumitale rezolută, dar...

— L-am apărat să nu cadă în ridicol...

— Bine. Fie, dacă neapărat vrei să crezi asta. Eu însă ar trebui să-ți spun că, deși mă simt jignită, profund jignită de toate supozițiile, considerațiile și părerile dumitale, în legătură cu motivele prezenței Doinei la bordul „Cîrtiței", deși tocmai pentru că țin la Sandu, ar trebui cel puțin să te disprețuiesc, am venit de fapt aici, ca să te rog să întreprinzi ceva, ca să te conving să găsești ceva, în vederea pornirii unei acțiuni reale de salvare....

— Nemaipomenit. Ești o exaltată. În condițiile acestea nu mai terminăm niciodată... Te întorci mereu de unde ai plecat... Iris, nu vezi cît ești de naivă ?

— Taci. Lasă-mă să vorbesc. Îți cer aceasta nu pentru că aș mai dori întreținerea unei nădejdi dincolo de limitele rațiunii sănătoase — deși *eu*, eu am în cazul „Cîrtiței" o convingere proprie și la care nu renunț — ci pentru că așa cum te cunosc, din descrierile lui Sandu — *din descrierele* lui, mă auzi ? — din ele în special, *sînt convinsă că poți să întreprinzi ceva* efectiv pentru regăsirea „Cîrtiței"... nu a lor... a aparatului în primul rînd,

poftim, a mașinii... Eu cred în această latură tare a dumitale, capacitatea profesională, deși ți le detest pe absolut toate celelalte.

— Admirația lui Sandu Văraru pentru mine, admirație pe care văd că insiști să mi-o prezinți, mă înduioșează. Îmi pare rău însă că o aflu postum și într-un moment în care ești interesată să mi-o prezinți. Dar, mă rog, admițînd prin absurd că aș întreprinde totuși ceva, crezi că aș putea să construiesc o nouă „Cîrtiță", cu care să plec în căutarea celei dintîi, cît ai bate din palme ? Nu te întrebi ce se va fi întîmplat acolo în adînc cu...

— Cu logodnica dumitale și cu colaboratorul cel mai apropiat tot al dumitale. Cu omul prin care mașina pe care ai inventat-o și-a trăit gloria primelor sale experimentări, cu cel care a contribuit cel mai mult la finalizarea ambițiilor dumitale de pînă ieri ?

— Fie și așa, dacă susții asta, cu ei...

— Doctore Leahu, ar fi o copilărie din partea dumitale să consideri că aș putea să cred mai mult în dumneata decît în posibilitățile lui Sandu Văraru. Capacitatea voastră creatoare poate fi egală, el dă mai mult, pe latura lui — zic eu — pentru că își trăiește mai mult propria sa creație. Aș dori totuși să pot sau mai bine zis aș dori nu numai să pot să visez, că în efortul pe care ți-l cer, să vă întîlniți undeva la mijlocul drumului, dar ca acest lucru să fie chiar și adevărat...

— Nu înțeleg...

— Ești doar omul soluțiilor îndrăznețe, nu ? Așa ai răspuns o dată unui ziarist în cadrul unui interviu. Ce ar fi să lucrezi închipuindu-ți, numai închipuindu-ți că ei, acolo, rezistă, că te așteaptă, că...

— Bizar mod de a concepe știința mai aveți voi, toți acești „purtători de suflet". Ei bine. Să zicem totuși că

voi încerca. Dar să știi că în cel mai bun caz nu vom descoperi decît doar resturile unei epave. Și acum destul. Destul pentru ziua de azi, sau mai bine ar fi zis, pentru *noaptea* de azi, se completă el ironic. Schimbîndu-și însă repede tonul se grăbi să adauge : Îți promit că mîine dimineață voi convoca totuși din nou consiliul. Voi mai reflecta pînă atunci... Da ? E bine ?

Iris își ațintì asupra doctorului Leahu toată lumina ochilor ei albaștri și, ridicîndu-se, îi puse încet palma pe braț, atingîndu-l ușor.

— Mulțumesc. Sper că într-adevăr vei face cum spui. Dar aceasta nu e tot. Promisiunea dumitale nu este suficientă. Va trebui să mă însoțești.

— Acum ? Unde să mai merg ?

— Pînă la profesorul Harnagea. Veghea dumitale din această noapte încă nu a luat sfîrșit. Profesorul trebuie să fie anunțat despre noua dumitale inițiativă. Să-l înștiințăm, și nu la telefon.

— Dar este nemaipomenit, Iris...

— Ți se pare doar. Dacă nu mi-ar fi frică de tautologie ar trebui să subliniez că neobișnuitul este numai una dintre formele obișnuitului, poate cea mai interesantă. Hai. Vino...

Ridicîndu-se, doctorul Leahu se porni anevoie spre scrinul japonez din camera sa de lucru. Își așeză pe el pipa stinsă din ciubucul căreia trăsese aer tot timpul discuției, mușcîndu-l uneori cu putere, își trecu grebla degetelor răsfirate ale stîngii prin păr și, scuzîndu-se, dispăru într-o încăpere învecinată, de unde se reîntoarse peste cîteva clipe îmbrăcat :

— Sînt gata. Plecăm... Să plecăm.

Ieșiră. Leahu închise cu grijă în urma lui ușa de la intrare. Străbătură apoi grăbiți curtea și micul părculeț

din fața casei, ajunseră în stația de taximetre. Leahu izbuti să oprească o mașină rătăcită pe acolo doar din întîmplare. Tot drumul, cei doi tăcură. Din cînd în cînd, Iris, supraveghindu-și vecinul, strecura spre el cîte o privire scăpată din coada ochiului. Ajunseseră în fața vilei profesorului. Mașina se opri. Poarta vilei era întredeschisă. Pe alee, pietrișul scîrțiia sub apăsarea trecătoare a pașilor grăbiți. Urcară scările. Ușa de la holul cel mare al casei nu fusese încuiată. Pătrunseră în casă. Pe sub ușă o geană de lumină răzbătea din biroul profesorului. Iris bătu în ușă. Nici un răspuns. Se priviră o clipă nedumeriți. Fu apoi rîndul lui Leahu să bată în ușă. Ceva mai energic. Tăcere și de astă dată. Leahu întredeschise ușa. Nu se auzi nimic altceva decît zgomotul vîntului care izbea între ele canaturile ferestrei, întredeschise și oprite de a se căsca larg de greutatea draperiilor de catifea. „Se va fi culcat uitînd lumina aprinsă", își spuse Leahu, deschizînd ușa larg. Dar nu era adevărat. Dionisie Harnagea se afla în birou. Cu ochii mari, speriată, Iris duse mîna la gură, dar nici un sunet nu ieși dintre buze. Întins pe jos, între fotoliul răsturnat și birou, Dionisie Harnagea zăcea cu capul dat pe spate, cu fruntea congestionată, cu un ochi acoperit spasmodic în răstimpuri de zbaterea speriată a unei pleoape, cu celălalt ațintindu-și sticlos o privire goală, în tavan, în timp ce un rictus adînc îi deforma jumătate din figură. Era fără cunoștință. Chemat în grabă, un medic stabili diagnosticul : hemiplegie datorită unei congestii cerebrale. Academicianul paralizase. Hotărîrea lui Ștefan Leahu ajunsese aici, cel puțin deocamdată, mult prea tîrziu...

un scafandru se blochează

Spun unii că în cele mai grele și mai rele momente ale vieții, atunci cînd omul este confruntat fără putință de scăpare cu propriul său sfîrșit, ar avea loc o retrospecție, veritabil și rapid desfășurată, în mersul căreia — ca într-o lumină de fulger — îi defilează prin fața ochilor minții secvențele propriei sale vieți. Scriitorii, crezînd într-o astfel de ultimă și dramatică reînviere a amintirii, au descris-o de multe ori. Ei au plasat asemenea reveniri cinematografice în ultimul zbucium al luptătorului căzut pe cîmpul de bătălie, scăldat în propriul său sînge și aflat în *articulo mortis* [1], în gîndurile accidentatului, ale omului care se îneacă, ale sinucigașului... În mintea lui Sandu Văraru însă nu se ivea nici o astfel de amintire de demult, sau de departe. Gîndurile-i toate lucrau ca în cadența unei turbate mașini cu abur, iscodind frenetic, căutînd fără răgaz, îmboldite ca de un bici de acel năpraznic „trebuie", „trebuie", „trebuie", ce i se zbătea în tîmplă cu fiecare nouă bătaie de puls.

O amintire însă, una singură reuși totuși să-i treacă pragul obsesiei. Ea îi aduse chipul lui Enea Zeneanu, un bun și bătrîn profesor de latină, pe care-l avusese în liceu. Readucerea aminte, debutată banal și absurd în același timp de la clasicul : *hic, haec, hoc*, lăsă timpul necesar reproiectării profesorului însuși, chel, extrem de miop, atingînd aproape cu lentilele groase ale ochelarilor săi paginile cărții în care citea și trecu apoi după

[1] „În ultimele clipe ale vieții" (adagiu latin). (n. a.)

un adevărat *enchainé* cinematografic la *„hic Rhodus, hic saltus“* [1]. Da, așa le spunea în clasă bătrînul, ori de cîte ori îi scotea la tablă. Acum e acum, *acum* trebuie să știi. Elevul Alexandru Văraru de obicei știa. Profesorul se stinsese de mult. Sandu uitase latina. Proverbul însă îi rămăsese în minte și îl întrebuința ori de cîte ori în împrejurările vieții avea să se întreacă cu el însuși.

Așadar : *hic Rhodus, hic saltus...* Dar salvarea ținea de miracol. Sandu Văraru știa în schimb că minunile, atunci cînd se fac, se datorează în cea mai mare parte *organizării* — poate chiar ceva mai mult decît științei sau vreunei inspirații fericite, traduse de unii prin noroc. Printr-o ciudată preschimbare, din clipa în care avu convingerea că vecina lui de bord își dă seama de toată întinderea primejdiei prin care treceau — nu numai că se liniștise, dar începuse cu adevărat să poată gîndi. În fapt se puneau trei probleme. Întîi și întîi asigurarea unei rezistențe, a supraviețuirii în timp. În al doilea rînd o explorare atentă a spațiului liber din imediata apropiere a mașinii — dacă acest lucru ar fi fost cu putință ; în al treilea rînd, restabilirea comunicațiilor cu cei de sus. Așadar, asigurarea rezistenței sau cu alte cuvinte *oxigen*. Dar din ce și mai ales cum ? Clasicele metode preconizate de chimie pentru obținerea prețiosului gaz îi reveniră în minte, așa cum și le mai putea reconstitui din frînturile de chimie rămase încă din școală. Se sili să le trieze, să le judece, eliminînd multe dintre amănuntele inutile sau chiar nepotrivite care le tulburau conținutul, ori le denaturau sensul. Se auzea parcă pe el însuși răspunzînd în ora de chimie, că „oxigenul este cel mai răspîndit element chimic, constituind aproximativ 50% din compoziția scoarței Pămîntului, socotită pînă la adîncimea de 16 kilometri și intrînd în alcătuirea aerului și a apei, aflîndu-se în natură fie în stare liberă, fie mai ales prins în combinații.“ Importa însă cel mai mult, în situația dată, oxigenul din scoarță. Revenind mai aproape de actualitate, Văraru își aminti cu precizie de cifrele trecute în expunerea de motive tehnice a proiectului „Cîrtiței“. Dar era cu totul în zadar să știi că 53% din compoziția nisipului însuși constă din oxigen, că 65% din argilă reprezintă tot oxigen, sau că pămîntul este doldora de oxizi de tot felul, atît de bogați în oxigen. Ce folos că este oxigen dacă nu poți să-l scoți din locurile în care este prins ? Și culmea, metodele de obținere a oxigenului pe care și le reamintea, păreau — considerate în contact cu realitatea — pur și simplu ridicule.

Oxigenul... „Oxigenul ia naștere prin descompunerea la cald a cloratului de potasiu“, așa scria în cartea de chimie. Sau, „în industrie oxigenul se obține în cantități mari din aerul atmosferic“, și totuși... Maniera în care proceda „Cîrtița“ *aflată în mers și numai atunci*, pentru a-l produce din materia minerală prin care își deschidea drum, se baza pe o separare a oxigenului din oxizii metalici. Obținerea gazului avea loc însă în condiții aparte, legate de parametrii de funcționare ai mașinii și folosind un aparataj care, o dată cu moartea motorului, nu mai putea fi considerat nici el util... Cheia situației se afla probabil tot aici. Trebuia găsită o altă cale de scos oxigenul din oxizii metalici, repede, simplu și ușor, folosind noile posibilități sau mai degrabă condiții de lucru pe care le mai putea asigura bordul. Și poate că nu numai oxizii. Există doar și alte combinații metalice oxigenate... Dar înainte de toate trebuia să afle în ce fel de strat anume se află blocată autoforeza. Dacă ar fi fost de exemplu prinsă într-un zăcămînt

[1] „Aici Rhodus, aici saltul“ (adagiu latin consacrat operativității și certitudinii în acțiune). (n. a.)

de piroluzită, ei bine, atunci simpla încălzire a acestui mineral, un banal minereu de mangan, ar fi furnizat direct oxigenul. Pentru asta nu era nevoie decît de o temperatură de cinci sute de grade Celsius. „Înainte însă de a te gîndi cum să faci rost de o asemenea temperatură, era mai util să crezi că nu ai dat peste șansa de a fi nimerit într-un zăcămînt de piroluzită", își spuse Văraru. Trebuiau explorate „împrejurimile", dar aceasta nu era o treabă prea ușoară. Teoretic posibilă, cercetarea spațiului din jur fusese prevăzută pentru toate cazurile cu care mașina, nimerind în goluri subterane — ar fi devenit cu putință o sondare „directă" a spațiului „exterior". La bordul „Cîrtiței", în fiecare cabină exista cîte un costum special de „exersiune", confecționat din materialul cel mai potrivit, izolant, rezistent, refractar. Regulamentul de bord al „Cîrtiței" prevedea nu numai instrucțiuni speciale pentru folosirea lui, dar și modul în care se poate ieși din autoforeză. Plutonauții puteau să părăsească cele două cabine prin tuburi separate, oarecum asemănătoare celor prin care submariniștii își părăsesc vasul, evacuîndu-se prin tuburile lans-torpilă.

Brusc, Văraru își întrerupse firul gîndurilor. De dincolo, un foșnet de hîrtie străbătu cotlonul tubului acustic intrîndu-i în urechi.

— Doina, ce e cu tine ?

— Mă distram, completîndu-mi elementele de cultură generală cu „niște" literatură de specialitate. Am epuizat aproape singurul op pe care l-am găsit la bord. Este un manual sinoptic, intitulat „Metoda de folosire a scafandrului individual SIE 510".

— Interesant, nu ? În orice caz nu cred că ar strica să ne completăm direct informațiile printr-un tur de

orizont făcut braț la braț, în acești scafandri. Ce zici, ți-ar surîde ?

— Mie ? De ce nu...

Văraru se așteptase la un asemenea răspuns. Cînd ai curajul ca să te îmbarci pe furiș într-o aventură ca aceasta, ideea de a lua contact direct cu realitatea din jur nu poate să nu-ți surîdă. Zîmbi.

„O femeie și jumătate, adevărat om, această fetiță" — își spuse pilotul „Cîrtiței" în sinea lui, admirînd nu numai curajul vecinei sale, dar și calmul ei în care mai rămăsese o reconfortantă doză de umor sănătos... Încercarea acestei a doua călătorii, ieșirea din agregat, devenise imperios necesară. Ideea „ieșirii" îi dezmorți din nou lui Sandu Văraru un sector dureros al gîndurilor, un sector din care de-abia izbutise să evadeze, acel al neprevăzutei prezențe a Doinei la bord și mai ales a implicațiilor acesteia. Avea oare dreptul să o ia cu el ? Nu, acum nu se mai putea pune problema să plece fără ea. Riscurile, un accident care ar fi putut să fie grav nu erau cu totul de neprevăzut. Dacă vor pieri amîndoi ? Brusc își alungă acest gînd din minte. Explorarea era necesară, tot atît de utilă precum devenise de important ca ei doi *să nu se despartă*, deci...

— Vom întreprinde o explorare. S-au copt condițiile realizării unui mic tur de orizont prin spațiul din jurul nostru. Mai întîi însă va trebui să-i discutăm amănuntele.

Începînd pregătirea unui contact nemijlocit cu natura din jur, Sandu Văraru avusese senzația că pornește o luptă, poate cea mai „strînsă" și mai dură din cîte purtase în tot decursul existenței sale. Tipul de construcție al „Cîrtiței", modul în care ea arunca spre „înapoi"

jetul de materie trecută prin ajutaj, favoriza în cazul răcirii mediul ambiant, caz care fusese totuși prevăzut, formarea unor zone libere, pline de gaze și din care un om, introdus în scafandru, putea oricînd să culeagă „probele“ necesare unei cercetări „directe“... Cele două dispozitive separate de ieșire din mașină se reuneau, înainte de a părăsi autoforeza în așa numita „cloacă“. De aici oamenii din scafandri, părăsind săniile purtătoare ale acestora, ajungeau în exterior. Comunicația dintre cei doi scafandri era realizată radiofonic.

În scurtă vreme pregătirile luară sfîrșit. Cei doi, îmbrăcați în scafandrii lor, se instalară în dispozitivele de ejectare. O apăsare de buton și Doina porni spre „în afară“. Aparatura funcționa. Tînăra semnaliza din cloacă : „totul bine“. Urmă apoi — dus de sania sa proprie — un sac de metal rezistent la mare presiune. Ve-ritabilă trusă de explorare și investigație — el conținea un mic motoraș de săpare, cu alimentare proprie, transistorizat, unelte mecanice, aparate de măsură și control, materiale de prim-ajutor. Veni rîndul lui Sandu Văraru. Acesta apăsă pe buton. Sania, un fel de saltar culisant, în care se afla introdus el însuși îmbrăcat în scafandru, porni. Porni, dar nu-și urmă cursa pînă la capăt. Un obstacol mecanic neprevăzut îl imobiliză. Văraru reveni la pornire și după două-trei încercări nereușite înțelese că pe această cale nu va mai putea părăsi „Cîrtița“. Era blocat în micul său spațiu de pilot. Din interiorul cloacei de evacuare recepționă semnalele de apel ale Doinei, apoi vocea ei răsună limpede în difuzorul din casca scafandrului.

— Sandu, ce faci ? Nu vii ?

aici apare viorel ursu

Viorel Ursu se afla în cei de al zecelea an de exercitare a profesiunii sale de ziarist. Colegul său Petre Postelnicu, coleg de redacție și bun prieten, venise ca de obicei să i se plîngă de „tristul și nefericitul“ său destin. Exista o explicație. De ani de zile înghețase în serviciul de „știri locale“ al „Globului“. Un serviciu consacrat mai ales faptului divers și relatărilor din domeniul administrației publice, domeniu arar înrudit cu senzaționalul sau cu subiectele grase, care de obicei îi dau multașteptatul prilej de afirmare oricărui reporter de talent, ridicîndu-l dintre coloanele rubricii sale obișnuite la gradul unui „condei cunoscut“. Vînător neobosit de noutăți fierbinți, Viorel Ursu înțelegea „oful“ interlocutorului său. Pentru o clipă își reaminti de propria sa muncă. Pildă vie de jurnalist activ, el putea să fie întîlnit în cele mai ciudate locuri, la cele mai neașteptate ore, în cele mai nebănuite posturi, totul fiind făcut numai și numai pentru a afla primul informația, servită apoi caldă, prin telefon, redacției. Îl compătimi pe Postelnicu. Ce folos să ai aptitudini de vînător de elefanți, cînd mergi totuși numai la vînătoare de iepuri ! Ca de pildă acum. O anchetă banală, în spatele căreia nu se ascundea desigur nici o pistă nouă care să-i deschidă în sfîrșit jungla marii vînători. Cînd Roman Petrescu, redactorul-șef al ziarului, anunțase tema anchetei în plină ședință de sumar, nu se prea găsiră entuziaști care să și-o ia în piept, încărcîndu-se cu sarcina de a o realiza. Cineva dintre cei de față îl propuse pe Postelnicu.

Acesta, cu oarecare ezitare în glas, acceptă. Ancheta urma să fie făcută pe tema „oameni și case". Trebuia organizată o discuție cu un număr de șase-șapte locatari ai noului cartier construit la una din marginile capitalei. Tema? Raportul dintre oameni și propriile lor case, interpretat prin prisma spiritului lor gospodăresc.

— Ce plat, comentase în barbă unul dintre cei de față. Strașnic, nu?

Bătîndu-l ușor cu palma peste umăr, un altul îl consolase pe Postelnicu:

— S-ar putea totuși să iasă un material bun... Deși eu unul am rezerve. Oricît te-ai strădui, tema e prea banală. Banală și suprabătută. Viorel Ursu era însă de altă părere. Cu instinctul acela care nicicînd nu dăduse greș, se hotărî nu numai să-și încurajeze colegul, dar să-l și ajute.

— Dacă vrei, bineînțeles. În acest caz, însă, ar trebui să-mi lași mie doi sau trei din acești oameni. Să-i „fac" eu.

Cei doi stabiliră un plan de bătaie și apoi se apucară de lucru.

Așa se întîmplă că într-o călduroasă după-amiază de primăvară, Viorel Ursu ajunse în fața ușii lui Nicolae Străjan. Nicolae Străjan?... Avusese în liceu un coleg cu acest nume. La început, cînd întîlnise numele înscris în notița dată de Postelnicu, Viorel Ursu tresări. Aflînd apoi vîrsta și profesia omului, se liniști. Interesant prin sfătoșenia și accentul lui neaoș transilvănean, Străjan deveni deodată și mai interesant, cînd Ursu află cu surprindere că erau originari din sate învecinate. Așezați la masa acoperită cu o față de masă lucrată la gherghef, Străjan, „gospodarul", împreună cu ziaristul, începură să schimbe întrebări și răspunsuri. Pe masă se afla o sticlă de vin și într-o farfurie mare feliuțe subțiri de clisă, cîrnat afumat și brînză de oi frămîntată, sfărîmicioasă, cu gustul puțin iute. Soția lui Străjan, nana Lisaveta — cum îi spuse Viorel Ursu, cucerind-o din primul moment — se îngrijea să le fie mereu pline paharele și farfurioarele. Evadînd din limitele convenționalismului, discuția celor doi se deplasă înspre alte domenii. Viorel Ursu află cîte ceva despre pasiunea pentru grădinărit a lui Nicolae Străjan. Deodată, din întîmplare (ziaristul nici nu mai putu să-și amintească de unde își schimbase cursul convorbirea) el abordă recentul accident întîmplat „Cîrtiței". Presa încă nu publicase nimic despre dispariția mașinii, survenită doar cu o zi înainte. De altfel, la rîndu-i, nici Străjan — care avusese o zi de recuperare, program liber — nu cunoștea nimic în legătură cu congestia cerebrală care îl doborîse pe academicianul Harnagea, scoțîndu-l de pe arena vieții Institutului. Lucrurile se potriviră în așa fel încît emoția portarului, la aflarea tragicei întîmplări din noapte, se uni cu surpriza ziaristului. Viorel Ursu îi mulțumi în gînd lui Postelnicu pentru prilejul — oferit indirect — de a se lansa într-o mare „aventură" gazetărească. Rezultatul? Tipărit negru pe alb în ediția de a doua zi a ziarului un titlu: *„Mașina experimentală „Cîrtița" pilotată de fizicianul Sandu Văraru și avînd la bord pe fiica academicianului Harnagea dispare în cursul unei călătorii de explorare neprogramate. Academicianul Harnagea paralizat. Un plan de recuperare a „Cîrtiței"?"* Titlul, enorm, lung, prea lung, contravenea regulilor stabilite de conducerea ziarului. Totuși redactorul-șef de la „Globul" nu protestă cînd văzu materialul, semnat de cei doi, Ursu și Postelnicu. El fu culeș și introdus cu precădere în pagină, titlul însuși apărînd cu litere „corp 60."

Strașnica exclusivitate, realizată de Viorel Ursu care, în noaptea următoare vizitei la Strâjan, alergă, trezi din somn oameni de știință și savanți, secretari de Institute și specialiști — pentru a putea „încropi" cele trei file ale articolului-bombă, îi aduse toate elogiile confraților săi și o mărturisită invidie din partea unor colegi de breaslă, cărora, rămas același, le răspunse zîmbind :

— Ei, ce vreți ? Am avut și eu o dată noroc !

Norocul acesta însă îi surise în continuare și, zi cu zi, patru sau cinci reportaje, semnate de astă dată numai de el, țineră publicul la curent cu încercările, căutările și pregătirile legate de construirea „Cîrtiței II".

De fapt, cea de-a II-a „Cîrtiță", inițial, pe vremea cînd încă nu se gîndise nimeni la ea nici serios și nici concret, se numea în teorie — ca aparat prevăzut pentru viitor — „Sobolul". În orice caz, „Sobol" sau „Cîrtiță", el nu trebuia să fie improvizat. În fapt (și Ursu se miră cînd reuși să afle și acest amănunt) mașina aceasta exista de pe acum. Exista... în linii mari și în bucăți. Cele trei motoare se aflau — unul în stadiul avansat de construcție, al doilea pe bancul de probă, al treilea în stare de proiect. Jumătate din viitoarea caroserie aștepta cuminte în hala de montaj a unei uzine ploieștene de construit mașini, iar piesele celeilalte jumătăți erau proiectate ca prototip. Aparatajul de bord, piesele instalației electrice, aparatura electronică de măsură și control — duplicate, uneori ceva mai perfecționate ale celor de la bordul „Cîrtiței", ca și instalațiile de alimentare cu aer și apă ale cabinei, unice și spațioase, existau și ele — unele se aflau chiar în stare de asamblare înaintată sau chiar asamblate gata, fie în vederea desfășurării — prevăzute — a montării definitive a „Cîrtiței" peste un an, fie ca răspuns din timp la comenzi dinainte făcute. Așadar... Numai că „Sobolul", devenit acum „Cîrtița II", urma să intre în probe tehnologice peste abia mai multe luni, iar acum...

Fără să știe, însuși Viorel Ursu fu acela care grăbi decizia, forțînd destinul.

Succesele reportajelor publicate și funcția de „Sesam, deschide-te" a legitimației sale de ziarist îi dădură lui Ursu dreptul de a se prezenta la numai cinci zile după accidentul „Cîrtiței" la Institut. El fu primit în mod special de către doctorul Ștefan Leahu, conducătorul provizoriu al Institutului. Ziaristul îl pusese pur și simplu cu spatele la zid, formulîndu-i cît se poate de limpede trei întrebări :

— Pot oare să mai fie salvați cei doi pasageri ai „Cîrtiței" ? În cîtă vreme va putea să treacă la un foraj de explorare eficient „Cîrtița" a doua ? Cine va face parte din echipajul acesteia ?

Ridicîndu-și privirile albastre, reci, dure, Ștefan Leahu și le pironi în ochii ziaristului. Trebuia să răspundă. Și, pentru întîia oară de cîteva zile, își dădu seama că răspunsul său era într-un fel angajamentul unei ispășiri. Un angajament care-i îneca ultimele ezitări. Dar ce rost mai avea să gîndească acum la acestea toate... Acceptase jocul pe muchie de cuțit cu propriul său renume de om de știință încă de cînd bătuse fără răspuns în noaptea aceea dramatică la ușa neîncuiată a biroului academicianului Harnagea ; acum rezultatele pe care putea să le aducă o eventuală reușită cîntăreau infinit mai mult decît sentimentele sau resentimentele sale personale. Privirile sfredelitoare ale lui Viorel

Ursu îl obligau pe doctorul Leahu să-și abordeze direct propriile sale răspunderi legate tocmai de întrebările atît de clar formulate de ziarist. Aproape mirat, doctorul Ștefan Leahu se auzi dînd răspunsuri într-un fel și cu o fermitate, la care el însuși nu se așteptase...

— Doresc să nu fiu greșit înțeles. Cu condiția că veți relata exact cuvintele mele, lipsindu-le de strălucirea pe care uneori o poate împrumuta unei fraze „întoarcerea" gazetărească a ideii, în scopul unei formulări mai ieșite din comun, îți voi da răspuns la toate cele trei puncte ale chestionarului dumitale.

— Așa va fi, încuviință cu o sobră înclinare a frunții ziaristul.

— Riguros științific vorbind, cei doi de pe „Cîrtița", fizicianul Văraru și fiica profesorului Harnagea nu mai dispun, încă de acum trei zile, de oxigenul necesar întreținerii vieții.

— Cu alte cuvinte dumneavoastră îi considerați...

— Îmi este greu să-mi amintesc de acest lucru, rosti mai mult murmurat doctorul Leahu, judecînd însă logic lucrurile, „ei" nu ar mai putea fi în viață acum. Nu e mai puțin adevărat că „el", Sandu Văraru... vreau să spun, avea cunoștințele științifice și tehnice mai ales necesare încercării, chiar în condițiile unei opriri a motoarelor „Cîrtiței", a unei acțiuni desfășurate „in extremis" [1], în scopul prelungirii rezistenței fizice a echipajului pentru încă un timp. Dar acest timp, acest timp nu poate fi decît foarte scurt și nu se poate vorbi despre dobîndirea lui decît în anume condiții... doar dacă accidentul care va fi întrerupt cursa „Cîrtiții" nu a produs și efective stricăciuni la bordul ei.

[1] În ceasul al doisprezecelea, în disperare de cauză (expresie latină). (n. a.)

— Totuși dumneavoastră v-ați propus să descoperiți mașina, să ajungeți pînă la ea.

— Evident. Găsirea „Cîrtiței", *numai găsirea ei,* ar putea explica ce s-a întîmplat, conducînd la putința evitării unor accidente similare pe viitor. Pe de altă parte o recuperare a resturilor acestei mașini ar constitui prilejul unor mari și noi progrese în străbaterea adîncurilor solului cu autoforeze mecanice. Iată de ce ne-am propus recuperarea mașinii și, evident, nu salvarea se pare cu totul imposibilă a echipajului său. „Cîrtița II" ar putea să fie montată în circa 30—40 de zile de efort maxim.

— S-au și luat măsuri ?

— Am stabilit un program accelerat. Noua autoforeză va fi de patru ori mai puternică decît prima. Din echipaj (ați vrut să afle cititorii presei și acest amănunt) vor face parte cinci persoane. Doi piloți, un cercetător din institut, eu însumi și...

Coborîndu-și privirile de la Leahu la propriul său carnet de note, Viorel Ursu avu o idee, una dintre năstrușnicile sale idei, care soseau totdeauna la timp și îl completă pe omul de știință :

— Și eu ! Posed cunoștințe de mecanică. Am urmat și Politehnica. Timp de doi ani. O boală de plămîni m-a silit să abandonez. Ulterior am terminat o altă facultate. Apoi, cine vreți să scrie tot ce se va întîmpla pe drum ?

Ștefan Leahu îl privi o clipă surprins. Apoi acceptă. În definitiv, cu asemenea prilej, completarea echipajului se face prin voluntari. După ce se despărțiră, Viorel Ursu alergă spre gazetă să ducă vestea mare ca un titlu de articol de senzație : *„Peste 29 de zile plecarea, cu Ștefan Leahu la timonă, spre adîncurile Pămîntului."*

azor a spus: „doina, încearcă singură!"

Grigore Barnea nu era inginer miner. Cu toate acestea, timp de șase pînă la douăsprezece ore zilnic, putea fi aflat de o vreme încoace la orizontul IX, adîncimea de 324 metri, al uneia dintre minele recent deschise, în noul bazin carbonifer din subcarpații Munteniei. Motivul ? Neîncetata urmărire a unei măsurători. Supravegherea neîntreruptă a aparatelor unei noi stații de cercetare. O stație subterană, ale cărei utilaje de măsură și control aveau rostul să transforme în informații cifrice indicațiile culese de un dispozitiv electronic special, destinat așa-zisei „investigații fine" în domeniul minier și seismologic. Specialiștii erau în mod unanim de părere că mașinăria se afla pe pragul unei strălucite cariere tehnologice de „miner auxiliar" și prevestitor de cutremure. Aparatul, denumit în jargonul consacrat al limbajului tehnic de specialitate : „detector suprafin al variațiilor magnetice de cîmp" sau (din inevitabilul obicei al oamenilor de știință de a vorbi prescurtat din spiritul unei economii de exprimare) D.S.V.M., consta, în fapt, dintr-un mecanism de înregistrare — pe o bandă anume confecționată din plastic metalizat —a oscilațiilor extrem de fine ale valorilor cîmpului magnetic local. Construit cu numai un an în urmă de specialiști și cercetători din laboratorul mecanic al catedrei de electronică din cadrul Institutului politehnic din Ploiești, aparatul își baza măsurătorile pe o însușire „aparte" a cîmpului magnetic. Bănuită mai de mult, cunoscută doar de puțină vreme și studiată abia începînd din primăvara anului 1969, legătura dintre mișcările seismice și cîmpul magnetic local ridicase noi probleme de cercetare, o dată cu descoperirea microseismelor ultrafine și permanente. Se descoperise că de fapt marile mase de pămînt ale continentelor sînt într-o continuă ultramicrooscilație seismică, „întreruptă" doar din cînd în cînd (și din fericire destul de rar) de seisme propriu-zise, cutremure de pămînt observabile și uneori atît de dăunătoare. Ideea aceasta a permanenței unei mișcări seismice, „observabilă" deabia peste un anumit prag, cînd își transforma caracterul, trecînd la acele agresiuni brusce care sînt în fapt cutremurele, putea fi folosită la organizarea unui serviciu de prevedere a seismelor „obișnuite". Tuturor mișcărilor le corespundeau anume valori ale intensității cîmpului magnetic local, iar acestea erau proporționale cu amploarea oscilațiilor constante. Detectorul subteran aflat în supravegherea lui Barnea fusese construit tocmai pentru a prinde experimental relația dintre alura microoscilațiilor telurice și ultrafinele seisme — pe care alte aparate, mai puțin sensibile, nici nu le înregistrau.

Banda aparatului se derula încet, în tăcere. În încăperea din subteran în care electronistul își ducea activitatea de mai bine de opt luni, erau numai ei doi, el și prietena lui, liniștea. Gluma îi aparținea și el era mulțumit mai mult de realitatea din care izvorîse, decît de spiritul făcut. Pe măsura realizării înregistrărilor, acestea erau transmise — printr-un releu de legătură — unui creier electronic. Filtrîndu-le prin analizorii săi, acesta căuta să stabilească relația dintre natura oscilațiilor și intensitatea cîmpului, încercînd să surprindă o legitate. Cercetările aveau un scop dublu. Pe de o parte progresele seismografiei sau mai bine-

zis ale seismologiei, lărgindu-se simțitor capitolul: „Prevederea cutremurelor de pămînt", pe de altă parte se căutau jaloane pentru stabilirea unor comunicații *prin sol*, între localități situate destul de departe unele de altele, eventual chiar la extremitățile opuse ale marilor mase continentale, sau — cum credeau mulți și preconizau mai puțini — între antipozi. Această din urmă experiență — socotită de către cîțiva specialiști drept nerealizabilă, nu era desigur prevăzută pentru un viitor apropiat.

Creierul electronic și toate celelalte „anexe" ale experimentării se aflau departe înapoia frontului, „sus", „afară". Aici doar detectorul solicita grija lui Grigore Barnea. Înalt, foarte slab, cu umerii lați și șoldurile înguste, cu ochi albaștri, făcut parcă anume să placă prin energia pe care o radia întreaga lui înfățișare, fizicianul avea ceea ce se cheamă de obicei un „temperament aparte". Inegal. Prietenii, puțini de altfel, îl socoteau contradictoriu. Poate din pricina unei doze de visare cu ochii deschiși, în care se complăcea — dar numai în momentele numite de el însuși „clipele sale de relaxare".

„Ce vreți, le explica el uneori cunoscuților săi, visez și eu, în rarele momente în care mă întîlnesc cu mine însumi; poate că în felul acesta văd — arar, cînd se întîmplă o asemenea întîlnire — realitatea mai... neștiințific!"

Lumea zîmbea. Revenit la normal, Barnea își relua mina de om de acțiune despre care cu greu ai fi putut crede că este în stare să stea zece ore în șir nemișcat într-o cabină construită în subteran, numai pentru a urmări niște înregistrări și a supraveghea transmiterea lor mai departe, tocmai la Cîmpina, unde se afla — la un Institut local — creierul electronic. Pentru orele de

veghe însă — aparatura funcționa semiautomat — Grigore Barnea avea un însoțitor, un adevărat amic, mereu altul și în fond mereu același, creionul lui. Cu învelișul colorat în dungi alternativ roze și albe, cu o mică radieră fixată în tablă la capătul de care „se mușcă", lucru știut de Barnea încă de pe cînd era elev de liceu, creionul nu-l părăsea nicicînd. Calcule, însemnări, articole, desene — toate ieșiseră de sub succesivele existențe efemere ale eternului său creion. Fără să fie neapărat extravagant sau conservator încăpățînat, Barnea folosea același fel de ustensile epigrafice. Declarînd la orice întrebare că veșnicul lui creion face parte din „menajeria de tare" a fizicianului din el.

De data aceasta creionul, ajuns la jumătatea vieții, alerga pe o filă albă de hîrtie, schițînd cercuri, trăgînd linii, împlinind flori, încercînd chiar o caricaturală prezentare de autoportret, în timp ce gîndurile tînărului hoinăreau... Se pregătea pesemne o nouă întîlnire a lui Barnea cu el însuși. Tocmai atunci telefonul — exista unul în mica încăpere subterană — sună.

Barnea îl lăsă să se manifeste, numărînd în minte seriile de triluri ale „privighetorii". Familiare, toate obiectele din jurul fizicianului își aveau numele lor. Detectorul se chema „șoarecele", scaunului său metalic îi spunea „Nae", iar ceasului electric așezat într-o cutie de protecție, îmbrăcată în albastru „excelența sa..." Cu un „Excelență, Nae s-a plictisit..." Grigore Barnea își încheiase de multe ori „ziua" lui desfășurată la lumina albă a unui bec de neon fixat în tavanul încăperii.

Fără să se grăbească, tînărul catadicsi în cele din urmă să ridice receptorul. Era Institutul. „Ceilalți". Cei de la București. Te pomenești că iar vor să mo-

difice parametrul condițiilor de recepție. „Asta ar fi a treia schimbare cerută de două ore încoace", mormăi în gînd, nemulțumit, fizicianul. „Ce vor fi găsit" ? Ridică receptorul. Familiara voce a lui Francisc Năsturel, „Maître François", cum îl tachinau colegii, îl abordă direct :

— Ascultă, Barnea. Dumneata... Spune, măi omule, cu ce fel de benzi ai început să lucrezi ?

Năsturel, biolog șef al secției de biocurenți de la Institutul de seismologie din București era reputat pentru sobrietatea sa științifică și mai ales extrema lui seriozitate. Nedumerit, Barnea ripostă :

— Cum, cu ce fel de benzi ? Nu pricep...

— Vreau să te întreb dacă benzile pe care ai înregistrat semnalele din ziua de 24 ale lunii — erau noi ? Dacă erau curate ?

— Ce vorbă mai poate fi și asta ? Desigur că erau curate. Noi ! Cînd le-am introdus la încărcare, abia le scosesem din ambalajul lor de fabricație. Cel original...

— Ciudat. Foarte ciudat chiar... Cînd vii la București ?

— În mod normal ? Ce-i azi ? Joi ? Ei bine, luni... Luni dimineața. În lunea viitoare pot să fiu la Institut. Voi fi așadar la București... Și dacă e nevoie pot să vin și mai devreme. Am să-i anunț și pe cei de la Cîmpina. Dar ce este cu benzile ?

— Nu te alarma. Ai spus luni dimineața, nu ?

— Da. În București, acasă, sînt însă de sîmbătă seara. La Institut voi fi luni.

— Păi de ce nu spui așa, omule ? Acasă, după cîte am înțeles, vei fi de sîmbătă. Va trebui să ne întîlnim de cum ajungi în Capitală. *Vreau ! Țin neapărat să-ți vorbesc.* Să-ți arăt ceva. Ceva în legătură cu benzile, neoficial, bineînțeles. Este vorba de o părere personală,

a mea. Numai pentru asta nu este nevoie să vii luni la Institut. Doar dacă ai dumneata vreo treabă...

— Dar totuși ce anume s-a întîmplat ?

— Mai nimic ! Am făcut o experiență cu animale. O experiență interesantă. Dar vom vorbi despre aceasta, atunci. Acum te las. La revedere. Pe sîmbătă seara. La mine. Cît de tîrziu !

O experiență cu animale ? Repunînd receptorul aparatului telefonic în furcă, Barnea ridică din umeri. Omul ăsta e mai sucit decît mine, își zise el, privind cu luare-aminte desenul cu care se jucase pînă atunci. Apoi zîmbi. Francisc Năsturel nu era un om obișnuit. Însăși natura cercetărilor cărora li se dedicase era destul de neobișnuită. El fusese doar inventatorul filtrului biologic de curenți slabi. De fapt, o întîmplare banală, cunoscută, căci se poate oricine întîlni cu ea — îl determinase să încerce. Era vorba despre sensibilitatea animalelor la apropierea seismelor. Fenomenul brut era cunoscut din antichitate. Din punct de vedere științific, pentru a putea fi explicate corect lucrurile, e nevoie de găsirea legăturii între fenomene, aparținînd, unele, domeniului clasic al oscilațiilor și undelor — și altele, ținînd de biocurenți. Desigur, cîinele sau calul simt iminența cutremurului pentru că recepționează, în captatorii lor, anumite emisiuni electromagnetice foarte slabe care... Pornind de aici, o dată cu punerea în evidență a unor asemenea emisiuni, *cu dovada înregistrării lor de către captatorii vii,* se ajunsese cu timpul la construirea după „model" a unor captatori artificiali, evident cu mult mai simpli, dar la fel de sensibili. Un asemenea captator era de fapt și detectorul dat în grija lui Barnea. Dar toate acestea arătau cu prisosință că venise vremea lui Francisc Năsturel. Epoca afirmării sale științifice. Ideea o pur-

tase în minte cel puțin patru sau cinci ani. Cît era de simplă, cît *părea* ea de simplă, acum, cînd, găsindu-și o verificare experimentală, îngăduia esafodarea unei teorii coerente ! Cum simt de fapt animalele ? Receptorii lor de biocurenți captează niște emisiuni foarte slabe, sînt impresionați de oscilațiile sau de undele din adînc. Este însă vorba de o adevărată „citire", sau doar de o „reacție" la un bruiaj teluric al propriilor lor biocurenți ? Acest lucru mai trebuia stabilit. Paralele, experiențele se succedau, se controlau, se verificau unele pe altele. Era suficient să compari biocurenții animalelor aflate în legătură cu înregistrările subterane cu cei ai animalelor „libere". Fantastică, similitudinea înregistrărilor grafice a emisiunilor îi dovedi lui Năsturel din capul locului că nu greșise. Cele două serii de animale furnizau grafice deosebite *doar prin intensitatea înregistrărilor*. Răsturnînd însă datele problemei, laboratorul bioseismic al lui Francisc Năsturel găsi în sfîrșit calea de a descifra mișcările telurice în comportarea ființelor vii și „efectul Năsturel", descoperit „pe toată scara animală de la melc la om", cum îi plăcea adesea tînărului savant să spună, îl făcuse cunoscut și apreciat în lumea oamenilor de știință. După propriul lui exemplu, unul dintre colaboratorii săi, specialist în fiziologia botanică, încercase să descopere analogii și în lumea vegetală. Recaptînd, ca din zbor, ideea colegului său, Năsturel, lucrînd împreună cu celălalt, demonstase că la plante, undele „seismice" se pot simți în oscilațiile concentrației sevei brute. Cît de mult muncise Năsturel la această nouă lucrare, a cărei urmărire necesita folosirea unor aparate măsurînd presiuni sensibile la variații de ordinul unei mărimi de o miliardime de atmosferă...

Cu toate titlurile lui de glorie științifică, traduse prin tot atîtea diplome și distincții academice, Năsturel nu devenise un infatuat. Rămas același „băiat bun" din anii începuturilor, el își oferea cu sinceră bunăvoință prietenia tuturor colegilor săi de Institut. Iar Barnea ajunsese „umbra" detectorului subteran, datorită numai lui, datorită acestui ingenios „cavaler al noului", cum îl numise o dată pe Năsturel un reporter entuziast. Bun cunoscător al oamenilor, Năsturel — asta se petrecuse la prima lor întîlnire — îl măsurase pe Barnea lung, oarecum bănuitor, pentru ca apoi, deodată, ca surprins de o revelație să izbucnească :

— Dumneata aici ? La secția de calcul ? Dar nu se poate ! Te văd cu totul și cu totul în altă parte. *Acolo* este locul dumitale, în cadrul secției de experimentare. De altfel am să-ți fac o propunere formală în acest sens. Da — uite...

Îl cuprinsese familiar cu o mînă pe după umăr și apoi, conducîndu-l printr-unul dintre lungile coridoare ale Institutului, îi vorbi despre propriile sale lucrări. Așa îl cucerise Năsturel. La fel cum îi cucerise pe toți aceia pe care îi abordase. De atunci, din ziua aceea, îmbrățișînd cauza secției experimentale, Grigore Barnea intrase pe o ușă nouă în lumea propriului său destin : punerea la punct a detectoarelor superfine de oscilații și unde...

Convorbirea — deși i se păruse ciudată — reprezenta, de fapt, o manieră firească de lucru a lui Francisc Năsturel. Dacă vreun om pe lume știa să-i facă pe alții să fie curioși, apoi de bună seamă că acesta era Năsturel. Pînă în sîmbăta acelui sfîrșit de săptămînă, Grigore Barnea își trăi așteptarea cu clipa. Cînd tîrziu, în noapte, ajunse în Capitală, fără să-și

mai întrerupă calea cu o haltă — atît de necesară — acasă, Barnea își depuse valiza în fața ușii apartamentului lui Năsturel și sună de două ori lung și apăsat — așa cum recomanda o inscripție făcută meticulos cu tuș pe un carton, fixat sub sonerie. Năsturel era acasă și nu-l lăsă să aștepte prea mult. Se ivi de îndată în cadrul ușii deschise, îmbrăcat, cu o înfățișare preocupată și păstrînd în tonul vocii o gravitate oarecum academică, rară la el. Îl măsură din creștet și pînă în vîrful pantofilor, apoi îl luă în primire :

— Ai venit direct. Splendid. Te așteptam ! Îți lași valiza aici. Nu te mira. Mergem împreună la Institut.

— Nu înțeleg...

— Nu pentru dumneata, o nu... Pentru mine îți cer lucrul acesta. Trebuie să mă verific. Dar încă de pe acum simt nevoia să-ți mai pun o întrebare. A rămas cumva vreo bandă neamplificată ? S-ar fi putut să rămîie ? Iartă-mă dacă acest început de chestionar este, sau *pare* absurd, dar răspunsurile dumitale prezintă pentru mine o deosebit de mare importanță.

Întrebarea lui Năsturel i se păru lui Barnea surprinzătoare. El știa doar că aparatajul nu ar fi îngăduit o transmitere fără amplificare ! Biologul șef citi în privirile nedumerite ale lui Barnea aproape un reproș. Își privi o clipă ceasul de mînă, apoi continuă :

— Da ! Știu că am pus o întrebare nelalocul ei, că nu ai putut să transmiți fără să amplifici în prealabil, dar aici, aici a ajuns și ceva în plus, înțelegi, a ajuns *ceva în plus*, un adaus. Pricepi, Barnea ? Ceva ce seamănă, grafic vorbind, cu o emisiune modulată într-un anume fel, cu... în sfîrșit, mai bine să vezi ! Mergem.

Pe drum, în mașina lui Năsturel, conversația nu continuă. Din cînd în cînd, surprinzîndu-și vecinul cu

coada ochiului, Francisc Năsturel se întreba dacă tînărul fizician va izbuti să-l ajute. Barnea era cunoscut în Institut nu numai drept un bun fizician, ci și ca un om cu idei. Împingîndu-l între oamenii de la experimentare, Năsturel voise să-l sprijine, să-l determine să-și facă „clasele" de transformare a ideilor în realități. Dar acum ?

Ploua. Stropii de apă se irizau pe geamul parbrizului, împrumutînd interiorului mașinii în lumina aruncată de farurile celor încrucișate pe drum, o înfățișare cu totul aparte. Amestecul de umbră și lumină crudă era dominat de profilul energic al lui Năsturel. La ce se va fi gîndind oare ? Și ce se petrecuse ? O oscilație în plus ? De unde ?

Automobilul stopă pe prundișul din fața intrării. Portarul îi privi pe cei doi cu indiferență, salutîndu-i cu o vagă ridicare a mîinii spre cozorocul chipiului. Omul nu avea de ce să se mire. Năsturel era un obișnuit vizitator nocturn. O dată chiar avusese originalitatea de a începe o consfătuire științifică la un ceas după miezul nopții. Fusese însă necesar. Cei doi urcară grăbiți cele cîteva trepte. Ascensorul. Goana etajelor lăsate în urmă. Oprire la al optulea. Coridorul.

Cheia *yale* a lui Francisc Năsturel se învîrti în broască, apoi lumina becurilor cu mercur aduse ziua în încăpere. Era rece în biroul șefului sectorului „Biocurenți". Pe masă, pe rafturi, pe scaune, aparate, cărți, stative cu eprubete, caiete... Dezordine. Nimeni nu avea voie să se apropie de lucrurile lui Năsturel. Praful se ștergea însă în fiecare zi. Făcea el însuși lucrul acesta. Barnea știa și nu se mira. Tresări însă brusc atunci cînd auzi lătratul. Așadar Năsturel își mutase „o experiență", montînd-o aici ?

— Să facem prezentările, dragă Barnea. Apropie-te. Acesta e Azor. Un fox deștept și sensibil. Ascultă, dragul meu, îi spuse biologul șef însoțitorului său, punîndu-i mîna pe umăr, vezi acest cățel ? Făceam, cu cîteva zile în urmă, obișnuitele mele experiențe. Experiențe în paralel. Comparam graficele date de amplificatoare — primite de la dumneata — cu aceleași grafice înregistrate direct din sistemul nervos al cîinilor. Ei bine, unul dintre cîini a prezentat o înregistrare grafică în plus. Ceea ce e bizar, este faptul că, încercînd apoi să trec emisiunea primită de la dumneata prin organismul cîinelui respectiv, el nu a mai redat-o fidel, ci intercalînd oscilația aceea pe care nu știu nici de unde a cules-o el, nici de ce tot o repeta... Cîinele este acesta. Azor. El a înregistrat o emisiune *străină*, pe care a tot repetat-o, înțelegi, dragul meu ?

— ...a tot repetat-o, continuă tînărul fizician ideea lui Năsturel, *a tot repetat-o* (vorbi el mai mult ca pentru sine) *ca și cum ar fi păstrat-o ca pe o amintire legată de un același moment evocat de anumite intensități ale undelor traduse prin curba desenată de aparate, nu ?* Eu la cîini nu mă pricep, dar dacă Azor ar fi un aparat electronic, aș spune că există o explicație.

— Care ?

— Un fel de inducție puternică și care, o dată imprimată, rămîne *o vreme* în ceea ce am putea numi memoria unui circuit oarecare, iar acesta, cum e pus în condiții similare primei înregistrări, restituie oscilația... O restituie fidel...

— Ascultă, Barnea. Nu regret că te-am chemat. Bănuiam că mă poți ajuta. Am nevoie de sprijinul dumitale. Nu te mira. Deocamdată nu știi încă tot. Toate acestea — de pînă acum, despre care ai aflat, sînt bune. Sînt plauzibile. Sînt de înțeles. Dar cîinele a fost extrem de tulburat. A suferit un adevărat atac de spaimă. O panică...

— Aceasta e biologie. Mă depășește. În orice caz...

— Știi ce ? Am să repet experiența. Vrei să mă ajuți ?

Urmînd cu atenție indicațiile lui Năsturel, Grigore Barnea îl ajută să-și pună la punct aparatajul necesar încercării, prize, contacte, aparate de măsură și control, ecranul de citire a undelor. La electrozii fixați, după urechile mici, nervoase, în creștetul și sub bărbia animalului, fură cuplate legăturile.

Experiența începu. Banda, purtînd înregistrarea amplificată, începu să se deruleze. Ecranele de citire se iluminară. Un bîzîit ușor se auzi în încăpere. Deodată...

Degetele mîinii lui Francisc Năsturel își strînseră cleștele în jurul brațului tînărului fizician. Cuprins ca de o panică nebună, Azor, care dădea de cîteva momente grave semne de neliniște, fu invadat progresiv, începînd din vîrful cozii spre bot de un tremur mărunt. Cu ochii injectați, ieșiți din orbită, lătră de cîteva ori. Lătratul se preschimbă repede într-un urlet continuu ; acesta, scăzînd în intensitate, se transformă la rîndu-i într-un geamăt profund, dureros, răscolitor.

— Privește, auzi, Barnea ! răsună glasul, devenit spart, al biologului-șef.

Pe ecranul de control, sinuoasă, frîntă, iar reluată, oscilînd cînd ușor, cînd violent, o nouă linie verzuie își trăi dunga luminoasă timp de cîteva clipe. Apăru apoi un zigzag oarecum cunoscut. Barnea se încruntă. Îl știa... Îl mai întîlnise. Zigzagul își zbuciumă și el traseul de-a lungul ecranului, pe măsură ce banda înainta. El însă nu era prezent și pe ecranul comparatorului. Acolo nu apăruse. Experiența se termină.

— Am o idee, rupse Barnea tăcerea. Ai privit vreodată cum arată oscilograma vorbirii? A vorbirii omeneşti obişnuite...

— Crezi aşadar că...

— Nu cred cu fermitate, şi apoi în prezenţa dumitale nici nu aş putea crede în ceva care ţine de domeniul biologiei, în care — repet — nu mă pricep. Oscilaţia aceasta însă seamănă foarte bine, foarte mult cu...

— Am şi încercat, dragă Barnea. Te gîndeşti probabil la o transpunere a impresiei luminoase, a traseului oscilaţiei — în sunet, nu ?

— Ca să mărturisesc adevărul, la asta m-am gîndit, cu toate că ştiu că în trecut aţi mai încercat la Institut acest lucru, servindu-vă de înregistrările trimise de mine, şi nu aţi ajuns la ceva... De data aceasta însă, *plusul* furnizat de Azor devine demn de luat în considerare. E cu totul altfel. Această oscilaţie... Pe aceasta, continuă Barnea, coborîndu-şi parcă fără să vrea tonul vocii, *pe aceasta* aţi transpus-o în sunet ?

Ridicîndu-şi privirile, Năsturel şi le aţinti în ochii tînărului fizician. Nu se înşelase. Cu adevărat om de idei Barnea! Deşi încă atît de tînăr, abordase problema pe singura ei latură cu adevărat constructivă şi la care el însuşi, Năsturel, meditase. Se hotărî să i-o spună:

— Uite ce e, Barnea, ideea aceasta am avut-o, am avut-o şi eu. Nu am îndrăznit însă. Prestigiul meu ştiinţific îmi cere uneori să-l apăr, renunţînd la acţiuni în spatele cărora poate că stă succesul, dar care comportă un prea mare risc şi în primul moment ar putea fi considerate chiar drept căutări de senzaţie, temerare ieşiri dincolo de terenul certitudinilor consacrate sau mai ştiu eu ce...

Barnea îşi îndreptă privirile spre chipul atît de expresiv al lui Năsturel, spre faţa aceea arsă de soarele

marilor înălţimi, de zeci de ori pe an, ori de cîte ori avea răgazul unei evadări spre munte. Alpinist amator, biologul-şef realizase cîteva valoroase „premiere" pe trasee alpine noi, în condiţii grele şi cu performanţe de timp şi de efort care îi aduseseră chiar şi un titlu de maestru al sporturilor, un titlu ce nu-i jena de loc reputaţia de sobrietate profesională. Trăsăturile lui Năsturel purtau însă acum o patină de osteneală. Albastrul de viorea —altădată bătînd în plumburiu — al ochilor lui era parcă mai şters. Barnea clătină din cap.

— Vorbele dumitale îmi aduc aminte de unul dintre foştii mei profesori de la facultatea de fizică a Universităţii. Îl chema Tancred Călin. Foarte versat în termodinamică. Scrisese zeci de cărţi ştiinţifice şi de popularizare despre termodinamică. Noul însă îl speria. Era conformist. Riguros de conformist. Chiar în lucrările sale se relua mereu. Despre parapsihologie susţinea că nu există din două motive : întîi pentru că apăruse prea recent, şi în al doilea rînd deoarece decanul facultăţii de care-i aparţinea catedra nu „credea" în baza ei ştiinţifică...

— Mi se pare că am auzit ceva despre omul acesta...

— Se poate. Azi este uitat, deşi a plecat din facultate de-abia de doi sau trei ani. Pregătirea lui profesională ar fi justificat pe deplin o reală contribuţie a acestui om la progresele fizicii. Nu a făcut însă nici o descoperire, nici una singură. *I-a fost frică* să o facă. Frica de ridicul, bolnăvicioasa frică de un ridicul închipuit numai, nu este o caracteristică a adevăratului om de ştiinţă. Trebuie curaj şi uneori mai mult decît curaj : chiar o mică doză de nebunie...

— Vezi, tocmai pentru aceasta te-am chemat. Înainte de a organiza o experienţă de felul celei propuse

de dumneata, vroiam să te consult. Am pregătit absolut totul. Avem tot ce ne trebuie şi o s-o facem.

— Sînt convins că ai avut ideea înaintea mea. Se şi impunea de la sine. Mă bucur că vom încerca experienţa împreună, că-mi îngădui să particip la ea.

Dar lucrurile nu s-au desfăşurat după cum prevăzuseră cei doi oameni de ştiinţă. Traductorul de oscilaţii sau, mai corect spus, comparatorul imagine-sunet, nu se lăsă convins cu una, cu două. După trei ore de încercări, experienţa încă nu-şi lua cursul dorit, nu „prindea corp".

Abandonară biroul lui Năsturel, trecînd într-unul dintre laboratoare. Acolo îi găsiră zorii zilei, apoi dimineaţa de muncă a cercetătorilor din secţia de biocurenţi. Îşi luară şi trei ajutoare şi, în cele din urmă, cînd de mult era soarele urcat sus pe cer, pe la vreo zece, Năsturel izbuti să întoarcă, în sfîrşit cu folos, întrerupătorul releului de comandă, „declanşînd" noua experienţă.

Ecranul aparatului din perete se aprinse. „Oscilograma lui Azor" apărea în fine curăţată de orice alte influenţe. Cu intensitatea amplificării pusă la maximum, traductorul imagine-sunet intră în funcţiune. Zgomote. Hîrîituri. Pocnituri. Apoi deodată, din difuzorul aparatului ieşi o voce. O emisiune de sunete care imita glasul omenesc, un glas bărbătesc, plăcut, energic, calm. Acest glas pronunţa limpede, pe româneşte, articulînd, cuvînt după cuvînt, o frază : „Doina, încearcă singură !"...

Francisc Năsturel şi Grigore Barnea se contemplară reciproc. Repetară experienţa. Rezultatul : acelaşi. Atunci, deodată, cuprins parcă de o frenezie bizară, împiedicîndu-se în drum de un scaun pe care îl şi răsturnă, Francisc Năsturel ieşi în trombă din laborator. Ajuns în biroul său se repezi spre telefon. Cînd Gri-

gore Barnea, care pornise după el, intră pe uşă, mîna biologului-şef forma tocmai numărul. I se răspunse. Începu să vorbească.

— Ana ?

— ...

— Să mă ierţi că te deranjez la această oră. Dă-mi-l pe Viorel : Da. Da. Neapărat. Viorel ? Tu eşti ? Nu. Cum spuneai că o cheamă pe fată ? Cum care fată ? Povestea cu „Cîrtiţa", frate...

— ...

— Doina ? Aha.

Astupînd pentru o clipă pîlnia receptorului cu palma, Năsturel îl lămuri pe Barnea care nu pricepea nimic.

— Auzi ? Doina... O cheamă *Doina* ! Apoi biologul şef îşi continuă discuţia cu cel pe care-l ceruse la telefon.

— Doina aşadar. Pentru ce te întreb ? Pentru că Azor a spus : „Doina, încearcă singură !"

explozia

Auzind în casca scafandrului cuvintele lui Sandu Văraru, Doina se simţi descumpănită. Cum să încerce singură ? Totuşi o altă ieşire nu exista. Îmbrăcată în scafandrul de explorare, potrivit cu marile presiuni — fusese doar proiectat să „ţină" pînă la 350 de atmosfere, rămînînd suplu — dispunînd de mica rezervă de oxigen din butelia prinsă la spate, fata încercă să se obişnuiască cu ceea ce s-ar fi putut numi „peisajul" din jur.

Un gol. Un gol cu înfățișarea haotică. Cu pereții dintr-o rocă albăstruie-negrie în lumina proiectorului portativ. Văgăuna, căreia o parte a trupului „Cîrtiței" îi completa un perete, se prelungea departe în spatele mașinii, înghițită de întuneric. Cea dintîi aruncătură de ochi o convinse pe noua plutonaută că cel puțin în situația dată, Sandu Văraru nu avea cum să-și părăsească locul din autoforeză. Peretele acesteia era spart și un colț de rocă, perfect aderent cu buza crăpată a peretelui, părea a fi bine înfipt în trupul mașinii.

Să încerce singură! De-abia atunci — pentru întîia oară — Doina constată mirată că nu-i este frică. I se părea chiar cît se poate de normal să se „desfășoare", ascultînd poruncile scurte dar limpezi ale omului care, închis în propria lui cabină, o dirija : „Doina, încearcă acum, Doina, îndreaptă imaginea spre stînga. Doina, proiectează lumina spre dreapta". Minuscula cameră de televiziune, montată pe proiectorul manual, își făcea datoria, transmițîndu-și imaginile pe ecranul din interiorul forezei automate. Ideea de a crea aparate de investigație autonome, alimentate prin tranzistori proprii, fusese a doctorului Ștefan Leahu. Privind cu atenție contururile ce i se proiectau în fața ochilor pe micul ecran, Sandu Văraru avu un gînd de recunoștință pentru cel mai apropiat colaborator al academicianului Dionisie Harnagea. Urmărind pas cu pas fiecare secvență, pilotul „Cîrtiței" își făcu o idee din ce în ce mai precisă despre natura rocilor în care se petrecuse accidentul. Nu și-l putea însă explica.

Înainte de a primi porunca omului din mașină, Doina Harnagea presimți că deschizătura larg căscată nu departe, la picioarele lor, în podeaua văgăunii, ascunde ceva. Cuvintele lui Sandu Văraru îi confirmară temerile. Da. Așa trebuie procedat. Și ea se străduí să facă tot ce trebuie.

— Îndreaptă fascicolul proiectorului în jos și explorează golul. Fata făcu întocmai. Era adînc. Nu îndrăzni să se apropie prea mult de buzele copcii din rocă, de frică să nu se rupă peretele subțiat din apropierea ei și să nu se prăbușească ea însăși în gol. Totuși, ceea ce se putea vedea, îngăduia aprecierea unei adîncimi a golului de cinci-șase metri.

— Apropie-te de gaură, Doina. Cunosc roca. Te va susține. Nu se sparge prea ușor. Feldspații sînt duri și destul de rezistenți și apoi nervurile acelea întunecate arată că o felie de granit se prelungește pînă acolo... Judecînd cu ochi de cunoscător aspectele rocilor ce-i cădeau sub ochi, Văraru manevra din cînd în cînd și un mic comparator automat, pe care îl aprinsese și-l consulta. Privind, nu putu să-și împiedice un gînd de omagiu, de admirație pentru natură și se întrebă căror frămîntări ale intimităților telurice se datora tot acest joc al substanței regnului mineral. I se adresă din nou tovarășei sale de drum cerîndu-i să coboare...

— Să cobor, eu, acolo, în gol?

— Da, răspunse el, și ea înțelese că nu era momentul împotrivirii. Coborî. Acționînd panglica subțire de oțel inextensibil, prevăzută cu gheare culisante, pe care o scoase dintr-un buzunar al scafandrului, fiica profesorului Harnagea urmă întocmai instrucțiunile lui Sandu Văraru, care, urmărind-o pas cu pas, cînd prin imaginea de pe ecranul televizorului de control, cînd cu închipuirea, căută să-i ușureze drumul prin indicațiile de rigoare. În cele din urmă, odată coarda de oțel ancorată în pitonul cu dispozitiv de autofixare — fata își dădu drumul în gol. Sîrma se derulă rapid, lăsînd-o binișor pe solul unei văgăuni. De astă dată, ridicîndu-și privi-

rile, tînăra descoperi în tavanul ușor înclinat al noului gol o parte din „burta" de oțel albicios a „Cîrtiței". Mașina era prinsă în plafonul uriașei deschideri, cu care făcea corp comun. La o nouă poruncă a lui Văraru fata căută într-unul dintre pereții grotei de la „subsol" un lăcaș strîmt și îngust care să o poată adăposti. Apoi, tot la cererea pilotului „Cîrtiței", determină natura gazelor din golul rocii, pentru că, după raționamentul lui Sandu Văraru, numai o pungă de gaze ar fi putut îngădui formarea unui asemenea gol, o dată cu întărirea lavei, lăsată în urmă de dispozitivul motor al forezei automate.

— Azot ? Dar nu se poate ! fu cel dintîi comentar al plutonautului, cu totul surprins de neașteptata sa constatare. Azot... Azot și încă în stare moleculară... Cunoștințele de chimie nu-i îngăduiră să-și explice cum se petrecuseră fenomenele care au adunat acolo acest azot. Cele două pungi suprapuse aveau așadar o atmosferă de azot... Faptul rămînea... Presiunea ? Văraru își manifestă un nou gînd de admirație pentru Ștefan Leahu. Își aduse aminte de vorbele acestuia din urmă : „Vom echipa oamenii de la bordul „Cîrtiței" cu scafandri, avînd pereți dubli, flexibili, capabili să reziste prin materialul din care vor fi confecționați la presiuni de peste două sute optzeci de atmosfere. Să nu credeți însă că ei nu se vor putea mișca. Am toate motivele să consider că și la această presiune se poate face — în scafandru — gimnastică suedeză, dacă fața externă a costumului se comportă la presiunea exterioară, precum se împacă fața dinlăuntru cu starea normală a corpului viu pe care-l îmbracă aidoma unei mănuși suple..."

Nu era însă acum momentul potrivit să filozofeze asupra priceperii acelora care creaseră costumul. A acelora care dăduseră ideea. Cel mult ar fi trebuit să

repete în gînd ce spusese odată, mai de mult, cu voce tare unui coleg de Institut : „Bravo, deci, pentru Leahu !"

— Îndreaptă proiectorul în sus. În așa fel, ca să mături cu lumina lui tot tavanul. Așa. Spre stînga. *Spre stînga.* Cuvintele pilotului conduceau pașii fetei care explora, cu răbdare, fișie cu fișie bolta sălii subterane. Apoi, deodată, de nepriceput, Văraru începu să-i vorbească Doinei despre sirop. La început Doina nu înțelese. Apoi, mașinal, pipăi punga fixată pe coapsa piciorului drept al scafandrului. Da — așa era. Acolo se aflau, într-o trusă specială, cele trei flacoane. Coniac, ceai reconfortant, sirop concentrat de melasă. În ambalajele lor extrem de rezistente, flacoanele erau prevăzute cu un dispozitiv anume, ce îngăduia alimentarea unui orificiu al căștii, terminat printr-o susetă. Doina își reaminti că mai demult, într-o după-amiază, pe cînd se afla la Iris acasă, Văraru, prezent și el, le explicase funcționarea ansamblului flacon-cască. Acest lucru se întîmplase de fapt în ziua în care — cu cîteva ore mai înainte, într-o discuție în doi purtată cu Sandu Văraru, îl rugase pentru prima oară s-o ia cu el la bordul „Cîrtiței". „Așa beau plutonauții", zîmbise el, luminîndu-și cuvintele. „Dar acum, se întrebă Doina, ce-o fi vrînd ? Să beau sirop de melasă ?-Nu simt nevoia să beau ceva. Nu. Aici se ascunde cu totul o altă intenție". În continuare el îi vorbi despre stîlp. Stîlpul ? Da, îl vedea. Acolo, în fața ei și aproximativ în dreptul motorului „Cîrtiței", se aflau un soi de stalactită și o stalagmită împreunate, continuate una-n alta. Legau tavanul de podeaua văgăunii. Piciorul de piatră, aidoma unui stîlp grosolan cioplit sau turnat, avea și margini de ruptură și prezenta și rotunjimi sticloase. Cine l-o fi făcut așa — capriciul naturii, sau procesul de răcire al rocii topite de „Cîrtița" în înaintarea ei ?...

— Da, Sandu, văd stîlpul...

— Atunci ascultă, Doina, își întrerupse el firul gîndurilor. Dumneata știi doar în ce situație *reală* ne aflăm...

— Nesuferitule ! Îmi spui asta tocmai pe cînd începeam să caut sus pe boltă, la picioarele tale, o nouă stea ? Sigur că știu, răspunse fata, cu febră în glas.

— Ceea ce îți cer este însă foarte primejdios. S-ar putea ca din asta să ni se tragă sfîrșitul și repet : nu mai tîrziu și nu din altceva !

— Ce am de făcut ?

— Te retragi acolo, în crăpătura aceea strîmtă. Mai luminează-o o dată, s-o văd. Da, așa. Cred că e potrivită. Să nădăjduim că vom reuși. Te retragi acolo și, ridicîndu-te pentru o clipă deasupra peretelui care aproape că închide mica văgăună, despărțind-o de restul sălii subterane, arunci cu putere flaconul cu concentrat de melasă. Îl arunci după ce îi desfaci capacul de metal și nu-l mai are decît pe cel al supapei din sticlă subțire... Ca să se poată sparge din izbitură... Înțelegi, îl arunci drept în stîlp, îl pocnești de stîlp cu toată puterea ta...

— Și dacă nu se sparge ?

— Repetăm pînă se sparge... Dar cum l-ai aruncat, te tragi după peretele de stîncă, te ascunzi după el, ca într-un adăpost sigur... Hai, Doina, încearcă !

O dată, de două ori, de trei ori, fata își încercă norocul. Fără nici un folos. Sticla nu se sparse. Arunca probabil cu neîndemînare. Certîndu-se pe sine însăși pentru stîngăcia de care dădea dovadă, mai încercă...

Așezat pe buza adăpostului improvizat, proiectorul ilumina încăperea, azvîrlind umbre fantastice în firidele și cotloanele săpate în stîncă. Stîlpul era acolo, în fața ochilor ei, la mai puțin de douăzeci de pași.

— Atenție, Sandu, arunc din nou...

— Haide, Doina, încearcă, în...

Orbitoare flacăra țișni din stîlp ! Aruncată de suflu înapoi, Doina Harnagea simți cum cele două margini ale crăpăturii în care se adăpostise parcă vor să se unească, în timp ce totul era scuturat de o puternică zdruncinătură. Proiectorul îi căzu la picioare. Încercă să se prindă cu mîinile de ceva. Degetele mănușilor costumului se crispară în gol. Se prăbuși, pierzîndu-și cunoștința.

„Doina, Doina. Fetițo dragă. Doina, trezește-te..." Jetul de lichid lansat în cască de dispozitivul de trezire acționat de regulatorul automat de bioritmuri al scafandrului îi umezi tinerei fruntea, obrajii, bărbia, pentru a treia oară amestecîndu-se cu propriile ei lacrimi.

— Doina, trezește-te !

— Da, Sandu... Te aud... Sînt aici... Ce s-a întîmplat ? Ai ieșit ?

La lumina proiectorului din mîna lui Sandu Văraru — celălalt se spărsese în căderea lui violentă — grota, enormă, parcă de două ori sau de trei ori mai sălbatică și mai mare decît fusese, și în orice caz mai înaltă, arăta aidoma unei cariere de piatră răvășită de furtuna unei puternice explozii. Desprinsă din tavan, prezentînd o serioasă fisură în corpul ei de oțel, „Cîrtița" se afla acolo la cîțiva pași. Pe locul unde înainte fusese stîlpul de piatră. Rocile fumegau.

Ghemuindu-se la pieptul lui Sandu Văraru, Doina izbucni în plîns.

— Fetițo, tu ești doar curajoasă, se poate ?

Deschise mari ochii, măsurîndu-l cu luare aminte.

— Ai spus curajoasă ? Știi, Sandu, cred că de fapt am fost curajoasă, dar nu mi-am dat seama. Explozia însă...

Redat în difuzorul căștii transparente a scafandrului tinerei lui însoțitoare, puțin metalic, dar totuși destul de fidel, glasul plutonautului îi furniză lămurirea pe tonul

acela „obiectiv" cu care unii dintre profesori explică la catedră.

— Într-o anumită atmosferă gazoasă și la presiuni de ordinul miilor sau chiar al sutelor de atmosfere, zahărul poate deveni exploziv. În condițiile care domneau aici înainte, concentratul de melasă din buzunarul scafandrului dumitale, Doina, conținea în fapt echivalentul a cinci kilograme de dinamită...

Mari, ochii fetei îl cuprinseră, descoperindu-i parcă fiecare dintre amănuntele feței — așa cum se vedeau ele prin „sticla" căștii, pe rînd... bărbie, gură, nas, obraji, ochi, frunte și apoi iar ochi.

Privirile li se întîlniră. Buzele bărbatului se mișcară ușor, dar înainte de a rosti ceva, cuvintele ei îi răsunară în urechi pe un ton pe care nu i-l auzise niciînd :

— Sandu... Eu, eu... O invidiez pe Iris și în același timp mă bucur mult pentru ea...

o evadare nocturnă

Cînd, la ora unu după miezul nopții, Ștefan Leahu află despre intenția lui Viorel Ursu de a-l vizita *imediat*, rămase interzis. Ce mai voia oare ? Ceva ce nu se poate spune prin telefon ?! Perplexitatea îi fu mult prea mare ca să protesteze imediat ; iar cînd, revoltat că este din nou deranjat fără noimă la un ceas atît de nepotrivit, vroi să formuleze un protest indignat, telefonul se închisese demult. Încercă să-l cheme el însuși pe ziarist, ca să-i întîmpine sosirea. Zadarnic. Nu mai răspundea nimeni. Nebunul plecase. Se afla pe drum. „Vine !" Bombănind, fizicianul se îmbrăcă, trecîndu-și o haină de

casă peste pijamaua de mătase. Toate acestea se datorau numai și numai propriei sale slăbiciuni. Nu era destul că se lăsase silit de Iris la o acțiune pe care, în sinea lui, încă nu și-o justificase cu totul, continuînd s-o considere drept prea grăbită ; acum și ziaristul acesta, amator de senzațional, își permitea să-i strice lui odihna. Dar nu. Îi va da o lecție ! Se va îmbrăca și va pleca. Repede, repede, chiar acum !

Niciodată — cu excepția momentelor de executare a ordinului de a fi gata echipat, în curte, pentru adunare, în cinci minute, primit de atîtea ori în perioada în care își făcea serviciul militar — Ștefan Leahu nu trecuse atît de repede de la deschiderea primului nasture al pijamalei, la încheierea celui din urmă nasture de la pardesiu. Stinse apoi lumina și, încă furios, dar cu mînia „căptușită" de satisfacția de a-i fi jucat un renghi freneticului reporter — își părăsi locuința, ieșind pe scara de serviciu. Odată ajuns în curte, căută circumspect în jur. Nimeni. Perfect ! Ieși pe poartă. Contactul cu strada îl învioră. Trase cu putere în piept aerul rece al nopții. Își ridică privirile. Lumina crudă a neonului, cocoțată în vîrful stîlpilor înalți de beton, nu îngăduia cerului să-și etaleze comorile de sclipiri. Singură luna, la fel de etern clorotică și, pentru circumstanță, împlinită, aidoma unei tingiri de aramă coclită, păru a-l întreba unde merge. Nu putu să-i răspundă. Nu știa. O apucă la întîmplare spre stînga. Merse o bucată de vreme. O luă apoi pe altă stradă spre dreapta. Puternic, parfumul pătrunzător al liliacului înflorit îi izbi nările. Ia te uită ! Vila lui Harnagea... Se opri în colțul străzii, îmbrățișînd clădirea cu o privire atentă, cercetătoare. Era o ciudată îmbinare de stiluri în această vilă. Arhitectul căutase ceva, o sinteză personală, inspirîndu-se din stiluri deosebite, ale căror discrepanțe nu izbutise însă să le împace într-o concluzie

unitară. Rotunjimi și unghiuri, suprastructuri complicate și părți simple la extrem, alternate într-un amestec nereușit...

„O vom modifica, Doina". Așa-i spusese el odată logodnicei sale, într-o seară tîrzie, în care același parfum de liliac îi umpluse nările. Acum un an. Acum douăsprezece luni, își aminti el. Era la două săptămîni după logodnă. Devenise stupid să-și mai amintească acum de toate acestea. Se înciudă chiar pe el însuși, pe întîmplarea alimentată probabil de ceva din subconștient și care-l adusese aici. Gîndul îl purtă pentru o clipă spre academician. Harnagea se afla în spital. Din noaptea aceea — în care fusese internat și pînă cu o zi în urmă, cînd, dintr-o datorie de mult intrată în profesional, Leahu se interesase de soarta profesorului — nu-și revenise. A fost un adevărat noroc că atacul de paralizie nu-l doborîse definitiv. Medicii sperau într-o remisiune parțială. Oricum e ca și un mort... un mort *și* el, gîndi doctorul Leahu. *Și* el ? Absurd, un alt gînd, străin, îi trecu prin minte și de pe buze constatarea ridiculă îi ieși aproape rostită... : „Parc-aș fi eu fantoma ei și am venit să-mi revăd casa !" Ridică din umeri și întoarse cu hotărîre spatele clădirii care răsărea albă din umbrele curții plină de arbori. Pătrunse apoi în parcul învecinat. Se așeză pe o bancă, în intrîndul ferit de lumină și de priviri al unei alei.

„Aprilie. Noapte cu stele.
Clipele mi se lasă pe umeri
cu palmele lor grele.
Stau singur pe-o bancă de îndrăgostit
Și număr de la zero pînă la infinit..."

Versurile îi reveniră unul după altul în gînd, exacte, așa cum le scrisese cu cincisprezece, ba nu, cu șaispre-

zece ani în urmă... Era pe atunci în clasa a noua. Elevul de liceu Ștefan Leahu, pasionat de fizică și matematici, iubea literatura. Ei da ! De fapt e o vîrstă la care toți scriem poezii. El însă nu scrisese decît una singură. Închinată unei fete. Ruxandrei desigur. Ba nu... Unei alte colege de an, de la un alt liceu. Îi revăzu ochii, mari, negri, vioi. Clătină din cap. Nici măcar nu o cunoscuse. O zărise o singură dată. Nu avusese cum să-i spună că o iubește. Sau poate numai i se păruse că o iubește. Rîse scurt, cu un rîs care nu era al lui :

„Aprilie. Noapte cu stele.
Clipele mi se lasă pe umeri..."

Strofa îi reveni ca un leit-motiv al unei vechi și nevindecate nereușite. Cum o chema pe fata cu ochii negri ? Desigur că fusese doar un elan de moment. Vroise s-o întîlnească. Să-i vorbească. Plimbîndu-se printr-un parc, repetase cuvintele pe care dorea să i le spună, cum ai repeta o lecție grea înainte de teză. Poezia o scrisese pentru ea. Și cu cîtă grijă o transcrisese pe un cartonaș alb, curat ca zăpada... Alesese apoi un plic pe măsură. Era roz și căptușit cu hîrtie subțire violetă. Fusese sigur c-o dă gata ! Tocmai îl lipea, după ce scrisese adresa, cînd, grea, mîna bătrînului Leahu, medicul chirurg Nicolae Leahu i se lăsă pe umeri. Ursuz, aspru la cei șaizeci și trei sau și patru de ani ai săi, medicul nu se mai putea coborî la înțelegerea unei adolescențe pe care o vedea manifestîndu-se doar prin lentilele groase, biconcave ale ochelarilor săi, care micșorau, micșorau totul de la literele cărților, la chipurile celor din jur. Bătrînul îi smulse scrisoarea și o citi. Apoi, în fața obrajilor îmbujorați ai adolescentului, cu o voce batjocoritoare, străină, spartă uneori, cînd sarcastică și cînd ironică, dar niciodată „adevărată", analiză rînd cu rînd poezia.

— „Aprilie“ ! Ei, poftim. Şi de ce nu martie ? În regiunile temperate, dragul meu, inima începe să bată repede din luna martie. „Noapte cu stele“. Pleonasm. Toate nopţile sînt cu stele. Stelele există şi cînd nu le vedem. Norii au doar funcţia perdelei indiscrete. Ţi se lasă „clipele pe umeri“ ? Şi chiar „cu palmele lor grele“ ! Ia te uită, dumnealui i se lasă clipele pe umeri cu palmele lor grele ; nemaipomenite clipele astea ! Dar să mergem mai departe. Stă „singur pe o bancă de îndrăgostit“. Ca şi cum ar exista bănci speciale prin parcuri, purtînd etichete sau tăbliţe : „bancă de obosit, bancă de visător, bancă de îndrăgostit“... Ha, ha ! Dar, oricum, poate că transmiţi ideea administraţiei oraşului ! Ştiu eu... S-or găsi pe la primărie şi unii care s-o considere inteligentă ! Şi apoi, la sfîrşitul acestor versuri ai făcut şi tu ceva. Ai numărat în abstract, ca o moară care macină vînt, de la zero la infinit. Nemaipomenit ! Nemaipomenit ! Să ştii că ai să devii un mare poet. Un poet născut în zodia berbecului, aprilie sau... Nu. Voi poeţii vă pricepeţi mai bine la zodii. Mi se pare că e zodia taurului. În sfîrşit, e o poezie pe măsura zodiei, cu coarne ! Ha, ha !

Şi aşa mai departe, bătrînul îi disecase în maniera lui prima şi ultima poezie. Ridică din umeri. De fapt el, Leahu, nu prea avusese copilărie... Doar un tată prea vîrstnic.

Un scîrţîit uşor pe prundişul aleii îl readuse pe fizician în actualitatea realităţii. Se apropia cineva. Se apropia o femeie. Ridică privirile. Să fie oare cu putinţă ? Iris ? Iris Arachelian. Ţintuit locului, doctorul Leahu o urmări pe măsură ce îi creştea în ochi, apropiindu-se.

Venea de-a dreptul spre el. Lăsîndu-şi de o parte gîndurile, Leahu se ridică să-i meargă în întîmpinare. Făcu doi paşi, al treilea, al patrulea...

Ajunsă în dreptul lui Ştefan Leahu, Iris îşi întoarse uşor faţa spre el. Buzele bărbatului se mişcară, dar cuvintele plănuite nu-i ieşiră din gură. Privindu-l fără să-l vadă, trecînd cu luminile ochilor prin el, ca pentru a căuta ceva departe, departe, tînăra femeie — preocupată doar de gîndurile ei — îşi continuă drumul. Nu-l văzuse. Nici nu-l văzuse... Scîrţîind pe prundiş, paşii ei se îndepărtară. Ieşise pesemne la plimbare. Grăbit, Leahu, porni într-o direcţie contrară celei în care dispăruse silueta Irisei.

masa e servită

„Am venit pe lume in 1632, în oraşul York, într-o familie bună. Tatăl meu nu-şi avea obîrşia în acest oraş, ci se născuse la Bremen şi se stabilise mai tîrziu la Hull, unde ajunsese, datorită negoţului, în stăpînirea unei frumoase proprietăţi. Părăsind negoţul s-a mutat la York, unde s-a însurat cu mama. Familia mamei...“ Unde se întîlnise oare Sandu Văraru cu frazele acestea ?

— Doina, vorbi el în cască, ascultă : „Am venit pe lume în 1632 în oraşul York într-o familie bună. Tatăl meu nu-şi avea obîrşia în acest oraş, ci se născuse...“ Cunoşti aceste cuvinte ?

— Desigur, vecine Robinson. Recunosc începutul. De fapt am ajuns şi noi ca şi el. Nu-i aşa ? Naufragiaţi. Nişte bieţi naufragiaţi pe ţărmul sălbatic al unei insule de gol dîntr-o mare de piatră, sub un cer de rocă...

— Și acum, aidoma lui Robinson, va trebui să cîștigăm aici nu numai un adăpost, dar și hrană, si nu numai hrană, ci, în plus, și aerul de respirat. Eroul lui Defoe, măcar avea ce respira ! comentă el.

— Sper totuși că ne vom descurca cel puțin la fel de bine ca și el. Au trecut doar de atunci cîteva secole și apoi — iartă-mă — eram cît pe aci să spun că sîntem doi, uitînd că eu, una, de prea mult folos nu-ți pot fi. Totuși sînt convinsă că vom izbuti !

— Mă bucură hotărîrea ta... Și mai ales încrederea. Fusese un moment în care...

— Taci. Nu e nevoie să vorbești *acum* despre aceasta. Să încercăm, adică să încerci să taci, să întreprinzi ceva. Eu nu am să pot decît să te asist.

— Cînd am propus să ieșim din „Cîrtiță“ în scafandri, dobîndisem certitudinea că nu vom încerca în zadar.

— Vei sfîrși prin a mă face să te admir cu desăvîrșire, încercă ea să devină ironică. Dar în glasul ei vibra un tremur ușor. Deși îi era frică. Și îi era frică și lui — tremurul avea cu totul alte pricini de care nici ea nu-și dădea încă seama.

Dezolantă, privelîștea crescută în fața lor sub lumina proiectoarelor, revela întreg dezastrul „Cîrtiței“, ieșită din uz o dată pentru totdeauna. Bolovani, colți ascuțiți, rupturi, urma dinților exploziei în carnea de rocă dură a adîncului. De la albăstrui la negru, nuanțele înviate de lumina proiectoarelor de mînă treceau din una în alta.

Privirile fostului pilot al „Cîrtiței“ cuprinseră în brațele uluirii rămășițele ei. Lovită, turtită, spartă pe alocuri, foreza automată zăcea inertă în fața lor. Etanșeitatea cabinelor era grav compromisă. Văraru se apropie încet de mașină. Va trebui să încerce degajarea buteliilor în care se afla rezerva de oxigen, săraca lor re-

zervă de oxigen. În ultimele clipe dinaintea exploziei, pe cînd înfrigurat o aștepta, închisese admisiunea de oxigen spre cabine. Întregi, buteliile erau la îndemînă. Puteau să fie folosite pentru reîncărcarea recipientelor de oxigen montate în scafandri. Totuși, acestea toate erau doar feluri de a consuma timpul și așa limitat de cantitatea rezervelor și nu însemnau de loc vreun nou cîștig de vreme. Înciudat, Sandu Văraru se reîntoarse spre însoțitoarea lui. Doina continua să se găsească în cotlonul de rocă din care, aproape nemișcată, îl fixa cu privirile.

„De ce nu mă întrebi de unde voi scoate oxigenul fără de care peste cîteva ore nu vom mai putea exista ?“ părea să întrebe el.

„Pentru că sînt convinsă că o vei face !“ părea să răspundă ea. Amîndoi își dădeau seama că de fapt gîndeau așa și după cum furia din întrebarea închipuită a bărbatului era veritabilă, tot așa și siguranța din răspunsul imaginar al fetei era adevărată. Și ei știau amîndoi că, în fapt, din înciudata lui încordare și calmul ei incredul, trebuia să se nască soluția. Bărbatul încercă să-și rînduiască ideile. Îngrămădindu-se multe, mult prea multe și mult prea repede, nu-i îngăduiau să se regăsească. Încrederea ei ? În loc să-l îndemne, în primul moment, îl descumpăni. Ea își închipuie că el poate... Dar dacă nu ar fi fost îmbrăcat în acest scafandru, de fapt, totuși destul de comod, de n-ar fi avut capul înșurubat în această cască transparentă, și-ar fi dus mîna spre creștet. „Sus“, acolo unde... în sfîrșit, „sus“, „afară“, așa făcea ori de cîte ori căuta cîte-o afurisită de soluție. Cu adevărat ar fi avut pentru ce să se scarpine în cap, de astă dată. O soluție ? *O soluție !* Repetă cuvîntul în minte de multe ori și deodată se surprinse auzindu-și bătăile inimii. *O soluție, o soluție, o soluție, o soluție*. De șaizeci

sau șaizeci și cinci de ori pe minut. *O soluție... soluție...* Electroliza unei *soluții* apoase conduce la oxigen și hidrogen. Dar pentru aceasta trebuie apă. Apoi ce faci cu hidrogenul creat în surplus de un asemenea proces? Prezența acestui alt gaz, nedorit, nu va modifica condițiile din văgăună, în situația marilor presiuni la care se aflau? Presiunea... S-ar putea ca presiunea să se fi schimbat. Avusese doar loc o explozie. Să o măsurăm. Scafandrul era doar prevăzut cu un dispozitiv anume construit. Pe mîneca stîngă. Acoperit cu o clapă de buzunar. Îl descoperi. Desfăcu apărătoarea, eliberînd butonul. Acționă aparatul de măsură printr-o simplă întoarcere a acestuia. Ei asta! Dar nu se poate numai două atmosfere? Ba nu. Mai puțin chiar. Una... Una și ceva. O presiune aproape normală, ca și sus.

— Doina, se auzi el vorbind, surprins. Știi că a scăzut presiunea? Avem acum... Ne aflăm într-un amestec gazos la presiune aproape normală. Din acest punct de vedere nu va fi nevoie de măsuri speciale ca să fabric oxigen. Credeam... Îmi închipuiam că presiunile ridicate vor pune probleme, alte probleme. Și, continuă el, vorbind cu o certitudine pe care nu și-o bănuise, cunosc acum chiar și calea pe care voi produce acest oxigen.

— Electroliza? Din liceu îmi aduc aminte că printre metodele...

— Nu e nevoie să-ți mai aduci aminte și apoi, nu-mi spuneai adineauri, parcă despre chimie, că nu ți-a plăcut niciciînd? Nu. Nu prin electroliză. Nu dispunem nici de apa necesară, nici nu vom avea ce să facem cu hidrogenul rezultat. Vom aplica cu totul alt procedeu. Voi începe prin a analiza gazele din atmosfera noastră „subterană". Aparatele existente în epava „Cîrtiței" îmi îngăduie acest lucru. Și mai întîi voi încerca să aflu temperatura acestei atmosfere...

— Nimic mai simplu. Scafandrul are un tub... Vezi bine că am citit cu atenție instrucțiunile...

— Exact. Este un termometru.

— 64 de grade Celsius.

— Scafandrii noștri rezistă pînă la cinci sute șaizeci de grade.

Cotrobăind prin sfărîmăturile navei plutonice, Sandu Văraru reuși să găsească ceea ce căuta. Analizatorul automat era capabil să arate, calitativ și cantitativ, chiar și *urme* ale oricărui gaz din atmosferă. La bordul „Cîrtiței", el făcea parte din ceea ce Dionisie Harnagea numise „recuzita inutilă". Proiectanții sapei automate îl prevăzuseră totuși, pentru eventualitatea unor explorări exterioare întreprinse de echipaj. Ca și cu cîțiva ani mai înainte, în călătoriile cosmice — era prevăzut și aici cazul unei stopări — cu motorul aprins — pentru porniri și reporniri subterane și în ipoteza explorării unor pungi cu gaze. În decursul încercărilor întreprinse pînă atunci, Sandu Văraru nu căutase niciciînd să părăsească vehiculul. Mai mult chiar, concluziile experimentărilor făcute tindeau să demonstreze drept inutilă orice ieșire din autoforeză. Acum însă analizatorul devenise interesant. Sandu Văraru îl așeză pe un colț de rocă, încercînd să-i asigure o stabilitate relativă. Temperatura mediului înconjurător nu vătăma piesele aparatului — prevăzute cu o ramă de protecție împotriva eroziunii prin factori naturali. Uitînd aproape unde se află, Văraru redevenise experimentatorul de laborator, calm, precis, atent.

„Oare nu pentru că mi-l închipuisem așa, am avut îndrăzneala să mă furișez în cabina goală de la tribordul «Cîrtiței» ?" se întreba Doina, urmărindu-l fascinată.

Văraru devenise altul; sau mai bine zis, redevenise el. Indicatorul aparatului colora în nuanțele cele mai diferite un ecran minuscul cît capacul unei cutii de

chibrituri. Fiecare dintre nuanțele care se schimbau, se desfăceau, se recompuneau în fața ochilor tînărului fizician își avea însă semnificația ei. Văraru o cunoștea atît de bîne încît nici nu mai avea nevoie s-o compare cu banda multicoloră de plastic lipită pe o latură a cutiei aparatului, ca să traducă fiecare culoare prin compoziția cutărui sau cutărui gaz, intrat în alcătuirea amestecului din care se compunea atmosfera hrubei subterane... Albastru-indigo, iată așadar bioxidul de carbon, violet — oxidul de carbon, verde — metanul, verde-albăstrui — iată și azotul, portocaliu — hidrogenul sulfurat... Deodată un cenușiu roșcat acoperi micul ecran. Strașnic !

— Doina, Doina, vapori de apă ! În atmosfera acestei peșteri, făurită cu prețul cîtorva picături de zahăr dizolvate în suc de fructe, se află vapori de apă ! Vapori de apă și... și oxigen ! Oxigen, Doina ! urlă aproape, în casca lui, Sandu Văraru.

— Oxigen ? Mirarea tinerei depăși atitudinea pe care o iau de obicei toți profanii în fața minunilor chimiei. Ea înțelese că în strigătul bărbatului se află ceva foarte însemnat pentru ceea ce, în sfîrșit, părea că se va putea numi, cel puțin pentru cîtva timp, viața lor de acum înainte.

— Sandu, făcu ea vorbind încet în cască, dar bărbatul îi prinse fiecare sunet din fiecare cuvînt, Sandu, de unde l-ai scos ?

— Nu eu. Siropul tău, Doina ! Din granit ! Savanții au prevăzut de mult acest lucru și au și calculat cîte gaze se pot naște în scoarță prin încălzirea, în condițiile specifice de aici, a unei cantități de granit. În timpul facultății, la un seminar, am rezolvat o dată chiar și o problemă. O problemă pe această temă. Văraru rîse. Un rîs scurt. Puțin sălbatic, cu o nuanță de ironie. Auzindu-l, Doina își dădu mai bine seama că fostul pilot al „Cîrtiței" se mărturisea indirect, prezent undeva pe drumul victoriei.

Aveam un păcătos de curs de mineralogie. Da, continuă el, un curs de mineralogie fizică. Asistentul cu care făceam seminarul nu mă prea considera un element strălucit. Adevărul era că mie îmi plăcea fizica și nu mă omoram cu firea la „dexterități" de felul acestui curs de mineralogie... Am calculat atunci că prin încălzirea unui singur kilometru cub de granit pot să rezulte douăzeci și șase milioane tone de apă, peste cinci milioane tone de hidrogen, imense cantități de bioxid și oxid de carbon, metan, azot, hidrogen sulfurat și bineînțeles oxigen — vreo douăsprezece-paisprezece milioane de tone...

— Și crezi că de fapt dispunem acum...

— ...de suficient oxigen ? Da. Dar în teorie. Spun *în teorie,* căci atîta vreme cît nu-l putem separa și nu avem cu ce să-l izolăm din amestecul de gaze sau să-l purificăm, este ca și cum am încerca să deschidem un yale cu blocul din care se poate face cheia.

— Și atunci...

— Atunci va trebui să „ucidem" acest oxigen, de bine ce s-a format. Din fericire am cu ce... Într-o oră, cel mult o oră și jumătate, construiesc aparatul necesar...

Privindu-l, Doina se surprinse zîmbind. Zîmbind într-un anume fel. Imagini mai vechi și mai noi îi năvăliră în minte... Își surprinse o încruntare cînd — grăbită ca o săgetare — o imagine de mult uitată îi trecu prin fața ochilor închipuirii. Erau cu toții... Cînd fusese asta ? Ea, Iris, Leahu, da, toți patru. Leahu și el, el, Sandu Văraru... „Văraru, ai o calitate, taci la timp ca să poți gîndi repede, dar asta este în același timp și marele dumitale defect..." Fusese ironic, sau *voise* doar să fie ironic cu acel prilej Ștefan Leahu ? Liniștit, fără grabă,

Văraru îi răspunse superiorului său cu o anecdotă. Le povestise cum Ștefan cel Mare — în tinerețile sale — a pus gîdele de „l-au tăiat pre copilul de casă“ care — la Putna — „cînd au așezat temelie“ pentru locașul mănăstirii trăsese cu arcul mai departe decît vodă ; îndrăznise să tragă mai departe. Acră, întrebarea lui Leahu o enervase :

— Te pomenești că voi fi fiind eu acum voievodul fizicii experimentale din Institut, Vărarule, nu-i așa ?

Iris, intervenind în grabă, încheiase discuția : „Ce mai la deal, la vale, la noi toți ar vrea să fie voievozi ai formulelor și ai armatelor de calcule ; e o adevărată fericire că a trecut vremea săgeților, chiar și pentru doctorul docent Leahu, nu-i așa, Sandu ?“ Închise ochii. De ce își aducea tocmai acum aminte de toate acestea ? Închipuirea-i însă continuă să lucreze și, printr-un joc al gîndurilor, Doina încercă să și-l imagineze pe Ștefan Leahu în fața ei, acolo, la cîțiva pași, în scafandrul individual, trebăluind la niște aparate... și să se bucure. Încercă și nu reuși nici să-l „vadă“ pe Leahu și nici să se bucure. De fapt, deși îl cunoscuse pe Leahu cu trei ani mai înainte și era de mai bine de un an logodnica lui, Doina nu-l văzuse niciodată „lucrînd“. Cînd gîndea sau scria la biroul său, Leahu practica singurătatea exclusivă, cînd experimenta, nimeni afară de colaboratorii săi direcți nu era admis să ia parte... Se spunea că chiar în cercul strîmt al colaboratorilor săi era înghețat — rigid... Se spunea. Amabilitățile lui și chiar dezinvoltura din cadrul unor reuniuni mondene — aveau ceva de „făcut“. Numindu-le „sobrietatea logodnicului meu“, Doina își oferise momente de snobism, atunci cînd nu trebuise să recunoască ea însăși că încă își cunoaște prea puțin logodnicul. Închise ochii, strîngîndu-și cu putere pleoapele

și simți deodată, simți cu mirare că ar fi bucuroasă să fie Iris, aici în scafandru, alături de ea.

Fără să-și poată măcar închipui ce se petrece în gîndurile însoțitoarei sale, fostul pilot al „Cîrtiței“ își continua munca, aruncînd din cînd în cînd, pe furiș, cîte o privire peste umăr, peretelui de stîncă cel mai apropiat. Pe suprafața rocii, abia se putea zări ca un fel de dantelă fină, galbenă. Privind-o, Sandu Văraru zîmbea în casca lui transparentă. Natura îi conducea pașii spre victorie. Încet dar sigur...

— Sandu...

— Stai așa ! O clipă numai, o singură clipă. Gata. Am găsit-o !

— Steaua, Sandu ?

— Da. Ai ghicit. Am găsit una dintre stelele de care aveam nevoie. O afurisită de nevoie ! Uită-te... Vezi acest plan înclinat ?

— Seamănă cu un radiator de mașină. Pare însă alcătuit din milioane și milioane de pori. E ca o placă.

— Da. Este o placă poroasă. Un filtru. Pompa aceasta pe care am instalat-o sub filtru absoarbe gazele din atmosfera insulei noastre de gol !

— Dar de ce se îngălbenește placa poroasă ?

— Ei, vezi ! Aceasta e cheia problemei. Privește această rocă. Degetul înmănușat al scafandrului arătă spre peretele de stîncă din apropiere.

— Parcă sînt niște desene gălbui, nu-i așa ?

— Depuneri de sulf. Am făcut eu acest lucru. Adică l-am provocat. Placa poroasă este dintr-un material absorbant-poros... Face parte dintre substanțele utilizate în analizatorul de gaze pentru reținerea unora dintre ele. Fiind vorba de o substanță rău conducătoare de căldură și zgomot, e utilizată curent și ca izolant. Spre fericirea

noastră. De aceea a fost pusă și între pereții dubli ai cabinelor „Cîrtiței".

— Bine, și acum ?

— Această placă reține hidrogenul sulfurat pe suprafața sa. O dată cu el însă, oxigenul aspirat la rîndul lui de pompă, neastîmpărat cum este, atacă hidrogenul sulfurat și îl transformă, îl „oxidează", cum spun chimiștii, pînă la sulf elementar și...

— Privește, strigă Doina, arătînd spre fața plăcii, de pe care cîteva picături mari, limpezi, musteau, repezindu-și dîrele la vale... E apă, nu ?

— Exact, Doina. Perspicacitatea ta mă bucură. În zadar ar fi existat aici vapori de apă, în atmosfera noastră. Nu am fi avut cum să-i precipităm, să-i condensăm. Așa însă, fabricăm apă...

— Iar din apă...

— ...din apă, abia acum, printr-o simplă electroliză, folosind curentul electric generat încă în suficientă măsură de acumulatorii „Cîrtiței", preparăm oxigenul. Oxigenul pe care apoi îl vom culege și-l vom ține în butelii...

— Nu e prea complicat, Sandu ?

— Iată o întrebare demnă de fiica academicianului Dionisie Harnagea ! Mai simplu însă nu mă pricep să conduc lucrările, să știi, nu am încă experiență...

— Se mișcă, se mișcă, rîse Doina, bătînd din palme, veselă ca un copil.

— Da. Se mișcă indicatorul de presiune al buteliei în care-ncarc noua rezervă de oxigen. Dispozitivul a început să meargă ! Cînd vom începe să consumăm acest oxigen, va trebui în prealabil purificat...

— Tot printr-un filtru ?

— Toate ideile cu adevărat mari sînt simple. Tot printr-un filtru. Îl voi închipui și pe acesta, ceva mai tîrziu. E o simplă chestiune de execuție. Deocamdată

însă mi-e cam foame. Bine cel puțin că avem și apă. Va trebui și ea purificată.

— În trusa scafandrilor individuali se află și cîte o butelie de supă concentrată și încă puțin sirop...

— Propun să atacăm supa. Ți-am mai spus că mi-e foame. O foame de lup.

Apropiindu-se, fata îi întinse butelia cu supă, și în clipa cînd Sandu Văraru i-o luă din mînă, ea schiță o reverență, anunțîndu-l pe un ton glumeț :

— Masa e servită !

„tăcere...
e ora lașității"

Trecuseră de mult două ore după miezul nopții. Mai puțin obosit de plimbarea sa nocturnă, impusă de dorința de a scăpa de inoportunul Viorel Ursu, decît de tulburătoarea întîlnire — unilateral realizată — cu tînăra preparatoare, doctorul Ștefan Leahu ajunsese la Institut. Îl salută pe portar, străbătu coridoarele, luă liftul, urcă cinci etaje, pătrunse în birou, aprinse lumina.

Răsfirate — peste tot schițe, planuri, executate cu migală pe hîrtie de calc. Vrafuri de cărți pe birou, pe masa din fața lui, pe fotolii, pe jos chiar. Se dezbrăcă de pardesiu și de haină, își trase pe mînecă halatul. Se așeză apoi pe scaunul înalt, capitonat cu pluș, pe jumătate întors spre fereastră. Halatul îi rămăsese descheiat, căutătura obosită. Privi în jur. „Cîrtița II" se încăpățîna să pună probleme cu care nici nu-și închi-

puise, în zilele lipsite de febră ale creării primului agregat că se va întîlni vreodată.

Nu. Era limpede că nu poate să avizeze încă favorabil asamblarea tuturor acestor piese într-un nou agregat. Nimeni nu va ierta noii mașini o defecțiune similară celei bănuite că ar fi scos-o din funcțiune pe cealaltă. Măcar dacă s-ar izbuti descoperirea defecțiunii, a *sursei* defecțiunii. Părerile, împărțite de la început, *împărțite* rămăseseră. Dar el? El, Ștefan Leahu, *el* ce credea? Fără îndoială că mașina cedase sub influența unei condiții de explorare neprevăzută în proiect. Această diagnoză tehnică părea (aidoma cîte unui diagnostic medical), artificială și desigur falsă. Adevărul era că se întîmplase ceva. Ce, unde anume, de ce? Rapide, propunerile unora dintre specialiști constituiseră pur și simplu pretenții de a demonstra o erudiție tehnică absolut inutilă. Prilej de etalare a unor formule, de prezentare a unor calcule, care toate făceau, în fapt, autopsia unor ipoteze. Zadarnic. Zadarnic. Ștefan Leahu își avusese desigur și el propria sa teorie. Și încă de la început. Trăiau în ea deducții de o impecabilă claritate și mai ales izvora din ea concepția pe care și-o formulase Leahu despre accident, părerea că, în fapt, la baza construcției celui de-al doilea agregat trebuia să fie așezată îndreptarea erorii care fusese fatală celui dintîi. Eroarea? Dar care? Zîmbi. Nu. Despre toate acestea lor, celorlalți, nu le spusese nimic. Și nici nu le va spune, pînă cînd, gata asamblat, aparatul cel nou nu va ajunge în situația de a i se monta comanda. Atunci, ei da — *atunci* va interveni. Concepția lui era cît se poate de limpede. Defectul „Cîrtiței" numărul unu îl constituia gradul său înaintat de automatizare! „Harnagea să fie aici și să m-audă spunînd una ca asta. Ar zice că sînt nebun. Nebun de legat. Totuși acesta

este adevărul, își spuse în gînd Ștefan Leahu. „Mai mult decît atît", își continuă el soliloculinterior, „sînt chiar convins că, dacă aș avea un mijloc să vorbesc acum cu Sandu Văraru, dacă acesta, prin absurd vorbind, ar trăi, mi-ar răspunde la întrebarea mea: «Nu știu». «Nu știu pentru ce s-a *blocat de la sine motorul, oprindu-se*»." Ștefan Leahu era perfect edificat, (așa se socotea cel puțin) despre „esența" accidentului „Cîrtiței". O blocare a unui dispozitiv mecanic. Acesta apoi a dus la alte nefuncționări și așa, deodată, totul s-a înțepenit. Apoi, roca din jur s-a răcit și gata. Gata... El unul așa își explica totul și se gîndea chiar la celălalt aspect al problemei, mai ales în explicația pe care și-o dădea lui însuși asupra motivului *real, intim,* din care acceptase totuși să grăbească fabricarea noului agregat de intervenție, construcția lui. Paradoxală numai în aparență, concluzia la care ajunsese Leahu reprezenta de fapt una dintre marile tare ale automaticii. O tară întrevăzută de specialiștii perspicaci încă de la primele începuturi ale acestei însemnate ramuri ale mecanicii aplicate: *excesul de automatizare*. Aprehensiunile lui Ștefan Leahu erau legate de unul dintre cele mai intime resorturi ale marilor procese ce comandau funcționarea aparatelor electronice. Era vorba de sincronism. *Coordonarea în timp* a fost din totdeauna una dintre problemele majore ale bunului mers al mașinilor moderne. Natura sincronismului și-o explicase Leahu, încă de student, apelînd întotdeauna la o comparație simplă cu ceea ce se întîmplă în cadrul poate cu mult mai complex, dar în linii mari asemănător, al organismului uman. Funcționarea, ca *proces continuu,* variat de jocul condițiilor exterioare în care are loc, dar în esența lui *neîntreruptă* același, presupune întotdeauna auxiliarul circuitului și supravegherea aparatului de măsură și

control. Pentru ca un organism mecanic să-şi desfăşoare activitatea automat este nevoie ca în fiecare moment o anume parte din maşină *să ştie* ce se întîmplă, determinînd la timp intrarea în scenă a acţiunii următoare. O continuă acţionare „după ce" şi „pentru că", dar la timp, într-o succesiune a cărei ordine, de intrări şi ieşiri din rol, nu reprezintă numai scenariul după care se joacă „viaţa" mecanică a maşinii, programul ei de lucru, dar şi rezultatul cert al desfăşurării întregului proces „la fel", mereu *la fel*. Poate că toate aceste aspecte reprezintă o filozofie ieftină, dar de această corectă interpretare schematică a funcţionării maşinii depinde modul în care ea răspunde comenzilor. În acest ansamblu sincronismul apare ca o însuşire ce face ca anumite prezenţe active ale cutărui sau cutărei părţi din mecanism să nu mai aibă loc „după", *pentru că*... ci pur şi simplu să se producă „în acelaşi timp", *deoarece*... Ori tocmai aici trebuie să se fi petrecut defecţiunea. Cauza ? O frază dintr-un raport pe care îl făcuse cu mulţi ani înainte administraţia fostului program spaţial american N.A.S.A., de la Cape Kennedy, şi pe care adeseori profesorul Călin o cita în cadrul orelor sale de curs, cînd le vorbea studenţilor despre mecanisme electronice, la facultatea de fizică, îi reveneau în minte lui Ştefan Leahu : „...este un fapt stabilit că circa optzeci la sută — adică mai mult de trei pătrimi din accidentele observate cu prilejul lansării de rachete, sateliţi şi nave spaţiale, în primii cincisprezece ani ai erei cosmice debutate în 1957, *au rămas fără cauze cert explicabile*. Mai mult decît patruzeci şi trei la sută dintre defecţiunile înregistrate de aceleaşi statistici *nici măcar nu s-au putut bucura de o constatare efectivă a cauzelor imediate*. În orice caz, singura concluzie care a putut fi trasă a fost aceasta : *cu cît mecanismele interesate erau de o fineţe*

mai mare, cu atît accidentele neprevăzute, sau mai corect spus imprevizibilul din accidentele posibile deveneau mai frecvente, neîngăduind întotdeauna o acţiune de evitare prealabilă... Mutîndu-şi ideea pe alt plan, doctorul Leahu îşi aminti de un banal neajuns, semnalat de mai toţi amatorii pasionaţi de frumuseţile din fotografie. Faptul că este cu mult mai uşor să fotografiezi corect cu un aparat de duzină, decît cu unul reprezentînd ultimul strigăt al tehnicii, dar a cărui complexitate reclamă pentru simpla lui întrebuinţare cunoştinţe de specialist. Orice defecţiune la bordul „Cîrtiţei", cît de mică, ar fi trebuit să se traducă — o dată cu prima oprire de motor, prin automata intrare în funcţiune a celui de al doilea bloc-motor. Aici ar fi trebuit să se manifeste sincronismul din reacţiile nervoase ale „Cîrtiţei". Străpungerea unei singure izolaţii, a unuia dintre miile de circuite imprimate ale complicatului sistem de comandă, ar fi putut să conducă la neintrarea în acţiune a motorului de rezervă şi această banală întîrziere adusese desigur tot restul.

Fineţea, sensibilitatea, precizia „Cîrtiţei" constituiau pentru agregat un veritabil călcîi al lui Achile. Numai aici putea fi lovit agregatul şi chiar aici fusese. Convingerea lui Leahu devenise certitudine. El ştia că are dreptate. Poate tocmai din această pricină se hotărîse să fie necruţător în redactarea avizului său. Toate aceste planuri păcătuiau printr-un exces de complicaţii inutile. Sensibilitatea a omorît „Cîrtiţa" I-a ; pe cea de-a doua trebuiau s-o construiască mai robust — nu în comportările sale pe „teren", ci în organele ei de comandă. «Mai robust, mai simplu, chiar dacă din punct de vedere tehnic vom aduce pe lume un agregat mai grosolan, se auzea parcă vorbind pe el însuşi, la viitoarea conferinţă de avizare. Cel puţin la atîta lucru să slujească sacrificiul

celor doi.. Ajungînd cu gîndurile în acest loc, Ştefan Leahu şovăi puţin. Fără îndoială că aici se afla partea lui slabă. Iris ? La urma urmei fata asta îl irita. Ea mai credea încă într-o supravieţuire a celor doi. Pentru ea, nici Văraru şi nici Doina nu muriseră. Trăiau acolo undeva în subteran, precum *kobolzii* [1] fermecătorului Rübezahl, parcă anume ca să-l grăbească pe el în montarea noii maşini. Ce prostie. În sinea lui însă Leahu trebuia să-şi mărturisească că nu-l supără atît absurditatea convingerii Irisei — gînduri de îndrăgostit care, lovit în obiectul dragostei sale, nu se poate resemna la ideea că l-a pierdut — cît îl enerva încrederea tinerei în puterile şi, mai ales, în posibilităţile lui Văraru. De acolo izvorau toate aceste convingeri duse dincolo de absurd. Văraru incomparabilul, inimitabilul, Văraru cel care...

Telefonul sună. O dată, de două ori, de trei ori. Încet. Cu o calmă alunecare de mînă Leahu se întinse, ajunse la priză şi, scoţînd-o din doză, deconectă aparatul. „Acum lucrez", vorbi el tare, ca pentru a-şi da o explicaţie. „Acum lucrez". Desfăcînd alte suluri de hîrtie de calc, fizicianul şi inginerul din el se întreceau parcă în a iscodi desenele. Lucraseră băieţii nu glumă. Lucraseră.

Îşi aprinse o ţigară. Apoi alta. Privi în jur. Cărţi. Rafturi cu cărţi. Mecanică, fizică, astronomie. Aliniate, îngrijite, volumele reprezentau în fapt propria lui viaţă. Anii lui, lunile, săptămînile lui, zilele lui. Era tînăr, deşi el însuşi nu-şi aducea aminte de ceea ce, în afară de studii, mai umple viaţa unui tînăr. Plimbări ? Spectacole ? Tenisul — dar şi asta pentru că jocul făcea parte din doza de convenienţă „liber consimţită", din

[1] *Kobolzi* — duhuri subterane în legèndele munţilor metalici ai Boemiei. De aici se trage numele elementului chimic cobaltul. (n. a.)

ceea ce se numeşte de obicei „atmosfera socială" a unui om ; şi totuşi Leahu juca tenisul cu priceperea unui sportiv consacrat şi cu o adevărată plăcere. Afară însă de acest tenis care nu-l scotea din incinta Institutului, nu mai rămînea loc pentru nimic altceva. Doina intrată în viaţa lui (trebuia să şi-o mărturisească, oarecum în legătură cu multvisata-i carieră ştiinţifică) nu îi ocupase decît strictul timp necesar arborării unor relaţii de societate. La început fusese, ce-i drept, tare îndrăgostit de ea, sau poate că numai i se păruse ?...» Revenirea la obişnuitul lui fel de a fi nu întîrziase însă. Şi toate acestea se întîmplaseră numai şi numai pentru că, în fond, atunci la început nu avusese suficientă încredere în el însuşi, în propriile sale puteri. Preparatorul, asistentul, şeful de lucrări Ştefan Leahu se temuse de întîlnirile cu viaţa. I se păruse că sprijinul puternicului Harnagea — bătrînul era doar un nume în ştiinţa europeană — îi va netezi calea. Academicianul care îl apreciase pentru puterea lui de muncă şi caracterul său studios şi-l apropiase pentru tot ceea ce era bun în el. Mai tîrziu, cînd Leahu, o dată cu primele lucrări publicate, ajunsese să-şi dea seama că de fapt se luptase să spargă nişte uşi şi aşa deschise, că tot ar fi ajuns la acelaşi rezultat şi fără eforturile de a se modela după alţii, şi fără o serie de compromisuri pe care în fapt — muteşte — i le reproşau unii dintre colegi — lucrurile nu se mai puteau schimba şi nici nu ar mai fi fost nevoie de vreo schimbare. Pe dinăuntru însă fostul asistent al academicianului Harnagea, devenit prim colaborator al profesorului şi acum — după îmbolnăvirea lui atît de gravă — continuatorul de drept al lucrărilor sale, suferea, gîndindu-se la toate acestea şi se simţea amputat de toată acea bogăţie de amintiri pe care ţi-o lasă viaţa, cînd ţi-ai supus-o, luîndu-te cu ea de piept.

Ce e drept, valoarea sa profesională adăugîndu-se poziției pe care i-o „aranjase" totuși Harnagea, ajunsese să o justifice pe aceasta din urmă. *Acum* nu-i mai reproșa nimeni doctorului Ștefan Leahu locul pe care reușise cu timpul să-l *merite*, dar firea omenească, acel anume fel al omului, veșnic gata să judece chiar cînd nu este întrebat, numai pentru că vede undeva o diferență de nuanțe care-l supără, crease nu numai în gîndurile altora o apreciere ce mai păstra rezerve, dar născuse chiar și în închipuirea lui Leahu o reacție de apărare. Deși de mult depășită, aceasta se întipărise pe undeva și îl făcea adesea — tocmai cînd nu trebuia să fie — rece, distant, ironic pe dinafară, iar pe dinăuntru nemulțumit.

Dincolo de actul oficial al logodnei, care îi aducea acel remarcabil (și poate prea remarcat) plus al poziției sale sociale, se afla desigur plăcerea de a fi descoperit în Doina o parteneră decorativă în serile de ieșit în lume, o interlocutoare drăguță în plimbările și rarele lor momente de intimitate și... atît. Nepriceput să pătrundă în sufletul oamenilor și neștiind să se facă iubit, Ștefan Leahu nici nu știa cum „trebuie" să îi la cineva. Pe Doina, de fapt, chiar în legea lui, nu o iubise. Dar oare iubise el cu adevărat pe cineva ? Fără îndoială că dacă soarta și-ar fi desfășurat în alt fel cărările, ar fi ajuns foarte curînd să trăiască alături de fiica academicianului în atmosfera pe care trebuie s-o aibă un cămin. Gîndindu-se la aceasta, Ștefan Leahu nu-și putu stăpîni un *anume* surîs. Sarcastic. Era la adresa acelui *trebuie* care fusese nu numai martorul unei bune părți din activitatea sa, din activitatea sa pe toate planurile dar și din — oare nu s-ar fi putut spune chiar așa ? — destinul său. Acum chiar. Pînă și acum, *trebuia* să facă această mașină. TREBUIA.

De ce oare ? De ce trebuiau sau nu trebuiau să se producă tot soiul de întîmplări ? De pildă, noaptea asta. Poate că ar fi fost alta, dacă nu ar fi fugit, da, da — *a fugit*, acesta era singurul cuvînt potrivit — de întîlnirea cu Viorel Ursu. De ce ? Fiindcă ziaristul l-ar fi inoportunat cu curiozitatea lui, i-ar fi pus cine știe ce alte întrebări la care nu se putea răspunde decît limpede.

Se ridică de la birou. Reveni în fotoliul său. Mai frunzări cîteva planuri, apoi se îndreptă spre bibliotecă. Întinse mîna la întîmplare. Alese o carte, o deschise. Poezii.

„Fug rătăcind în noaptea cetății,
În turn miezul nopții se bate rar ;
E ora cînd cade gîndul amar,
Tăcere... e ora lașității".

Ștefan Leahu închise volumul, așezîndu-l apoi liniștit pe marginea raftului. „Nocturna" lui Bacovia crescuse din fiecare vers al ei numai umbre și toate aceste umbre îl înconjurară aidoma unei avangarde de iscoadă, din armata nesfîrșită a mutelor păreri de rău... Cuvintele poetului îl aduseră înapoi, pe locul din care fugise, din care de-abia izbutise să se smulgă, cu implacabila forță a hazardului pe care nu poți să ți-o explici. Poezia aceasta, citită cu uluirea unei neașteptate găsiri, îl întîmpinase cu reproșul limpede rostit pe care niciodată cei din jur nu i-l aduseseră cu viu grai. Era un laș. Ștefan Leahu descoperi în același timp și acest lucru, și faptul că nimic din fondul lui sufletesc nu protestează la această descoperire. Ridică din umeri înciudat. La ce ar fi protestat, cînd de fapt se înhămase

la toată această *inutilă* construcție de mașină, fără să creadă prea mult în utilitatea propriei sale munci...

Va fi o creație — dacă va reuși — izvorîtă doar la imboldul acelui accident și atît... Dar el, Leahu, nu consta în sine însuși forța necesară realizării unui succes. Va ieși o „Cîrtiță" nouă și mai puțin bună decît cea care se pierduse în adîncul pămîntului. Va fi... La naiba cu toată această sofisticărie interioară lipsită de consistență! Fizicianului i se păru că se află într-un fotoliu din care asistă la ceea ce i-ar fi plăcut să se numească drama lui — dar nu era nici măcar o dramă... Pe scena gîndurilor lui interioare replicile îi veneau greu. Artificialul din fiecare le îneca pe toate în lipsă de autenticitate. În fapt pierderea celor doi nu-l zguduise prea mult. Se lăsase nu numai provocat, dar și descoperit de Iris, și îi fu ciudă.

cel mai potrivit titlu...

Versurile lui Bacovia îi reveneau obsedant și abia atunci cînd își dădu în sfîrșit seama că nu mai poate scăpa de ele, îndrăzni să se privească, pe el însuși, în propriul lui gînd, reflectat ca din oglindă. Ora lașității? Ei bine, nu! Se îndreptă spre telefon. Ridică receptorul. Formă un număr. Costea Negrescu, profesorul Costea Negrescu, președintele secției de geologie al Consiliului național pentru cercetări științifice, era

acasă... Unde în altă parte ar fi putut oare să se afle la două ceasuri după miezul nopții? Adversar al teoriilor lui Harnagea, Negrescu nu-l iubise niciînd pe Leahu. Îl socotea arivist. Doamne! Oare de ce îl caută acum pe omul acesta, pe el, tocmai pe el? Înainte de a-și explica, înainte de a-și putea răspunde, vocea lui Negrescu îi sună limpede, mirată, în urechi. Începu să-i vorbească. Geologul îl recunoscuse. Îi ghicise glasul din primul moment. Acum, nelăsîndu-i loc pentru replică, doctorul Leahu îl inundă pur și simplu în valul propriilor sale cuvinte. Și nu vorbea bine, nu-i vorbea de loc bine interlocutorului său nevăzut, nici bine și nici ce trebuia. „Ori poate că e mai potrivit să-i spun toate acestea", se întreba nedumerit fizicianul, pradă unei dorințe de a scoate tot din el, o dorință de la care nu se mai putea sustrage. Amestecîndu-și uimirea cu o înfrigurare de care nu izbutise a se dezbăra încă de la începutul acestei convorbiri nocturne, Ștefan Leahu se auzi în sfîrșit isprăvind.

— ... și aș dori să nu considerați că v-am înșirat toate aceste lucruri într-o oră a curajului, dimpotrivă, este o oră a lașității. S-ar putea ca toate cele întîmplate să mă fi dezechilibrat fără să-mi dau seama. M-am înhămat la o acțiune nouă sub impresia unei datorii de ordin moral și acum, iată, simt că nu am suficientă convingere să duc lucrurile mai departe. Nu pot. Sînt depășit. Mîine îmi voi înainta demisia. Voi cere să mi se încredințeze alt post. Nu mă întrerupeți. V-am vorbit, v-am căutat tocmai pentru că simt, pentru că știu că nu mă apreciați prea grozav... S-ar putea chiar să exagerați în minus. Cred că nu merit să stau acolo unde sînt, unde mă aflu... Alexandru Văraru și cel

puțin alți șase sau șapte ca el ar fi fost poate mai nimeriți în acest loc. Eu...

Răspunsul lui Costea Negrescu se făcu auzit de-abia cînd, epuizat, Leahu tăcu fără să-și încheie fraza, depășit de propria-i osteneală, prins în ghearele unei migrene cumplite.

— Îmi închipui că vorbești de la biroul dumitale. Nu-i așa ? Ei bine, pînă într-o jumătate de oră îți voi fi alături. Cred că în tot ceea ce mi-ai spus se află, așa cum susții și dumneata, o oarecare doză de adevăr. Poate că nu e chiar rău acest lucru. Acum. În orice caz vreau să te văd. Mă îmbrac. Pornesc către institut. Vin.

Sfîrșit, Ștefan Leahu lăsă receptorul în furcă...

— Va veni aici Costea Negrescu ? Nu. Nu-l va mai găsi. Nu va trebui să-l mai găsească. Va... Ștefan Leahu se încheie cu un gest reflex la halat. Apoi se descheie. Și-l scoase. Aruncă halatul pe birou, peste cărți, peste planuri, peste hîrtii. Se precipită spre ușă. O deschise. O închise în urma lui și începu să fugă pe coridor. Să fugă. Acolo. La capătul acestuia, în față, deschisă, din podea și pînă în tavan se căsca fereastra. Prin golul ei, primăvara intra în clădirea Institutului, o dată cu zgomotele de afară.

Biroul lui Ștefan Leahu se afla la etajul cinci. Mare, din ce în ce mai mare, deschizîndu-și larg brațele, fereastra se repezi în calea fizicianului, întîmpinîndu-l. Repede, repede, mai repede... Umbra străinului, nelămurită, crescută pe negîndite din golul scărilor, se prăvăli parcă în calea celui care alerga, tăindu-i drumul ca un zid crescut din pămînt, răsturnat înainte-i. Izbirea celor doi fu violentă.

— Păi bine, omule, izbucni fizicianul...

— Doctore Leahu, dumneata ? Dumnezeule, de cînd te tot caut. Am așteptat trei ceasuri în fața ușii casei dumitale. Ai fugit de mine. Dar eu nu se putea să nu te caut, să nu te înștiințez !

Era Viorel Ursu, cu aparatul de fotografiat și magnetofonul său miniatural, atîrnate pe după umăr. Ziaristul își propusese să-l descopere pe Ștefan Leahu oriunde s-ar fi aflat și în sfîrșit izbutise.

La început, fizicianul își privi interlocutorul, țîșnit din noapte ca dintr-un arc, cu surprindere. Apoi, încruntat, se căzni să-l înțeleagă. Îl însoți încet ; cu fiecare nou pas alături unul de altul, cei doi se apropiară de geamul deschis.

Ajuns aici, ziaristul se întrerupse.

— Te văd înfrigurat, doctore Leahu. Sper că-mi îngădui să o închid, nu ? Leahu încuviință, făcînd un semn din cap. Viorel Ursu închise fereastra, apoi își urmă șirul vorbelor.

— Așa ! Mi-a mai venit sufletul acasă. Nici nu știi ce bucuros sînt că am dat peste dumneata. Uite ce este. Azor, explică Ursu gesticulînd, dar pe tonul pe care ar fi relatat un fapt divers oarecare, Azor, cîinele lui Francisc Năsturel, biologul-șef de la seismologie, Azor, un cîine al naibii de isteț, a transmis niște vești... dar aici pe coridorul ăsta nu mai adaug nimic. Să intrăm în biroul dumitale, doctore...

Mașinal, neînțelegînd de loc ce vrea ziaristul cu cîinele lui Francisc Năsturel, pe care-l cunoștea personal — făcuseră o dată parte dintr-o aceeași delegație, cu prilejul unui congres ținut în străinătate — doctorul Ștefan Leahu se supuse. Intrară în birou. Cel dintîi Leahu.

— Ai cumva ceva de băut ? Un coniac... Sau în orice caz ceva tare.

În timp ce Leahu încuviință în tăcere, ziaristul continuă :

— Primăvara e încă prea tînără. Nopțile sînt răcoroase. Am stat prea mult pe afară. Aproape c-aș spune că mi-e frig.

Fără să-și ceară voie, Viorel își aprinse apoi o țigară și se întoarse, ca într-o piruetă, pe scaun, pentru ca să-și sprijine bărbia pe speteaza lui.

Gestul i se păru lui Leahu mult prea intim, chiar ofensator. Se stăpîni însă, și scoțînd dintr-un mic dulăpior practicat în perete o sticlă de coniac și două pahare, îi umplu unul vizitatorului său neprevăzut.

— Mulțumesc. Ziaristul sorbi o înghițitură și, dregîndu-și glasul după ce tuși de două sau de trei ori — înecat de tăria băuturii — se pregăti să-și reia istorisirea. Enervat, abia stăpînindu-se, Leahu i-o luă înainte :

— Sper că nu m-ai căutat numai pentru ca să-mi vorbești despre ogarul lui Năsturel.

— Ba da ! Tocmai despre el. Numai că nu e ogar. E fox. Dar să vezi pentru ce. Eu, continuă Viorel Ursu, sînt de meserie ziarist și mai ales prin vocație reporter. De fapt toată ziua scriu și alerg. Alerg și scriu. Scriu, descriu, relatez, întreb. De explicat însă nu explic decît rar și numai în linii foarte mari. Explicațiile amănunțite le dau oamenii de știință. Pune mîna pe telefon și vorbește dumneata cu Francisc Năsturel. Ai să afli că... e destul de complicat. Pe mine m-a fiert de viu în apele explicațiilor lui, timp de vreo două ceasuri, pînă ce am priceput și m-am lămurit, cît de cît. Dumneata însă ai șanse să pricepi imediat. Da, da.

Vorbește cu el și ai să afli. Azor a transmis niște vești de la Doina. De la Doina Harnagea !

— Ce face ? se-ntoarse, încruntîndu-se, doctorul Leahu.

— Vorbește cu el și ai să afli. Și, în primul rînd, vei cunoaște amănuntul că, cel puțin acum patru zile, adică la 16 zile după accident, Văraru și Doina Harnagea mai trăiau acolo jos !

Stupefiat, Ștefan Leahu întinse mîna, cuprinzînd receptorul telefonului. Viorel Ursu se ridică de pe scaun și, pipăindu-și cu înfrigurare pardesiul azvîrlit peste un scaun, își căută carnetul.

Îl găsi. Își scoase creionul mecanic din buzunarul interior de la piept și, grăbit, din picioare, notă cu un scris mare și tremurat : „O experiență senzațională..." Nu. Nu e bine. Se întrerupse. Altfel ! Trebuie scris în alt fel. Da. Exact. Scrise din nou : *„Cîinele Azor transmite : fizicianul Sandu Văraru și Doina Harnagea trăiesc"*.

Privi apoi încîntat foaia de carnet. Da, pentru viitorul lui reportaj acesta era cel mai potrivit titlu. Apoi, deodată, în timp ce Leahu își începuse convorbirea cu Francisc Năsturel, ziaristul tresări ca și cum s-ar fi scuturat de niște lanțuri care-l țintuiseră locului și aruncă o privire fugară pe cadranul ceasului de mînă. „Doamne, e ora trei și jumătate. Dacă în treizeci de minute nu dau vestea la ziar, nu mai apare mîine" și, smulgîndu-și pardesiul de pe scaun, dispăru în trombă.

Așa află Ștefan Leahu despre isprava lui Azor. Prins în vîltoarea veștii adusă de ziarist și pe larg amănunțită de Năsturel își deschise toată puterea lui de căutare înspre ea. Revenită în răstimpuri încă, imaginea lui însuși de adineaori deveni din ce în ce mai străină.

începu să i se pară chiar că altcineva alergase mai înainte pe coridor...

Curînd începu să-şi adune planurile, să rînduiască hîrtiile împrăştiate pe birou, să-şi strîngă volumele scoase din bibliotecă. Ştefan Leahu redevenise, aparent, cel dintotdeauna.

Cele relatate de Ursu i se păreau fantastice. Nici o clipă însă nu se îndoi de adevărul lor. *Simţea* că trebuie să fie aşa, chiar dacă lucrurile păreau de necrezut.

Nu isprăvi însă de rînduit. În uşă se auziră cîteva bătăi. Era Costea Negrescu. Venise.

o bucătărie fără precedent

Trecuseră douăzeci şi patru de ore din ceasul exploziei... Văgăuna împlinise o zi. Sandu Văraru se trezi cel dintîi, după primul somn — şi trebuie spus că acesta fusese reparator — primul somn din subteran. Doina continua să doarmă în scafandru. Aparatul imaginat de Leahu, „fabrica lui de apă şi oxigen", funcţiona fără să se întrerupă, acumulînd gazul în butelii.

Oxigen, apă şi hrană. Acestea erau cele trei obiective necesare menţinerii vieţii. Sandu Văraru era însă conştient că, cel puţin pentru moment, la o salvare nu se putea gîndi. Şi chiar dacă, printr-o întîmplare cu mult prea fericită, s-ar fi putut să fie cumva salvaţi, era

limpede că aceasta trebuia să vină dinafară. Numai că, pentru ca să se întîmple una ca asta, ar fi fost nevoie de o legătură, ar fi trebuit ca el să le poată comunica celor de afară unde anume se află. Îşi măsură în gînd şansele : minime. Nu cunoştea nici un sistem de comunicaţie capabil să fie pus la punct, în condiţiile în care se aflau ei acolo, la doi kilometri şi jumătate adîncime, cine ştie exact sub care punct de la suprafaţă.

Şi apoi, admiţînd prin absurd că ar fi existat un mod de comunicaţie, de înţelegere, cine şi mai ales cu ce i-ar fi scos de aici. O a doua „Cîrtiţă" nu exista. Să se termine construcţia „Sobolului"? Pentru ce ? El însuşi, dacă ar fi fost sus în locul lui Harnagea, al lui Leahu, sau al oricărui altul, le-ar fi spus : inutil ! Ei nu mai trăiesc de mult. Şi apoi, chiar admiţînd că s-ar fi mobilizat toate resursele organizării şi ale tehnicii pentru a construi o nouă „Cîrtiţă", erau necesare, în condiţiuni optime de lucru, cel puţin cinci sau şase luni. Totuşi... Deocamdată trăim — îşi zise el — şi, alungîndu-şi cu hotărîre toate celelalte gînduri, începu să se preocupe de cea de-a treia problemă stringentă : hrana.

Este uşor, la urma urmei, să smulgi subsolului apa şi oxigenul, pe care într-un fel sau altul le poţi obţine făcînd chimie şi ajutîndu-te de fizică, dar alimente nu poţi să produci din nisip, sau din argilă, din granit ori din oxizi minerali... Absorbit de gîndurile care îi hărţuiau mai mult raţiunea decît imaginaţia, şi neizbutind să scape de fantastic, ori de cîte ori îşi propunea să demareze pe o idee cu adevărat inspirată — Sandu Văraru nici nu observă că Doina, care se trezise, se apropiase de el şi că, aşezată pe un colţ de piatră, îl privea în tăcere.

De-abia cînd îi simți mîna apăsîndu-l pe umăr, își reaminti de prezența ei.

— Iartă-mă, Doina. Mă rătăcisem în altă parte.

— Punem rămășag că de data asta nu te jucai cu stelele ?

— Nu e nevoie. Ai cîștigat. Mă gîndeam la ceea ce vom mînca începînd de astăzi. Spun asta, întrucît nu avem nici un fel de provizie alimentară.

— Păi din toate astea, făcu ea un larg gest cu mîna, Robinson Văraru nu poate scoate ceva demn de stomacurile noastre flămînde ?

— Din păcate nu sîntem struți. Și apoi, chiar și struții nu mănîncă pietre. Bucățele de piatră sînt înghițite în general de orice pasăre doar pentru a-și accentua funcția de moară a pipotei. Despre struți s-a exagerat. E o legendă.

— Și crezi că de fapt nu s-ar putea mînca nimic din ceea ce se găsește pe aici ? îl întrebă tînăra cu o înfățișare în parte serioasă, în parte pornită pe glumă.

Văraru își dădu seama că Doina îi atribuie capacități peste propria sa putință și ripostă pe un ton brusc acrit :

— Nu... Nu cred. După cum de asemenea nu mă socotesc omnipotent. Dacă am izbutit să realizez într-un timp record această instalație de produs apă și oxigen, aceasta se datorează în primul rînd faptului că la bordul „Cîrtiței" existau materialele și mecanismele necesare alcătuirii „fabricii" noastre de apă și oxigen, și numai în al doilea rînd pregătirii mele. Să nu uităm însă că, dacă nu eram doctor în fizică, nu m-aș fi aflat la bordul „Cîrtiței" ca pilot, și apoi trebuie să recunoaștem că am avut și noroc. Dumneata începi să vezi în mine un soi de erou, un Briareu [1], care face tot — și nu este așa. Nu sînt de loc Pico de la Mirandola [2].

Glasul Doinei vibră ușor. În tonul ei apăru o abia simțită nuanță de părere de rău. Nu voise să-l jignească. Adevărul însă era că avea o desăvîrșită încredere în el și această încredere — în ultimele ore — crescuse și mai mult.

— Nu. Nu te consider de loc Pico de la Mirandola, deși tot ceea ce ai făcut — aici — pînă acum reprezintă totuși ceva. Aș vrea însă să-ți mărturisesc admirația mea nu atît pentru ceea ce ai izbutit să faci, cît pentru hotărîrea de a nu te lăsa depășit de tot ceea ce ni s-a întîmplat. Iar dacă uneori, cînd mă gîndesc la toate acestea, mi se înflăcărează închipuirea, să știi că există totuși un temei...

— Să nu exagerăm, Doina. Nu mi-am făcut decît datoria de om de știință.

— Sandu, dumneata l-ai citit pe Hemingway ?

— Pariez că vrei acum să-mi dai un exemplu „livresc", cum se spune.

— Nu. Un citat. „Chiar zdrobit, un om adevărat nu poate fi niciînd înfrînt"... Dacă am vreo admirație pentru dumneata, se datorează faptului că, cel puțin pînă în clipa asta, ai confirmat acest punct de vedere.

— Prea bine. Fie. Văd că mă vrei cu orice preț erou. Te avertizez însă că eroul acesta al dumitale, care aplicînd ce știe din chimie și fizică și folosind piese aflate

[1] Gigant mitologic, fiu al cerului (Uranos) și al pămîntului (Gea), cu cincizeci de capete și o sută de brațe. Precipitat în mare de Poseidon și înlănțuit sub muntele Etna, în Sicilia, Briareu era simbolul puterii fără limite. (n. a.)

[2] *Jean Pico de la Mirandola* (1463—1494) — celebru savant italian, faimos pentru cunoștințele și mai ales perspicacitatea și curajul tezelor sale. (n. a.)

la îndemînă îți asigură apa și aerul, habar nu are — și aceasta mă jur că este adevărat — habar nu are cum și cu ce să te hrănească de aici încolo. Și inaniția îl pîndește la fel de grav și pe el.

— Ar trebui să te gîndești. Eu una... Dar ia stai. Știi, îmi amintesc ceva. Da, da. Cu cîțiva ani în urmă, era prin 1967. De-abia învățasem să citesc. Venise tatăl meu cu un ziar. Ne-a făcut lectură din el. Nu i-am priceput titlul. Era vorba despre o „fagie" neobișnuită. Se scria acolo despre un copil. Îl chema parcă Franco...

— ...Bernacola, nu ?

— Da ! așa este, se miră ea, dar de unde știi ?

— Iată un alt prilej de a-ți deschide robinetul admirației pentru bietul de mine. Vei fi spunînd... Zău, n-ai crede chiar dacă ți-aș jura că am citit și eu pe atunci informația în ziar. Dar nu e adevărat. Cazul Bernacola a cunoscut nu numai o celebritate jurnalistică. El s-a bucurat și de atenția cercurilor științifice. Copilul Bernacola — avea doar opt ani — a dat într-o zi de gustul benzinei. El locuia în Peru, la San Miguel și a fost examinat cu cea mai mare atenție de medicii din Lima. La început misterul era greu de elucidat. Băiețelul se plîngea de violente dureri de abdomen. Acestea nu cedau decît temporar și numai după ce neobișnuitul petrolofag consuma o porție zilnică și destul de respectabilă de benzină. Benzina devenise singura lui hrană... Asta a durat cîtva timp. Mai apoi misterul a fost elucidat.

— Și care era ?

— Doina, Doina ! Ești gata să bați din palme de bucurie dacă-ți voi spune. Ei da, microorganismele. Flora bacteriană specifică a traiectului gastro-intestinal. Văd că ești atentă...

— De ce nu aș fi ?

— Ziceai că știința...

— Asta nu e matematică sau chimie și apoi biologia mi-a plăcut dintotdeauna. Ceea ce îmi spui e interesant și eu...

— Văd că iar începi...

— Ei bine, tac. Dar continuă.

— ...și cum îți spuneam, în intestine de pildă, au loc o serie întreagă de transformări de substanțe, în fond transformări chimice, determinate de fermenții prezenți. Unii dintre acești fermenți, în loc să fie secretați de celulele vii ale organismului, rezultă dimpotrivă de pe urma activității vitale a unor agenți microscopici.

— Flora microbiană din intestin.

— Exact, și în intestinul subțire al micuțului Franco se aciuase un microorganism, înrudit — după cum au constatat ulterior specialiștii cu *baccilus subtilis.*

— Ce nume impozante pot să mai aibă microbii !

— Mai ales cînd comit acțiuni demne de pomposul lor nume. Acesta pe care l-am numit preschimbă zaharurile în glicol butilenic, o hidrocarbură întîlnită în unii derivați de petrol. Un altul, *eschericia colli,* preface, în anumite condiții, zaharurile în derivați de hidrocarburi. Unii fabrică acetonă sau dioxiacetonă, alții diverse hidrocarburi. Cel izolat în intestinul micuțului Franco oxida hidrocarburile ciclice, de felul derivaților benzenici prezenți în benzină, transformîndu-i în zaharuri...

— Bine, dar în organismul oamenilor obișnuiți...

— Doina — ascultă-mă ! Știi la ce m-am gîndit ? Medicii din Lima au izbutit atunci, în primăvara anului 1967, să afle ce se petrecuse cu intestinul subțire al lui Franco Bernacola, dar nu au cercetat și *de ce se întîmpla* acest lucru.

— De ce ? îi urmări ea gîndurile.

— Eu cred că pur și simplu în organismul lui Franco se rătăcise, se aciuase, și se simțea bine acolo un microb banal, care secreta fermenți ce transformau benzina în hrană energetică.

— Și atunci, după tine, oamenii ar putea să funcționeze cu benzină ?

— Experiența din cazul lui Bernacola a arătat că în anume condiții acest lucru nu este imposibil. Amintirea cazului acesta însă mie mi-a dat o altă idee. *À propos* de admirație, dacă ideea se va dovedi bună, să știi că totuși nu o merit.

— La ce te-ai gîndit ?

— La faptul că aici, de jur împrejur, se află și mîncare. Multă mîncare și noi nu știm nimic.

— Ce mai revoluție în bucătărie !

— Da ! S-ar putea să punem bazele unei arte culinare fără precedent !

o lecție de parapsihologie

Cînd Francisc Năsturel își sfîrși expunerea, douăzeci de perechi de ochi se ațintiră asupră-i. Toți cei de față căutau parcă să se dumirească cum anume trebuie luate cele îngrămădite de el în jumătatea de oră, cît durase referatul și apoi scurtul comentariu care-l completase.

Îl priveau și se priveau. Faptele erau cunoscute. Năsturel le citase fie din prestigioase publicații științifice străine, fie din rapoarte și referate extrase din propriile sale lucrări. În timp ce citise și vorbise — mai toți cei de față își luaseră note. Cel dintîi rupse tăcerea Costea Negrescu.

— Am ascultat cu multă atenție. Vă mărturisesc că cele împărtășite nouă astăzi de biologul-șef al secției de biocurenți din Institutul de seismologie m-au copleșit. Nu știam. Nu mă așteptam să aflu despre asemenea performanțe experimentale în domeniul parapsihologiei.

De fapt, referatul lui Năsturel pornise de la un caz, care la vremea sa fusese dezbătut mai de toate ziarele mari ale lumii. Lucrurile se întîmplaseră de mult, în cel de-al șaptelea deceniu al veacului. Pilotul de linie australian Wilkins făcuse, din cauze legate de unele defecțiuni ale sistemului de direcție, o aterizare forțată pe ghețurile Antarcticei. Rămas acolo cu aparatul sfărîmat, lipsit de efecte călduroase și rezerve alimentare, se putea considera pierdut. El fusese totuși salvat datorită bunului său amic Harold Sherman, care — de la Sidney — reușise să intre în contact telepatic cu el, aflînd pe această cale cu totul în afară de obișnuit coordonatele geografice ale locului de aterizare...

— Da, continuă Negrescu, recunosc că nu aș fi putut crede cu putință o asemenea întîmplare. Ca geolog, psihologia m-a interesat prea puțin, și mai ales noile sale capitole, din care poți să cazi atît de ușor în brațele facilului senzațional. Totuși... În orice caz, referatul și apoi completarea făcută de vorbitor... Vedeți, eu... Eu sînt geolog și mă abțin de la alte comentarii. Nu am competență. Se poate. Probabil că așa este, că Azor cu adevărat a... dar, ce vreți, sînt geolog... Întrerupîndu-se cu un gest larg de neputință, tradus printr-o semnifica-

tivă ridicare din mîini, profesorul Costea Negrescu tăcu. Își șterse apoi ochelarii cu batista scoasă din buzunarul de la piept și se reașeză pe scaun.

— Cred că nu trebuie să avem, să manifestăm asemenea rezerve. Pentru mine cel puțin, declară profesorul Alexandru Naum, secretarul Academiei, lucrurile sînt clare. Fenomenul în sine reprezintă un atavism. O rămășiță a putinței pe care o avea primitivul — lipsit de uzul vorbirii și izolat de semenii săi, rătăcit adeseori în mijlocul unei naturi total ostile — de a se orienta printr-un evident proces de „informație biologică"...

— A mai rămas în prezent la unele animale, la lilieci, delfini, păsări migratoare, completă o voce din ultimul rînd de scaune.

— ...Dar la om, organele și mai ales mecanismul „informației biologice" s-au atrofiat, continuă Naum.

— Vreți poate să susțineți că transmiterea de informații „direct" de la om la om, de la distanțe mari, este un lucru definitiv demonstrat ? întrebă altul dintre participanții la conferință, un fizician.

Francisc Năsturel se consideră dator să răspundă el însuși :

— Da. Așa este. Cercetările noastre au dus mai departe o serie de studii mai vechi. Încă din anii 1965—66, era un lucru bine stabilit că sistemul nervos al omului este caracterizat printr-o susținută activitate electrică și că în celulele nervoase au loc chiar și descărcări electrice, un soi de fulgere miniaturale, dar care nasc emisiuni de unde electromagnetice.

— ...și, bineînțeles, îl completă Naum pe Năsturel, este în parte dovedit că toate fenomenele telepatice — și mai ales transmiterea gîndurilor de la individ la individ la distanță — au loc tocmai pe această cale.

— *Mitocondriile*, nu ? încercă să intre în discuție un cunoscut naturalist.

— Evident. Nu îmi închipuiam însă că sînteți la curent cu ultimele cercetări, la un mod atît de amănunțit — lucru care de altfel îmi face multă plăcere, îi răspunse Francisc Năsturel profesorului de botanică. Da, ele. După cum prea bine se știe, acestea sînt niște minuscule organe constituite în interiorul celulelor vii și care, emițînd electroni, par a juca aci un rol de microcentrale energetice. Ori, undele electromagnetice din afară — și de ce nu unele materializate prin biocurenți străini ? — influențează starea electrică a mitocondriilor, determinînd crearea condițiilor propice recepționării mesajelor transmise telepatic.

— Toate sînt bune și frumoase, interveni abia atunci în discuție doctorul Ștefan Leahu, dar fenomenele telepatice de care s-au ocupat atîți cercetători de mare clasă, presupun, între altele — în mod obligatoriu dacă nu mă înșel — existența unui proces de voință. Pentru ca să fiu receptionat, trebuie să vreau să emit, nu ? Parcă așa am înțeles eu din studiile pe această temă ale profesorului Vasiliev de la Moscova sau ale eminentului parapsiholog sovietic, doctorul L. M. Suharevski, ca să citez doar pe doi dintre savanții care au zeci de ani de experiență în acest domeniu.

— Nu este neapărat nevoie. De fapt fenomenul transmiterii gîndului la distanță nu este chiar atît de simplu. Sînt cel puțin două mari posibilități, bine distincte, după cum au relevat pînă acum experiențele. Pé de o parte e vorba de o *sugestie hipnotică*. Atunci experiența nu poate exista fără o *intenție* și un *sens* al transmisiei de informații. Dar mai e și cealaltă posibilitate, explică Năsturel, și anume ca...

— să se lucreze prin sugestie telepatică de la mare distanță — și în acest din urmă caz, deși sensul și intenția a existat ori de cîte ori s-au organizat experiențe, se cunoaște și o *recepție la întîmplare* și s-a înregistrat și o *transmisie realizată inconștient*, deci fără intenția expresă a celor aflați în cauză... S-au întîlnit cazuri, îl continuă pe Năsturel Alexandru Naum, precizînd că de fapt chiar întîmplarea cu salvarea miraculoasă a lui Wilkins, pilotul australian, se desfășurase la modul neintențional.

— Evident ! O hipersensibilitate nervoasă acționează în sensul captării mesajelor din jur și care au fost lansate în atenția noastră.

— Credeți că așa ceva s-a întîmplat și cu cîinele Azor ?

— Eu așa socotesc, încheie Năsturel... De altfel această consfătuire a fost convocată tocmai pentru a stabili *organizarea* unui contact între noi și cei doi rătăciți din scoarța Pămîntului. Este singura cale pe care am putea afla unde anume se găsesc...

— Nu cred, ripostă dur Leahu. Nici ei singuri, dacă sînt cu adevărat în viață — lucru care drept să vă spun ține de fantastic — nu pot să știe unde se află...

— Desigur, reveni la șarjă Năsturel, așa e. Dar stabilirea unei legături cu ei — o dată cu posibilitatea determinării locului de unde anume vorbesc — va conduce în cele din urmă la regăsirea lor.

— Dumneata, *colega*, vorbești totuși ca și cum ar fi vorba despre niște exploratori rătăciți dincolo de niște munți sau ape, cu puștile alimentate cu gloanțe și echipament din belșug și care-și vor petrece timpul vînînd și spunînd snoave vînătorești în jurul focului de tabără, în așteptarea calmă a salvării lor. Nu ții seama că fiecare clipă smulsă de ei în plus supraviețuirii reprezintă

un efort, i se adresă direct, vorbind pe un ton aspru, Costea Negrescu...

— Dimpotrivă, țin seama. Este bine să ne grăbim. Îmi permit însă să vă atrag atenția că alura de intensitate a fluxului nervos cu care a fost descrisă curba expresiei captată de Azor corespundea calmului. Văraru nu părea — cel puțin în acel dramatic moment presupus de dumneavoastră — să-și fi pierdut mințile de nerăbdare. Aveți însă dreptate. E nevoie de grabă. În cadrul acesteia însă, eu propun să se studieze putința transmiterii la distanță a unui mesaj telepatic către cei doi plutonauți prin același canal de legătură — Azor.

— Și, mă rog frumos... Cum se va transforma o legătură unilaterală, întîmplătoare, în convorbire bilaterală ? Cine se va învrednici cu introducerea propriilor noastre cuvinte în mintea lui Azor, cu transmiterea lor *din Azor*, ca să zic așa, în atenția celor doi, și așa mai departe ? *Cum* și, repet, *cine ?* întrebă Naum.

— *Eu*, răspunse, cu toată energia adunată în glas, Francisc Năsturel. Consider că este cazul să mă străduiesc, mai ales că există nu numai condiții, dar și unele șanse de reușită.

Iris nu era singură

Îl privi amuzată. Sandu Văraru continua să urce. Din cînd în cînd își întorcea privirile. Îi întreba parcă fără cuvinte de ce rămîn mereu în urmă. Urcușul începuse în zori — soarele se ridicase o dată cu ei, apoi le-o luase

înainte și ajuns sus, în creștetul bolții, îi aștepta, gătit în toată strălucirea lui, să ajungă pe platou. Ideea ascensiunii fusese a Irisei. De cîte ori călătorise, timp de cinci veri la rînd, pe șoseaua aceasta, care, trecînd prin Corbu și Tulgheș leagă Borsecul de Bicaz, și ridicîndu-și privirile spre stînga, acolo la răscrucea de lîngă pod căutase un sprijin în zare, Piatra Roșie i-l oferise cu generozitate, deșteptîndu-i curiozitatea.

— Este o bornă din vremea în care pe Pămînt mai trăiau giganți, o asigurase un întîmplător tovarăș de drum, dornic să fie spiritual.

— Zic unii — și eu am auzit legenda de la un localnic, începu un altul, că de piatra asta se leagă o întîmplare. În vremuri de demult, cînd au năvălit odată tătarii, o ceată de-a lor își tăia drum prin Carpați și nimerise tocmai pe valea Bistricioarei. Rătăcind drumul, ori poate chiar atrasă într-o cursă de localnici, își găsise jalnicul sfîrșit în cotlonul unei văi apropiate. Tătarii fură nimiciți de bolovanii prăvăliți de sus, de căderea falnicilor brazi „înținați“ [1] și de săgețile vînătorilor moldoveni de prin împrejurimi.

Cu acest prilej, prinșii au avut cinstea de a fi tăiați sus, pe creștetul stîncii aceleia singuratice, care încunună muntele, și au înroșit-o cu sîngele lor. Iată un bun prilej de a rămîne în amintirea poporului, pentru întregul munte, care de la piatră și-a luat numele de i-au spus pînă peste veac, Piatra Roșie.

Cînd fu rîndul unui al treilea să se amestece în discuție, el relată interlocutorilor săi că nu legenda cu tătarii, ci pur și simplu o observație a ciobanilor care-și pășunau oile pe locurile dinspre Pintec și Grințieș ar fi izvorul numelui acelui munte.

[1] Tăiați parțial, anume pentru a putea fi apoi prăvăliți asupra dușmanilor. Metodă folosită de români în unele lupte în cursul evului mediu. (n. a.)

Privind-o dintr-o parte, în ceasul însîngerat al apusului din lunile de vară, stînca îți apare ca ieșind din apele de foc ale amurgului, pricină îndestul de temeinică să-i fi spus păcurarii Piatra Roșie...

Cu asemenea tradiție, cu forma aceea de tron al furtunilor, cum se întîlneau destul de des prin partea locului, în cursul verii, cu văile apropiate atît de pline de farmec, cu pădurile întunecate care-i închideau parcă accesul, stînca o atrăsese pe Iris. Tocmai dintr-această dorință, grupul celor cinci exploratori ai „continentului Piatra Roșie“, cum își numise și ea în zori ceata, debarcă de pe strapontinele unui microbuz al întreprinderii forestiere de la Corbu, la poalele muntelui care trebuia cucerit. Tot drumul o ținuseră într-o glumă. Văraru, în care nu ai mai fi putut cunoaște pe omul sever și serios de la Institut, avea un fel al lui aparte de a povesti. De pe buzele lui, cea mai banală anecdotă dobîndea un haz irezistibil. Pentru Iris, care-l cunoștea doar din obișnuite întîlniri de la Institut, acest nou și surprinzător fel de a fi al tînărului se dovedi o revelație. Pe la mijlocul drumului poposiră într-o vîlcea, în care un zmeuriș des le aținu calea cu buzele lui de foc, numai bune de mușcat. Se înfruptară cu lăcomie, în timp ce unul dintre bărbați, geolog cu prestanță și faimă de om lipsit de umor, le istorisi niște snoave cu urși, zmeură, miere și mure, fără cap și fără coadă și mai ales fără sare. Își reluară drumul. În dreptul uneia dintre vîlcele se rătăciră. Nu toți. Ei doi numai. Iris Arachelian și cu Sandu Văraru. O stîncărie plină de colți și de polițe, de ai fi zis că Sfarmă Piatră trecuse pe aici, lăsîndu-și treaba făcută numai pe sfert, le aținuse calea, și cine știe cum vor fi luat-o —

Iris culegea din loc în loc cîte-o ciuboțică a cucului — de s-au găsit deodată numai ei.

— Și acum am să-ți istorisesc basmul cu zmeul, începu el, măsurînd-o de parcă ar fi vrut să afle tot ce s-ar ascunde în gîndurile ei...

Senină, cu o lumină mai mare poate decît aceea pe care o purta în chip obișnuit în ochii ei mari, albaștri, Iris îl înfruntă cu zîmbetul.

— Vei fi fiind poate dumneata zmeul din poveste, nu-i așa ?

— Nu. Dar nici tu nu ești zîna, și apoi n-am pe aici vreun turn în care să te duc să te închid...

— Că nu-s zînă îmi pare bine, deși poate că nu e tocmai politicos să mi-o spui. Piatră pentru turn ai însă în jur destulă, mi-e temă doar că nu ai închipuirea pornită pe calea zidirii lui. Știi, noi fizicienii, zmei-nezmei, zîne-nezîne, se pare că am rămas în urmă cu poezia.

— Dacă te gîndești că am s-o folosesc pentru a-ți asemui cerul din căutătură cu albastrul de smalț topit al tăriilor, pe vreme de soare, sau ca să mi te-nchipui încălțîndu-ți piciorul, de altfel de mărimea condurului Cenușăresei, cu ciuboțica cucului, atunci admit că ai dreptate. De o asemenea poezie sînt depășit. Nu o gust, și ca atare ea nu mă-ndeamnă s-o trăiesc. Există însă și alte poezii...

— Te pomenești că le vei fi scris dumneata ! Începi să-mi faci surprize serioase, după cîte văd !

— Să știi c-am scris, dar nu asta are importanță. Mă gîndeam la cele două feluri de poezie care nu-mi displac.

— Mă faci curioasă...

— O, nu mi-am propus acest lucru. Mă gîndeam la acea sinceră poezie a începuturilor, proprie copilăriei fiecărei literaturi, și în al doilea rînd chiar la poezia

vieții de fiecare zi... Cotidianul nostru, în tête-a-tête cu știința...

Îl privi lung. „Care va să zică Sandu Văraru are sensibilități de poet. El, ursul de la stația pilot de-ncercare a mașinilor și dispozitivelor speciale, el care... Haida de ! E un truc. Am să-l pun la încercare", își zise Iris.

— Și, mă rog frumos dumitale, lăsînd deocamdată cotidianul la o parte, poate că ai vrea să-mi spui și mie despre care poezie a începuturilor literaturii vorbești ? De frații Văcărești, de Costache Conachi, de cine mă rog ?

— Întrebarea ta, Iris, are în ea o doză de ironie. Dacă e la adresa mea, treacă-meargă, nu mă cunoști încă.

— Ceea ce nu te împiedică, după cîte văd, pe dumneata, și zicînd astfel Iris accentuă ultimul cuvînt, *pe dumneata,* repetă ea, să-mi spui pe nume în timp ce eu...

— De obicei mă adresez oamenilor după cum simt că-mi stă bine s-o fac ; și apoi m-ai întrerupt. Spuneam că dacă ironia e la adresa mea te absolv, dar dacă e la adresa poeților amintiți, te contrazic. O resping. Văcărești, așa cum sînt ei, cum scriu ei, judecindu-i în contextul epocii, pe mine unul mă emoționează. Mă gîndisem însă la alți poeți vechi.

— Din literatura universală ?

— Da, dacă vrei. Am avut prilejul, cu trei sau patru ani în urmă, să dau de poezia vechilor trubaduri. La început m-am apropiat de ea din curiozitate. Cu timpul însă am ajuns să caut această poezie. Ascultă :

„Trei mie-mi sînt dușmanii și doi stăpînii răi
Ce-ntr-una zi și noapte se-ncearcă de-a mă pierde.
Mi-i inima dușmană, și ochii mi-s dușmani
Cînd dragostea mi-o poartă tristețea să-mi desmierde,
Spre cine nici o dată nu s-a gîndit la mine.

Stăpîn amarnic mi-este iubirea pentru tine
Stăpînă-mi ești la rîndu-ți și te visez mereu." [1]

— Ciudate versuri... Germane, franceze, italiene ?

— Nu ! Aparțin unei alte poezii. Una dintre cele mai gingașe din cîte au înflorit vreodată pe solul bătrînei Europe. Poezia occitaniană.

— Socoteam ieșirea dumitale poetică drept un anume snobism, manifestat de sobrul fizician din dumneata — că doar aceasta e eticheta sub care te cunoaște lumea din Institutul nostru. Văd însă că am de-a face cu un adevărat exces de rafinament poetic.

— Ești ironică ?

— De loc ! La noi s-a scris extrem de puțin despre poezia occitaniană. Nu a înflorit cumva în Franța, la poalele Pirineilor ?

— Exact. Pînă în secolul al XIII-lea cînd din rațiuni legate de combaterea albigenzilor [2], oamenii locurilor au fost supuși cu focul și cu fierul de regii Franței. Cultura lor a fost nimicită. Poezia lor însă a supraviețuit !

— Mistral însuși — concurentul lui Alecsandri în cîntarea gintii latine — scrisese și el în această limbă, nu ?

— Desigur. Trubadurii din Occitania însă au lăsat splendide creații poetice în care sensibilitatea și imaginea se contopesc ca într-o lumină din care...

— Mă ierți că te întrerup. Vroiam însă să știu mai repede cine anume a tradus fragmentul pe care mi l-ai recitat ?

— Eu, Iris.

— Începusem să cred acest lucru și nu-mi pare rău că l-am aflat. Mă temeam chiar să nu mă dezamăgești, pronunțîndu-mi numele cine știe cărui traducător consacrat. Dar autorul ?

— Raymond de Mirval. A scris-o în 1242. Anul în care tragedia distrugerii Languedocienilor era aproape consumată, în flăcările rugurilor și sub dărîmăturile cetăților lor, cucerite de cavalerii îmbrăcați în grele armuri de oțel ale regelui Franței. Dar să-ți recit și sfîrșitul poeziei :

„Cum să trăiesc aievea, cînd visul chiar mă doare
Și gîndul mă frămîntă, crescînd din toate cele
Făptura ta-n lumina stăpînului din soare,
Stăpînei ce-i din lună, stăpînelor din stele.
Și eu te văd pe tine, din ele-n fiecare..." [1]

Apoi Sandu Văraru tăcu. Cei doi își reluară drumul și, cu gîndul că-i vor găsi și pe ai lor, acolo sus, la stînca din vîrful muntelui, la poalele Pietrei Roșii, urcau cu nădejde. Așa se întîmplă că le ieși în cale păduricea de brazi. Tineri copacii — totuși treceau din lumină la umbră și din zăduf la răcoare. În mijloc, într-un fel de poieniță — izvorul. Se opriră din nou să-și mai tragă răsuflarea. El se așeză pe un bolovan. Ea rămase-n picioare. Îl privi. Îi privi apoi mîna. Degetele-i erau albe, lungi, subțiri. Unghiile trandafirii, tăiate scurt, îi dădeau un aer de școală. Lipseau doar petele de cerneală, pe care cu ani în urmă abia de le scotea cu piatră *ponce*.

---

[1] Versuri din literatura *catară*, publicate în culegere în „Cahiers du Sud". Marsilia, 1942. Pasajul citat aparține poetului Raymond de Mirval (sec. XIII) și a fost redat în traducerea întocmită de autor. (n. r.)

[2] Albigenzi sau *catari* — populație de altădată din sudul Franței, regiunea Languedoc și care vorbea o limbă romanică (limba *oc*), azi dispărută. (n. a.)

[1] Vezi nota din pagina anterioară. Versurile în traducerea autorului. (n. r.)

— Sandu. Te superi că-ți spun pe nume ?

— Nu.

— Vreau să te întreb ceva. Raymond de Mirval acesta a mai scris și alte poeme sau poate cîntece ?

— Desigur.

— Și ai mai tradus și altele ?

— Tot desigur, zîmbi el.

— Atunci de ce, își coborî ea vocea, cu teamă parcă să nu o mai audă și altcineva, de ce mi-ai recitat tocmai acest poem ?

— Am să-ți răspund printr-o altă întrebare. Cunoști povestea cu condurul Cenușăresei ? Ei bine, pentru că ți se potrivește !

— Să mergem. Or fi ajuns sus. Să nu-i lăsăm să ne aștepte, îl îndemnă ea, pornind cu hotărîre la drum.

— Ai dreptate, să mergem, o urmă el.

Îl privi amuzată.

Arăta bine în fotografia de atunci, luată de cineva din grup acolo, sus, pe vîrful Pietrei Roșii, fizicianul Sandu Văraru. Era în poza aceea lucioasă, reprezentînd un grup de patru persoane, al doilea din stînga. De fapt atunci se întîlniseră ei doi pentru prima oară, Sandu și Iris... iar acum ? Cu un zgomot sec, Iris închise albumul de fotografii. Poze. Cîteva poze. Oare aceasta să fie tot, să rămînă tot, de acum înainte ? O imagine dintr-o fotografie, o sută de imagini dintr-o sută de fotografii ?

De-abia atunci tresări. Intrase cineva. Fără să bată, fără să-l anunțe nimeni, numai el știa cum, Viorel Ursu se afla acolo, lîngă ea.

Nu-și aduse aminte de el. Poate că nici nu-l cunoscuse vreodată. Privindu-l însă, Iris desluși în luminițele acelea ciudate, ce-și pîlpîiau ziua în ochii străinului, un adevăr, un adevăr pe care-l aștepta în pofida

tuturor celor cu putință și fără de putință, și, căutîndu-i drept în priviri, îl întrebă încet, rar :

— Trăiește ?

Fără să scoată vreun sunet, Viorel Ursu își apleacă fruntea și și-o ridică iar, în semn că e așa.

Lipsește o carte de bucate

Să faci borcane, cînd ai la dispoziție resturile unei mașini de talia „Cîrtiței" nu e prea greu, cu o singură condiție — să nu dorești ca ele să fie de sticlă. Erau multe piese printre părțile rămase întregi sau nu ale fostei mașini de foraj de explorare, care la nevoie se putea preschimba în recipiente. Sandu Văraru nu se codi prea mult în a le alege. După socotelile sale, erau necesare vreo sută optzeci — două sute de vase, pentru a monta... o bucătărie ca lumea. Aici Doina îl putea ajuta. Bineînțeles că nu în sensul în care poate fi considerată bucătăria numai ca o tehnologie culinară, ci chiar ca noțiune în sine — aici, în sol, doar toate lucrurile luau un alt aspect, sau mai curînd dobîndeau alte valori. În această lumină (mai concret spus ar fi fost „în acest întuneric", luminat de proiectorul cu alimentare practic perpetuă), cele peste o sută optzeci de „vase" ale lui Sandu Văraru nu slujeau la servit sau preparat mîncăruri, ci pur și simplu la „fabricat" hrană, după principiile imuabile așezate de mii de ani la baza

tehnicii fermentațiilor. Hrană ? Simplu. O vor produce celulele vii ale microorganismelor, care există pînă și acolo în sol. El le va pune pe treabă. Ele vor munci, furnizînd materia organică — zahăr, proteine, grăsimi.

Peste cinci sau șase zile vom avea și hrană. Dar pînă atunci ? Pățania primarului din Cork îi reveni în minte.

Acesta izbutise cu adevărat să trăiască zeci de zile fără să mănînce. În India fachirii fac și azi la fel. Dar în ce condiții ?

Întîmplări de felul celebrului naufragiu survenit cu un secol și jumătate în urmă corăbiei „La Meduse" în largul coastei de apus a Africii, de pe urma căreia au pierit după douăsprezece zile de rătăciri fără speranțe, cu pluta pe apele oceanului, o sută treizeci și patru de oameni în chinurile îngrozitoare ale foamei, sau foametea endemică ce bîntuia altădată prin Asia de sud-est și Extremul Orient, secerînd anual milioane de vieți, au demonstrat pe deplin slaba rezistență umană în fața lipsei absolute de hrană.

Ideea lui Sandu Văraru de a întrebuința tehnica microbiologică pentru procurarea hranei în subteran nu era rea. Se putea aplica cu succes. Necesita însă două condiții — aparatură și timp.

Utilajul exista. Rămășițele „pămîntești" ale „Cîrtiței" cum le numise — nu fără umor — Doina, într-una dintre discuțiile lor, furnizau din belșug tot ceea ce era necesar, fie ca material direct utilizabil, fie ca piese bune pentru confecționarea unor dispozitive și aparate. Laboratorul, adevăratul laborator pe care îl reprezentase aparatajul de măsură și control automat al agregatului, putea servi unor asemenea scopuri. Cu timpul însă nu era de loc nici ușor și nici simplu de luptat. Înainte de zece zile, o dată pus la punct utila-

jul, era de prevăzut că nu vor avea hrană fabricată de el. Problema era de a găsi ceva pentru acele zile, dar ce ? Poveștile despre izolații care, înfometați fiind, își mănîncă ghetele sau curelele, puse în prealabil la fiert, Văraru le socotise dintotdeauna simple basme. Și apoi plasticul înlocuise cu totul orice curea în trupul „Cîrtiței", afară de... ei da, afară de niște tacheți ai motorului auxiliar, treizeci și doi de tacheți, de cîte o sută douăzeci și cinci grame fiecare, confecționați din piele crudă, uscată, și bineînțeles tratată corespunzător. La început alungă ideea, apoi o reluă. În fapt era singura, singura aplicabilă. În situația lor.

În teorie pielea este, datorită structurii sale colagenice, o substanță proteică, cu un ridicat conținut de proteine. Proteinele la rîndul lor constituie una dintre bazele alimentare ale omului. Așadar înfometații cărților de aventuri, și unii dintre eroii tragediilor reale petrecute pe apă sau pe uscat, avuseseră temei să-și consume pielea bocancilor sau curelele de la pantaloni la vreme de mare foamete. Numai că, de obicei încălțămintea — și destul de des marochinăria — fiind confecționate din piele tăbăcită cu diverși compuși minerali *otrăvitori*, lucrurile nu erau prea simple.

Pentru Văraru, în cazul tacheților (organe de fricțiune și bătaie din organismul mecanic al „Cîrtiței"), calea de la piesă de motor la articol comestibil era schematic foarte simplă. Tacheții erau însă ancrasați cu ulei, murdari, unii impregnați cu vopsea.

Așadar amîndoi, și el și Doina, folosind un șir de vase succesive, imaginat de Sandu Văraru, și prin care tacheții murdari și apa curată circulau în contracurent, începură să spele tacheții.

Douăsprezece ore ocupate cu spălări savant combinate despărțiră apariția ideii de primul tachet, trans-

format într-o masă gelatinoasă, cvasitransparentă. Un soi de stridie uriașă, foarte greu de tăiat de alunecoasă ce era substanța — noua materie hrănitoare își lua locul pe o tavă improvizată. Sarea — clorură de sodiu exista în amestecurile frigorifice din buteliile elementilor de generat curent electric și luată de acolo, dizolvată, recristalizată — asezonă puțin, neobișnuita mîncare. De altfel, lucrul la care Văraru nu se gîndise la început și care tocmai din această pricină l-a surprins a fost triplarea volumului și marele spor de greutate luat de noua „substanță" alimentară, din pricina apei preluate...

Apa, ultima apă de spălare a prețioasei gelatine, ieși curată și neutră din punct de vedere chimic. Astfel verificată, calitatea comestibilă a noului produs alimentar, el fu tăiat în bucățele. Consumarea mîncării prin dispozitivul căștilor nu fu nici ea prea ușoară. În cele din urmă însă, mestecînd încet, mult, bine și cu mare, foarte mare răbdare, lucru pe care i-l recomandase și Doinei, Sandu Văraru, după ce înghiți cea dintîi gură de „stridii artificiale", i se adresă vecinei sale de „masă" :

— Cred că puțin piper i-ar fi conferit acestei mîncări o individualitate ceva mai pronunțată.

Tînăra, care și ea abia izbutise să termine de mestecat o șuviță flască și transparentă de tachet, cu greu strecurat prin clapeta de admisiune a căștii scafandrului, clătină din cap :

— Va trebui să studiem introducerea unui nou capitol în cartea de bucate.

— ...sau eventual să redactăm una nouă, o completă zîmbind Sandu Văraru.

unde e dosarul 2006?

Există multe orașe mari în întreaga lume. Spre deosebire însă de oameni, care de obicei „se trezesc" mai toți la fel (de aici imaginile de fapt comune ale căscatului, întinsului mîinilor și picioarelor după un anume ritual, furtului de somn realizat prin acordarea acelor „încă cinci sau zece minute"), cu marile orașe lucrurile par a se petrece cu totul după o altă regulă. Fiecare se trezește „în felul lui". Dacă, prin imposibil, un om care a călătorit mult ar fi mutat cu patul, peste noapte, în somn, în cutare sau cutare capitală, ori metropolă continentală, dimineața devreme, numai ciulind puțin urechile, cînd și le ridică de pe pernă, află dacă s-a trezit la Roma sau Stockholm, la Paris sau Moscova, la Buenos Aires sau Perth în Australia, la București sau la Helsinki. Acesta era gîndul care cuprinsese atenția doctorului Ștefan Leahu, în acea dimineață timpurie și atît de bucureșteană a începutului de april.

De-abia într-o a doua secvență fizicianul recapitulă tot ce se întîmplase în noaptea precedentă, cel din urmă și mai tare tablou fiindu-i oferit de discuția purtată cu Costea Negrescu, geologul.

În străfulgerarea de o clipă a amintirii, Leahu și-o reaminti toată, retrăind-o. Ciudată însă, amintirea nu-i povestea cuvinte, ci îi reda imagini. *Vedea* parcă fiecare cuvînt al profesorului, *vedea* parcă fiecare vorbă a lui însuși... Aducerile aminte îi erau restituite de privirile care-i veneau de undeva dinafară, pătrunzîndu-l și reînviind în el...

Revăzu etajera cu fine proțelanuri chinezești din biroul său de lucru de la Institut. Ceșcuțele acelea mici

cît un degetar, din secolul al XVII-lea. Fuseseră fabricate probabil după procedeul descris în scrierile sale de călugărul Amyot, un francez ce contribuise mult la cunoașterea Extremului Orient de către europeni. Apoi bila de fildeș. O sferă alburie, de mărimea unei portocale, înfiptă în echilibru în vîrful trompei unui elefant de ivoriu și el. În sferă însă se aflau — de la portocală la cireașă — douăzeci și șapte de bile săpate una-n-tr-alta, fiecare liberă și creată de artistul anonim pe locul în care se afla în mingea aceea închipuită... Artă populară din Honan... Mai jos, pe o altă poliță a scrinului-raft, lucrat și semnat de Boulle [1] cu bronzurile și liniile sale inimitabile, un *cloisoné* ritual, străveche piesă coreeană...

Profilată pe fundalul familiar al etajerei, silueta interlocutorului său nocturn îi reveni. Îl revedea stîndu-i în față, desenînd distrat, pe cînd îi vorbea, sau pe cînd îl asculta.

Pisicii, rotunjită pe hîrtie aproape dintr-o singură și continuă dîră de creion, îi urmase un iepuraș desenat după aceeași tehnică. Iepurașului — un hornar, și așa mai departe. Îngrămădite — o dată cu mereu rotirea colii — cînd cu capul în jos, cînd răsturnate, figurile zoo și antropomorfe, iscate de sub vîrful nervos al creionului mecanic mînuit cu un nebănuit talent de o mînă sigură, ajunseră în cele din urmă să se încalece, să se întrepătrundă. Pe unele le creionase *ascultînd*, pe altele le schițase *vorbind* el însuși Costea Negrescu... Acesta îi era obiceiul. Desenînd cu mîna lăsată aproape în voia subconștientului — auzea mai bine și vorbea mai convingător. Isprăvind cel de-al treilea iepuraș dintr-o procesiune de urechi lungi realizată pe orizontală, geologul

[1] Celebru constructor de mobilă francez din sec. al XVII-lea. (n. a.)

depuse creionul peste jungla de figuri de pe hîrtie și, privindu-și insistent palma deschisă, de parcă ar fi vrut să citească o continuare la ce mai avea de spus în liniile ei, bine deslușite, încheie :

— Ți-am istorisit toate acestea, nu pentru ca să-ți vorbesc despre propriile mele începuturi și nici măcar pentru ca să te conving că în mod obligatoriu toate începuturile adevărate, în știință, își au greutățile lor, cît pentru a sublinia că cel mai adesea aceste greutăți își au sălașul lor bine ascuns, bine întărit în noi înșine. Povestea mea a fost un răspuns la povestea dumitale. O poveste pe care o bănuiam și față de care atitudinea mea, care-ți acorda o considerație încorsetată în rezerve de ordin moral, ca să spun așa, constituia nu atît o luare de poziție, cît un răspuns. Deschizîndu-ți sufletul în fața unui om pe care l-ai considerat pînă acum drept un adversar al dumitale — eu aș zice doar că nu îți era prieten, fără să-ți fie dușman — i-ai demonstrat, adică *mi-ai* demonstrat, că de fapt cel care se înșelase am fost eu...

— Nu am apelat la dumneavoastră pentru ca să vă cer un certificat de bună purtare, ripostă Leahu.

— Un certificat însă de care aveai totuși nevoie. Vezi, dragul meu : eu, dacă e să vorbim deschis, am avut o lipsă de prețuire nu față de unele persoane care lucrau în acest Institut, ci față de o anumită mentalitate a lor, mentalitate de care s-a molipsit *linia de activitate a Institutului*. Aici s-a lucrat în fond prea compromițător, prea mult pentru reclamă. Reclama în cercetarea științifică, dacă poate să existe, vine doar ca un corolar, este ceva cuprins în prețul experienței cu care s-a lucrat, și nu un scop. Voi ați vrut să faceți *cea mai bună mașină*, pentru a vă demonstra în primul rînd capacitatea voastră și de acest spirit de a face „ca nimeni

alții", și *numai pentru asta*, au fost bolnavi mai mulți. Îl așez printre ei de pildă și pe acest curajos și capabil Sandu Văraru, pe care dumneata, după cîte înțeleg, nu l-ai putut suferi după ce l-ai ajutat să se dezvolte, și în noaptea asta îți pare că totuși ți-ar fi fost superior în anumite privințe.

— Din păcate acum e prea tîrziu ca să mai putem repara ceva...

— Ideea dumitale de a-ți face *mea culpa* în plină bătălie, de a recunoaște *post festum* că te-ai crezut prea grozav, că ai fost rău, de a te pierde în considerații moral-filozofice, de-a constata că nu ți-ai iubit logodnica, că te-ai comportat ca un arivist, de-a recunoaște că ești în fapt un laș — nu-și are locul cel mai potrivit să fie trăită în momentul în care cu dinții strînși și pumnii încleștați, de-abia trebuie să te avînți mai cu putere în bătălie... Aș vrea să nu fiu retoric și să reușesc să-ți explic cum gîndesc *dumitale*, care, fiind totuși un cerebral, nu pari să ai nici o antenă veritabilă, bine înfiptă în inimă.

Ascultîndu-l, Ștefan Leahu încerca o curioasă dedublare a propriei sale personalități. Îl *auzea* pe celălalt și se *revedea*, pe el însuși în același timp, ca într-un film post-sincronizat cu vorbele interlocutorului său. Desprinse de pe mîna ce desena și mîzgălea fără să se oprească, privirile doctorului Leahu se ridicară, explorînd neatent și totuși statistic raftul pe care silueta masivă a lui Negrescu se decupa atît de ferm. Obiecte aduse cu el din multele-i călătorii îi îmbogățeau poliței. Ceramică în special. Vase pictate, o amforă, două plăcuțe de faianță de Delft, apoi alte vase, cîteva cești, mînerul din sidef al unei săbii japoneze de samurai, bețișoare de mîncat orez, dulăpioare de lemn de santal, cu ușile date cu lac strălucitor prinse în țițîni, obiecte

lucrate din os și cîte și mai cîte. Prezentîndu-și raftul amicilor săi, Leahu avea obiceiul să spună: „Acesta este Extremul meu Orient"...

De fapt fiecare dintre toate aceste obiecte îi amintea de cîte o conferință sau de vreun congres la care participase.

Revenind de la obiectele din raft la Costea Negrescu, privirile lui Leahu deveniră iar cercetătoare. „Buldogul", cum i se spunea la Facultate geologului, avea o înfățișare de atlet care nu renunța la întreceri, cu toată toamna vieții. El nu se manifesta, continua să nu se manifeste în modul său obișnuit. Dimpotrivă...

— Te-ai lăsat invadat de panică, într-o clipă de nesiguranță, urmă geologul. Te obișnuiseși prea mult să te crezi sigur și iată că de data asta... Frica, prietene, frica de a nu greși și în fond teama de a nu-ți zgîria prestigiul te-a pornit pe calea pe care ești acum amenințat să te-neci în descurajare. Iar vestea că logodnica dumitale trăiește ți-a răsturnat în cap întregul eșafodaj de teorii proprii, făcîndu-te să-ți pară rău că puseseși cu o clipă mai înainte mîna pe telefon ca să mă chemi. Ca om, mă bucură totuși că deși criza trecuse, ai avut curajul să-ți descarci sufletul.

— Iar felul în care mi-ați vorbit...

— Nu, nu, nu ! Nu spune despre asta nici un cuvînt. S-ar putea să-ți regăsești tonul fals și să reintri într-o piele din care abia ai izbutit — pentru mine cel puțin — să ieși cu succes. Cel dintîi lucru de care e nevoie, acum să știm sau cel puțin să *credem* (căci cred și eu) că ei trăiesc — este ca dumneata să pui ordine în gîndurile dumitale. Să te recucerești. Știu că ai să poți s-o faci, chiar dacă pentru asta îți va trebui o adîncă chibzuință, dusă de-a lungul cîtorva zile de odihnă. Graba cu care se cere construită mașina nu va suferi. Dimpotrivă. Iar

de fiica lui Harnagea vei mai avea timp să te îndrăgostești de-adevăratelea, după ce o vei salva. Esențialul este ca — pentru moment — să-ți recîștigi cît mai repede manifesta încredere în dumneata însuți ca și aceea de altă dată, dar pornind de la alte premize, mai reale, mai autentice...

— Ar fi să mă mai nasc o dată.

— În lumea științifică există, ca în oricare altă lume, fel de fel de oameni. Imensa majoritate reprezintă efortul, munca. Se întîlnesc însă și unele excepții. Dialectic vorbind, chiar dacă nu sînt necesare, ele acționează aidoma inhibitorilor de reacție din procesele chimice, determinînd nu numai sedimentări și decantări care rafinează și purifică, dar și luări de poziție care folosesc tot progresului. Triumful însă, triumful, el nu este posibil fără etică profesională. Există desigur și victorii de moment și false valori...

Leahu îl urmărea, așteptînd încă acea lovitură pe care înainte o presimțise ascunsă în indiferența cu care îl tratase Negrescu ori de cîte ori avuseseră prilejul să se întîlnească. Profesorul însă nu contenea să-și poarte gîndul înainte, într-alt fel.

— Îmi amintesc că într-o vreme îți contestam valoarea. Dumneata știi pentru ce. Fac doar parte dintre cei care socotesc că știința se învață, capacitatea se dezvoltă, atitudinea se lucrează, numai talentul și aptitudinile se moștenesc. Uneori. *Dinastiile reale* sînt extrem de rare în știință și ele fac parte dintre excepțiile care confirmă o regulă. Dacă în muzică Bach-ii și Strauss-ii furnizează exemple în acest sens, știința la rîndul ei se mulțumește cu membrii familiilor Carnot sau Bernoulli, Curie și alte cîteva nume, pe care le poți număra pe degete. Este absurd să stabilească cineva legile de moștenire ale capacității științifice realizate, sau să creadă

că geniul se poate lăsa moștenire, ori da de zestre. Dialectica istorică rîde de asemenea încercări. Poate că tocmai o asemenea situație m-a iritat în cazul dumitale. Firește că există și excepții. Am spus-o de la început. Ele însă sînt strîns legate de etică. Au existat oameni care, intrînd într-o familie de savanți, s-au străduit să ajungă la nivelul membrilor ei. Pe Harnagea l-am stimat. Mi s-a părut cu adevărat un om consacrat pasiunii sale. L-am avut adversar într-o serie de idei, adversar mi-a rămas pînă la urmă. Continui însă să-l stimez. Pe dumneata la început te-am considerat o cantitate neglijabilă. Convenințele sociale m-au împiedicat atunci să ți-o declar răspicat. Atitudinea mea însă era lipsită de echivoc. Evenimentele din această noapte însă mi-au dovedit că am greșit. Aprecierea mea a fost totuși — și mă bucur pentru acest „totuși" — prețită. Spuneai adineauri că ar fi să te mai naști o dată. Aș dori să crezi că oarecum, pentru mine, ai și izbutit s-o faci.

— Profesore Negrescu, eu...

— Nu. Nu e necesar să-mi mulțumești. Va trebui să fii însă foarte încăpățînat, iar dacă vei vedea în această încăpățînare cu care va trebui să lucrezi de astăzi înainte, în oarba credință în succesul necesar, o ispășire — nu pentru o noapte de îndoieli, ci pentru cîțiva ani de judecăți eronate a ierarhiei valorilor, atunci da, va fi bine. În orice caz, dacă în mănunchiul dumitale de colaboratori ai nevoie de un geolog, serviciile mele le poți declara de pe acum dobîndite.

Uluit, doctorul Leahu nu știa ce trebuie să creadă. Își dădu însă seama că Negrescu îi putea fi de un real ajutor în punerea la punct a celei de-a doua „Cîrțițe". El și ai lui, specialiști în problemele legate de structura materiei prin care urma să se miște noua „Cîrțiță", reprezentau aliați de neprețuit. Acceptă oferta profeso-

rului Negrescu. Îi exprimă mulțumirile sale. Uitîndu-se lung la ceasul de mînă, Costea Negrescu își închise creionul mecanic, se ridică de pe fotoliul de lîngă birou, clătină din cap în chip de salut sau poate de încurajare și, apucîndu-și cu o mînă pardesiul trîntit cu neglijență peste o măsuță cu cărți, se îndreptă spre ușă. În urma lui, doctorul Ștefan Leahu își ridică de la birou privirile în care acum lucea o lumină stranie — nouă. Pe hîrtia de pe marginea biroului ultimul iepuraș rămăsese fără urechi.

Ștefan Leahu dobîndise un prieten. Iar acesta avea o judecată aspră, dură, fără cruțări circumspecte, pe care nu o întîlnise pînă atunci prea des Leahu, în apropierea lui.

Ajuns acasă, Ștefan Leahu se dezbrăcase grăbit și se culcase. Somnul îl cuprinsese repede, odihnindu-l cu adevărat. Iar în zori, cînd obișnuitele zgomote ale zilei îl treziră, readormi. Și readormi și mai tîrziu în cursul dimineții, cînd se trezise pentru a doua oară. Împăcat cu el însuși, acum, din nou, în trezie, se întinse și, lucru rar, se hotărî să mai zăbovească puțin în pat. Da. Nu se mai grăbea. Acum, cînd aflase și că ei supraviețuiseră, dincolo de apreciatul posibil, dar mai ales de cînd reluarea ideii „Cîrtiței" își găsise în sfîrșit în el o nouă justificare, știa că are nevoie de calm. *Festina lente* [1], dictonul latin, începu să-și trăiască în mintea doctorului Leahu, în chip constructiv, toată puterea sa de exemplu.

Cînd, ceva mai tîrziu, se sculă și intră în baie, tînărul om de știință își aduse aminte de ceva. Se reîntoarse în camera sa de culcare și chemă la telefon Institutul, cerînd să-i fie pregătite toate dosarele cu planurile de

[1] Grăbește-te încet (adagiu latin). (n. a.)

execuție ale vechii „Cîrtițe". Unicate, cîteva dintre ele erau absolut necesare montării noului agregat, aplicarea lor întocmai scutea o serioasă cheltuială de timp.

Apoi, pentru întîia oară cu adevărat destins de la începutul acestei teribile întîmplări, cum o numise Negrescu, reintră în baie. Fu întrerupt însă în scurtă vreme de sunetul telefonului, pe care-l auzi prin ușa rămasă întredeschisă. Cu jumătate de obraz acoperit de cremă, se apropie de aparat și ridică receptorul.

— Cum ? Lipsește dosarul cu planul 2006 ? L-a luat Sandu Văraru ? Ca să-l consulte ? Acasă ? Aha... Gînditor, repuse receptorul în furcă. Dacă dosarul acesta rămînea pierdut, pentru terminarea construirii noului agregat va fi nevoie de o cheltuială de timp în plus, de opt luni... Reintră în baie.

viorel ursu anchetează

Un om își datorează de obicei cariera fie împlinirii unei pasiuni, fie ascultării unui sfat — prilej cu care pot intra în funcțiune și sentimente de recunoștință — fie pur și simplu orbul joc al întîmplării. De obicei acest din urmă mijloc de alegere a drumului în viață este rar, sau *mai rar* întîlnit. Pe Viorel Ursu îl făcuse ziarist Jules Verne. Copil voluntar, unicul fecior al profesorului Valentin Ursu, încercase — dacă se poate spune așa — pînă la vîrsta de nouă ani toate „carierele" cu

putință. Fusese pe rînd întîi general, apoi colonel, avocat, procuror, medic — cu care prilej operase păpușa sorei sale mai mari de apendicită, găsindu-și totodată o vocație către chirurgie — apoi inginer, marinar, soldat, portar, sportiv, casier, vatman de tramvai și navigator. Abia împlinise vîrsta de nouă ani cînd o cotitură importantă avu loc în evoluția vocației sale profesionale, pînă atunci pe cît de inegală pe atît de nestabilă. Ea fu adusă de citirea, cu forțe proprii, a minunatului „Ocol al pămîntului în 80 de zile". Ceea ce nu reușiseră prietenii de diferite profesiuni ai tatălui său, persoane cunoscute sau văzute și devenite între timp personaje pe scena veleităților profesionale ale foarte tînărului Viorel Ursu, izbuti de la prima lor întîlnire irezistibilul Phileas Fogg. Copilul din cea de-a III-a clasă a școlii generale nu știa că în răspunsul : „Mă fac ziarist", pe care-l dădu unui unchi în seara zilei în care i se cumpărase captivantul roman verne-ian, se afla închisă devenirea unui destin. Viorel Ursu ajunsese cu adevărat ziarist.

Pentru lumea din jur „ziarist" înseamnă de obicei un profesionist al jurnalisticii — noțiune destul de cenușie pentru toți cei situați în afara acestei meserii. Numai cine știe ce înseamnă *rubrica* — gîndită nu neapărat ca noțiune teoretică, definită de dicționar, ci mai ales ca o ancoră în cotidian, adeseori neridicată cu anii — cunoaște subtilitățile organizatorice pe care un autor englez le rezuma lapidar în fraza : „Orice gazetă își are fochiștii săi", aluzie la anonimii robi ai calelor fără de care greoaiele vase cu abur de altădată nu ar fi putut merge. Dar marinarii care și-au dus viața în preajma cazanelor, plini de fum și de sudoare, intrînd și ieșind o dată cu vasul din porturi pe care nu le-au văzut poate niciodată, au avut parte de prețuire cel

puțin în literatură. Pe cînd stiloul tocit al unui redactor II, slujitor credincios al rubricii consacrată mercurialului sau micii publicități, deși perfect comparabil cu lopata de încărcat cărbuni a fochiștilor, nu fusese imortalizat încă de nimeni.

Vorbele rostite de Euclid la adresa regelui egiptean — că „în matematică nu există drumuri pentru regi" — s-a aplicat, de cînd există presă, acelui care vrea cu adevărat să facă o carieră autentică de ziarist. Viorel Ursu știa acest lucru și-l învățase pe pielea lui. De altfel un bun comandant de vas nu poți ajunge fără să fi frecat o singură dată puntea „la șmotru". Trecuseră cîțiva ani din ziua în care o pornise de la redactarea unor breviare economice într-un ziar de interes regional. Anii de jurnalism activ îl împinseră însă înainte, aducîndu-l din rubrică în rubrică și din pagină în pagină, pînă la dreptul de a semna, cu literele culese cu corp 12 ale numelui său, caseta de prezentare a unei anchete de o pagină întreagă. Și pe acest drum se specializase. Mulți dintre colegii săi îl considerau un as al meseriei. Și nu era o minciună că unii dintre cititorii ziarului îl cumpărau pentru materialele pe care le semna cînd Bărdasu, cînd Luntraru, cînd pur și simplu V. Ursu, acreditînd printre neștiutori părerea că în redacția „Globului" s-ar afla trei condeie la fel de combative și — din păcate, ziceau unii — nu totdeauna precis distincte între ele, ca „pană" gazetărească...

Cu timpul însă, Ursu își „specializase" scrierile. Bărdasu, competent, alegea dintr-un noian de aspecte legate de activitatea institutelor științifice cîte unul și, discutîndu-i cu largă respirație problemele, reliefa jocul dialectic al punctelor de vedere controversate, tră-

gea concluzii „scientiste". Luntraru, „cavaler al faptului divers", alegea semnificativul din întîmplarea cotidiană, împănînd savoarea foiletonului cu mirări și candide dileme, sortite parcă să-l facă mai subtil. V. Ursu realiza anchete și mese rotunde, cu textul spiritual și plin de vervă.

Rămăsese însă în cugetul veșnic neastîmpărat al lui Ursu, om de talie mijlocie, cu părul tuns în arici, fața smeadă și o ciudată licărire jucăușe în ochii de culoarea oțelului — un capitol nebătut suficient. O dorință mereu neîmplinită, bătălii mereu nedate : „marile reportaje" pe care ar fi putut să le facă și încă nu avusese prilejul. De multe ori ridicînd din umeri se consola : „Nu găsesc, nu găsesc. De ce nu se întîmplă și în știință ceva care să mă merite !" Și cînd își spunea aceasta, Viorel Ursu vorbea serios. Maestru în discuții de fond, spontan și inspirat în interviuri și anchete, prețiosul său geniu pentru reportaj era (și nici nu s-ar fi putut să nu fie) stimulat, doar de „anume" fapte demne de ceea ce numea el „stiloul reporterului". Un asemenea senzațional însă nu se produsese timp de multă vreme. Acum în schimb era prea din belșug. Cazul „Azor" îl demontase pur și simplu pe Viorel Ursu. Simțise încă de la început „vîna evenimentului". Iată pentru ce, pentru prima oară în cariera lui de ziarist, Ursu se bătuse ca să smulgă lui Ștefan Leahu o promisiune fermă. Un acord. Încuviințarea de a participa la viitoarea expediție telurică a „Cîrtiței" numărul doi.

Pînă atunci însă mai avea de lucru ! Continuînd să adulmece doritul prilej al marilor articole, Ursu rămase mereu în „prima linie" a științei : birourile tehnice ale institutelor de cercetare din Capitală și laboratoarele orașelor universitare ale țării.

„«Terenul», substantiv neutru, este singurul nume propriu din gramatica vieții mele", declarase odată emfatic Viorel Ursu și, credincios angajamentului pe care și-l luase atunci, demult, față de Phileas Fogg, se străduia în continuare să fie și omniprezent și omniinformat. Aceasta însă nu însemna că Ursu nu-și avea și el timpul său liber sau pasiunea sa extraprofesională, acel „*violon d'Ingres*", care face uneori din personalitatea cîte unui om un subiect de atracție pentru mulți dintre semenii săi, încălzindu-l și umanizîndu-i trăsăturile de șablon pe care i le înhamă cîteodată viața.

Hobby-ul lui Viorel Ursu era pictura. Pasiunea veche — o seamă de călătorii peste hotare nu făcuseră decît să i-o supraalimenteze prin imaginile furate cu privirea din expoziții și muzee. Dar el nu picta. Colecționa picturi. Era un fel de a vorbi pînă și acest lucru. Căci la Ursu în casă puteai să regăsești, într-un formidabil vraf de albume, pictura întregii lumi, dar... reprodusă pe cărți poștale ilustrate. Policrome, acestea îi fermecaseră multe dintre puținele ore libere, în care le sorta, le clasa, le așeza în albume, completa inscripțiile de pe paginile acestora.

Două dintre albumele doldora de ilustrații din colecția lui se bucuraseră pînă și de atenția unor veritabili cunoscători ; erau cele consacrate secolului al XHI-lea florentin și sienez.

Trecento-ul florentin și cel sienez trăiau în colecția lui Ursu prin peste două sute de reproduceri variate, oferindu-i — ori de cîte ori confisca un novice — mîndria de-a și-l transforma într-un mărturisit admirator.

Acum însă colecția începuse să fie neglijată. Afacerea „Cîrtița" și înfiriparea prieteniei cu Leahu purtau toată vina.

un nou prieten

Atașamentul pentru o cauză comună îi apropie pe oameni. Cînd el este cu adevărat sincer sfîrșește prin a-i uni. Așa se întîmplă cu ziaristul și cu fizicianul. Leahu își stabili destul de repede o serie de afinități înainte nelămurite cu Viorel Ursu. Surprinzînd pe mulți dintre cei din jur, prietenia lor deveni în scurtă vreme o realitate.

De fapt nu asemănările sfîrșiră prin a-i suda pe cei doi, ci o anumită stare complimentară între ei. Leahu — după intrarea sa mai mult sau mai puțin justificată în Institut și instalarea pe post de vioară secundă a conducerii, căci Harnagea nu mai întreprindea nimic fără a-l consulta, de o bună bucată de vreme — se specializase. Străduindu-se, își apropriase o serioasă cultură științifică, dar rămăsese în adîncul sufletului său tributar acelei doze de nesiguranță pe care i-o reproșase atît de dur Costea Negrescu. Prea bine nici el nu ar fi putut spune despre ce era vorba. Uneori însă mai fugea de discuții. Se ferea zile întregi de contacte neprevăzute cu alți oameni de știință sau dimpotrivă alteori le căuta, pentru a-și înăbuși sentimentul ascuns prin accese de veritabilă violență cu care își „teroriza" adversarii de dispute științifice, luînd o atitudine de voită răceală, atunci cînd nu îi aborda de pe soclul unei nimicitoare ironii. Dar numai el singur știa de unde — din care fîntînă adîncă, plină cu îndoieli — ieșeau toate acestea. Siguranța, aplombul lui Viorel Ursu îl reconfortau. Și de la început, învingîndu-și și cele cîteva nejustificate crize de superioritate, izvorîte totuși din caracterul lui, trecînd peste furiile de moment pe care

însă i le mai provoca ziaristul prin felul lui ferm de a-l lua „la fix", trebui să-și mărturisească bucuros că îl simpatiza. Apoi Leahu — care cu timpul învățase atît de bine să se descurce în sesizarea defectelor celor mai subtile ale unui proiect sau în surprinderea defecțiunilor ascunse ale unui motor recalcitrant la buna funcționare, Leahu care intuia deficiența unei experiențe încă înainte de a o fi sfîrșit — nu avea ceea ce în limbajul comun se cheamă spirit practic. Știa să lege relații, avusese chiar abilitatea de a țese o întinsă rețea de raporturi sociale, trecîndu-le savant și bine dozat prin filtrele relațiilor familiare sau de simplă convenință. „Fiecăruia după poziția lui și de la toți după interes" îi fusese o vreme — în fond — deviza. O deviză pe care i-o imputase pînă și Costea Negrescu în noaptea aceea de pomină, și a cărei formulare i-o atribuiau gurile rele din Institut. Ea însă nu îl scutise de plictiseli pe planurile practice ale vieții. Leahu nu izbutea de obicei nici măcar să cumpere singur din oraș lucrurile de care avea nevoie. El — care fusese consultat de specialiști de peste hotare cu privire la modificarea principiilor de funcționare a atîtor motoare speciale — se uita cu neprefăcută deznădejde la robinetul din baie, ori de cîte ori, slăbindu-i-se cîte o garnitură, acesta plîngea într-una. În sfîrșit, existau o mie și unul de lucruri care, izbucnind din cotidian, îl speriau pur și simplu pe fizician. Acestora li se adăuga o manifestă nepricepere în a aborda oamenii mărunți, izvorîtă din rutina vieții de Institut, dusă de pe poziția „de rang" ocupată de Leahu.

Ultimele evenimente ciobiseră serios prestigiul exterior al doctorului Ștefan Leahu. De cîte ori se gîndea la asta, Leahu simțea cum se înfurie. Legăturile sale cu oamenii din Institut ? Cu alți oameni de știință ? Pînă acum mulți dintre aceștia — cel puțin așa credea el —

spuneau probabil, pomenindu-l : „Ce băiat bun !“ ...Dar ceilalți ? Și-l aminti pe Costea Negrescu. Insinuanta întrebare începu din nou să-și sape cale în mintea fizicianului. Pe undeva Ștefan Leahu începu să-și dea seama că dacă ar fi avut acel „ceva“, plusul de omenie al lui Ursu, nu ar fi fost rău de loc. Nu i-ar fi stricat pentru ceea ce de-abia de acum înainte începea să se profileze drept adevărata luptă a doctorului Leahu pentru a se desăvîrși și menține, fără spatele larg și robust al prestigiului lui Dionisie Harnagea.

De inegalitățile sale, fizicianul își dădea seama. El se știuse de la bun început bîntuit de contradicții și poate că și frînat de o doză de inconsecvență. Se împăcase desigur prea mult cu ideea că are părți bune, crescute în umbra unor părți cel puțin tot atît de rele și viceversa. Acum ar fi dorit în chip sincer să se poată consacra numai și numai traseului de viață, pe care limpede și grav i-l sugerase discuția cu Costea Negrescu. În tot acest cadru de căutări, jalonat de cel mai scurt drum către „Cîrtița II“, prezența necesară și credincioasă a lui Viorel Ursu nu-l mai părăsea.

Ziaristul — care nu era prea complicat, dar făcea un continuu uz de acel al „doisprezecelea simț“ (cum îi spunea el), pe care oamenii îl numesc și *bun simț*, nu cunoștea zbuciumul doctorului Leahu. Un zbucium pe care îl impunea el însuși. Uneori însă îl intuia. Poate că tocmai din acest motiv se vedeau în ultimul timp din ce în ce mai des, chiar foarte des. Curînd își deveniră aproape nelipsiți. Pentru Ursu, fizicianul era necesar din atașament, pentru Leahu, gazetarul devenise de neînlocuit dintr-o nevoie de ordin interior cu uimire descoperită.

Acestea făcură persoana lui Ursu din ce în ce mai des întîlnită pe coridoarele și prin atelierele Institutului și

contribuiră la ținerea lui la curent cu tot ce se întîmpla și între zidurile lui și între cartoanele dosarului „Cîrtița II“. Aceasta fu calea pe care Viorel Ursu află într-o dimineață, din gura lui Ștefan Leahu, despre absența dosarului 2006.

Ziaristul se hotărî să cerceteze mai îndeaproape cum stau lucrurile. Leahu îl prezentase tuturor pe Viorel Ursu drept viitor plutonaut. Nimeni nu se mai mira cînd conducătorul provizoriu al Institutului își vesti colaboratorii că noul lui prieten, se va ocupa de descoperirea dosarului. A dosarului care — după cum reieșea limpede din investigațiile lui Leahu — fusese *luat acasă* spre consultare de către Sandu Văraru și nu mai reintrase în dulapul lui, la un loc cu celelalte documente ale „Cîrtiței“.

Metodic, Ursu își începu „cercetările“. Acasă la Văraru. Acasă la Iris. La prietenii pilotului „Cîrtiței“. Pretutindeni.

Acasă la Văraru... Cheia, o cheiță, o minusculă cheie yale, ziaristul o obținuse de la bătrîna Anca Zamfir. Mătușă îndepărtată a lui Văraru, femeia locuia departe, tocmai la Snagov. O dată pe săptămînă, de obicei sîmbăta dimineața, se încărca cu bunătăți și, deschizînd ușa micului apartament aflat într-un bloc nu chiar atît de nou, în plin centrul Capitalei, debarca direct în bucătărioară, veselă că-și vede nepotul. Cinci sau șase ceasuri încheiate, urmau apoi pregătirile. O scuturătură generală prin casă și în urmă făcutul bucatelor, în care bătrîna era neîntrecută. Cînd într-un tîrziu și mai totdeauna însoțit de cîte cineva, colegi, prieteni, cunoștințe, se ivea și „Sandu“ al ei, masa era pusă. De cum o vedea, tînărul se și repezea la ea și, printr-un ritual de mult consacrat o ridica pe

sus, învîrtindu-se o dată de jur împrejur cu ea în braţe, apoi o reaşeza pe pămînt, sărutîndu-i mîna.

— Ho, împielițatule, destul. Mai bine te-ai gîndi ce ai să te faci cînd n-oi mai fi eu...

— Mamă Anico, mamă Anico ! Tare mai vrei să mă pierzi. Ţi-i gîndul numai să mă vezi o dată mai repede însurat !

— Vai de capul şi de păcatele mele, rău aţi mai ajuns ăştia tinerii, dacă vedeţi o pierzanie-n temeiul vieţii, îl apostrofa pe jumătate în glumă bătrîna. Apoi, coborînd vocea ca pentru un anume înţeles, îl întrebă : — Da' Iris, Iris ce mai face ?

— Zău că încă nu m-am copt îndeajuns pentru însurătoare. Dar am luat măsuri, mamă Anico. Pentru vara asta am comandat un soare ! Şi pe deasupra mai merg şi la mare. În septembrie jucăm la nuntă. Mă întrebi ce face Iris ? Am invitat-o la masă. Dar, ia spune, pe ziua de azi ce bunătăţuri ne mai dai ? Tiii, se minuna de-adevăratelea, ridicînd pe rînd cu zgomot nişte capace, prin bucătărie. Saramură de crap ? Da' unde minune ai găsit peştele ăsta aşa de mare şi de grozav ? Saramură cu mujdei de usturoi şi mămăliguţă. Plăcinte cu brînză. Ba nu ! Alivenci ! Smîntîna asta parcă ar fi... Să ştii că nici maica Eufemia de la Văratec nu le face aşa năstruşnice. Şi ciuperci ! Ai făcut ciulama de ciuperci ! Da', mă rog matale, de unde ai găsit minunăţiile astea de ciuperci de cîmp ? Sînt mînătărci ? Aha, aşa le zice ! Bine, bine ! Uite ce-i, nici nu mai stau aici, nu de alta, dar cad în păcat. Mă reped mai bine pînă jos, la magazin, să iau o Băbească, „puterea ursului" că de... ca la saramură cu mujdei !

Topindu-se de admiraţie, mama Anica îl urmărea cum iese ca un diavol pe uşă, că dumneaei, moldoveancă de prin părţile Huşului, tare îl mai iubea. Tare, tare.

Astea toate Viorel Ursu le aflase de la sursă, iar mai tîrziu, înarmat cu cheiţa, se prezentase de unul singur acasă la Sandu Văraru. Mama Anica nu voise să-l însoţească. Iris era plecată la o uzină din Ploieşti.

— Nu, maică, nu mă aştepta pe mine, dacă ai nevoie să cauţi hîrtiile acelea azi. Mergi de unul singur şi adu-mi sau trimite-mi înapoi cheia. Că eu pînă peste două sau trei săptămîni pe acolo nu trec. Numai cît mă gîndesc şi mi se rupe inima. Acolo este el în fiecare lucruşor. Nu pot ! Nimeni nu are dreptul să-mi ceară asta ! Şi apoi îi eşti prieten, de vreme ce vrei să ajuţi la scăparea lui, dac-o mai fi vieţuind, sărăcuţul. Îi eşti prieten şi Sandu nu putea avea decît prieteni buni. Îl iubea toată lumea, toată lumea. Du-te sănătos, să încui numai cu grijă după dumneata.

Pătrunzînd în casa pilotului „Cîrtiţei", Viorel Ursu simţi o emoţie intensă. Îi făcea impresia că aici, după uşa aceasta masivă de stejar, pe care scria doar numărul apartamentului — 53 — îl aştepta însuşi Sandu Văraru, la cea dintîi veritabilă întîlnire a lor.

Vestibulul era neîncăpător. Îngust, înalt. Un cuier cu ramă de lemn şi o ladă prelungă şi înaltă din lemn de nuc, roşcat-cenuşiu, alcătuiau toată mobila. Pe peretele opus lăzii, o gravură — luna — executată pe la 1640 după observaţiile lui Scheiner.

Trecu mai departe. Deschizînd o uşă de sticlă transparentă intră în micul holişor al apartamentului. Neobişnuită, atmosfera casei îl izbi de la început. Pe unul dintre pereţi, drept în faţă, privirile-i întîlniră la început, suspendată, o etajeră lungă din acelaşi lemn de nuc pe care, în interior, un singur rînd de cărţi mici şi deasupra un şir impresionant de ibrice de metal — aramă ciocănită — îşi disputau locul cu o călimară din acelea vechi, foarte vechi pe care diacii de altă dată le

purtau legate la brîu. Ibricele, șase la număr, și cu mărimea mergînd de la aceea a unei ceșcuțe de cafea obișnuite la a unei oale de gătit sarmale, impresionau prin patina aramei și lungimea cozilor. Tătărăști desigur. Din Dobrogea. Călimara, albastră la culoare, purta pe o parte stema Cantacuzinilor : secolul al optsprezecelea, dacă nu chiar al șaptesprezecelea. Coborînd, privirile-i căzură asupra unei mese din fier forjat, a cărei tăblie împlinită din plăci de faianță de Siena, veritabile, aduceau privitorului mozaicul unor scene de vînătoare cu iepuri și căprioare. Pe peretele opus un scrindulăpior. Deasupra lui o oglindă mare dreptunghiulară.

Călcînd cu grijă pe covor — un afgan bătînd în roșu și negru, care acoperea mai tot parchetul holișorului — Viorel Ursu dădu la o parte draperia grea, albă, din pînză groasă de in, care îl despărțea de cealaltă încăpere. Se opri pentru o clipă în prag.

Încăperea destul de mare îl copleși, accentuînd surpriza față de tot ce văzuse pînă atunci.

Mai puțin iscoditoare, căci nu poți iscodi cu emoția în suflet, privirile lui Viorel Ursu explorară camera pas cu pas, zăbovind îndelungat asupra fiecărui nou amănunt descoperit. Se află deslușind un plan anume în chipul în care era aranjată încăperea. Ziaristul găsi în detaliile lui, în liniile acestui plan niște elemente psihice, din care i se relevă omul Sandu Văraru. Mai întîi simetria. Un perete-bibliotecă ținea față, în cumpăna echilibrului, unui perete dormitor. Pe masa pliantă vechi și patinat, un glob pămîntesc aștepta parcă degetele stăpînului pentru a-l roti, citind taine încă nedescoperite. Între glob și vasul alăturat, două cărți vechi,

groase, legate în piele scorojită, și alta mai modernă, dar de aceleași dimensiuni.

Degetele lui Sandu Văraru le atinseră. Le luă, le deschise, le răsfoi. Cartea nouă, o ediție de lux a operei lui Agricola, reproducere atentă, realizată cu un secol în urmă în Germania. Celelalte două ? Nu erau cărți : două manuscrise. „Contractul colectiv al minelor de sare de la Ocna Șugatag din 1777“ și o condică minieră tot de acolo și din același an...

Colecționarul din Sandu Văraru îi indică ziaristului o latură deosebită a acestuia — meticulozitatea.

Din loc în loc, sus, pe deasupra dulapului-bibliotecă — vechi vase de aramă tătărască, o corabie, replică fidelă a „Santei Maria“, confecționată din lemn tropical și pergament, piese de ceramică, vechi și ele. Pe rafturi cărți și, în fața lor, neglijent așezate, dar fiecare la locul potrivit, la singurul loc potrivit, *cloisoné*-uri mici, monezi, o pungă veche chievită, împletită din zale de oțel, opaițe romane, capete de statuete antice, flacoanșe de parfum din sticlă de Boemia.

Cărțile ? De tot felul. Într-o dezordine obținută probabil cu naturalețe de mîna care le aranjase în fiecare raft. Poate mîna unei iubite ? Poate chiar a Irisei ? Cînd culcate, cînd înclinate, cînd în picioare, lucrări din clasici se întîlneau cu literatura modernă... Interesat, Ursu citi cîteva titluri : Dante, Cervantes, Erasm, Bernard Pallisy, Faulkner. Thomas Mann, Gerhard Hauptmann, Rainer Maria Rilke, George Călinescu, „Istoria Românilor“ a lui Xenopol, „Istoriile“ lui Herodot, o ediție franceză a „Geografiei“ lui Strabon“, „Aforismele“ lui Hipocrate, cărți de artă în editura și sub îngrijirea lui Franz Toussaint, toate legate în prețios marochin.

„Ce tip, acest Văraru“, își zise Ursu. „Un grozav !“ gîndi el în continuare, dar imediat se rușină de formula

golănească prin care-și exprimase admirația. Brusc, se întoarse în direcția opusă. O etajeră lungă. Deasupra ei, pe toată lungimea, un șir de farfurii așezate în picioare. Una dintre ele, o farfurie comună, cu dungă lată, roză pe margine, purta în centru o inscripție : „*Dans la vie il faut être gay, pour ne pas mourir sans avoir ri*“. [1] Altă dată Viorel Ursu, un mare optimist, de o robustă construcție sufletească, ar fi zîmbit citind o asemenea inscripție ; acum însă se mulțumi s-o privească îndelung. „Sper că mai trăiești, omule“ gîndi el cu o bruscă, violentă căldură în suflet. „Sper că ai să mai rîzi de multe ori în viața asta...“

La un capăt al golului de sub etajeră se urmau pe perete trei miniaturi. Una dintre ele înfățișa o femeie. Cu ochi albaștri, cu o buclă pe frunte și cu părul lung, pieptănat pe spate, radia o filtrată spiritualitate. Cine să fi fost oare ? Viorel Ursu nu ar fi putut să spună de ce și-o închipuise pentru o clipă pe necunoscuta cu gîtul prelung și umerii obrajilor ușor accentuați, stăpînă în lumea acestei încăperi. Probabil că pentru Sandu Văraru necunoscuta din micul portret va fi reprezentat ceva. Cine știe ?

Trecuse un ceas și jumătate de cînd Viorel Ursu se pierduse în contemplarea universului intim al lui Sandu Văraru — și el își mai continua explorarea.

Deschise ușa, singura ușă tăiată în peretele dintre pat și lădița florentină. Dădea în baie. Pe dinăuntru ușa albă era căptușită cu o oglindă cît toată suprafața ei. În baie — pe planul cotidianului — de la periuța de dinți la papuci și de la mașina și crema de ras la apa de colonie Yardley, urmele lui Sandu Văraru erau evidente. Se retrase, închizînd binișor ușa și, pe gînduri, pășind

[1] „În viață trebuie să fim veseli, ca să nu murim fără să fi rîs vreodată“. (Proverb breton). (n. a.)

încet, străbătu înapoi casa, pînă în vestibul. Ieși, încuie ușa în urma lui. O încercă. Coborî pe scări cele șapte etaje. De-abia jos, revenit în tumultul străzii, își dădu seama că uitase să caute tocmai dosarul 2006.

Se întoarse. Luă liftul. Ajunse din nou în fața ușii apartamentului 53, pătrunse înăuntru și după ce încuie ușa după el, începu să caute în sertarul mesei pliante, în dulăpiorul din colțul bibliotecii, acolo unde Anca Zamfir îi explicase că-și ține Văraru hîrtiile. Răscoli totul. Puse apoi totul la loc. Nu găsi nimic. Coborî din nou scările, cu gîndul la Sandu Văraru, așa cum ajunsese să-l cunoască *acum*.

Mult ar mai fi dat el în ceasul acela să știe dacă îi va fi hărăzit vreodată să-l cunoască cu adevărat pe stăpînul casei !

Ancheta lui însă în legătură cu dosarul 2006 abia începuse și trebuia să se grăbească. Se îndreptă spre locuința preparatoarei, care, după cîte i se spusese la telefon, încă din ziua precedentă, trebuia să se fi întors de cîteva ore de la Ploiești.

robinson și epava

Timpul nu este dușman al omului decît atunci cînd acesta nu are ce face cu el. Izolații, cei care au trăit recluziuni impuse de propria lor luptă cu viața, și mai ales exploratorii rătăciți, pierduți în imensități de spațiu sau de vreme, lipsiți de comunicație cu restul lumii, cunosc cel mai bine această realitate. Cînd undeva,

în mijlocul unor oameni care au dus o bătălie fără precedent pentru propria lor supraviețuire, timpul începe să treacă încet, el aduce întotdeauna cu sine o relaxare la care mai înainte nimeni nu îndrăznise să gîndească cu voce tare, un multașteptat prilej de a nu mai avea — în aparență și în sfîrșit — ce mai întreprinde.

La un asemenea cadru nou de desfășurare a evenimentelor se ajunsese și înăuntrul „golului lui Robinson". Instalația de preparat hrană microbiologică pornise. Tacheți convertiți în proteine comestibile se mai aflau. Văraru și cu Doina făcuseră chiar unele progrese în „arta" gătirii lor. Rezerve de oxigen se asigurau mereu, apă exista. O dată cu optimismul născut din cîștigarea primei etape a luptei pentru supraviețuire, urmară cîteva zile lipsite aparent de activitate, de o activitate impusă de stringența situației. Apăruse pentru prima oară în subteran „timpul liber". Un adevărat timp liber, de a cărui organizare depindea în mare măsură nu pur și simplu buna dispoziție a naufragiaților plutonauți, ci chiar viața lor — și această realitate era de cea mai mare importanță pentru starea lor psihică generală.

„Psihologia izolării" — titlu poate neconcludent, dar adesea folosit pentru a descrie suma de reacții intime petrecute în eul oamenilor puși fie în situația de a rămîne singuri, fie de a suporta un timp mai îndelungat o aceeași societate, servise drept temă unui imens număr de studii științifice. Programul călătoriilor cosmice le făcuse necesare. Experiențe făcute în „camere de liniște" experimentale, în laboratoare speciale, îngăduiseră chiar formularea unor norme ale comportamentului omului aflat în stare de izolare. *„Nici o oră fără activitatea ei organizată"*, *„Întîmplarea nu are ce căuta în cotidianul artificial"* deveniseră de mult legi

ale solitudinii petrecute în Cosmos. Se produseseră accidente izvorîte din înflorirea „întîmplătorului" și ele conduseseră uneori pînă la compromiterea rezultatelor unor costisitoare explorări ale planetelor vecine. Dar dacă modul de folosire a timpului ridica asemenea probleme, nu de mai mică însemnătate fusese stabilirea *numărului optim* de participanți la orice călătorie în funcție nu numai de capacitatea vehiculului, ci mai ales ținînd seama de lungimea și condițiile de desfășurare a drumului. Se stabiliseră pentru marile călătorii chiar și contraindicații și în nici un caz — pentru o perioadă de izolare mai mare de zece zile — nu plecau la drum mai puțin decît trei oameni. Cosmonautul solitar era pîndit de primejdia unei denaturări a reacțiilor sale normale datorită singurătății, susceptibilă, atît de susceptibilă de a fi influențată diferit de teamă, iluzie, euforie generată de factorii fizici — se descoperise doar pînă și *o beție a Cosmosului*, asemănătoare oarecum celei a adîncurilor — sau tristețe, depresiune sufletească, nervozitate exaltată etc., etc.

Grupul alcătuit din doi oameni își văzuse adesecri unitatea de păreri subliniată de absența unui al treilea, care să sfătuiască, să tempereze, să încurajeze sau să medieze, după caz...

Toate acestea deveniseră valabile acum pentru fostul echipaj al „Cîrtiței". În timp ce în Cosmos însă, chiar contravenind regulilor psihologice, astronautul sau astronauții căzuți victimă întîmplării sau rămași „în doi" dispun totuși de fondul de rezervă proprie, agonisit pe parcursul pregătirilor lor anterioare — lungile lor pregătiri pe plan fizic și psihic — în cazul de față, doi muritori recrutați de întîmplare intraseră în pielea unei experiențe pe cît de neobișnuită, pe atît de primejdioasă.

Sandu Văraru *știa*: și astfel, cîștigarea efectivă a primei bătălii din lupta abia începută îl umpluse de o mîndră bucurie, dar umbrele nu fuseseră încă alungate de la orizont.

Fără să-și răspundă lui însuși dacă o cunoștea suficient pe fiica lui Harnagea, Văraru se întrebase în ultimul timp parcă din ce în ce mai des în ce măsură nu-și era necunoscut el însuși... Dar, așa cum scrisese cu aproape jumătate de mileniu mai înainte, în „Învățăturile" pe care le destina fiului său, Neagoe Basarab[1], fizicianul știa că „mintea stă-n om ca steagul în mijlocul oștirii" și tocmai pentru că acest steag era menit să-i ducă pe cei doi din nou „sus", la lumină, Sandu Văraru elaboră un minuțios și bogat program de activitate în subteran. El era stabilit pe criterii dintre cele mai riguroase. Spre deosebire însă de obișnuitele planuri de lucru din Institut, noul program nu fu scris nicăieri și — fapt impus de chibzuința îndelungată a autorului său, el rămînea secret pentru jumătate dintre cei care urmau să-l aplice — adică pentru Doina. Conștient că situația din colectivele restrînse, viețuind sub tensiune nervoasă accentuată, în condiții de izolare și primejdie permanentă, duce de multe ori la reacții de *neconformism*, traduse prin respingerea oricăror propuneri impuse sau a unor etape de program dinainte cunoscute, Văraru se decise să-i prilejuiască Doinei o intrare treptată în noul cotidian, o trăire „de la sine" a programului. El se folosi de cele două căi obișnuite în asemenea cazuri, sugestia și propunerea, și chiar și de alte artificii. Toate acestea însă făceau în fapt mai greu, mai complicat efortul psihic al lui Văraru de a-și conduce „colectivul". Fostul pilot al „Cîr-

[1] Voievodul Țării Românești (1513—1521), Neagoe Basarab a lăsat povețe scrise: „Învățăturile" către fiul său Teodosie. (n. a.)

tiței" însă nu era un om care să dezarmeze de la primul foc.

— Doina, vreau să stau de vorbă cu tine. Mi-e cam rușine...

— Sandu, se pare că dorești cu tot dinadinsul să nu te înțeleg. Bănuiesc că nu vrei din nou să-mi faci o declarație importantă. A trecut doar, slavă Domnului, „epoca" unor asemenea declarații. Sau poate că a mai rămas ceva nespus? Mărturisesc că de astă dată n-am ghicit. Dacă este vorba de vreo altă primejdie decît aceea de a trăi aici, înseamnă că ai izbutit să-ți stăpînești totuși cu mult mai bine calmul. N-am simțit nimic... De ce ți-e rușine?

— De ce? Mă gîndesc la fondul nostru comun de preocupări. În ceea ce mă privește, știi că nu sînt numai fizician, mai corect spus un mecanician cu diverse afinități pentru alte ramuri ale științei impuse de complexitatea cercetărilor mele. M-a preocupat destul de mult arta, istoria ei, cultura omului, evoluția lui... Am colecționat cu pasiune o seamă de vechituri — dumneata știi poate și asta de la Iris, dar în domeniile care te interesează în fond pe dumneata eu cunosc mult prea puțin...

— Crezi oare că subtilitățile literaturii moderne sau acordurile muzicii ușoare, ori modernismul în plastică mi-au monopolizat toate resursele de înțelegere?

— Nu, Doina, dar îmi amintesc că de multe ori, atunci cînd logodnicul dumitale aborda ideile majore din cîte-o temă filozofică sau amănunțea atributele de frumusețe ale unei oglinzi venețiene sau grația unei statuete de Tanagra, stabilind comparații sugestive, evocînd date, momente... în sfîrșit în asemenea cazuri uneori te-am văzut și mai mult chiar, te-am simțit

plictisită, încercată parcă pe dinăuntru chiar și de o stăpînită contrarietate.

— Te întrerup ca să te supăr. Trebuie să-ți spun că majoritatea voastră, a oamenilor de știință, trăiți prea mult în fața unui auditoriu văzut sau nevăzut și vă procurați prilejuri de a fi „interesanți", practicînd în exces viciul absurd (sau devenit absurd) al demonstrației. Logodnicul meu mă așază aproape întotdeauna în banca întîia a elevului favorit și explică. Numai că profesorul explică cu frica de a nu rămîne nepriceput și de a nu uita nimic, absolut nimic. Este adevărat că nu prea îmi ascultam logodnicul cu plăcere. Dumneata, Sandu, ai descoperit o parte slabă a mea. Pe alții mi-ar fi fost ciudă dacă ar fi făcut-o, pe dumneata nu mi-e. Să știi deci, am acest mare defect : sînt recalcitrantă la maniera didactică. Îmi place mai mult să descopăr eu, decît să mi se explice. Ștefan nu știa *decît să explice*... Dumneata însă, Sandu...

Vocea Doinei tremură aproape imperceptibil și bărbatul *auzi* în tremurul acela o chemare, venită de undeva de foarte departe, răzbită cu greu pînă aici, dar în care vibra o încordată stăpînire amestecată cu un avînt oprit, cu un foarte puternic avînt oprit — și îi fu teamă. Ea însă continuă :

— Dumneata, Sandu, m-ai învățat în zilele acestea atît de mult și de multe, uneori chiar fără să mi le spui, lăsîndu-mă numai să te privesc în tăcere, încît... încît mă superi atunci cînd îmi vorbești de incultură, vrînd să justifici o anumită incomprehensiune între noi ! Își sfîrșise vorba într-alt fel decît s-ar fi desfășurat ea, dacă ar fi lăsat-o să-și ia cursul firesc. Desprinderea, precipitată și cu greu impusă, desprinderea gîndurilor ei de aici, din această discuție, de lîngă acest om, o azvîrli

departe în trecut. Poți oare să vorbești despre o evadare în depărtare, în „demult", atunci cînd abia ai trecut de douăzeci de ani ? Fără îndoială că da. Totul depinde doar de meandrele propriei evoluții, își răspunse Doina, confruntîndu-se intens cu ea, „cea de atunci". O amintire îi revenea.

Avea „atunci" șaptesprezece ani. Primăvara îi aducea prin ferestrele larg deschise ale camerei ei nu numai mereu același început de aprilie, cucerit de parfumul liliacului alb de sub geam și reprezentat ca de obicei în heraldica aducerilor aminte puține încă, de înfățișarea carnală a florilor roz-viorii-albe, ale arborelui de magnolia din fața vilei. Continuîndu-și gîndurile care rătăceau pe undeva pe afară, prin jurul casei, pe prundișul din fața scării largi de marmură albă sau poate în umbra vechii porți românești pe care figurau sculptate semnele zodiacului, fiica lui Dionisie Harnagea își retrăia pe atunci cele mai proaspete amintiri. Cele două zile din urmă, petrecute la Sinaia, pe pîrtiile de schi de pe versantul Pietrei Arse, îi îmbujoraseră culoarea din obraji și-i poleiseră surîsul cu soare... Nu, nu ea constatase asta... „Cine ești tu, fată cu obrazul poleit de lumină ?" o întrebase el, ridicînd-o din zăpadă și aducîndu-i apoi schiul desprins și alunecat departe... „Ești a craiului mirării ?" se interesase serios, în continuare, bărbatul, scuturînd-o de zăpadă și curățindu-i costumul de schi cu o energie care nu lua de loc în seamă femeia brusc trezită într-însa de înfățișarea lui. „De ce mă înec în ochii aceștia atît de mari ? Nu am învățat să înot prin apele cerului, nu am învățat încă", urmase el, fără ca nici un zîmbet să-i dezaspreascâ fața arsă de soarele piscurilor. „Ți-ai pierdut și o mănușă. Ia-o !" Luîndu-și mănușa de lînă, brodată pe dosul palmei cu

fir de lînă verde și galbenă, Doina roși. „Ei poftim! Acum, după ce că e vinovată de această cădere, își mai și suie bujori în obraji. Ori poate că nu știi cît de mult îmi plac mie florile cu petale roșii?“ De-abia atunci rîse străinul și își dezvălui impecabilele șiraguri suprapuse ale dinților strălucitori. Și tot de-abia atunci își reveni și ea din tulburarea în care o cufundase întreaga scurtă întîmplare — căderea ei, ivirea lui, cuvintele pe care le rostise, căutătura lui adînc albastră. „Îți plac merele?“ Întrebarea fetei țîșnise fără să-și dea nici ea prea bine seama de ce, poate din surprinderea cu care îl privea. „Merele, mie, de ce?“ De data aceasta însă răspunsul Doinei veni prompt și conștient, dîndu-i parcă o senzație de ușurare prin sănătatea temeiului său: „Pentru că mi-ar face plăcere să te văd mușcînd din carnea unui măr. Dacă vii cu mine, am să-ți dau unul. „Fără să-i răspundă, străinul o urmă. În cîteva clipe — Doina își încălțase între timp schiul desprins — reajunseră din urmă grupul. Grupul *ei*. „Alec, dă-mi un măr“, porunci Doina, redevenită capricioasă și sigură pe sine, unuia dintre băieți. Acesta își scotoci buzunarul sacului de drum, în care tocmai căuta ceva și scoase din adîncul lui un ionatan de toată frumusețea. Cu mărul în mînă, aplecîndu-se brusc, ținîndu-și cu măiestrie echilibrul într-o figură menită să facă impresie, Doina Harnagea țîșni înainte spre luminișul care se deschidea acolo, spre stînci — între brazii care închideau totul într-un vast amfiteatru aflat în plină pantă. Aluneca vertiginos și cînd, peste cîteva clipe, goana schiurilor pe zăpada sclipitoare încetini, nu-și întoarse nici un singur moment privirile. Opri și așteptă. Pornit în iureș pe urmele ei, străinul o ajunse. Frîna lui bruscă și apropiată o umplu de stropi de zăpadă zburată. „Ho! Mai domol!“

îl dojeni ea, întinzîndu-i comoara roșie din palma larg întinsă. „Iată mărul dumitale. Am ținut seama pînă și de culoarea favorită... Nu muști? Haide!“ îl îndemnă ea. Străinul zîmbi din nou. Făcu apoi un pas înspre ea, încă unul, încă unul și... Doina simți cum mărul i se rostogolește din palmă și, caldă-n obraz, întîlni răsuflarea bărbatului. Luată-n dar și dăruită, sărutarea o încleștă o clipă de umerii lui largi. Apoi rămase singură, dreaptă, în picioare, urmărindu-l cu privirile cum ai urmări într-o noapte de toamnă tîrzie drumul unui meteor printre stele. Desprins din îmbrățișare, străinul ridicase cu un gest fulgerător mărul de la picioarele fetei, îl duse la gură, mușcă din el — și cu mărul prins între dinți, dînd din mîinile care-și reluară bastoanele, ca o pasăre uriașă din aripi, se mistui în zarea coborîndă, ce-l ascunse fetei după o cotitură a pîrtiei. Rămase singură, dar nu multă vreme. Înconjurată de grupul prietenilor ei, băieți și fete, care văzuseră tot de departe și acum rîdeau cicălind-o, Doina Harnagea se înfurie la început. Apoi se răzgîndi și rîse, dînd din umeri: „L-am sărutat ca să-i mulțumesc că m-a ridicat adineauri din zăpadă“. Dar ea știa că minte și singurul ei regret rămase peste timp că bietul Alec, credinciosul ei coleg și tovarăș de schi, nu fusese inspirat să vîre în sac mere de un alt soi, de pildă batule, acelea cel puțin erau galbene. Pe străinul de pe Piatra Arsă Doina Harnagea nu-l mai văzuse niciodată. Secvența amintirii de atunci din fața ferestrei larg deschisă fusese urmată de altele. De multe altele. Imaginea „vikingului“ de pe Piatra Arsă dăinui o vreme. Într-un fel, simți ea, nici nu se va șterge vreodată. În schimbul acelui măr roșu ca bujorii, sau ca cireșile și vișinile, ca unele flori de gura leului sau ca mușcata, Doina Harnagea aflase pentru întîia oară cum se poate îndrăgosti ca și, cine știe, poate că o vreme fu-

sese chiar îndrăgostită de acel om, prezent de atunci încoace ades în paginile jurnalului ei intim. De acel om care călătorise cîteodată alături cu ea prin vise, prin întîmplări în desfășurarea cărora îi spunea fetei de fiecare dată cum îl cheamă. Trezindu-se însă, Doina îi uita mereu numele. Așa că omul cu mărul rămase pentru totdeauna doar : „el".

De ce-și adusese oare aminte de „el" tocmai acum ? Toată călătoria înapoi în timp a Doinei nu durase decît preț de cîteva clipe. Reintră în prezent. În suflet însă îi rămase îndoiala.

— Sandu, cred că am fost nedreaptă cu logodnicul meu... Sînt convinsă că nu ți-ar face plăcere dacă Iris ar vorbi în acest fel despre dumneata... Nu ?

Întrebîndu-l, Doina știa că ea bate în retragere, că Iris niciodată nu ar fi putut să vorbească în acest fel despre Văraru, pentru că... pentru că... Simți nevoia să fie aspră cu ea însăși.

— Sandu, iartă-mă. E firesc să nu răspunzi la tot ceea ce întreb eu. Uneori vorbesc prea mult. Mi se pare că ți-am mai spus — da, da, vorbesc prea mult... Tocmai atunci cînd cel mai bine ar fi să tac !

Ea îl privi în același timp amuzată, încurcată și interesată, dar ochii deodată i se deschiseră mai largi și un fel de uimire amestecată cu neliniște o invadă. Într-un joc de linii care pe planul închipuirii ei se mișcau, se deformau, se confundau — fața vecinului ei luă trăsăturile altuia... și pentru o clipă, o singură clipă, dar care fu de ajuns, renăscu în ea chipul celuilalt. Ca într-un *enchaîné* cinematografic transferul de secvențe Văraru — „el" — Văraru se operă în trei timpi, ca și cum i-ar fi impus tactul, în ritmul succesiv a trei bătăi de inimă, una după alta sunate...

— Doina, ce se întîmplă cu tine ? auzi ea glasul lui. Ai devenit deodată atît de palidă... Alăturîndu-i-se, ea

se rezemă brusc de umărul și apoi de pieptul bărbatului. Închise ochii. Apoi, cu un mare efort, se smulse din mrejele propriului ei gînd și, depărtîndu-se brusc, se refugie în cel mai depărtat cotlon al văgăunii. Sandu Văraru o urmărea cu privirea. Înțelegea. Ca un prieten. Ca un camarad... *Doar* ca un prieten ?...

Cu fața întoarsă înspre el, Doina Harnagea încercă să-și cheme pe cineva în ajutor. „Ștefan, Ștefan"... apelă ea în minte, fără a-și desclești buzele. Imaginea lui Ștefan Leahu însă refuză să se prezinte la semnalul ei de alarmă. Fel de fel de chipuri îi năvăliră în minte Doinei, în afară de imaginea logodnicului ei, pe care nu izbuti să și-o refacă în fața ochilor minții. Cînd, peste cîteva clipe, în sfîrșit „văzu" fața serioasă, severă ca un reproș, a lui Ștefan, fiica profesorului Harnagea își revenise.

— Doina ? Era o întrebare, o chemare la disciplină, o îmbărbătare în glasul lui, care parcă semăna cu...

— Sandu, rămîi acolo ! strigă ea în cască, și, continuînd să-i întoarcă spatele, urmă mai încet, dar ferm : Lasă-mă ! N-am nevoie de tine ! Să nu vii ! Să nu vii...

nici iris nu știe nimic

Cînd Viorel Ursu sună la ușa micului apartament ocupat de Iris Arachelian și de bătrîna ei mamă, într-unul dintre noile blocuri de locuințe ale microraionului Dom-

nești al Capitalei, era pregătit să abordeze „problema" dosarului 2006 în cu totul altă lumină decît își propusese s-o facă, atunci, la început, cînd se angajase să-l caute. O vagă presimțire îl determina să creadă că nici de data aceasta nu va da de urma prețiosului dosar. În schimb își oferea lui însuși un prilej, un remarcabil prilej de a o cunoaște pe aceea care-i stăpînea gîndurile lui Sandu Văraru. Acum, cînd ajunsese să descopere atîtea laturi nebănuite de el (și poate și de ceilalți), din personalitatea fostului pilot al „Cîrtiței", Ursu dorea neapărat să o cunoască mai îndeaproape și pe ea.

Îi deschise bătrîna. Îl pofti în casă. O urmă în încăperea în care-și ducea viața tînăra preparatoare. Avea de așteptat: „Cel mult zece minute". Era plecată — Iris... Un drum neașteptat pînă la o cunoștință din vecini. Ziaristul se decise să-și utilizeze timpul, familiarizîndu-se cu mediul pe care își propusese să-l sondeze, încercînd ca de obicei să pătrundă dincolo de simpla aparență. Camera Irisei îl dezamăgi înainte de a-l surprinde, și-l surprinse înainte de a-i deștepta uimirea.

O încăpere mare, luminoasă, înaltă. Un rudiment de mobilier din lemn de stejar ars, redus la cele trei mai simple expresii ale sale, pat, masă, scaun. Patul jos, imens, ocupa un sfert din suprafața odăii, masa, cu picioarele în x, părea a descinde dintr-o epocă în care răbojul lunilor și al anilor se-nsemna cu cuțitul în tăbliile ei. În preajmă-i scaunul — cu trei picioare ca al cizmarilor — și o spetează caraghioasă din două spete de lemn sculptate. Din tavan atîrna un felinar autentic, confecționat din fier forjat. Perdele rustice, două scoarțe oltenești pe pereți, briie, ștergare. Interiorul de cameră musceleană, desprins aidoma din Muzeul Satului, îl stînjeni pe Viorel Ursu, care se așteptase să afle cu totul altceva. Cercetă cu luare-aminte modelele cusătu-

rilor, desenele celor cîtorva strămoși de muzeu, admiră două icoane pictate pe sticlă, descoperi un Grigorescu de mici dimensiuni, care-l privea prin ochii blînzi ai celor doi tăurei înjugați la carul ce abia se tîra, pe urmă-le. Mental făcu apropierea: Iris-Văraru. Despre „afinitățile" dintre oameni, indiferent de planul desfășurării lor — sentimental, intelectual, artistic — scrisese. Oricare ar fi unghiul sub care îl privești pe un om alăturîndu-l altuia, chiar dacă îți poți da seama de acel inefabil din pornirile umane, e greu să-l judeci, să-l înțelegi, să-l exprimi exact, restituind imaginii sale — „luată după model" — perspectiva ei autentică și originală. Viorel Ursu știa toate acestea cînd — la auzul pașilor fetei — se reîntoarse brusc ca să-i dea un bună ziua reverențios.

— Bună! îi răspunse ea, măsurîndu-l cu priviri amuzate. Așadar ești aici. Dumneata ai o calitate, dragul meu. Ba nu, iartă-mă, te rog, ai *două*... Era să o uit pe cea mai importantă. Ești un obraznic necesar! Nu, nu, să nu protestezi. Există un soi de obraznici cu care e suficient să ne întîlnim o singură dată, pentru a avea apoi mereu nevoie de ei. Iar a doua calitate? Ești foarte *om*. Să-ți spun drept, eu despre această noțiune zoologică am niște păreri proprii. Dar dacă te mai țin în picioare, făcîndu-ți teorii, înseamnă că devin o gazdă nepoliticoasă. Ia loc, te rog, pe singurul scaun din această încăpere.

Viorel Ursu, care ascultase aproape fără să clipească discursul Irisei, se așeză pe scaun, nu fără a risca o întrebare:

— Are cumva instrucțiuni de funcționare acest ustensil? Mai bine zis, ar trebui să te-ntreb partea pe unde se încalecă acest simulacru de cal de lemn...

— Simpatia pe care ți-o port a crescut cu două trepte de nivel, îl lămuri ea. Sandu Văraru îi spunea și el tot „cal". De ce mă privești așa ? Cînd te văd îmi aduc aminte de figurile din Institut. Să știi că la mine în laborator există oameni care se miră că nu sînt tristă, că nu trăiesc aidoma, toată tragedia care etc., etc., adăugă ea cu un glas care parcă imita pe cineva. Că nu simt grozăvia care etc., etc., oftă ea semnificativ, rostindu-l pentru cea de-a treia oară pe etc. pronunțat *e, ti, ci*, nu fără un aer de ușoară revoltă amestecat cu un sentiment de resemnare abia simțit.

Viorel Ursu încălecă pe scaun de-a-ndărătelea, își sprijini bărbia de spetează și nu-i dădu direct replica. Dimpotrivă, rămas parcă în admirația scaunului, vorbi încet — cu ochii pironiți în rezemătoare, domol și oarecum doctoral :

— Am găsit numele scaunului acesta. Este un *hipotripod*. Definiția mea sper să-mpace bine cele trei picioare cu calul deșălat pe care nici eu nu știu de ce totuși îl sugerează. Ridică ochii apoi. Privirile li se-ntîlniră. Iris ghici la ce se gîndea el, căci îi vorbi de-a dreptul despre asta, continuîndu-și un gînd al ei.

— Da. Așa e. De ce să fiu tristă. De ce să plîng o iluzie... Dumneata nu crezi că Văraru mai trăiește ? Nu crezi că se va întoarce ? Că toată această grozăvie, căci e grozăvie, aproape că strigă ea, se va isprăvi cu bine ? Și atunci trebuie să fac pe văduva înainte de vreme ? Coborîndu-și deodată glasul, fata îl întrebă : Spune-mi ce vor toți acești oameni de la mine ? I-ar bucura să mă vadă doborîtă, slabă ? Ei, bine. Află că într-adevăr mi-e frică, bineînțeles ! Nu-i așa că vor reveni ? Hai, vorbește, spune. Nu ce știi — de știut nu știe nimeni nimic. Dar poate crezi... Nu-i așa ? *Crezi* că se vor întoarce, nu ?

— Nu sînt om de știință.

— Așadar...

— *Cred* că...

— Spune-mi pe nume. Urăsc protocolul între prieteni.

— *Cred*, Iris. De altfel, sper ca să fiu printre primii care îi vor vorbi lui Sandu Văraru despre dumneata, acolo jos. Fac parte doar din viitorul echipaj al noii „Cîrtițe", Ștefan Leahu mi-a promis acest lucru. Vom merge împreună să-i căutăm sub Pămînt. Aici însă am venit tocmai pentru a grăbi călătoria.

— Mi-ai vorbit despre dosarul 2006. Am căutat prin cele două mape cu hîrtii ale lui Sandu, care se aflau la mine. Nu este ! Nici nu ar fi putut să fie. Singurele lucruri pe care Sandu Văraru le încredința hîrtiei — și pe care mi le-a dat spre păstrare — sînt desenele. Ce-i drept, odată s-au rătăcit printre ele două planuri. Cît le-a mai căutat ! Erau două scheme pe care învăța el comenzile „Cîrtiței". Mă privești mirat. Ți-au rămas probabil gîndurile la desenele lui Sandu. Desena. Este foarte adevărat. Uite-le. Fata se ridică, se apropie de peretele acoperit de brîie și ștergare în care, spre surprinderea lui, Viorel Ursu descoperi o ușă. Ușa unui panou într-alt fel invizibil. În spatele lui se iviră cele două rafturi, pe care cărți, hîrtii de-a valma își arătară neorînduiala.

— Hîrtiile acestea nu-s niciciînd în ordine. Nu au fost și nu sînt. Motivul unei critici de care niciodată Sandu nu m-a cruțat. Iris îi întinse mapa cu desene. O privi.

O grafică ciudată. Tuș negru. Tuș albastru. Guașă. Uneori și acuarelă. Dungi pufoase. Urmări una, rustic, pipăind-o pe traiectoria curbă, cu buricul arătătorului.

— Scamă, gumă arabică, îl lămuri glasul Irisei.

— De ce le-ai numit desene ? E o veritabilă pictură asta, hotărî reporterul, privind al treilea carton...

— Așa și le intitula el. „Desenul cu dungi de culoare"... Al patrulea carton însă îi întări lui Viorel Ursu și mai mult convingerea că oamenii sînt greu de descoperit. Între Văraru cel care ticluise asemenea expresii ale culorii și liniei și omul care organizase lumea aceea ruptă parcă dintr-un întreg aparte și rămasă totuși, paradoxal, ca însăși, un tot întreg, Viorel Ursu surprinse o legătură. Nu-și putea da încă bine seama de natura ei. Își aduse aminte că „acolo" nu văzuse nimic. Pe nici un perete... Se îndoia ca Văraru să nu creadă în „desenele" lui.

— Iris, acasă la el însă nu am...

— Știu. Toate sînt aici. Le lucra uneori noaptea tîrziu. Cu mijloace de improvizație cîteodată. Altă dată, în urma unor savante pregătiri — duminicile. Cîteva sînt executate aici. Altele — cele mai multe, acolo. Dar de îndată ce le realiza avea grijă să le scoată... Zicea că la el acasă trăiește lumea în care se retrage ca după un meterez, pentru a fi el, cu el însuși. Astea dimpotrivă, constituiau fugile lui, fugile „în afară", evadarea din el însuși. Locul lor era deci oriunde în altă parte decît între cei patru pereți ai lui.

— Dar sînt bune...

— De obicei totul era bun, la el. Poate chiar prea bun. Însă... cînd îl vei întîlni, adăugă ea, cu ușor tremur în glas, să nu-i amintești de ele. Nimeni nu avea voie să le privească. „Fugile" lui erau doar — așa îmi spunea — și rușinile lui. „Să nu le vadă nimeni, Iris". I-am ascultat porunca. Dumneata, Viorel, îți vei risca

poate viața, ca să i-o redai pe a lui, pe a noastră — continuă ea încet — deci *trebuia* să le vezi...

Ridicîndu-se, ziaristul etală cartoanele pe pat, pe jos... Apoi, prin apropieri și depărtări pe rînd încercate — își lăsă privirile să vorbească cu ele. Trupuri de animale fantastice însuflețind detalii arhitectonice vizibil împlinite din carton, aidoma recuzitei teatrale, piețe goale în care vidul e sugerat de statui absurde și manechine ridicule pe fonduri vișinii, cărămizii, stacojii aprinse sau portocalii, bogate în borduri negre și umbre violete, vădeau tulburătoarea legătură dintre perspectivă și metafizică, în maniera descoperită la începutul secolului nostru de Georgio de Chirico, care în „Enigma orei" sau „Muzele neliniștite" lansase pictura metafizică. Dar Văraru nu se oprise la această formulă, care, departe de a constitui la el o finalitate, îi servise doar drept rampă de lansare a mîinii pe urma unui gînd vizibil agitat de întortocheri interioare.

Fețele „oamenilor" săi purtau pe frunte, în ochi și pe obraji un adevărat curcubeu de nuanțe, iar peisajele sale reaminteau de revolta împotriva orizontului, a copacilor și spinărilor de deal dintr-unele creații ale lui Paul Klee.

În desenele lui Văraru trăiau și vestigii evidente ale picturii „naive". Caricaturală și totuși atît de blînd și concret expresivă, o mîrțoagă trăgea o trăsurică, aproape soră a celei figurată de Chagall în „Negustorul de vite", un „Ginere" într-o pădure de ferigi sau poate de lepidodendroni redivivi îi readuse aminte lui Viorel Ursu, de chipul lui Apollinaire din „Muza și poetul" a lui Henri Rousseau Vameșul... Compoziții geometrizate abstract și largi fîșii de culoare, duelînd cu muchea umbrelor, împlineau actele, roze și galbene, în care

retrăia, dar într-alt fel, Kandinski. Figuri izvorîte din lumea de taină a covorului oltenesc sau coborîte de după norii groși și violenți ai cerului gata de furtună, ca pentru a-l liniști, îi amintiră uneori lui Viorel Ursu marile împliniri de formă și culoare ale lui Ion Țuculescu...

Cînd sfîrși de gîndit asupra „desenelor", Viorel Ursu își ridică fruntea, ca unul care acum abia descoperise ceva... Ceva ce poate nu urmărise să găsească, dar care era mai important decît ceea ce căutase.

— Iris, s-a făcut tîrziu.

— Ți s-a răcit cafeaua. Ai fost atît de prins în cercetarea acestor compoziții ale lui Sandu, încît nici nu ai auzit cînd am ieșit să ți-o fac, cînd am intrat să ți-o aduc. Nu-mi stă în obicei să intru-n gîndurile oamenilor. Nici măcar nu-mi dau prea bine seama căror forme de exprimare artistică le plătește un tribut mai mare grafica sau pictura lui Sandu. Vreau totuși să te întreb dacă, cel puțin în ea, ai găsit ceva ?

— Venisem să caut dosarul 2006. Să sperăm că nu va dura mult pînă vei înțelege că l-am găsit. Mai bine zis, de-abia acum încep să fiu sigur că îl voi afla. Așa cum aici, și datorită dumitale, am izbutit să-l cuprind, în sfîrșit să-l cuprind în întregime pe Sandu Văraru.

— S-ar prea putea.

— Acum *știu*, continuă Viorel Ursu pe un ton calm, dar a cărui siguranță nu admitea nici o replică, acum știu o mulțime de lucruri. Știu mai ales de ce crezi dumneata că Sandu Văraru se va afla din nou într-o zi printre noi, de ce ești atît de sigură... Să știi că acum sînt convins și eu. Da, sînt convins și eu ! repetă ziaristul, ducînd la buze ceșcuța cu cafea și sorbind o înghițitură. Cafeaua era rece.

plutonauții au timp liber

— Cum i-ai spus ?

— Rojdanic. Astăzi l-am numi zodiac. Zodiacul acesta, o expunere a prevederilor la modul general — pe lună și apoi pe zi, ținînd seama de pretinsele influențe ale constelațiilor și în general a corpurilor cerești, influențe care, după cum socoteau autorii acestor scrieri, îngăduiau „citirea" vremii sau a drumului destinelor omenești — zodiacul constituia miezul, sîmburele oricărui calendar cu pretenție din vremea aceea.

— Ce nume curios. *Rojdanic.*

— Cel mai vechi dintre acestea s-a păstrat într-o copie transcrisă de Ion Românul în satul Sinpetru din ținutul Hunedoarei, între 15 iunie 1619 și 15 februarie 1620. Face parte din așa-zisul *Codex Negoianus.*

— Sandu... Am să te rog să mă ierți. Nu am să mai fiu niciodată urîcioasă cu dumneata. Casca asta mă împiedică. Altfel... Altfel, să nu rîzi, mi-aș sprijini obrazul în palmele mîinilor, ca să te pot privi mai bine și să mă mir. Dumneata cunoști mult prea multe...

— Știi prea bine că sînt un colecționar. Cînd dorești să ai în propria ta casă, în propria ta bibliotecă un calendar vechi, un străvechi calendar românesc, este și firesc să știi care a fost cel dintîi, cine l-a întocmit, unde a fost tipărit.

— Mă tot întreb cînd îți mai rămîne timp liber. Institutul îți consumă doar cel puțin zece ore în fiecare zi. Apoi, dumneata scrii. Îți redactezi lucrările. Cu Iris mergi uneori la teatru, sau la concerte.

— Cîteodată mai și desenez.

— Daă ?

— Uneori. Cred însă că faci o greșeală, Doina. Dumneata, și poate că mulți alți oameni, te rog să nu-mi iei în nume de rău această alăturare, nu aveți o imagine limpede despre ce anume înseamnă „timpul liber". Îmi amintesc de o veche poezie cu tendințe moralizatoare. Am găsit-o în paginile „Revistei noi", o publicație condusă pe vremuri de Hasdeu. Apărea prin ultimul deceniu al veacului trecut. Era acolo vorba, în versurile poeziei, de o stăpînă care făcîndu-i slujnicei sale socoteala timpului îi spunea mereu : „Faci asta, apoi asta, apoi cealaltă și pe urmă stai". Dar dacă ar fi adunat cineva la un loc „pe asta", cu „asta" și cu „cealaltă", din cele zece sau douăsprezece strofe ale poeziei, s-ar fi văzut limpede că biata slujnică nu „stătea" niciodată, că nu avea timp pentru așa ceva.

— Nu văd unde vrei să ajungi.

— Am citit undeva că un oarecare — omul avea desigur „timp liber" pentru asta — a calculat cam cît timp din viața unui om care trăiește de pildă, să zicem, optzeci de ani, îi ocupă fiecare acțiune obișnuită și indispensabilă a vieții. După cîte îmi reamintesc — eroul era un bărbat — socoteala suna cam așa : „Slujbă — douăzeci și șase de ani plini — o treime din totalul timpului ; mîncare — șase ani și jumătate ; spălat și bărbierit — un an și jumătate ; drumuri de acces — casă-slujbă și viceversa — un an și jumătate, învățat — opt ani și jumătate ; îmbrăcat și dezbrăcat — doi ani ; mers la spectacole — un an și jumătate... și așa mai departe.

— Și cît îi mai rămînea omului pentru el ?

— Bravo. Doina. Aici am dorit să ajung. După calculul ciudatului statistician nu-i mai rămînea nici un

rest. Dar te întreb, pentru ce ar mai fi avut nevoie de „timp liber" ? Vezi, aici rezidă eroarea. Unii dintre noi, cînd vorbim sau discutăm despre timp liber, ni-l închipuim ca pe-o felie de vreme în care să nu facem nimic ! Un asemenea „timp liber" însă nu există. Și apoi, chiar dacă ar exista, nu am avea ce face cu el. Nu am avea „nevoie" de el. Îmi pare rău că fizicianul din mine nu reușește uneori decît comparații aride și definiții smulse parcă din pagini de manual, dar timpul liber este și trebuie să rămînă un timp complimentar.

— Sandu, zău că asta e fizică sadea, întrerupse ea amuzată de convingerea cu care se antrenase bărbatul în demonstrația lui, e curat fizică...

— Se poate. Nu contest. În orice caz timpul liber, astfel definit împreună cu celălalt, cel destinat profesiei, servește la întregirea omului, la echilibrarea lui. Totul însă depinde de măsura în care fiecare dintre noi știe să și-l organizeze pentru a face din el o „evadare" pozitivă și nu neapărat un viciu.

— Viciu ?

— Evident. Colecționarii turbați de pildă ! Iris îmi spune uneori că un asemenea individ sînt și eu. Din pricina ceramicii și a cărților vechi, a miniaturilor și a mobilelor stil. Ajuns aici bărbatul rîse. Un rîs scurt, sănătos, care îi dezvălui pînă la gingii lumina impecabilă a dinților.

— ...

— De ce rîzi ? Mi-o amintesc pe Iris. Cînd m-am reîntors anul trecut din concediu, venisem încărcat ca un stup de albine. Fluiere, ciubere pirogravate, ștergare, linguri, doage. S-a înfuriat. Și astea toate unde o să le mai pui ? Doina, tu ești prietenă cu Iris : nu-i așa că e o fată strașnică ?

Da, Iris e cu adevărat o fată strașnică, Doina știa asta. Și aici în adînc se convinsese și mai mult de adevărul din aprecierea lui Sandu Văraru. Îi răspunse scurt, printr-un „da" repezit, tranșant ca o lamă de cuțit care desparte felia de restul pîinii, fără a face firimituri, nelăsînd nici o suspensie în tonul ei, prin care discuția să fi putut aluneca înspre Iris. „Iris e bună, Iris e foarte bună, Iris e cea mai bună, gîndea Doina, acest om nu știe decît asta. În întreaga lume, fată ca Iris nu găsești." Leit-motivul lui Sandu Văraru devenise enervant. Nu-i mai plăcea. Nu-i mai plăcea de loc. „Iris este cea mai bună, cea mai inteligentă, cea mai." Ei și ?

— Sandu, să nu te superi că nu te mai pot urmări. Mă doare capul. Am să mă retrag în colțul meu.

— Da, Doina. Poftim. Cum vrei tu.

„Oare dacă ar fi fost Iris aici în locul ei, tot așa i-ar fi răspuns ? «Poftim, cum vrei tu.» În clipa aceea Doina simți că de fapt ei Iris nu-i place. Poate că nu i-a plăcut niciodată și nu-și dăduse seama. Poate că... În timp ce se retrăgea în „colțul ei", adevărată încăpere separată, săpată de gazele exploziei într-un perete al peșterii, imaginea lui Ștefan Leahu i se deșteptă brusc în minte. Iris ? Ștefan Leahu ? Se surprinse încruntîndu-se. Nu. În această clipă nu putea să-i sufere pe nici unul dintre ei. Apoi din nou gîndurile îi reveniră la Văraru. „Îl voi fi supărat." Se gîndi să-l împace. Privi peste umăr.

— Sandu. Mă gîndesc că dacă ar fi fost Iris aici în locul meu, nu ați fi fost fericiți.

— Auzi idee ? Dar pentru ce spui asta ?

— Pentru că nu v-ați fi putut săruta. Căștile astea. Izbucniră amîndoi în rîs. Doina continuă mai mult înveselită decît veselă :

— Am fost urîcioasă cu dumneata și vroiam să te împac. Cred însă că actualul model al căștilor de scafandru este cît se poate de bine gîndit...

— Este exact și părerea mea, răspunse Sandu Văraru cu glasul devenit deodată mai aspru. Modelul e cît se poate de bine gîndit.

viorel ursu are o idee

Dosarul 2006 continua să nu se arate. După patru zile de investigații neîntrerupte, Viorel Ursu trebui să se declare bătut. Deducții, logică, supoziții, păreri, toate la un loc nu izbutiseră să-l pună pe urmele dosarului dispărut.

Vizite, discuții, investigații diverse. Scotocise pînă și prin biroul ocupat înainte de Harnagea, cercetase și biroul propriu-zis al profesorului Harnagea — dar nimic și iarăși nimic.

Mîhnit, jignit chiar, s-ar putea spune, ca de eșecul unei antreprize pe care se grăbise să și-o închipuie dusă la bun sfîrșit și al cărei deznodămînt îi conferea oarecum un „firman" de incapacitate, Ursu se pre-

zentă într-o după-amiază acasă la Ștefan Leahu, ca să-și depuie mandatul.

— Nu văd însă de ce te consumi atît de mult, dragul meu. Nu este și nu este. Lucrul e clar. Cine știe unde l-o fi pus. Dar lipsa acestui blestemat de dosar întîrzie intrarea în funcțiune a noului agregat cu cel puțin două sute patruzeci de zile...

— Trebuie să descoperim dosarul. Mă gîndesc să-l mai caut. *Trebuie* să-l găsim.

— Nu, prietene, se auzi din baie, prin ușa întredeschisă, vocea lui Leahu, rostind vorbele în răstimpuri (tocmai se bărbierea). E în zadar. Singurul care ne-ar putea spune unde-i dosarul este Sandu Văraru. Și pe el nu-l putem chema la telefon. Ce vrei ? Asta-i ! Capul lui Ștefan Leahu se iți prin deschizătura ușii, cu un obraz și jumătate de bărbie acoperite încă de săpun. Da ! Nu avem ce face. Vom reproiecta piesa, piesele respective... Vom pierde timp. Vom...

— Ascultă, dragul meu, dar dacă... dar dacă, repetă Viorel Ursu, silabisind aproape fiecare cuvînt, dar dacă l-am întreba chiar pe el ?

— Pe care el ? Ce să întrebăm ? apăru din nou, din baie, fizicianul, cu un glas intrigat.

— Pe Sandu Văraru. Să-l întrebăm unde a pus dosarul...

— Viorel, tu ești nebun ? întrebă doctorul Leahu, intrînd în dormitor și tamponîndu-și cu prosopul fața încă udă.

— Ștefan... și Viorel Ursu abia după ce îi răspunsese cercetătorului își dădu seama că prietenia lor trecuse peste un nou prag, Ștefan, îl tutui el din nou... Am o idee !

cutremurul

Ora zilei convenționale din subteran era trecută de două cu patruzeci de minute, cînd în plină „noapte" totul se zgudui. Mai întîi mărunt, apoi mai puternic. Mai întîi încet, apoi din ce în ce mai grăbit. Zguduiturile crescură, scăzură, iar crescură în intensitate, urmă o zdruncinătură pe verticală, alte cutremurări pe orizontală și din nou două zdruncinături foarte violente de jos în sus. Sandu Văraru simți cel dintîi seismul.

— Doina, Doina, cutremur ! urlă el în cască. Lipește-te de peretele lateral ! Lipește-te de-a lungul lui ! mai continuă el să strige. Nu primi nici un soi de răspuns. Uriaș, un bloc de rocă se desprinse din tavan, prăbușindu-se într-o parte a văgăunii și stîrnind praf mărunt, așchii și sfărîmături, care plouară peste scafandrul bărbatului. Doina continua să tacă. La lumina permanentă a proiectorului tranzistorizat, care nu suferise nimic, fizicianul se apropie, tîrîndu-se, de Doina. Se apropie, dar nu o găsi. Locul din faimosul ei colț era gol. În schimb în podeaua lui se căsca larg o crăpătură. Fata nu se afla nicăieri. *Dispăruse !*

Sandu Văraru se reîntoarse. Consultîndu-și cronometrul fixat de mîneca scafandrului, aprecie durata totală a seismului la aproximativ patru minute. Se îndreptă spre proiectorul savant instalat pentru a lumina fosta parte locuită din văgăună. Îl desprinse. Se apropie din nou de buza crăpăturii formate. Trimise în jos un fascicol de lumină. Crăpătura era destul de adîncă. Scafandrul Doinei însă nu se zărea. Aprecie „podeaua" fisurii căscate în stîncă. Diferența de nivel trecea de șase sau șapte metri. I s-a întîmplat desigur ceva grav,

se neliniști el. Apoi se întoarse iar. Păşind încet, cu gîndurile încă nehotărîte şi cu un fel de automatism brusc instalat în mişcări, Sandu Văraru se apropie de „maşina" de făcut hrană. Spărturi, ţevi îndoite. Pietrele proiectate de desprinderea blocului din tavan operaseră din plin. Dispozitivul de produs apă şi oxigen, în schimb, funcţiona normal. Oxigenul se înmagazina în butelii într-un ritm lent, dar prevăzut. Apa se strîngea picătură cu picătură în cei patru recipienţi-depozit. Aşa cum îi apărea situaţia la cea dintîi privire, reparaţiile necesare de la instalaţia de produs proteine nu i se păreau nici ele prea complicate şi erau deci realizabile într-un timp relativ scurt — un timp care nu era în măsură să compromită micile rezerve alimentare prezente. Aşadar, pentru el cel puţin, viaţa se putea desfăşura mai departe. Pînă la seismul următor sau pînă la sfîrşit... Dar sfîrşitul însuşi cine e în stare să şi-l prevadă întocmai ? Gîndind astfel, dispariţia Doinei lua tot mai mari proporţii în mintea lui — şi ajunse pentru un moment să nu mai poată măsura toată întinderea accidentului. Trebuia să înceapă s-o caute, trebuia s-o găsească. Reparaţia putea să mai aştepte. Pentru o clipă, ideea că se află poate sub ameninţarea unui nou seism îl năvăli, paralizîndu-i orice iniţiativă. Se domină însă destul de repede şi, dîndu-şi seama că, de fapt, un alt seism, aducînd noi modificări văgăunii, ar putea să-i închidă calea de acces prin crăpătura larg deschisă, a cărei gură lacomă o înghiţise pe tovarăşa lui de călătorie — grăbi pregătirile explorării.

De altfel ele nici nu durară prea mult.

O rezervă de oxigen în butelia de schimb pentru Doina, dacă eventual ar fi necesar, o provizie de hrană pe zece zile convenţionale, cîţiva litri de apă, în total vreo cincisprezece kilograme de bagaj suplimentar în buzunarul extensibil, anume prevăzut în spatele scafandrului, o pîrghie de metal — baston, adică, şi pîrghie în acelaşi timp, realizată dintr-o ţeavă de aluminiu şi... noroc ! Înarmat cu proiectorul, Văraru bătu mai întîi un piton în rebordul crăpăturii — revărsat spre interiorul văgăunii ca o buză răsfrîntă — ancoră în el, solid, frînghia lungă de oţel, scoasă din trusa scafandrului, şi apoi, fixîndu-se de micul glisor cu inel de atîrnare, îşi dădu drumul. Alunecînd uşor, atinse fără nici un accident, după numai cîteva minute de coborîş, podeaua crăpăturii. Podeaua — căci printr-o ciudăţenie a naturii „fundul de sac" al fisurii era plat şi încă destul de larg ; orizontal, se situa paralel aproape cu „solul" văgăunii de deasupra. Văraru asigură funia de oţel — pentru urcare, şi desfăşurînd restul din ea, devenit inutil deocamdată, îl rulă înapoi pe mosorul din trusa de intervenţie a scafandrului. Zilele petrecute în subteran îl obişnuiseră cu cele paisprezece kilograme proprii ale scafandrului suplu, paisprezece kilograme în care progresele tehnicii îngrămădeau, în afara costumului propriu-zis, confecţionat din plastic metalizat şi foarte rezistent, cu pereţi dubli, o microlume de ustensile atît de folositoare. Ridică proiectorul, cercetînd locul în care coborîse. Rămase surprins. Se aşteptase la o văgăună mai mică, tăiată pe verticală, şi, cînd colo, constată — nu fără o serioasă surprindere — că se află în capătul unui veritabil coridor. Un culoar foarte lung, cu pereţi neregulaţi, vizibil făurit după capriciile naturii. Proiectă o lumină în sus. Abia atunci înţelese. Noua văgăună în care se afla existase dacă nu dintotdeauna, în orice caz foarte de mult, şi nici măcar nu fusese prea mult păgubită de cutremur în forma sau aspectul rocilor ei. Şi aici căzuseră cîteva mici blocuri, bolovani ceva mai mari, desprinşi din

partea superioară a pereților, acolo unde ei se continuau cu tavanul colțuros și vechi, cu patina mineralului uitat de natură, vizibilă sub iluminarea violentă. Cutremurul, prăbușind o porțiune din tavanul acestui neașteptat coridor natural, prelungise în sus „golul" lui Robinson. Atîta tot. Slabele efecte ale seismului, în ciuda puterii sale, îl liniștiră pe Sandu Văraru cel puțin în această privință. Lumea subterană pare totuși destul de solidă. Dar Doina? Alunecînd prin gaura căscată chiar la picioarele ei, ar fi fost firesc să se afle pe aici pe undeva. Rotindu-și în toate direcțiile proiectorul, Văraru o căută în zadar. Nu era.

— Doinaa, Doinaa... strigă bărbatul în microfonul căștii sale. „Dacă ar fi undeva, undeva pe aproape, ar trebui doar să audă, să m-audă", își zise el. Azvîrlind un fascicol puternic de lumină în lungul deschizăturii culoarului, nu-i apăru în priviri capătul acestuia. Părea nesfîrșit. Se hotărî să-l exploreze. Porni la drum. După numai cîțiva pași, o umbră îi atrase atenția. O zări doar cu coada ochiului, undeva în stînga lui, mare, amenințătoare. Întoarse privirile. Deschizătura — căci aceasta fusese umbra — decupată aidoma unei porți de piatră, lucrată în stil gotic, în peretele de rocă, îl invita parcă să pătrundă într-o nouă văgăună. Se mulțumi să o lumineze. Apoi, trecînd pragul, făcu un număr de pași, se reîntoarse numaidecît. Lucrurile începeau să se complice, ușa deschisă de natură în stînca subterană era doar pornirea unui nou coridor, și din el, chiar de la început, înspre dreapta și înspre stînga, se ramificau altele. Revenit în ceea ce el numi, ca reper, coridorul central, Sandu Văraru mai descoperi alte ogive, alte coridoare, alte praguri, alte deschizături, toate comandînd accesul unor tunele și culoare care făceau din rocă un adevărat labirint.

— Doinaa, Doinaaa... mai strigă de cîteva ori în cască Văraru, apoi se întrerupse din nou. Dispariția ei de jos, din locul în care desigur căzuse, nu se putea explica decît printr-o îndepărtare de acolo, pe propriile ei picioare — și atunci probabil că se rătăcise. Soluția era una singură: să marcheze locul. Dar *cum* și *cu ce*? Să bată pitoane? Mai avea 18 pitoane cu sistem de autoimplantare. Dar o dată vîrît în rocă, pitonul nu mai putea fi scos. Dacă va avea nevoie? Văraru se cutremură. Cum gîndesc eu oare? Dacă vom avea, dacă vom mai avea nevoie de ele? Nu era bine. Trebuiau economisite pitoanele. Altceva. Să fixeze unul și să exploreze legat. Mai avea doar vreo sută de metri de cablu subțire de oțel. Să-l desfășoare și, ajuns la capăt, să se reîntoarcă. Complicat! Trebuia găsită o altă soluție. O altă idee. Un material de marcat terenul? Nu îl avea la îndemînă. Ar fi trebuit să se ridice, să cotrobăiască pe sus. Cine știe dacă ar fi izbutit să afle ceva potrivit. Numai la dotarea inventarului de bord cu substanțe de balisaj al labirintelor subterane nu se gîndiseră constructorii „Cîrtiței". Deodată, ideea îi veni surprinzătoare, cu violența cu care fulgerul despică cerul nocturn, sfîșiindu-i întunericul cu șarpele lui de lumină. Ceasul scafandrului. Dispozitiv electronic permanent (practic avea o viață de vreo șase sau șapte ani), un asemenea ceas pe care nu-l remonta nimeni, înmagazina energia necesară funcționării lui din radiația calorică a rocilor subterane și era auzit doar în cască. Acum îl va scoate. Îl va așeza acolo jos, pe solul pietros și va pleca. Din cînd în cînd, acționînd butonul de ascultare, îi va prinde „bătaia", așa cum prinzi cu un radioreceptor emisia postului pe a cărui lungime de undă te afli. Dispozitivul de orientare al scafandrului va face restul, simțind apropierea sau depărtarea de

ceas, și conducîndu-i pașii. Rîse. Ce curioasă, capacitatea omului de a simți, de a intui uneori, de a descoperi fețele noi ale lucrurilor vechi, aspecte care erau „în lume" și nu așteptau decît clipa în care vor fi solicitate, pentru a se oferi utilului. De fapt în fiecare invenție sînt ascunse, în afară de scopul pentru care a fost creată și alte posibilități colaterale. Uneori — astfel, încît ele pot fi folosite nemijlocit. Sandu Văraru își potrivi ceasul, îl „puse" la emisie maximă. Își acordă receptorul din cască pe „glasul" ceasului, un tic-tac artificial — imitat de un dispozitiv mecanic, doar din motive psihologice. Verifică totul cu grijă. O dată. De două ori. Ideea lui fusese cu adevărat potrivită. Sistemul de comunicație funcționa. Porni. Ajuns în fața primei deschizături tăiată în peretele de stîncă, ezită o clipă, apoi, luminîndu-și drumul cu proiectorul, pătrunse cu curaj.

Un culoar în semicerc, altul în linie frîntă, altul ramificat, un culoar foarte drept, chiar ciudat de drept, alt culoar tot foarte drept. Și mereu stație terminus : întoarcerea la ceas. Explorînd unul după altul ganguri le subterane, gîndindu-și itinerarul, repetînd de cîteva ori drumuri inutile prin același culoar, fizicianul își trecu aproape o oră, într-o penibilă și lipsită de succes explorare. Nici o urmă ! Doina *dispăruse* pur și simplu în acest labirint. Repetatele lui apeluri radiofonice rămăseseră fără nici un rezultat.

Să renunțe ? Nici nu putea să fie vorba de așa ceva. Efortul însă — ori și cum greutatea scafandrului nu era de neglijat — îl extenuase pur și simplu. Continuă totuși. Un culoar, un nou coridor, alt gang — acesta era boltit, aducînd aminte de galeriile exterioare ale unei catedrale gotice, apoi dădu peste un tunel, un tunel lung și care cobora în pantă ușoară. Îl urmă. Ajunse într-un

fel de sală aproape circulară din care se deschideau în întuneric alte hăuri, probabil alte legături subterane între arterele și sălile principale ale imensului labirint plutonic. Aici peretele de rocă îl surprinse cu sclipiri dintre cele mai ciudate. Ispitit de gîndul de a cerceta dacă nu cumva fluturașii din masa rocii își propagă strălucirea și pe întuneric — stinse proiectorul. O dată acoperit reflectorul acestuia (singurul fel de a-l stinge, era acesta — acoperirea cu un înveliș opac, culisant), Sandu Văraru rămase în întuneric. Așteptă pînă ce privirile i se obișnuiră cu întunericul. Se înșelase. Noaptea era desăvîrșită. Privi în jur. Ba nu, nu se înșelase cu totul. Acolo, în stînga lui, sclipea ceva... ușor... da, da : sclipea. Se apropie. Ca niște minuscule cristale luminoase, fluturașii, de mărimea firicelelor de mică, își jucau în fața privirilor sale obosite recea lor strălucire. O substanță fotogenă ? Ce mineral ar putea fi ? se întrebă Văraru și, pipăind fața stîncii cu degetele mănușii, o netezi de cîteva ori. Ia te uită ! Sclipirea nu mai era. Să fi fost oare doar în stratul superficial ? Încercă să-și ghicească mănușa. Nu. Pe buricul degetului arătător al mănușii nu sclipea nimic. Intrigat, aprinse proiectorul. Contemplă roca, își inspectă din nou mănușa. Pe rocă o dungă îngustă, lăsată ca o urmă umedă pe locul unde-și pusese el degetul. Suprafața mănușii intrată în contact cu stînca devenise unsuroasă. Să fie oare o substanță organică ? Se apropie de alt perete. Căută și acolo o sclipire, dar nu găsi. Începu atunci un nou joc. Stingînd și aprinzînd proiectorul, căuta fluturași de lumină. Nu mai erau. Nici nu observă cînd, pipăind, privind, întrebînd pereții cu piciorul, ajunse la un prag, cînd apoi îl trecu, pătrunzînd într-o altă încăpere. Deodată o aglomerare de puncte luminoase îi izbi atenția. În sfîrșit le găsise. Se apropie. Controlă. În-

ţelese. Substanţă organică. Un fel de pastă, ca un unt, grasă şi presărată cu foiţe luminiscente, diferit colorate, unele verzui, altele roşcat, altele violet. Văraru rămase o clipă uluit de descoperirea făcută. Nu putea fi vorba decît de colonii de microorganisme. Cercetă toţi pereţii noii încăperi, lungă, îngustă şi înaltă, în care-l condusese căutarea luminii încrustată în perete. Proiectă lumina lui în tavan şi apoi stinse, aşteptînd să-i apară „lumina Pămîntului". Sclipeau şi acolo. Căută apoi în lungul sălii şi stinse din nou proiectorul. Acolo... Acolo în fund se afla o geană de lumină... Se îndreptă spre ea. „Lumina Pămîntului" creştea. Cu proiectorul stins, Văraru înaintă. Pe nesimţite pereţii se îmbogăţeau în lumină şi în culoare. Pătrunse într-o nouă încăpere, prelungă şi aceasta. O numi în gînd „sala nervurilor de lumină". Cu o ciudată senzaţie de uşurare în gînd, înaintă... „Ce inseamnă interesul deodată stîrnit de ceva nou", îşi zise în gînd plutonautul, explicîndu-şi astfel dispariţia oboselii care mai păruse să-l doboare. Pe măsură ce avansa, culoarea şi lumina — împletindu-şi fiinţa — se exprimau în chipuri mai fantastice, mai uluitoare. Nervurile cedară locul unor adevărate draperii, enorme aurore boreale zugrăvite pe faţa rocii, la proporţiile locului, dar conţinînd în fascinanta lor înfăţişare treceri de nuanţe pe care fizicianul nu şi le-ar fi putut niciodată închipui. Viltoarea vie, cînd liniştită, cînd agitată de nuanţe şi forme, care îi creştea literalmente sub ochi, îl ducea cu gîndul spre vitralii, spre pictura de sticlă luminată pe dinlăuntru, spre cinemascopica prezentare a unui suprarealism abstract. Văraru lega între ele noţiunile acestea într-un chip care ţinea de-a dreptul de paradox... Atras şi uluit, tulburat şi cucerit în acelaşi timp, simţind tot mai mult o nemaiîntîlnită senzaţie de plă-

cută mirare şi crescîndă curiozitate, uitînd cu totul de orişice altceva, fostul pilot al „Cîrtiţei" continua să înainteze cu religiozitate. El păşea, vrăjit cu totul de mirajul ce i se desfăşura înaintea ochilor, spre centrul acela misterios şi încă îndepărtat, înspre care păreau că se concentrează firele, dungile, benzile, vinele din ce în ce mai groase ale „luminii Pămîntului". În gînd, îi spusese aşa necunoscutei iluminaţii colorate şi acum, cînd — fără să-şi dea seama aproape — urma cursul unuia dintre rîurile de zi colorate, care îşi aduna afluenţii de lumină din dreapta, de sus, de jos, din stînga şi din toate părţile, părea chemat de lumina aceasta cu buzele uscate de setea unei febre interioare. O febră din ce în ce mai puternică.

Galeriile se lărgeau. Cutreierînd una după alta sălile cu pereţii feeric luminaţi, Sandu Văraru ajunse într-o încăpere ai cărei pereţi, în întregime aprinşi, revărsau, pe măsura înaintării lui, un *crescendo* de lumină şi culoare. Se simţea bine. Se simţea uşor. Cît de bine ? Cît de uşor ? Deodată privirile îi căzură asupra unui imens panou colorat în care liliachiul şi verdele îşi amestecau apele nuanţelor lor aprinse cu galbenul lămîii şi portocaliul frunzelor moarte din primele zile ale toamnei. Dar acolo, acolo pe zidul de lumină, căci fizicianul era întors cu privirile spre un adevărat *zid de lumină* colorată, arzînd şi sclipind mirific — acolo se aflau nişte linii întunecate. Groase cît degetul arătător de la mănuşa scafandrului, aceste linii trasau litere. Litere înalte poate de un cot fiecare, trase pe perete ca de mîna unui copil care s-a jucat, mîzgălind cu cărbune un perete proaspăt văruit. Văraru, cu privirile total furate de spectacol, pradă unei euforii care pusese stăpînire pe întreaga lui minte, pipăi cu privirile cuvintele de pe rocă. Le înregistră în ochi fără să le citească

și, pradă unei sfiiciuni pe care n-o simțise încă niciodată, pășind încet, ca-n vîrful picioarelor, mîngîind cu căutătura pierdută peretele, trecu mai departe. Trecu și își continuă drumul, condus de lumina care creștea în strălucire și joc de culori.

Pe perete, cu litere mari, trasate din linii groase, drepte uneori, alteori stîngaci strîmbate, scria „Sandu", scria „Iris", scria „Doina" și, la fel de mare, mai jos, cu litere la fel, dar deformate uneori de relieful rocii, mai scria „Te iubesc"...

patru bărbați și un cîine

Grigore Barnea, Francisc Năsturel, Ștefan Leahu, Viorel Ursu și Azor. Cei cinci protagoniști ai traducerii în fapt a planului lui Viorel Ursu se aflau în biroul-laborator al biologului-șef al Institutului de seismologie. Experiența fusese continuată aici.

Ziaristul cîștigase lupta. Aceasta era însă departe de a însemna că fiecare dintre participanții la experimentare avea convingerea că ea va reuși. De fapt, aproape toți erau convinși în sinea lor că cedaseră „artei" cu care știuse Viorel Ursu să le vorbească. Un fel savant și impetuos în același timp ; Ursu știa — după propria sa expresie — să nu-și „lase boabe" interlocutorii. Fără să aibă pretenția de virtuozitate absolută în meșteșugul de a-și pisa la nevoie semenii, Viorel Ursu

descoperise de fapt acea extraordinară artă cu care oamenii trebuie supuși focului continuu al solicitării numai *la timp* și numai *un timp*.

Pentru a-l hotărî pe Ștefan Leahu, ziaristul avusese de luptat nu atît cu rezistența „la nou", direct proporțională cu senzaționalul din ideea prezentată, o rezistență pe care doctorul Leahu o opusese cu încăpățînarea oricărui om de știință normal — cît cu binecunoscuta concepție a fizicianului cu privire la modul de a apăra un prestigiu științific. De la îndemn la rugăminte, și de la avertisment la amenințarea unei lăsări la o parte din colectivul care și așa se va forma pentru ca să încerce, toate argumentele ziaristului își etalaseră ispitele fără un prea mare succes. Victoria sosi, totuși, dar cu întîrziere și tocmai atunci cînd Viorel Ursu nu mai spera în ea. Înciudat de rezistența noului său prieten, reporterul avansase fraza cea mare :

— Îmi pare rău că va trebui să-i comunic lui Năsturel că nu vrei să participi la încercare. Cînd ți-am propus-o ție — mă luptam de fapt ca să-ți ofer prilejul de a o conduce. Năsturel crede că fizicienii, prin dubiul perpetuu pe care-l răspîndesc, ca și prin veșnicile lor întrebări, conferă în general experiențelor de biologie o rigiditate din care nu cîștigă prea mult anvergura concluziilor. Ce vrei... Concurență între două științe, intrate cu căruța pe făgașul încă prea strîmt al unui drum comun.

— A spus așa Năsturel ?

— O afirm eu și ar trebui să-ți fie de ajuns. Mă gîndeam că această experiență, care poate să devină crucială pentru mai mulți oameni de știință, ar merita să intre în istorie drept o mare experiență de fizică. Prevăd însă că Năsturel va îmbogăți cu ea biologia.

— Și dacă nu va reuși ?

— Încercarea nu se desfășoară în piața publică. Nu reușește ? Va rămîne un protocol într-un dosar. Ștefan, îmi face impresia că ai confundat încercarea care se face între patru pereți, dacă vrei fără geamuri și chiar și fără ușă, cu relatarea unei încercări reușite pe care o așază presa la loc de cinste în coloanele ei.

— Va rămîne deci... va rămîne neanunțată, pînă cînd...

— Da, va rămîne.

— Ca să accept să iau parte, va mai trebui încă ceva.

— Nu-nțeleg. Ce anume va trebui ?

— Cine *propune* experiența ? Înțelegi ? Tot nu pricepi ? Uite. Mă gîndesc că cel mai nimerit ar fi să o propui tu. Eu voi saluta ideea și voi participa. Ne vei fi solicitat pe noi toți. Un reporter ingenios, interesîndu-se cu pasiune de aflarea unui dosar pierdut, propune oamenilor de știință o experiență senzațională în vederea regăsirii acestuia.

— Ștefan, ești uluitor ! Mi-ai dat și titlul viitorului meu reportaj ! O bombă ! Nu aș fi socotit drept să mă împăunez cu gloria realizării voastre — căci veți reuși — dar dacă tu condiționezi participarea de acest lucru...

— Ai spus „veți“ reuși. Nu, „vom“ reuși. Comunică lui Năsturel că accept să conduc experiența.

„Dracul m-a pus“, se gîndi ziaristul, în drum spre Năsturel, care bineînțeles *încă* nu știa nimic. Te pomenești că tocmai Francisc va face căpățîna cea mai tare. O să-l accepte oare pe Leahu în frunte ? Și apoi cine știe... O fi cu adevărat *posibilă* experiența ? În definitiv Azor a transmis vorbele — încoace, de ce nu le-ar transmite și încolo ? În gîndul lui, ziaristul și schițase o „schemă“ de experimentare, constînd pur și simplu din inversarea „întîmplării“ lui Azor. Nu-i în-

trebase însă — nici pe Leahu și nici pe Năsturel — ce spun fizica și biologia, electronica și cibernetica, despre toate aceste intenții ale lui.

Trecîndu-și prin noianul gîndurilor fel de fel de idei, Viorel Ursu nici nu observă cum — pe neașteptate — ajunse să se găsească la Năsturel. Dar nu la Năsturel în laborator, ci la el acasă.

Îi deschise însuși biologul-șef, căruia îi fu suficientă o aruncătură de ochi, ca să citească pe fața ziaristului că se petrec lucruri grave.

Surprins, acesta abia putu să îngaime :

— Ești acasă ?

— După cît se pare...

Departe de a se prăbuși, planul de bătaie al lui Viorel Ursu abia se înfiripă, crescîndu-și brusc niște aripi care-l mirară pe el însuși.

— Ascultă. Am crezut că nu ești acasă...

— ...și intenționai să intri pe geam sau cu vreo cheie falsă ? îl întrebă, vizibil amuzat, Năsturel.

— Nu, dar credeam că o găsesc pe Violeta.

— Apel la cel mai înalt for al familiei ? Pedalăm așadar pe simpatia pe care știm că ne-o acordă soțiile prietenilor noștri sau pe legături de familie ?

— Francisc... E adevărat. Intenționam să o conving pe ea să te corupă. Soția ta are meritele ei în multe din acțiunile tale, trebuie să recunoști acest lucru. Nu e cazul să fii ironic cu mine. Este în joc mult prea mult...

— Ia te uită ! Și zici că vroiai să o „captezi“ pe ea ca să mă convingă pe mine...

— Nu fi prețios ca un savant. Am să-ți spun și ție...

— Din moment ce ea nu e aici... Sau poate vrei să-mi iei din nou un interviu-fulger ? Ar trebui să ții seama

însă de împrejurarea că lumea știe că ne aflăm a fi cumnați.

— Francisc, trebuie să faci o experiență. O experiență formidabilă. Unică !

— Îmi stabilești cumva vreun nou plan de cercetări ?

— Da ! Căci această încercare trebuie neapărat, auzi tu, *neapărat* realizată. Ajuns aici — fie ce-o fi ! — Viorel Ursu își dădu drumul, împingînd lucrurile pînă la capăt și într-o singură răsuflare continuă, spunîndu-i tot. *Tot* despre discuția cu Leahu, dar nu și amănunte despre experiența urmărită.

Astfel află Francisc Năsturel că el, biolog renumit, face parte din colectivul condus de un fizician, care în propriul lui laborator va întreprinde o experiență „epocală".

— Așadar o experiență epocală, nu ? Și de ce, mă rog, i-ai oferit lui gloria de a o conduce ?

— Pentru că e un... în primul moment am vrut să spun țîfnos. Totuși Ștefan...

— Ștefan ? Vă spuneți cumva pe nume ? Prețiosul fost viitor ginere s-a democratizat ?

— Nu fi răutăcios. Ștefan își are șovăielile lui, părțile lui slabe. Într-o măsură oarecare le avem fiecare. Are însă și calități. Voi le cunoașteți mai puțin — da, da !, nu mă contrazice ! Dar nu despre defectele sau calitățile lui este vorba acum. Dacă nu-l făceam „șef" al viitorului colectiv, am impresia că ar fi fost ceva mai greu să-l determin să accepte să facă parte din el. Asta e tot.

— Și dacă nu primesc ? De altfel nici nu mi-ai spus despre ce „*este* vorba acum", dacă — oricum — tu le explici pe toate !...

— Despre Azor. Trebuie să-l faci să vorbească invers. În sens invers. De la noi, la ei.

— Să-l fac să vorbească invers ? Și pentru ce, mă rog ?

Însuflețit, Viorel Ursu îi împărtăși cumnatului său tot planul pe care îl izvodise, în gîndul lui, etapă cu etapă. Cînd isprăvi, obosit ca de un efort îngrozitor, căută un răspuns în privirile interlocutorului său :

— Ei ?

Răspunsul biologului-șef sosi prompt și cu totul neașteptat, căzînd ca stropii bogați ai unui duș rece peste speranțele ziaristului :

— Să mă mai gîndesc...

Peste cîteva zile grupul de experimentare era înființat. Năsturel însă, fără a se fi consultat în prealabil cu nimeni, îi puse ziaristului o condiție *sine qua non* [1] :

— Ca să accept să iau parte, va mai trebui încă ceva. Uite. Tu ai să propui experiența și eu voi participa. Ne-ai solicitat pe noi toți. Un reporter...

— ...ingenios, care, interesîndu-se de aflarea unui dosar pierdut, a propus să... etc., etc., etc.

— Se pare că mi-ai pătruns intențiile.

— Aș ! Am făcut o simplă constatare. Oamenii de știință sînt totuși foarte uniformi !

— Ce vrei, dragul meu ? *Noi*, și Năsturel accentuă acest pronume, noi, oamenii de știință (probabil că Leahu ți-a cerut exact același lucru), avem modul nostru de gîndire. Apărăm poziții comune. Transmite-i lui Leahu că accept.

[1] Expresie latină redînd imposibilitatea unei alte soluții, existența unei condiții fără de care un anumit lucru nu se poate realiza. (n. a.)

Fericit, Viorel Ursu primi să nu sufle o vorbă nimănui despre experiența care fu organizată cu minuțiozitate și în cel mai desăvîrșit secret.

Se aflau acum din nou — pentru a cîta oară ? — în biroul-laborator al lui Năsturel. Barnea, care avea de jucat un rol important în supravegherea „releului" dintre traducătorul electronic al „fazei" — cîine — stația lui pilot — cei doi din adînc, participa și el. Era firesc. Se desfășura doar o repetiție generală.

Schema, ideea inițială a lui Viorel Ursu din seara aceea, fusese desigur modificată ; în linii generale însă era vorba tot de o inversare a întîmplării, a faimoasei întîmplări cu Azor...

În aparență, lucrurile urmau să se desfășoare destul de simplu. Mai întîi trebuia creată cîinelui o stare de emotivitate absolut necesară punerii lui „în pagina experienței". Se cerea apoi imprimarea frazei alese în mintea lui Azor. O frază trecută de traducător în limbajul electromagnetic a lumii undelor, un limbaj asemănător și mai ales corespunzător celui restituit de cîine rîndul trecut. Emisia lui Azor odată înregistrată și preluată — prin creierul electronic — de aparatul de detectare, trebuia transmisă prin el mai departe. Această din urmă acțiune mergea concomitent, cu producerea unor seisme artificiale, create în exploatarea minieră în care se află postul de observație al lui Grigore Barnea. Cîntărită cu cea mai mare atenție, savant cercetată și împărțită în faze și operații, experiența fusese montată pînă în amănunțime. Cele cîteva repetiții generale decurseseră bine. În tot procesul experimental, fiecare dintre cele cinci personaje angrenate în el își avea rolul său bine stabilit. Simbolic, lui Viorel Ursu îi revenise rolul de a rosti „cuvintele" și de a pune întrebarea de care depindeau atît de multe.

Cînd totul fu în sfîrșit terminat, Barnea își luă drumul spre mina lui de cărbune. A doua zi, „releul" constituit din cîinele Azor — detector — Sandu Văraru urma să intre în funcțiune...

o beție de culori

Aflat din ce în ce mai mult sub imperiul jocului de lumini și de culoare, Sandu Văraru pătrunse într-o uriașă sală subterană, un adevărat dom tapisat peste tot cu feericul mozaic viu de lumină colorată în sute de nuanțe. Senzația de nestăpînită euforie cu care-și încărcase parcă fiecare colțișor al minții se transformase pe nesimțite, dublîndu-se cu impresia din ce în ce mai intensă, mai copleșitoare, a unei dezinvolte siguranțe.

Se simțea ușor și îi făcea impresia că ar fi în stare de orice.

O neliniște, care la început fusese destul de pronunțată, atunci cînd, lucid încă, luase act de neobișnuita senzație, încercase să lupte cu bizara lui senzație de bunăstare, să-l prevină, să-l facă să ezite, să-l sfătuiască chiar să se reîntoarcă, dar nu izbuti. Dimpotrivă, prevederea înfrîntă, încolțită de neobișnuitul optimism pe care Văraru îl trăia cu febrilitate, se refugie în ascunzișuri parcă din ce în ce mai îndepărtate ale gîndurilor lui și sfîrși — destul de repede — prin a dispare cu desăvîrșire. „Lumina pămîntului" îl chema și nimic nu-l

mai putea opri pe Sandu Văraru să o urmeze. Din acțiunea aceasta însă dispăruse de mult curiozitatea științifică, sau nevoia de *a afla* pentru *a ști* — a ști ce eventuală primejdie pîndea înapoia luminii prinsă într-o continuă pulsație. Nici simțul cercetării, atît de propriu omului de știință nu-l mîna pe Văraru înainte și nici instinctul de conservare, cea mai elementară pavăză a oricărei ființe vii, nu-l împiedica să înainteze. Rob al „luminii pămîntului", îi asculta doar glasul de sirenă. Cu fruntea ridicată, oprit cam la un sfert din lungimea imensei încăperi, din pragul ei, contempla acum, pierdut, miriade de străfulgerări calme sau vioaie, care se confundau pe bolta peșterii într-o singură uriașă și vie Cale Lactee.

Cînd, într-un tîrziu, privirile îi coborîră și, mereu prins de Vraja de pînă atunci, își rătăci totuși căutătura în jur, nici nu înregistră o siluetă omenească — proiectată pe peretele aprins, undeva spre mijlocul marii săli. La fel de puternică cu bucuria ce-l copleșea aidoma unei mari taine, pe care, dezvăluind-o, te descoperi pe tine însuți, aflîndu-ți cu mirare laturi neîntrezărite pînă în clipa aceea — senzația că trebuie *să atingă, să mîngîie, să se încredințeze cu ochii degetelor de însăși existența sa proprie*, îl împinse la început să se pipăie, apăsîndu-și, încercîndu-și scafandrul cu mîinile îmbrăcate în mănuși. Era el, era el... Sau poate că de-abia începea să fie el... Întîlnind un buton, degetele mănușii l-au apăsat. Simțurile însă nu aveau vreme să-i amintească plutonautului ce face și nici gîndul nu-l întrebă de ce. Ademenitoare și fantastice, schimbările de culori înflăcărate dansau pe tavan, pe pereții din jur, uneori chiar și pe podeaua imensei peșteri, pe care fiecare pas, fiecare nou pas făcut, lăsa o urmă întunecată. „Lumina pămîntului" nu putea suferi să fie călcată pe creștet. Instinctiv, fără să părăsească neîntrerupta și parcă din ce în ce mai nesătula contemplare, Sandu Văraru își reluă drumul. Acum era ușor. Din ce în ce mai ușor... „Cînd am băut ultima oară șampanie ?" gîndi. Se apropie de silueta întrevăzută adineauri. Nu se miră de loc atunci cînd, în sfîrșit, o recunoscu. Era ea. Doina.

Bucuria regăsirii nu părea decît o firească prelungire a totalei mulțumiri din fiecare fibră a ființei sale, resimțită pînă atunci. Buzele i se mișcară, șoptind încet :

— Doina, Doina...

Auzindu-se chemată, fata se reîntoarse și-și aținti în ochii lui privirile calde, adînci, respirînd de încredere și de o aceeași bucurie. Îi răspunse, îi vorbi :

— Sandu ! Ai venit ? Te așteptam. Întinse mîna spre el.

Fostul pilot al „Cîrtiței" vroi să mai facă un pas, cel din urmă, care îl mai despărțea de fiica lui Harnagea, dar dădu peste ceva. Surprinderea îl invadă ca o spaimă. Se împiedicase de scafandrul Doinei, care, dezbrăcat, se afla acolo jos, la picioarele lui, împreună cu casca. Înainte însă de a-și putea da seama ce înseamnă aceasta — fără scafandru, *aici ?* — un gînd aparținînd mai mult logicii simple decît unei lucide aprecieri a realității îi trecu prin minte. Era firesc ca ea să nu fi auzit chemările lui — își spuse el — și mai făcu un pas... Doina ? Da, era ea. Se afla acolo în fața lui, în capul gol și în costumul de corp. Dar bărbatul nu avu timp să se mire. Mîna lui, propria lui mînă ridicată și aplicată pe obraz, pe gît, pe frunte și-o simți caldă, vie, așa ca... și înțelese că și el își scosese scafandrul și casca, și cizmele acelea grele.

— Doina, Doina, o chemă el, aici e aer !

— Taci, taci ! îi acoperi ea buzele cu fața palmei, taci și bucură-te. Te-am așteptat să vii. Știam că ai să vii. Căzusem. Mi-a fost frică. Nu m-am lovit. Dar era întuneric. De spaimă am alergat prin beznă cu greu, lovindu-mă de fiecare colț de rocă. Am văzut apoi o geană de lumină. „Lumina pămîntului“ m-a chemat. M-a luminat și m-a chemat. Știam că ai să vii.

— Da, Doina... „Lumina pămîntului“. Tot așa i-am spus și eu în gînd și nu mi se pare de loc ciudat. Și pe mine m-a chemat și m-a bucurat ! Dacă ai ști !

Atunci deodată urmă un tremur ușor. Un huruit îndepărtat se auzi, crescu, și în urmă se stinse tot atît de brusc precum începuse. Un slab cutremur ? Întrebătoare, privirile li se amestecară. O clipă. Numai o clipă. Aprinsă, vie, flacăra acelei mari bucurii pîlpîi în lumina ochilor lor.

— Sandu...

— Doina... Apropiindu-și-o, după ce-i cuprinse întîi mîna cu amîndouă mîinile, apoi umerii, aducîndu-și-o în căușul format de scobitura brațului, Sandu Văraru simți nevoia s-o întrebe ceva.

— Doina, tu știi ce se întîmplă ? Îți dai seama ? Doina, ce bine e aici. Doina, doream atît de mult să te găsesc. Eu...

Deodată, rupt parcă de farmecul în plasa căruia căzuseră amîndoi, glasul Doinei sună răspicat, în timp ce fața ei, care se lipise aproape de obrazul tovarășului său de călătorie, se îndepărtă fără veste :

— Sandu, tu poți să-mi spui, începu ea, pentru ca să urmeze vorbind repede și ca și cum ar fi fost supărată că a trebuit să-l întrebe, tu poți să-mi spui unde ai pus dosarul 2006 ?

— L-am așezat, l-am pus... Dar de ce mă întrebi ?...

De-abia atunci, un gînd străin, cel dintîi gînd venit cu adevărat *din afara lui*, izbuti să-l rupă pe fostul pilot al „Cîrtiței“ din lanțul fascinației care-l supusese pe deplin. Cu un efort de voință colosal se aplecă și căută pe jos scafandrul fetei, îi pipăi umărul, mîneca, pieptul, mijlocul, coapsa stîngă. Așa... Desfășură clapeta unui buzunar și dintr-un flaconaș — totul era prevăzut pentru alimentarea și servirea prin cască — scoase o pilulă. Duse mica bilă la gură și o sfărîmă între dinți. Un gust acru i se răspîndi în gură. Brusc, ideile i se limpeziră. Medicamentul, un deconectant de emoții, își făcuse efectul.

Da. Toate erau reale. Ei doi fără scafandru, peștera luminoasă, lumina care *te face bucuros*. Și unele ciuperci mexicane au astfel de efect. Unele. Psilacobele de pildă. Și altele... Tot din America Centrală. Dar Doina, ea — de unde știa ?...

— Doina, Doina dragă, cine ți-a spus ție despre dosarul 2006 ?

Toată numai mirare, tînăra-l înecă în cerul din ochii ei larg deschiși. Un cer oțeliu acum în reflexia luminii din jur.

— Care dosar, ce dosar ?

Și totuși îl întrebase acum cîteva minute de dosarul cu planul unei piese care trebuie schimbată. Cînd se va reîntoarce sus, dacă se va mai întîmpla aceasta vreodată, le va spune. Unghiul dintre cele două învelișuri trebuie modificat. Nu e bună înclinarea de 18,5 grade... Afluxul de materie topită în ajutaj trebuie să fie mai slab. Paradoxal, dar adevărat. Se pot întîmpla blocaje. Meditase între timp mult la această idee. „Doctore, fă unghiul $\widehat{BAL}$ de 31 de grade, nici mai mult, nici mai puțin“, se închipui el, pentru o clipă, spunîndu-i lui Ștefan Leahu.

— Sandu, tu știi că eu... Ai văzut ce-am scris pe perete ? Era pentru tine, Sandu. Cunoști povestea Cenușăresei ? își continuă Doina un gînd întrerupt. Sandu Văraru însă nu o mai lăsă să și-l termine, și, cuprinzînd-o energic cu brațul pe după umăr, o sili pur și simplu să înghită o biluță alburie.

— Mestecă pilula, ii porunci el. Sfarm-o în dinți. O strîmbătură de dezgust întipărită pe fața Doinei îl vesti că acest lucru se săvîrșise.

— Sandu, unde sîntem și ce se întîmplă ? Îmi e frică. Se strînse la pieptul lui.

— Stai liniștită. Nu e nici o primejdie. Cînd mă căzneam să încropesc o instalație de produs oxigen, nu mă așteptam ca la cîțiva pași sub picioarele mele să am o asemenea concurență.

— O concurență ?

— Da. Ciuperca denumită în limbaj neștiințific „lumina pămîntului", iar științific, dacă îmi dai voie, *Lucigena Euphorica Doinae,* adică : creatoare de lumină euforică, descoperită de dumneata, Doina. I-am dat numele după canoane riguros științifice. Cele mai riguros științifice. Și acum că știu despre ce este vorba, vom întemeia aici o a doua tabără. De acțiunea euforică avem cu ce să ne apărăm, în rest se pare că totul se prezintă totuși normal.

— Sandu, ce vrei să faci ?

— Mă duc să-mi îmbrac scafandrul. Voi urca pînă sus la tabăra veche. Trebuie să aduc cîteva lucruri. Vino și tu. Hai, îmbracă-te !

În timp ce fata intra din nou în scafandru, o întrebare trecu prin mintea lui Sandu Văraru — lăsînd în urmă-i întipărită dîra adîncă a celei mai serioase nedumeriri. Și totuși cum de rostise ea o frază despre un

dosar de care el nu-i vorbise niciodată și singură nici nu avea de unde să fi aflat ?

Deși ultimele evenimente îl învățaseră să nu se mire de nimic, întîmplarea cu dosarul nu putea totuși să-i iasă din cap. Dosarul... Deodată cifrele, cele patru cifre, un *doi,* un *zero,* alt *zero* și un *șase,* urmîndu-se, înlănțuindu-se, amestecîndu-se, se înscriseră parcă pe peretele grotei feerice, pe al cărei fond dungile de întuneric ale celor patru cuvinte : DOINA, IRIS, TE IUBESC, stăruiau... stăruiau, irizîndu-și marginile ce încercau în răstimpuri să s-aprindă și ele. „Ce tînără e Doina ! se gîndi el... Iris e mai înțeleaptă... Doina... Iris... Are nevoie de ocrotire Doina... poate, chiar că ea are nevoie mai multă de mine... aici... *Aici !* se grăbi el să completeze. Apoi se sperie și își spuse : „Mare păcat că am cu mine o femeie !" Pe nesimțite, un zîmbet îi înflori în colțul buzelor, cuprinzîndu-i încet întreaga căutătură... „Și totuși..." sfîrși el cu voce tare, „dosarul acesta..."

alo, năsturel, ce s-a întîmplat?

Grigore Barnea se afla din nou la postul său de supraveghere și observație. Realizarea seismului artificial îi adusese o mie și unul de necazuri. Nici nu ar fi putut să creadă că o simplă explozie în subteran îi va da atîta bătaie de cap. Provocată la adîncimea de cinci sute treizeci și cinci de metri, explozia unei foarte puternice șarje

de trotil trebuia să producă un seism subteran artificial. Deşi modest — pentru că nu ar fi fost resimţit dincolo de treizeci — patruzeci de kilometri de epicentrul său — acesta reproducea în fond condiţiile unui cutremur adevărat, bănuit de a fi vehiculat cumva, în energia undelor sale de şoc şi ciudata „înregistrare“ *sui generis* a vocii lui Sandu Văraru. Priceperea şi rutina tehnicienilor din mina în care „locuia“ Barnea se puteau achita cu cinste de misiunea creării unei explozii pe măsura celei comandate de Institutul de seismologie. Hîrtia oficială pe care Barnea o adusese cu el, suna simplu — „în scopul studierii unor ecouri specifice recepţionate de detectorul instalat la orizontul...“ În rest Barnea, — pe cît obişnuia deseori să vorbească neîntrebat, pe atît era de meşter în arta de a tăcea „întrebat“. Drept urmare, nimeni dintre cei de la mină nu aflară altceva decît că „specialiştii Institutului“ vor să experimenteze ceva nou şi nimic mai mult.

Singur în faţa ecranului de televiziune, care uneori îi permitea să ia parte, vizual vorbind, la activităţile din Institut, Grigore Barnea fu totuşi destul de emoţionat, cînd — pe releul cu Institutul, mai bine zis cu biroul-laborator al lui Francisc Năsturel — îi văzu apărînd pe ecran mai întîi pe Azor, apoi pe Năsturel, urmat de Ştefan Leahu şi de Viorel Ursu.

Asemenea multor oameni de ştiinţă care îşi înţeleg meseria cu creierul, dar şi-o trăiesc cu inima, Barnea simţise de atîtea ori poezia experienţei înaintate, dramaticul „a fi sau a nu fi“ din momentul în care omul aşteaptă înfrigurat un răspuns anume la o întrebare pusă naturii, întrebare de care, în definitiv, atîrnă chiar soarta unor semeni de-ai lui. Ochii aceia căprui şi inteligenţi ai lui Azor, prin creierul căruia se decidea poate soarta a doi oameni, nările cînelui aflate într-o uşoară palpitare,

mişcările voit calme, dar vizibil nervoase ale lui Ştefan Leahu, liniştea, impusă ca de obicei, pe care o manifesta Francisc Năsturel, totdeauna ostentativ dezinvolt în cursul marilor experienţe şi, în sfîrşit, glasul, inimitabilul glas al lui Viorel Ursu, de data aceasta uşor alterat de un tremur sesizabil doar pentru un observator atent... Toate acestea le urmărise cu privirile febrile Barnea, şi cînd îl auzi pe Viorel Ursu rostind „cuvintele“, nu se putu stăpîni să nu închidă, nici el nu ştiu de ce, ochii, strîngîndu-şi pleoapele, tare, tare de tot.

„*Sandu Văraru, Sandu Văraru, unde se află dosarul 2006 ? Sandu Văraru, unde se află dosarul 2006 ? Sandu Văraru, unde se află...*“ Repetarea întrebării, în fapt atît de simplă, ar fi părut, ar fi putut să pară ridiculă celor care nu credeau în virtuţile unei experienţe de talia celei propuse de Viorel Ursu. De altfel, el însuşi, Grigore Barnea, nu credea. *Nu credea.* Aceasta însă nu împiedica emoţia să-l năvălească, să-l cucerească şi să-l copleşească. Întinse mîna şi, cu un gest brusc, închise televizorul. Se ridică de pe taburet, trecu pe un scaun, reveni pe taburet. Ei — să fie ! Aşa se întîmplă dacă omul de ştiinţă se lasă impresionat de acea gamă întreagă de sentimentalisme care de fapt nu au, nu pot şi nu trebuie să aibă vreo legătură cu ştiinţa, cu exercitarea ei activă, concretă, cu experimentarea. „Un mijloc de a stăpîni orice emoţie este acela de a o considera simplu experiment. Trăiţi-o observînd-o, ca pentru a-i înregistra momentele. Cine ştie să-şi facă în fiecare clipă statistica emoţiilor pe care le resimte şi chiar analiza lor, acela nu poate fi nicicînd doborît sau slăbit de ele.“ Cuvinte auzite, fraze cu care fusese de acord, pe care le tradusese în viaţă, dar acum ? Grigore Barnea se surprinse scărpinîndu-se energic după ceafă. Nu, aceasta nu i se întîmplase decît foarte rar. Îşi contemplă creionul şi, preocu-

pat, îl mușcă adînc de capătul întreg. Cuvintele de mai înainte îi reveniseră în minte pe canalul unei ușoare ironii. Parcă îl auzea rostindu-le ! Îi aparținuseră lui Francisc Năsturel. Le spusese atunci, în vara trecută la o conferință. Dar acum, acum văzuse limpede că în atitudinea pe care și-o impunea dintotdeauna biologul-șef, stăpînirea de sine era cea normală, „plus încă ceva". Un mic adaus. Abia atunci cînd trăiești pe viu dramaticul unei experiențe de la care aștepți prea mult, începi să-ți dai seama că numai cei care nu o trăiesc pot vorbi despre detașarea și lipsa de detalii, de peisaj, a științei. Grigore Barnea continuă să-și muște creionul, cînd, o dată, de două ori, de trei ori, sună lung și strident telefonul. Își azvîrli creionul cît colo pe „bordul" mesei de lucru și ridică receptorul. Era Năsturel. Furios. Ia te uită ! Lui Grigore Barnea îi veni să se pleznească cu palma peste frunte. Așa ceva nu i se mai întîmplase niciciînd. Uitase să branșeze înregistrarea pe canalul Institutului. Înregistrarea, rămasă deschisă, a detectorului subteran. Bîlbîi ceva în aparat, lăsă receptorul alături de telefon, manevră cîteva butoane. Un scurt pîrîit, un ticăit regulat, apoi tăcere. Intrarea în circuit, poruncită cu un strigăt de Francisc Năsturel, se stabilise. Pe bordul panoului de comandă, în cadrul unuia dintre tablouri, înviase un ecran pînă atunci cufundat în umbră. Ecranul de control al transmisiei înregistrate și amplificate. „Oare va culege ceva din Pămînt detectorul ?" se întrebă, continuă să se întrebe fizicianul. Chiar atunci, printre celelalte două înregistrări, șarpe frînt cu trupul din lumină verzuie, mai aprinsă decît restul ecranului, se ivi și înregistrarea suplimentară. Se ivi și continuă. Barnea își consultă cronometrul. Ea dură exact șapte minute. Nu. Nu se poate. Rezultatul este prea prompt. Nu ! Se încruntă. Clătină din cap și ridică din nou receptorul.

Nimic. Bătu în furcă. Zgîlțîi aparatul. Dincolo închiseseră de mult. Era și firesc. Năsturel nu avea acum vreme de discuții la telefon. O curiozitate fără margini îl cuprinse pe tînărul cercetător. Și, deși știa că-i tulbură pe cei de la București, chemă el de astă dată. Obținu legătura. Alterată, la celălalt capăt al firului, vocea lui Ștefan Leahu. Era contrariat.

— Le-am primit. Da. Dar semnalele recepționate nu sînt bune. Am transmis o nouă frază. O invitație la claritate. Semnalele primite nu se pot citi. Sînt confuze. Traducătorul nu se descurcă. Alo ! Așteaptă-n receptor, un moment. Așteaptă, se auzi glasul lui Leahu, în tonul căruia se ivise acum o nuanță de evidentă deznădejde. Așteaptă... Apoi se făcu tăcere. Peste cîteva clipe o altă voce reluă convorbirea...

— Alo, cine e ? întrebă Barnea.

— Viorel Ursu. Ascultă, frate. Revino mai tîrziu. Neapărat. Acum...

— Dar ce s-a întîmplat ? izbucni îngrijorat tînărul fizician, care nici nu-i mai recunoscuse intonația vocii lui Ursu.

— Revino mai tîrziu. Azor a murit !

cheia enigmei e-n cotroceni

Gîndurile lui Sandu Văraru rătăceau departe. Crîmpeie de amintiri, înviind pe rînd din tot atîtea excursii în vreme, îl purtau departe, mai departe, foarte departe.

Recapitulîndu-și mental toate locurile prin care dorise vreodată să călătorească, se închipuia pe el însuși cînd pe undeva prin nisipurile Saharei, cînd sub cerul veșnic înnorat al țărmurilor Britanice, cînd în adîncile scobituri de piatră ale fiordurilor Norvegiei, cînd la picioarele piramidelor sau undeva pe întinderile furtunoase ale Oceanului Indian. Fără să aibă pasiunea călătoriilor, îi plăcuse dintotdeauna să le întreprindă în închipuire, pe itinerarii și cu etape pe care le reconstituia destul de fidel, scoțîndu-le amănuntele din lumea multelor lui lecturi geografice de altă dată. *De altă dată*, adică într-o perioadă revolută de patru sau cinci ani, în care devorase pur și simplu asemenea lecturi. Rătăcirile lui Sandu Văraru pe meridiane și paralele încă neumblate aievea își aveau însă întotdeauna — sau cel puțin mai întotdeauna — scopul lor. Era și această aparentă deprindere un mod de a pregăti anumite eforturi de gîndire. Eforturi legate de nevoia unui climat propice găsirii răspunsului la niște, *neapărat*, mari întrebări. De data aceasta însă una singură, insinuată mai mult decît încăpățînat în gîndurile fizicianului, începuse pur și simplu să-l chinuie. *De unde știa* Doina, sau mai bine zis, acum cînd se convinsese că ea nu cunoscuse nimic în legătură cu aceasta, *cum de apăruse* dosarul 2006 în gîndurile fetei ?

Existau desigur explicații. În definitiv se poate explica orișice. Stăruitor încă, în mintea fostului pilot al „Cîrtiței" își făcuse loc amintirea unor experiențe mai vechi sau mai noi, experiențe care ar fi putut lămuri în parte „cazul".

La început cîntări mult prima ipoteză. Dosarul 2006 privea în fapt una dintre cele mai importante piese ale „Cîrtiței". El știa acum că aceasta conținuse, în însuși proiectul ei, germenele accidentului suferit. Nu își putea explica desigur „cîștigul" atît de brusc de adîncime al mașinii, care își oprise cursa la cota minus două mii patru sute cincizeci de metri sub nivelul solului, chiar dacă asupra cauzei directe a catastrofei — oprirea motorului — era oarecum lămurit. Cine știe, poate că în subconștientul său stăruise pe undeva vreun gînd în legătură cu piesa. Uneori există sugestii involuntare, accidente telepatice care fac ca să-i ghicești vecinului tău de o clipă un gînd pe care el nu ți l-a mărturisit. Nu ! Doina nu putea formula întrebarea, inspirîndu-se pe această cale din propriul lui gînd. Exclus. Sandu Văraru nu citise prea mult în domeniul parapsihologiei aplicate, dar un lucru era cît se poate de limpede : pentru a putea fi „culeș" din alt individ, un gînd — *orice* gînd, trebuia ca el să se manifeste în acesta din urmă în chip stăruitor, susținut. Ori nu astfel fusese cazul cu dosarul 2006. Ca să prinzi o simplă trecere de idei prin subconștientul cuiva, ar trebui o putere de mediu unică, pe care în orice caz Doina Harnagea nu o manifestase, de cînd o cunoștea el. Să fi acționat în acest sens influența ciupercilor euforice ? Nu era prea de crezut nici acest lucru. Se întîmplase cu totul altceva...

Întins cît era de lung pe solul uriașei peșteri cu pereții zugrăviți cu lumină, deschizîndu-și mari ochii pe care-i ținuse o vreme închiși, începu să caute, printre continuele sclipiri atît de divers colorate ale bolții, linia unor închipuite constelații. Nici un „Car mare", nici o „Ursă mică" și nici un „Orion" însă nu se lăsară formați de bunăvoința lui încăpățînată de a uni prin linii imaginare, petele mai luminoase din înaltul „tavanului".

Era singur.

Doina rămăsese „sus", în golul lui Robinson, cu pretenţiozitate numit acum „Staţia numărul unu". O anunţase încă de cu seară că-n zorii zilei convenţionale ce va urma, are intenţia unei coborîri la „staţia numărul doi". Înarmat cu o nouă „sarcină utilă", Sandu Văraru transportase o porţie apreciabilă de bagaje, destinate amenajării noului lor adăpost. „Palatul de vară" — cum îl numise Doina — loc de vacanţă euforică în care, ca să poţi rezista în chip rezonabil, trebuie să te aperi împotriva efluviilor de „fericire", consumînd droguri speciale. Dacă s-ar fi gîndit vreodată să-şi scrie „amintirile din subteran", probabil că şi el, Văraru, i-ar fi dat un nume de basm. Acum însă îl aşteptau alte treburi, imediate. În primul rînd stabilirea, cît mai exact cu putinţă, a acţiunii ciupercilor, apoi găsirea formulei propriei lor „funcţionări" metabolice. Devenise important de aflat totuşi de unde anume îşi luau ele oxigenul. De bună seamă că dintr-un compus mineral de esenţă oxigenată din roci. Şi mai ales — se întreba fizicianul — care putea să fie substratul geologic al acestei prelucrări? Stăruitoare însă, venise acum şi continua să-l chinuie această blestemată întrebare ridicată de apariţia dosarului 2006 pe buzele tovarăşei lui de drum.

Înarmat cu un instrumentar destul de improvizat, folosind bruma de cunoştinţe chimice pe care şi-o mai reamintea din liceu şi combinîndu-şi amintirile cu fragmente cu greu reînviate din vechile şi aproape uitatele manuale de zoologie şi botanică din şcoală, fizicianul reuşi să-şi dea seama că acţiunea euforigenă, ca şi cea halucinogenă, toxică sau de oricare alt fel a ciupercilor microscopice, tapetate pe pereţii sistemului de peşteri, nu aveau totuşi nici un amestec direct în întrebarea pe care i-o adresase Doina Harnagea. Poate că o sensibilizase nervos. S-ar fi putut ca aranjamentul întîmplător al culorilor, efectul jocului lor multiplu şi atît de complex de lumină să fi dus cu adevărat la o influenţare a intelectului lor, dar aceasta nu ar fi putut decît cel mult contribui la o punere în stare *de recepţie*. O stare despre care vorbesc adesea în cărţile lor specialiştii în parapsihologie şi care... De-abia atunci, în sfîrşit limpede, se cristaliză în închipuirea lui Sandu Văraru ideea care-i dădea de o bună bucată de vreme înconjur. „Ei caută." Ei caută şi au încercat o experienţă de intrare în legătură cu noi pe această cale! Neaşteptată, bucuria îl cuprinse, pentru ca tot pe atît de brusc pe cît îl invadase, să se stingă, lăsînd loc unei straşnice îndoieli. Nu vor reuşi singuri! Ar trebui să fie ajutaţi. Ei, de aici, nu aveau cum s-o facă. Ar putea totuşi să încerce. Nu cunoştea tehnica acestor experienţe decît într-un chip vag, foarte vag. Se va gîndi la ei. Şi? Parcă pînă atunci nu se gîndise destul? Trebuie gîndit desigur *într-un anume fel*, după o anumită tehnică. Îşi propuse să se concentreze, să gîndească intens, sugerîndu-le în acelaşi timp esenţa defecţiunii acelei piese. Dar dosarul? Unde pusese dosarul? Ei! Uitase. Încercă să-şi aducă aminte. În după-amiaza pornirii îl avusese cu el, *la el*. L-o fi lăsat la Institut? Nu! Cu cine se întîlnise? Cînd vorbise pentru ultima oară cu Străjan îl avusese în mînă. Se enervă. În zadar! Se hotărî să amîne pentru mai tîrziu încercările de a-şi aminti unde îl pusese. Deocamdată îi era pur şi simplu imposibil să-şi aducă aminte despre acest lucru. *Imposibil*.

Sandu Văraru îşi făcuse de lucru. Amenajarea staţiei „numărul doi" — condiţionată de intenţia plutonautu-

lui de a o utiliza drept releu pentru niște explorări ulterioare — nu-i solicita o grijă deosebită. Lucra aproape mecanic.

Deodată se opri. Registrul, registrul cel gros cu intrări și cu ieșiri al lui Nicolae Străjan, paznicul cîmpului experimental, îi reveni în minte, cu scoarțele lui vinete, cu marginile ușor scorojite, cu colțurile uzate și întoarse, cu eticheta pătată de cerneală. Acolo. Exact acolo, în plicul învelitoarei, introdusese dosarul acela subțirel de douăzeci de file, pe care mîna unui desenator abil, gravase — s-ar putea spune cu artă — cele patru semne ale cifrei 2006. Se încruntă. De fapt ce căutase dosarul la el? A, da. Dimensiunile ajutajului. Fusese preocupat de o verificare practică a unghiului. Acum i se părea ca un fel de presimțire nebăgată în seamă la timp. Și ca să nu-l ia cu el, la drum, îl pusese, îl ascunsese în registrul lui Străjan. Dosarul 2006. În el se aflau tabelele de calcul ale piesei și cele trei desene ale ei, în total șase pagini în trei exemplare, prinse la un loc. Așadar acolo. Cuprins de o nespusă bucurie se găsi deodată pur și simplu rîzînd.

— Iris! Iris! Dosarul 2006 este în coperta registrului lui Străjan, strigă cu putere fostul pilot al „Cîrtiței".

Reluat de bolțile subteranei, glasul plutonautului se pierdu în ecouri prelungi. Auzindu-le, Văraru își temperă entuziasmul. Apoi începu să gîndească în fel și chip la modalitatea de a le transmite celor de sus nu numai locul în care se afla dosarul, dar și modificarea de unghi fără de care refacerea proiectului — capitolul „piesa 2006" — ar fi fost, de fapt, inoperantă.

Fără scafandru, cu coatele sprijinite în genunchi și fața îngropată în palme, Sandu Văraru continuă să gîndească un timp. Apoi, cuprins de un fel de reverie, se lăsă pe spate contemplînd tavanul. Bilanțul de pînă atunci al aventurilor subterane nu era prea rău. În definitiv trăiau. Făcuseră descoperiri importante. El știa cu certitudine că cei de sus nu stau cu mîinile în sîn. Toate acestea constituiau tot atîtea motive de optimism. Se hotărî să grăbească amenajarea bazei din peștera luminoasă, pentru a putea întreprinde explorări mai departe într-un răstimp cît mai scurt. Se aflau aici de aproape șaptezeci de zile — exact de șaizeci și șapte. Da. Avea tot dreptul să creadă, să fie optimist și *să creadă*...

Închise ochii. Se închipui sus, afară. După revenirea lor. Fără îndoială că va trebui să le explice surprinderea pe care a încercat-o atunci cînd a constatat că nu e singur la bord. Se învinovăți din nou de a nu fi verificat bordul. Ar fi trebuit să controleze și dincolo. Să fi căutat în cabină. Nu. Era absurd. Cum să-ți închipui pasageri clandestini pentru un asemenea drum. Doina, Doina!...

Nebănuită, caldă, umedă, lipicioasă, alunecarea prelungă i se prelinse peste obraz, aidoma unei panglici ude. Toți mușchii lui Sandu Văraru se crispară. În urma neprevăzutei atingeri, inima îi izbucni, zbătîndu-i-se în pieptul lui niște bătăi nebune. Degetele mîinilor i se crispară. Încercă să se ridice. Trupul însă nu-l ajută. Clipi din ochi repede, repede. Singurul lucru mobil din întregul lui organism păruse a-i rămîne doar pleoapele. Și atunci, din nou și la fel de prelung, ca un lucru care se reîntoarce, după ce s-a dus, șerpuirea necunoscută i se prelinse în sens invers peste față.

azor și istoria științei

Experiențele fuseseră întrerupte. Moartea lui Azor, survenită în plină experimentare, făcuse ca activitatea colectivului să se termine în coadă de pește.

Părerile erau împărțite. Ștefan Leahu considerase înregistrările făcute drept un noian de oscilații și unde „amestecate", din a căror confuzie nu reieșea nimic demn să îndreptățească bănuiala existenței vreunui mesaj de răspuns. Francisc Năsturel, dimpotrivă, socotea că în acel inextricabil „*imbroglio*" se aflau cîteva elemente ale unui probabil răspuns.

Profesorul Cartianu, remarcabilul specialist în medicină veterinară, pusese moartea cîinelui pe seama unui grav accident cerebral, ca urmare a suprasolicitării nervoase la care fusese supus animalul. Asemenea accidente se mai întîmplaseră în cursul unor experiențe „intensive" de parapsihologie. Pierderea lui Azor se datora așadar unui accident normal și constituia în fond un simplu fapt divers. Un accident bun de pus pe seama întîmplării. Oricum însă, dispariția cîinelui fuse de natură să întrerupă experimentarea. Urmară discuții, avură loc confruntări de păreri, încercări de punere în alt fel a problemei telecomunicației dintre bănuiții vii din adînc și laboratorul lui Năsturel.

Biologul-șef proiecta o reluare a experienței, dar în alt chip. Ștefan Leahu căuta să grăbească lucrările legate de montarea „Cîrtiței II", iar Barnea, Viorel Ursu și alți doi sau trei inițiați în experiența cu Azor, constituiau „rezerva dezorientaților". Promițătoare ca toate experiențele de senzație, încercarea întreprinsă de ei trebuia, așa cum s-ar fi părut la cea dintîi vedere, să conducă sau la eșec sau la succes. Sfîrșitul ei confuz, neconcludent, nu făcuse decît să deruteze pe cei care nu cunoșteau destul — nici pentru a se încăpățîna, nici pentru a renunța pur și simplu...

Dar dacă Grigore Barnea se reîntorsese la punctul său de observație din subteran oarecum resemnat și convins că științele de avangardă se numesc astfel, tocmai pentru că insuccesele lor le mai pot încă scuza tinerețea, nu la fel reacționă Viorel Ursu. Pentru el moartea lui Azor echivalase mai puțin cu catastrofa unei experiențe, cît cu semnul că trebuie urmat alt drum, cel direct. Ajunse oarecum să le reproșeze celorlalți că în fond urmaseră propria lui sugestie, montînd o experiență mult prea complicată... Ce înseamnă toată această încurcătură: releul om-cîine-emițător, la dus și detector-amplificator-cîine-traductor-difuzor la întors. Parapsihologia doar este, după cum demonstraseră încă inainte de 1970 Kajinski, Suharevski, Miller și după acea dată Tisescu, Brown și alții, o acțiune de contact direct. Am „tehnicizat" experiența, își zise el.

Frămîntînd mereu gînduri pro și contra pe marginea metodei folosite de Leahu și Năsturel, Ursu își reluă obișnuitele sale drumuri. Despre căutarea piesei 2006 nici nu mai putea fi vorba, ea se reproiecta doar integral. Așa stăteau lucrurile, cînd — într-una din după-amiezele călduroase ale sfîrșitului de iulie — ziaristul se hotărî să o viziteze din nou pe Iris Arachelian.

Tînăra îl primi cu expresia unei vădite bucurii întipărite pe față. Era însă o bucurie tristă, subliniată de un surîs obosit. Începură apoi să vorbească. Spre surprinderea ziaristului Iris nu mai era aceeași hotărîtă partizană a „sfîrșitului fericit" al aventurii din subte-

ran. Îndoiala lucrase și aici, dar într-alt fel decît la ceilalți. În cuvintele fetei, Ursu recunoscu ideile pe care Costea Negrescu, nu mai departe decît cu o săptămînă sau două în urmă, i le împărtășise lui Leahu, în cursul unei consfătuiri ținute la Institut.

— Încep să cred că încercările voastre de a stabili contacte înainte de crearea noii mașini sînt puerile. Faceți mai întîi mașina și apoi, urmînd cu ea drumul, exact indicat în sol de resturile solidificate ale itinerarului urmat de cea dintîi „Cîrtiță" — veți da peste ea. Și să mai știți că spre deosebire de cei care consideră mesajul pe care l-ați primit prin intermediul unui cîine doar drept un lătrat prost interpretat, eu unul cred că nu veți întreprinde un drum zadarnic...

Ziaristul venise însă cu totul pentru altceva. Lui Iris nu-i fu greu să discearnă în întrebările puse de el, ca din întîmplare, în tendința lui de a aduce mereu vorba despre Sandu Văraru, și numai într-un anumit context, legat de recentele ei amintiri despre el, un plan tăinuit. I-o luă chiar înainte ca pentru a-i devansa intențiile.

— Văd că ești curios. Vrei să afli cu orice preț cum gîndesc în legătură cu el, cum îmi reamintesc eu acum, în ultima vreme, de Sandu. Ei bine. Nu îl visez și nu îmi aduc aminte decît lucruri trăite. Nimic nou, deci. Aș putea însă să cunosc motivul interesului dumitale, dragul meu, pentru acest capitol destul de circumscris al activității mele cerebrale, un interes aproape... indiscret?

— Iris. Uneori oamenii încearcă orice, ca să-și atingă scopul. Nu mă pot resemna cu ideea că experiența cu Azor a ratat. Eu nu sînt om de știință. Sînt doar un biet ziarist: Am voie să cred orișice. În orice caz, am dreptul, prin definiție, la un coeficient de rigurozitate

mai scăzut decît cel care trebuie să se afle prezent în referatul unui specialist de laborator sau de la catedră. Noi nu am izbutit să ajungem la Sandu Văraru. S-ar putea însă ca și el să fi încercat contactul pe drumul invers — de la ei la noi. Că s-a gîndit la noi este sigur. Că a fost poate mai concentrat cînd făcea acest lucru decît am fi fost noi în situația reciprocă, iar este probabil. Prin forța lucrurilor, el, de acolo, joacă mai strîns decît noi. Miza noastră este succesul unei experiențe, a lui — e viața.

— Viorel, uneori mă entuziasmezi, alteori însă mă deziluzionezi. Ești talentat. Se știe. Ești deștept. Se vede. Ești entuziast. Asta e bine. Dar reporterul din dumneata are totuși o mult prea mare dezinvoltură. Te aprinzi în mod nepermis pentru o idee care face un groaznic abuz de fantastic, care își trage mai toată seva din neverosimil.

— Dar, Iris, te lași influențată de cei care cred că ei s-au pierdut.

— Aș fi vrut să nu fie așa. Încep însă să văd că nu am temei pentru altceva și apoi, în știință, dragul meu, de obicei scopul nu scuză mijloacele. Cel puțin în cazul lui Sandu. Vreau să spun în cazul întîmplării lor nenorocite. La ce ar fi servit de pildă să-ți spun că-l aud uneori pe Sandu vorbindu-mi. Nu mă refer la vise. Că îl văd parcă înaintea mea spunîndu-mi că e viu. Că e într-un loc feeric, totul numai lumină și culoare, că trăiește fără scafandru în adîncul Pămîntului, că... Pînă și despre faimosul dosar mi-a vorbit, spunîndu-mi că proiectul lui e în registrul unui portar, că a rezolvat o problemă de matematică, că dacă nu sînteți de acord cu egalitatea 18,5 egal 31,01, murim cu toții și cîte și mai cîte.

— Iris!

— Puteam eu oare, continuă fata imperturbabilă, puteam să mă îmbarc în corabia acestor idei trăsnite şi să mă prezint la Institut, cerîndu-le să caute dosarul în registrul nu ştiu căruia dintre portari ? Institutul are doar vreo zece. Sau să pretind, să solicit strîngerea Consiliului ştiinţific pentru a le spune membrilor lui că Sandu Văraru însuşi mi-a transmis că 18,5 este egal cu 31,01 ? Viorel dragă, să fim serioşi şi să ne punem mai multă ordine în idei.

Viorel Ursu tăcea. Vorbele tinerei lui amfitrioane îşi aveau logica lor poate nu tocmai lipsită de valoare. El însă credea, simţea, *ştia* altceva şi, în timp ce-i vorbea Irisei, absent, despre altceva, îşi repetă mental de cîteva ori cifrele *18,5—18,5—31,01—31,01*.... În cele din urmă, cînd subiectele de interes comun fură epuizate, îşi luă rămas bun. În urma lui, cafeaua rămase rece, nebăută.

De altfel — *mutatis mutandis* — a doua zi, el însuşi îi ţinu lui Ştefan Leahu aceeaşi teorie, pornind oarecum ca de la el şi arborînd un bineprefăcut sentiment de regret că se lăsase prea mult antrenat de senzaţional. Povestindu-i toate aceste lucruri doctorului Leahu, Viorel Ursu se aştepta să se deştepte în fizician o reacţie. Era gata să se lase certat, ocărît pentru cota lui de răspundere în iniţierea experienţei ratate. Dar nu se întîmplă aşa. Spre mirarea lui, spre marea lui mirare, Ştefan Leahu îl privi oarecum amuzat, se arătă interesat de ceea ce ziaristul îi reproduse din conversaţia purtată cu Iris şi apoi conchise :

— Viorel Ursu, eşti un băiat admirabil. Am înregistrat tot ceea ce mi-ai spus, cu recunoştinţa pe care o datorez unui prieten care te ajută să nu te rătăceşti, să nu greşeşti, mai departe. Ar trebui să-ţi fiu recunoscător pentru tot ceea ce-mi spui. Urăsc şi eu fantezia, fantezia

nelalocul ei. De data asta însă, ca să fiu sincer am nişte rezerve la... rezervele tale !

— Rezerve ? Dar nu înţeleg...

— Deocamdată nici nu trebuie. Partea ta de datorie ţi-ai făcut-o. Şi poate într-alt fel decît crezi sau ai crezut, cînd ai venit să-mi vorbeşti. De altfel vom mai vorbi.

Cu sentimentul că-l supărase cumva pe Ştefan Leahu, dar mulţumit foarte, Viorel Ursu se despărţi de el şi se îndreptă spre redacţie. La noapte era de serviciu. O dată ajuns, îşi comandă o cafea şi, scoţîndu-şi haina, încercă să schiţeze planul unui articol destinat paginii a treia.

Veşti din institute, comentate de reporter. Scrise, şterse, mototoli hîrtia, o azvîrli cît colo. Nu. În seara aceasta îi lipsea inspiraţia. După a doua cafea, renunţă. Se antrenă în discuţie cu un coleg de redacţie. Reveni în urmă la masa lui de lucru şi îşi reluă articolul. Deodată tresări. Apoi zîmbi îngăduitor. Fără să vrea, în locul titlului proiectat mîna lui scrisese : 18,5 = 31,01...

plouă!

Îmbrăcaţi în scafandri, cu casca bine înşurubată, „legaţi" de punctul de releu al „staţiei numărul doi" care emitea pentru ei — permiţîndu-le să-şi controleze itinerarul, Sandu Văraru şi Doina Harnagea străbăteau un coridor lung, tăiat aproape geometric în rocă. Din cînd în cînd, grăbiţi, albicioşi în reflexia alb-verzui a benzilor luminoase care mai stăruiau pe pereţi, protei uriaşi

aidoma unor șopîrle prelungi, se furișau șerpuind prin cotloanele rocii. Văzîndu-i, Văraru nu putea să nu-și aducă aminte de senzația de groază pe care o avusese cînd — cu zile în urmă, în plin centru al sistemului de peșteri luminoase, unul dintre ei îi trecuse peste față. Inofensive, aceste biete ființe oarbe, dezvoltate în condițiile ambiante, se strecurau speriate în găurile lor, din malul unor mici băltoace de apă călduță...

Departe de a fi uniform, decorul aducea în privirile plutonauților mereu noi și nebănuite aspecte ale naturii, oferite din plin de peisajul care nu se conforma de loc ideilor pe care le avuseseră ei pînă atunci despre subteran.

Pe măsură ce înaintau, pe drumul ales și însemnat de Văraru, pe un soi de plan cu totul rudimentar schițat, cu ajutorul unui creion de cărbune pe o hîrtie milimetrică, luată de la unul dintre înregistratoarele de la bordul „Cîrtiței", pe măsură ce pătrundeau mai adînc în necunoscut, obișnuita iluminație a pereților ceda pasul, estompîndu-se. Împărăția ciupercilor euforice lua sfîrșit pe nesimțite. Proiectorul reintră în funcțiune. Fantastice decoruri noi aduseră în lumină alte roci, în general argile ; apoi apăru obișnuitul aspect al meoțianului. Dar al unui meoțian de alt fel decît acela redat de tradiționalele carote aduse din adînc de forajele de explorare. Presiunea „atmosferică" din partea de peșteră pe care tocmai o străbăteau se afla într-o continuă scădere. Atmosfera gazoasă specifică centrului labirintului subteran dispăruse aproape cu totul, rarefiindu-se treptat. Cantitatea de oxigen din compoziția ei diminuase de asemenea, în favoarea gazului carbonic. Peisajul noii galerii de rocă pe care o străbăteau acum cei doi redevenise tern, cenușiu, mult mai uniform, dominat de albastrul-cenușiu al stîncii obișnuite, lăsînd ici-colo loc

pentru vine largi de nisip compact, de culoare mai deschisă. Tavanul neregulat, colțuros, se apropia uneori atît de mult de solul la fel de accidentat și el, încît erau nevoiți să meargă aplecați, apoi brusc iar se repezea în înălțimi, deschizînd parcă asupră-le lăcomia amenințătoare a unor adevărate cupole de întuneric. Temperatura creștea. Solul văgăunii pe care tocmai o parcurgeau se ridica ușor în pantă. Drumul se continua destul de larg, dar sinuos. Deodată el se căscă asupra unei veritabile panorame, pătrunzînd într-o nouă uriașă deschidere. Tăiat ca de o retezătură de cuțit, drumul se oprea, sfîrșindu-se ca un tunel ce iese la lumină într-o vale imensă. Jos, la poalele unui abrupt stîncos, unduiau valurile concentrice și aflate într-o continuă și măruntă zbatere ale unui lac parcă terestru... Ca în culisele unei imense scene dispuse în amfiteatru, în dreapta și în stînga lor se deschideau alte văgăuni și tunele naturale. Sus, dar la foarte mare înălțime, abia se zărea ogiva, uriașă și ea, cu care nemăsurata boltă își încheia umerii. Absența totală a oricărei vegetații dădea locurilor o înfățișare bizară, greu de conceput pentru ochiul obișnuit.

Privind în jur, Sandu Văraru căuta un loc prin care să poată tenta fie o coborîre spre lacul din adînc, fie un ocol al nemăsuratului gol. Cu un oarecare efort ar fi fost cu putință încă o înaintare de cîțiva pași, dar nu mai mult. Întorcîndu-se, bărbatul căută privirile Doinei. Întîlnindu-i doar ochii, aceasta îl înțelese și înainte ca el să întindă brațul și să arate un fel de prispă de piatră aruncată înaintea golului dinaintea lor, îi spuse :

— Acolo. Să mergem acolo. Sînt atît de curioasă să aflu ce este jos. Acolo vom fi mai aproape.

Sandu Văraru zîmbi. Prin gînd îi trecuse amintirea unei discuții pe care o purtase, cu luni în urmă, cu Iris. Iris, care socotea pe fiica lui Harnagea drept o persoană

capricioasă și în general dificilă. Integrarea Doinei în viața de echipaj, operase pare-se unele schimbări în felul ei de a fi... Sau, poate, Iris judecase unilateral ?

— Da, Doina. Tocmai acest lucru doream și eu să ți-l propun. Să mergem acolo. Prea aproape de lac nu vom fi, dar, orișicum... Ajutîndu-se, atenți, cei doi coborîră și, înaintînd cu precauție, ajunseră în apropierea marginii ieșindului de piatră.

— Jos, lacul de agat vălurit și viu, sus cerul de noapte încremenită, pe aproape de mijloc noi doi...

— ...plutonauți, cercetători ai tainelor Pămîntului, îl continuă fata, încheind parcă o frază poetică, din muzicalitatea căreia imaginea realității din jur se reflecta ca dintr-un basm. Izbucniră în rîs amîndoi, cu o nouă solidaritate.

— De ce nu, Doina ? În definitiv și domeniul plutonic are dreptul să aspire la instantanee poetice. Parcă văd clipa în care...

— După ce ne vom fi reîntors noi acasă, îl completă fata, vor umbla pe aici cercetători cu aparate de măsură și de control însoțiți de fotografi... și de poeți, nu-i așa ? Dar mai întîi...

Bărbatul însă nu mai era foarte atent la vorbele însoțitoarei lui. Privirile îi fuseseră încătușate de marginea de piatră a lacului de sub ei.

Vălurirea concentrică se continua. În buza albiei de piatră însă, șiruri, șiruri de mărgele lichide și mărunte se iveau, crescînd din lichidul negru, arătînd aidoma fierberii și, pe măsură ce aceasta părea a se înteți, marginea lacului se ridica în propria sa albie, cîștigînd în înălțime... Creșterea de nivel continua fără oprire. Era limpede că „apa" întunecată ca noaptea, din oala de piatră săpată în adînc de cine știe ce capriciu al naturii, se ridică.

Procesul de urcare era constant. Intrigat de neobișnuita panoramă oferită de lumina crudă, albă a proiectorului, care accentua contrastele, Sandu Văraru se uită la indicatorul de temperatură exterioară a scafandrului. „Afară" era mai cald. Temperatura crescuse, crescuse simțitor.

Cînd ochii plutonautului căutară din nou în adînc, mărgelele, suită regulată de bolboroseli gazoase, se apropiaseră, înecînd în mantia lor de spumă cîteva ieșinduri de rocă. Apăsarea cu care mîna fetei i se lăsase pe umeri îl făcu pe Văraru să se întoarcă spre ea.

— Uite, acolo, acolo în centru, îi arăta ea cu degetul arătător al mănușii. Acolo...

În mijlocul oglinzii negre și acum parcă liniștită ca fața unui cristal înghețat, se iscase o ciudată bolboroseală, iar din ea părea că se ridică un fel de abur ușor. Sandu Văraru urmări vălătucii alburii care prindeau din ce în ce mai mult corp, unindu-se în brațele de sfîrlează ale unei spirale mereu mai largi. Urmînd de aproape ridicarea lichidului, de fața căruia părea că nu e în stare să se dezlipească, aburul din adînc se apropia încet o dată cu el, răspîndindu-se tot mai mult pe fața lacului, de la mijloc înspre margini. În curînd îl acoperi în întregime, îndesindu-se.

Atunci, ca într-un efort de răbufnire, clăbuci imenși, iscați din neagra fierbere subterană, reușiră să străpungă pîsla de negură alburie, și se amestecară cu ea, învolburînd-o, învîrtejind-o. O spumă uriașă, aidoma celei pe care o face laptele cînd dă în fiert, debordă din partea inferioară a peșterii, ridicîndu-se cu violență înspre nevăzutul ei tavan. Înainte de a fi avut vreme să se smulgă locului, pentru a se refugia în gura de tunel prin care ajunseseră aici, cei doi fură acoperiți de spumă, înecați în clocotirea ei fierbinte, dar aproape

în același moment simțiră pe scafandrii lor loviturile repezi, oarecum ritmate ale... ploii.

Ploua. Ploua cu răpăiturile repezi ale unei veritabile averse de primăvară, iar temperatura care, probabil, se ridicase foarte mult, în ultimele momente, crescînd odată cu năvala de spumă fierbinte, scăzuse din nou. Indicatorul scafandrului lui Văraru se oprise, revenit din brusca lui oscilație, la valoarea de treizeci și cinci de grade.

Tot atît de neașteptat cum începuse, aversa conteni. Pe pielea de plastic metalizat a scafandrilor șiroia un lichid incolor. Produs al vaporilor antrenați de erupția de spumă și condensați sus, în bolta peșterii, în contact cu pereții reci ai acesteia, lichidul fu supus deîndată unei curioase investigații. Micul analizor chimic tranzistorizat, din „buzunarul de lucru" al scafandrului lui Sandu Văraru nu lăsă nici o îndoială. Amestec de hidrocarburi. Mai multe amănunte nu putea furniza. Cu grijă, manipulînd clapeta de alimentare a căștii, Sandu Văraru îndrăzni să simtă „organoleptic" mirosul unei picături. Benzină ușoară, distilată probabil din apele grele ale lichidului întunecat, în cursul ciudatei fierberi a undelor lacului subteran.

Cei doi mai zăboviră cîtva timp pe prispa de piatră. Vreme suficientă pentru a mai asista la cîteva fierberi și condensări ale țițeiului din albia subterană, căci în pîlnia ei de rocă se adunase țiței — acesta era lichidul negru care fierbea. Aici fierberea și condensarea se urmau, întrerupte de un răstimp în care apele lacului se coborau și apoi se ridicau lent. Intervalele erau egale. Sandu Văraru își propuse să numească peștera nou descoperită „Grota ceasului de țiței".

Cum între două fierberi consecutive intervalul de timp era aproape de două ore, Văraru se socoti totuși dator,

înainte de a părăsi locul, să coboare pînă la suprafața bizarului lac.

— Nu crezi că ar putea să fie primejdios ? îl întrebase Doina, pe cînd fixa cel dintîi piton în buza ieșindului de rocă pe care stătuseră.

— Primejdios sau mai primejdios este demult cotidianul nostru subteran. Trebuie însă. Nu mi-aș ierta niciodată participarea la un asemenea spectacol natural, rămas fără explicație. E nevoie să văd de aproape fața acestui lac. Timp am destul. Lumina mi-o vei asigura tu — cu proiectorul. Bate suficient de puternic, îi răspunse Văraru Doinei, continuînd să-și pregătească descinderea în golul de sub ei.

Alunecînd ușor, agățat de prinzătorul mecanic, a cărui sanie cobora destul de lin de-a lungul cablului subțire din oțel, plutonautul ajunse pe marginea întinderii de lichid. Se aplecă, văzu, constată. Țiței ! Țiței acoperit de un strat de alte produse, rezultate din rudimentara distilare primară căreia îi fusese supus. Prin crăpăturile din buza albiei de piatră se scurgeau ici și colo în viroage unde se decantau benzina, motorina brută, uleiurile din ce în ce mai grele. Dar de ce se întîmplau toate acestea — lui Văraru i-ar fi fost greu să răspundă.

După aproape o oră, reajuns sus, Văraru încercă să-i explice tovarășei sale de călătorie bizarul fenomen. El reuși ușor s-o facă să înțeleagă mecanismul afluării țițeiului din rocile pe care le impregnează, în veritabile pungi subterane, izbuti să o facă să priceapă mersul și cauzele distilării primare a țițeiului. Pe măsură însă ce vorbea își dădea tot mai mult seama că motivele reale ale fenomenului din peșteră sînt departe de a-i fi exact cunoscute. Probabil că undeva sub albie exista o pricină internă de încălzire, care, aducînd undele de țiței la

fierbere, „umfla" lichidul, potolit apoi de „dușul rece" al condensării.

Despre natura sursei de căldură însă fizicianul nu se putea deocamdată pronunța. O proveniență vulcanică era în orice caz exclusă.

Tîrziu în faptul „înserării", convenționale și ea, ca și tot ceea ce se raporta aici, în absența „zilei" adevărate a Pămîntului, la măsurarea timpului, obosiți, cei doi se reîntoarseră prin galeriile rocii spre „stația numărul doi". Într-una din buteliile de luat probe ale trusei scafandrului, Doina aducea cu ea cîteva zeci de centimetri calzi de lichid negru, vîscos, lucios, cu ape albăstrii, „culeș" de Sandu Văraru din albia lacului subteran.

O dată ajunși aici, în timp ce fata pregătea un frugal dineu, bazat pe „carne" uscată — proteine din culturile lui Văraru de la stația numărul unu — plutonautul controlă țițeiul cu ajutorul unui contor de radioactivitate. Contorul reacționă pozitiv. Țițeiul prezenta slabe urme de radiații. Combustibilul distilatorului subteran fusese aflat ! Sub pîlnia de rocă în care se adunase întîmplător țițeiul, migrînd din straturile nisipoase din jur, se afla desigur un masiv de roci radioactive.

— Ai căzut pe gînduri ? Nu mănînci ? Sau poate că, acum, după noile dumitale rezultate, cauți un alt nume lacului de țiței ?

— Este greșit să-l numim, mărginindu-ne la unul singur dintre aspectele sale, și doar la cel mai banal. Aici ne aflăm în fața unui complex, din care lacul e doar un component, și sistemul — sistemul e un...

— Un adevărat Combinat subteran, în care natura distilă și rafinează petrolul, nu-i așa ? rîse Doina. Hai și mănîncă.

Mușcînd cu sete din felia de „material proteic uscat", întinsă de Doina, Văraru, care își scosese scafandrul și încerca adevărate clipe de destindere fizică, se gîndi că tovarășa lui de călătorie are perfectă dreptate și își propuse să mai reflecteze la o idee, pe care i-o trezise în minte denumirea dată de ea peșterii cu lacul de țiței. O idee care i se părea plină de promisiuni...

ștefan leahu și parapsihologia

Doctorul Leahu nu credea de obicei decît în ceea ce îi cădea sub simțuri. Declarase de mult lucrul acesta. În domeniul aprecierii realului și irealului din interpretarea unui fenomen, frontiera pusă de el la marginea dintre fapt și iluzie era cît se poate de netă și ea, în general, trecea pe terenul faptelor. Cînd acceptase experiența cu Azor, o făcuse împins mai mult de curiozitate decît din convingere, și tentat de ipoteza unui succes care i-ar fi sporit din renume — decît de propria sa părere despre astfel de fenomene, pe care în general trebuie să le privești, își zicea el, cu multă circumspecție. Totuși cînd Viorel Ursu îl lăsase după ultima întîlnire singur, fizicianul rămase victima unei reacții cunoscute de psihologi și pe care unii dintre ei o numesc *reacție de întîrziere*. Printr-un paradoxal simț de

apreciere a realității Leahu simți pentru prima oară că tocmai acum se află, el însuși, pe un teren solid din imperiul, atît de vast și de nesigur încă, al parapsihologiei.

Iată pentru ce, sensibil ca niciodată altădată, la vocea instinctului, Leahu desprinsese din relatarea abătută și obosită a prietenului său *un răspuns*, răspunsul lui Văraru, sosit la destinație pe o cale ocolită, la care nu se gîndiseră. Nu se gîndiseră poate tocmai pentru că, experimentînd empiric și el, și Năsturel, și toți ceilalți, nu restituiseră parapsihologiei ceea ce de fapt îi aparține, rostul și rolul „afectului" din manifestările omului. Sentimentul, atît de binecunoscut, dintre Iris și Văraru, crease condiții de recepție pe care releul aparat-Azor-aparat nu izbutise să le asigure.

Cu această certitudine în gînduri, Ștefan Leahu porni spre terenul experimental. Cînd un telefon de la unul dintre colaboratorii săi cei mai apropiați din Institut îl deranjă pentru o întrebare, se întoarse din drum — și-i răspunse acestuia :

— Mă duc să aduc la Institut dosarul 2 006, completînd apoi, în urechile mirate ale interlocutorului său, surprins de găsirea prețiosului document :

— Nu încă. Dar se va găsi. V-am spus doar că plec pentru ca să-l aduc în Institut.

Surîzînd pe dinlăuntru, ca pentru o glumă izbutită, doctorul Ștefan Leahu se grăbi să iasă din clădirea Institutului. Drumul pînă la cîmpul experimental îl făcu pe jos. Era felul lui de a-și „filtra" bucuria viitoare, pe care de astă dată și-o simțea sigură...

Ajunse. De serviciu era tocmai Nicolae Străjan.

Îl zări prin geamul cabinei. Nu era singur. Vorbea cu cineva. Leahu intră. Străinul cu care discuta paznicul

cîmpului experimental, sub brațul căruia fizicianul recunoscu, prins în scoarțele sale subțiri, *dosarul 2 006*... — dar nu era un străin ! Era Viorel Ursu. Se priviră. Izbucniră amîndoi în rîs, în timp ce Străjan îi contempla destul de nedumerit.

— Abia pe urmă mi-am dat seama că... începu oarecum jenat să explice ziaristul.

— Nu e nici o nevoie să-mi explici, îi ripostă Leahu, satisfăcut că, în fond, el i-o luase totuși înainte proaspătului prieten.

După ce părăsiră cabina paznicului, cei doi se îndreptară spre Institut.

Soarele era fierbinte, caldarîmul, înmuiat de căldură. Aerul se încălzise și vălurea la capătul îndepărtat al fiecărei străzi. Deși ar fi avut atîtea lucruri să-și spună, cei doi mergeau tăcuți, pășind grav, preocupați. Cînd, destul de tîrziu, aproape de amiază, ajunseră în fața Institutului, se opriră. Tăcerea o rupse Viorel Ursu.

— Și acum ?

— Acum, dragul meu prieten, vom reproiecta piesa aceasta, inelul de recepție al curentului de fluid topit care trece prin mașină și care este evazat în afară. Dar unghiul de 18 grade și jumătate îl vom mări la 31 de grade și 01 minute de arc. Parcă așa i-a transmis Sandu Văraru lui Iris, dacă-mi aduc bine aminte, nu ?

— Crezi că...

— M-am transformat într-un adept convins al parapsihologiei. De altfel, unul dintre obiectivele călătoriilor de probă era și găsirea experimentală a celei mai potrivite valori pentru acest unghi. Era fix. Îl vom face modificabil din interior — dar variind în jurul valorii pe care o socotesc transmisă de Sandu Văraru. Așa propun eu !

un prînz de gală

Exploratorii lumii plutonice își continuară „ieșirile". Radiind în teren, din „stația numărul doi", complicate sisteme de galerii multietajate — unele adevărate capcane cu trape naturale, cu abrupturi neprevăzute, cu pasaje strîmte, prin care trebuia să te tîrăști pe burtă — își dezvăluiră pînă în cele din urmă secretele unul după altul. Noi cercetări întreprinse în spațiul „combinatului natural subteran", îmbogățiră harta complicatului labirint cu un lăcușor de asfalt, cu cîteva adevărate cisterne de motorină brută și cu un rîu de benzină, cu nivel alternativ „sus", sau „jos".

Schițată în desenul lui Sandu Văraru, schema complicatei lumi subpămîntene nou descoperite arăta un labirint a cărei geneză ar fi fost greu să fie pusă direct pe seama unor procese de modificare „la cald" a rocilor. Procese în decursul cărora o imensă cantitate de gaze pierdute ulterior prin văgăunile Pămîntului crease la cald spațiile acestea. Goluri încremenite pentru totdeauna prin răcire, sub forma acelei miriade de deschizături și firide comunicante.

Schema însă îi relevă lui Văraru și altceva. În planul de ansamblu al peșterilor succesive se puteau distinge net cel puțin patru etaje. Nivelul „stației numărul doi" se afla la al treilea, iar al doilea, cel mai accidentat, le făcuse surpriza întîlnirilor cu singurul reprezentant al regnului animal clasic, proteul șerpiform pe care, într-un elan de entuziasm zoologic, Sandu Văraru îl numise *„Proteus subterraneus Horridus"*, în amintirea spaimei lui din clipa cînd îl „simțise" dintîi.

O nouă vizitare a acestor paragini, scoase în lumină un nou talent al plutonautului, acela de echilibristică în scafandru. Fusese nevoit să-l experimenteze cu prilejul unei spectaculoase alunecări în adîncul unei rîpe oarbe, dar cu pereții atît de lucioși, încît abia reuși să reajungă sus, la lumina... proiectorului, și numai după ce Doina îi dădu un substanțial ajutor.

Echipați din nou pentru o „scurtă" călătorie de lungă cursă — cum o intitulase tînăra, impresionată de pregătirile făcute, cei doi străbăteau panta lină a unui îngust culoar de legătură a „stației numărul doi" cu cel de-al doilea nivel al complexului de goluri subterane.

Ici și colo se deschideau strîmte intrînduri, stăpînite de umbre. Solul încăperilor subterane era acoperit de bolovăniș mărunt. Cînd și cînd, cîte o băltoacă își arăta în lumina proiectorului apa tulbure. Deodată umbrele — rotunde, lacome — se deschiseră chiar la picioarele lor. Se opriră. Văraru exploră cu proiectorul puțul îngust și adînc, ce i se căsca în față. Lumina nu-i găsi fundul și se pierdu undeva în drum spre el, înghițită de întuneric.

— Parcă ne-am afla în subteranele unui castel din evul mediu, comentă timid, cu glasul puțin înfricoșat, Doina Harnagea.

— Pășește cu atenție. Ai la stînga ta un puț, vezi să nu...

Prinsă în alunecarea care-l răpi pe Văraru de lîngă însoțitoarea sa, vocea bărbatului pieri în adînc, o dată cu el. Cu întîrziere parcă i se păru Doinei că aude zgomotul unei lespezi subterane de piatră, spartă sub pasul omului de lîngă ea.

— Sandu, Sandu... Văraru intrase cu adevărat în pămînt !

Aplecîndu-se, fata ridică proiectorul, luminînd capcana de piatră în care alunecase plutonautul. Răsuflă ușurată. Era acolo, la cîțiva metri abia, ghemuit pe fundul hornului în care se prăbușise. Doina îl chemă din nou. Într-un tîrziu, revenit din zăpăceala loviturii care pur și simplu îl amețise, Văraru îi răspunse încet, vorbind cu greutate :

— Da, te aud. Nu cred însă că voi putea ieși singur de aici. Piciorul meu drept... Bănuiesc că s-a întîmplat ceva cu el... Nu-l mai simt.

Vestea o năvăli pe Doina odată cu o panică greu de stăvilit. O panică pe care Doina o trăi altfel decît multe dintre spaimele prin care trecuse pînă atunci. Nu pentru ea, ci pentru el.

Doina încercase de multe ori să-și analizeze sentimentul pe care-l purta tovarășului său de călătorie. La început se mulțumise să-l admire pe Sandu. Apoi o invidiase în sinea ei pe Iris, pentru omul de care o lega, luminoasă și caldă, iubirea mărturisită prin fiecare schimb de priviri dintre ei ; în urmă se constatase îndrăgostită de acest om străin și care nu era al ei ; luptase cu propriul ei sentiment. Îl respecta parcă și mai mult pentru graba cu care fugea de ea și poate că și de o anume parte din el însuși, în clipele în care intimitatea vieții desfășurate în doi, în acest adînc atît de surprinzător, apropia de buzele lor cuvinte pe care poate că uneori gîndurile lor le-ar fi rostit. Îl cicălise uneori, provocîndu-l ; fusese cochetă, poate... „Îl iubesc oare ? Și nici măcar nu am vreun motiv să mă-ntreb dacă trebuie sau nu să i-l iau Irisei", își spusese. „Nu. Nimic din comportarea lui Sandu Văraru nu trădează că ar fi cu putință asemenea lucru."

Pentru el, Sandu, dragostea lui pentru Iris aducea un echilibru. Pentru ea, Doina, amintirea lui Ștefan Leahu nu apropia decît tot mai mult gîndul că se grăbiseră. Amîndoi — și ea și el. Logodna lor oficial cunoscută și recunoscută de toți unea de fapt doi străini. „Oare dacă nu s-ar fi întîmplat toate acestea, dacă nu aș fi acum aici, dacă nu aș fi trăit alături de acest om clipe care nu mai pot să fie niciodată alungate din amintirile vieții mele, aș vorbi la fel ? Oare, dacă nu l-ar lega amintirea Irisei de tot ceea ce lăsase sus în urma lui, Sandu Văraru m-ar accepta alături de el ?"

Ca într-o moară ce macină mereu, fără a se opri, gîndurile Doinei Harnagea se învălmășeau, rostogolind frînturi de viață, amintiri, cuvinte spuse și mai ales nespuse încă, într-un zbucium pe cît de intens, pe atît de repede gata să iasă la lumină, arătîndu-și toate fețele, sau aproape toate fețele, în răstimpuri măsurate cu clipa.

Acum, cînd el se afla acolo, cine știe cum („Oare ce se va fi întîmplat cu piciorul lui ?" se întreba ea speriată) Doina simți mai mult decît oricînd nu numai că îi e drag Văraru într-alt fel decît „fratele ei de drum" cum îl numea uneori, dar și că sentimentul ei va rămîne, *trebuie să rămînă* pentru totdeauna fără ecou în inima lui.

— Sandu, am să fixez coarda de coborîre.

— Doina, cred că nu voi fi în stare să urc... În glasul abia trecut printre dinți al bărbatului, ea auzi toată năpraznica durere pe care el abia acum începu să o simtă în piciorul rănit.

— Stai liniștit, nu este nevoie să te miști. Încet, lucrînd cu o luare-aminte pe care de obicei nu și-o cunoștea, Doina repetă întocmai, gest cu gest, operația pe care de atîtea ori o făcuse el în prezența ei. Căută în

buzunarul scafandrului său pitonul cu autoimplantare, agăță de el cablul. Montă pe cablu prinzătorul-sanie. Își vîrî apoi curajos mîna în deschizătorul mînerului acestuia și își dădu drumul în hornul în care-i căzuse tovarășul de explorare.

Jos, lîngă el, Doina înțelese toată gravitatea situației. Umflat peste măsură, piciorul lui Sandu atîrna moale în pantalonul scafandrului.

— Sandu, dă-mi mîna. Cuprinde-mă peste umăr, așa, binișor. Acum încearcă, hai...

Încet, cu mișcări ce i se păreau Doinei ca extrase dintr-o secvență de film luată cu încetinitorul, bărbatul reuși să se ridice. Proiectorul agățat sus, de baza pitonului, cu ajutorul unui nod de cablu și atîrnat asupra golului în care se aflau cei doi, lumina interiorul hornului ca ziua. Pereții lui păreau a fi tăiați dintr-o rocă lucioasă, ca marmura șlefuită. „E un efect al răcirii bruște", îi explicase mai demult Sandu aspectul rocii.

— Hai. Așa. Am să prind unul de altul cîrligele de fixare ale celor doi scafandri și acum... acum ține-te strîns, așa... Mîna fetei prinse cîrligul mînerului-sanie, declanșînd suișul.

Dintr-o dată, o greutate strașnică o apăsă, prinzîndu-i umerii ca într-o menghină. Încleștă fălcile și, cuprinzîndu-și mîna dreaptă de încheietură, cu cealaltă mînă se strînse în mîner, ca și cum ea toată ar fi fost o parte din el. Roțile saniei se derulau ușor, încet. Bărbatul, încleștat cu o mînă pe după umerii fetei, cu alta peste brațul ei cu centura de la scafandru legată de centura scafandrului ei, gemu ușor. În mintea Doinei Harnagea stăruia un singur gînd : „De-aș ține ! De-aș putea rezista pînă sus. *Rezist, rezist, rezist !*" Inima i se zbătea în tîmplă și în coșul pieptului, o dată cu o teamă năpraznică.

Dar rezistă și ajunse sus, aproape de buza puțului de piatră.

Ridicarea nu fu de loc ușoară. Abia izbuti să-l cațăre dincolo de buza fîntînii săpate de capriciile naturii în trupul amorf al rocii. Cînd, în sfîrșit, izbuti să-l împingă, el se ridică pentru o clipă în picioare și apoi, o dată afară, se prăbuși, cît era de lung, cu pieptul pe piatră și mîinile sub el. Eliberată de greutatea care aproape o strivise, Doina își scăpă degetul de pe locul de comandă al mînerului și, fără să-l lase din mînă, cu centura asigurată de cablu, alunecă rapid înapoi. Contactul cu fundul hornului de piatră nu fu prea plăcut. Dar fata strînse din dinți și, fără să aibă timp să mai simtă durerea, își reluă, de data aceasta singură, ascensiunea. Ajunse sus. Îl ridică și, sprijinindu-l, o porniră înapoi spre baza de la „stația numărul doi". Penibil, drumul dură mult, întrerupt de nenumărate halte. Cînd, în sfîrșit, ajunseră sub bolta de lumină colorată a stației, Sandu Văraru gemea de-a binelea și se lăsă dezbrăcat de scafandru, aproape fără de a mai avea cunoștință.

Respirînd aerul oxigenat al uriașei peșteri, bărbatul păru să-și revină. O senzație de destindere îi apăru pe figură. După deșurubarea căștii, urmă scoaterea costumului. Încet, cu mișcări savant intuite, fata îi eliberă întîi torsul și mîinile, apoi, pe rînd, îi trase pantalonii scafandrului.

Întîi fu eliberat piciorul sănătos, apoi celălalt.

Cînd, după ce îl întoarse de cîteva ori, izbuti, cu nesfîrșită prevedere, să-i „aducă la zi" și al doilea picior, prin stofa sfîșiată a costumului de corp, Doina Harnagea avu în fața ochilor întreaga grozăvie a nenorocirii petrecute, și fără ca el s-o vadă, ducîndu-și repede pumnul la gură, își mușcă un deget aproape pînă la sînge.

atenţiune, motor!

Porunca pusă în capul acestor rînduri este desprinsă din arsenalul de comenzi al turnării unui film. O dă regizorul — operatorului : după ce şi-a aşezat personajele în decorul de recuzită apt să creeze fondul scenei filmate.

De data aceasta nu regizorul dădea asemenea poruncă, şi nu pentru un film. În cabina de comandă, special instalată undeva, pe terenul experimental, porunca o dădea Ştefan Leahu, iar motorul care începu să vibreze, deocamdată în gol, aparţinea „Cîrtiţei II", gata asamblată şi montată.

O rotire, dreapta şi stînga, altă rotire, stînga şi dreapta, acum înainte, acum înapoi, porneşte, opreşte şi în sfîrşit : „stai, coborîţi !" Cei doi ingineri de la grupul de asamblare şi montaj îşi părăsiră locurile.

— Îmi daţi voie ! Viorel, vii ?

— Prezent, răspunse ziaristul.

Urmat de prietenul său, doctorul Ştefan Leahu pătrunse în maşină. Cabina, construită din două încăperi dispuse în vagon, dintre care una amenajată cu cuşete individuale, asigura activitatea de bord a unui echipaj de cinci persoane. Leahu trecu la comenzi, după ce închise în urma lor uşa etanşă. Vibrînd uşor, „Cîrtiţa II" se puse în mişcare, deplasîndu-se asemenea unei omizi uriaşe pe teren. Brusc vibraţiile se înteţiră.

— Ce se întîmplă ? întrebă Viorel Ursu, simţind, o dată cu uşoara înclinare a maşinii, preschimbarea vi-

braţiilor, într-un fel de tremurat mărunt şi surprinzător de uniform.

— Maşina muşcă pămîntul. Intrăm în sol. O jumătate de oră mai tîrziu, ridicînd un muşuroi înalt cît toate zilele, noua „Cîrtiţă" ieşi din nou la lumină, în admiraţia nestăpînită a lui Nicolae Străjan, care, înghesuindu-se în faţa inginerilor constructori şi a proiectanţilor, îşi trăia una dintre zilele lui mari : doar el fusese acela care anunţase primul accidentul, pe urma căruia se făcuse această nouă maşină !

Coborînd din autoforeză, doctorul Ştefan Leahu îşi arăta mulţumirea printr-un zîmbet.

Toată numai întrebare, Iris îşi pironi ochii intens albaştri (să fie oare şi concursul norilor care voalează soarele ? se întrebă pe loc Viorel Ursu) în privirile ziaristului şi, cu cel mai serios glas de pe lume, imitînd un anume aer profesional, îşi ridica pumnul aidoma unui microfon imaginar, punîndu-i-l aproape sub nas :

— Impresiile dumneavoastră ?

— Sub Pămînt, e ca şi la cinematograf. Cu deosebire că te afli într-un cinematograf cu ecran îngust, într-o seară de avanpremieră. Lume puţină şi proiecţia de pe pînză, inedită. În rest mai vreau !

Leahu, care-l auzise, îl bătu peste umeri rîzînd.

— Eşti un incorijibil. Oricît m-aş strădui să te fac om de ştiinţă, tot ziarist de senzaţie rămîi. Se pare că reporterul din tine nu poate fi ucis.

— Ar trebui să-mi fie ruşine să îngădui una ca asta. *Şi* om de ştiinţă ? Fie ! Dar nu renunţ la dreptul de a redacta un articol. Uite, chiar despre acest drum, dragă Leahu ! Ştii cum am să-l intitulez ? Mulţumesc, Iris.

Vei primi de la mine un coș cu flori. De jerbere, nu? Sau mai bine o cutie mare de bomboane de ciocolată. Pentru partea ta de contribuție. Eu nu rămîn dator niciodată.

Aprecieri, felicitări, comentarii urmară. Îngîndurat — ca unul care întotdeauna trebuia să aibă poziția lui singulară, Grigore Barnea continuă să contemple o vreme „Cîrtița II". Apoi, apropiindu-se de Ștefan Leahu, i se adresă scurt, aspru, așa cum făcea de cîte ori era confruntat cu „probleme importante".

— Doctore Leahu, după cum l-am anunțat pe profesorul Costea Negrescu și i-am spus și lui Francisc Năsturel, comunicarea hotărîrii mele fusese promisă pentru ziua experimentării reale a noii mașini.

— Dar vom face mai întîi o serie de probe tehnologice pe viu. Cel puțin zece zile înainte de a...

— Știu. Vă anunț însă că puteți conta pe mine. Doresc să fac parte din echipaj.

e un arc, nu-i așa?

Așezat între două bare de aluminiu, folosite drept atele, prins în legături care-l înfășau solidar cu ele, piciorul lui Sandu Văraru, rupt și repus la loc — după instrucțiunile lui — de mîinile binevoitoare și oarecum îndemînatice ale Doinei, începuse să se dezumfle.

Temperatura rănitului scăzuse la treizeci și opt de grade și jumătate. Antibioticele din trusa medicală a fostei „Cîrtițe" își făceau efectul. Împiedicîndu-și „pacientul" să ia antieuforice medicinale, obișnuitele deconectante nervoase prezente în inventarul medical al plutonauților, și care reușeau să-i scoată în afara acțiunii euforice a ciupercilor fotogene de pe pereți, Doina Harnagea îi grăbise pornirea procesului de vindecare provizorie. Provizorie, pentru că odată „sus", piciorul reașezat la loc, va trebui desigur frînt din nou și operat.

Acum stînd lîngă „invalidul" echipajului, Doina îi supraveghea somnul, de care în primul rînd el avea atîta nevoie.

Privirile ei se jucau cu profilul bărbatului culcat, decupat ca o umbră pe fondul de lumină al peretelui apropiat. Ținînd în degetele strînse la un loc ale privirilor, un creion, Doina Harnagea parcă îl *desena* acum pe tovarășul său de drum, coborînd de la linia frunții, urmînd nasul drept, apoi conturul buzelor, cea de sus ridicată ușor ca pentru un protest ironic, cea de jos răsfrîntă peste bărbie, conturul energic al bărbiei și gîtului.

O dată cu zîmbetul abia ivit pe fața, cu ochii încercănați și trăsăturile obosite ale fetei, ochii bărbatului se deschiseră : pleoapele își zbătură de cîteva ori aripile, apoi căutătura arsă de febră a lui Sandu Văraru se întoarse.

— Doina... Am visat eu, sau tu voiai să mă întrebi ceva ?

— Nu ai visat. Ai adormit exact după ce îmi exprimasem o asemenea dorință.

— Poți să-mi spui acum despre ce era vorba ?

— Am constatat cu surprindere că printre obiectele din inventarul stației se află un arc. Cred că e vorba de un arc... cu coardă și săgeți. Am văzut o dată unul la fel în muzeul de antichități. E un arc, nu-i așa ? L-am adus oare cu noi ?

— Să nu te miri. Intenționam să-ți fac o surpriză. Îl confecționasem dintr-o lamă de oțel și o coardă de sîrmă. În timpul în care mutam aici o parte din bagaje, mă gîndeam să plec cu el la vînătoare. Știi, pentru a avea o hrană mai variată...

— La vînătoare ? Aici...

— Proteul descoperit de noi în lumea peșterii intermediare dintre cele două stații nu poate să nu fie comestibil... Dar acum...

— Ei, „acum" ai să te faci bine, uite ! Dar astăzi după-amiază nu ți-am urmărit temperatura. Uite termometrul. Ridică brațul.

Sandu Văraru se mișcă. Gemu ușor, apoi, dîndu-și la o parte cămașa, „înghiți" în căușul subsuorii un aparat electronic de măsurat temperatura mediului ambiant, de forma unui ceas de buzunar.

start!

Grupul celor rămași în urmă, afară, sus, a fost destul de restrîns . Patru-cinci constructori și proiectanți, Costea Negrescu, cîteva rude apropiate ale noilor plutonauți și Nicolae Străjan.

Momentul în care, unul după altul, îmbrăcați în costume de corp, potrivite de purtat pe sub scafandrii individuali de explorare, cei cinci membri ai echipajului intrară în pîntecele „exterior" al „Cîrtiței II" (cel „interior" gol urma să vehiculeze prin el curentul de materie topită) își trăi însemnătatea printr-o gravitate lipsită de ridicul solemnului, dar și de entuziasmul ridicului.

Cei cinci ? Șeful de echipaj doctorul Ștefan Leahu, șeful adjunct de echipaj doctorul Francisc Năsturel, apoi membrii echipajului, plutonauții de bord Grigore Barnea, mecanic, Viorel Ursu, plutonaut de serviciu, Iris Arachelian, laborant-fizician și responsabilă de întreținerea sănătății echipajului.

Deși discutată de atîtea ori, mai înainte, pe cînd „Cîrtița II" nu era decît un proiect, componența echipajului ridicase o serie de obiecțiuni peste care nu se trecuse prea ușor.

Priceperea lui Ștefan Leahu și faptul că el condusese lucrările de construcție și montare a agregatului îl impuseseră de la bun început drept „șef al bordului" și responsabil direct de organizarea și mai ales de sperata reușită a expediției.

Francisc Năsturel participa la rîndul său la drum, mai puțin din cauza prieteniei sudată între el și ceilalți „prezenți" la bord, cît datorită prilejului unic de a întocmi un studiu psihologic pe viu, asupra comportării unui grup uman restrîns într-o călătorie „ruptă" de contextul normal al marilor drumuri curente realizate pînă atunci în Cosmos sau chiar pe... Pămînt. Despre psihologia omului aflat într-un raid „plutonic" nu scrisese doar încă nimeni pe lume vreun rînd.

Cele mai mari piedici le întîmpinaseră însă alegerea Irisei Arachelian printre membrii echipajului.

Pericolele din cursul expediției, dificultățile legate de prezența unei femei la bord, neobișnuitul cererii formulate de tînăra preparatoare fură însă învinse, toate, de stăruința ei încăpățînată ; o încăpățînare din plin susținută de Viorel Ursu și sprijinită cu o admirabilă simpatie de către însuși Francisc Năsturel, „experimentatorul" interesat desigur în prezența la bord a unei femei.

O dată constituit echipajul și „armată" nava plutonică cu toate cele necesare fu dat semnalul de plecare. Era într-o amiază însorită a acelei veri, cînd s-a pornit cea dintîi călătorie în grup a unor plutonauți pe un itinerar de urmărire. Pornind, „Cîrtița II" o luă pe urmele surorii sale mai slabe și mai mici, dar mai vîrstnice.

„Atenție, motor !" comanda pe care de astă dată o dădu din interiorul navei sale doctorul Ștefan Leahu răsună în gîndurile și în mintea celorlalți patru membri ai echipajului, ca semnalul unei despărțiri de „cunoscut".

Ștefan Leahu — pe care ultimele zile din experiența trăită a construirii noii „Cîrtiți" îl înăspriseră în alt chip decît fusese, voit, pînă atunci — apăsînd pe butonul de pornire al blocului motor, întrevăzu pentru o clipă momentul în care, după lungi căutări va descoperi epava primei „Cîrtiți". Iar dacă cineva i-ar fi citit atunci în gînd, ar fi descifrat acolo o căldură ascunsă, îndreptată asupra tuturor celorlalți, și în umbra căreia înmugurea parcă o mulțumire la adresa lui

Viorel Ursu pentru neostentativele lecții de omenie pe care i le ținuse mereu, de trei luni încoace.

Francisc Năsturel nu putu să se desprindă de lumea dinafară fără a-și închipui cum va încerca să transmită unui asistent al său cîteva ordine mentale printr-un procedeu care, bineînțeles, trebuia să-i verifice o ipoteză.

Grigore Barnea se văzu explorînd cu ajutorul ecranului panorama componenței geochimice a rocilor prin care se va desfășura itinerarul.

La rîndul său Viorel Ursu croia și răscroia — din frînturi de închipuite comunicate de senzație, titluri și texte de reportaje-bombă — pe care le și vedea exprimate în aldine, verzale sau litere corp 6, în coloanele ziarului său.

Cît despre Iris, aceasta nu avea în fața ochilor deschiși spre înlăuntru decît înfățișarea lui Sandu Văraru. Acum îi părea că el o cheamă și parcă îl și vedea aievea, ca să-i răspundă mișcîndu-și imperceptibil buzele : *venim, venim, venim ;* acum o cuprindea iar îndoiala : e-n zadar, totul e-n zadar !

Motorul mergea din plin. Pe ecranul care prinsese viață, trecînd de la întuneric la roș-albul magmei topite, secvențele itinerarului începură să-și depene imaginile fantastice pentru oricine pricepea ce se întîmplă acolo în fața mașinii și în ajutajul ei. Un dispozitiv electronic special menținea mașina pe drumul predecesoarei sale, orientîndu-se după „vîrsta" extrem de proaspătă a șarpelui de materie nu demult topită și apoi solidificată — și care fusese drumul „Cîrtiței".

„Cîrtița II", după cum arăta indicatorul de adîncime, începuse să se îndrepte spre mai adînc și cobora lent, progresiv.

diana din adîncuri

Durerea, ascuțită, neiertătoare, sfîșiindu-l din talpă și pînă în creieri îl trezi. Sandu Văraru se întoarse în culcușul său. Deschise ochii. Apoi își dezveli fața, acoperită pînă atunci de o pînză care, sprijinită pe cîteva nuiele metalice, îi ținuse „umbră", ferindu-i privirile de lumina prea vie, radiată de pereți și mai ales de tavanul peșterii. Se săltă, cu destulă greutate, în cot și, privind de jur împrejur, își căută tovarășa de drum. Doina nu era nicăieri. Pentru o clipă îl cuprinse neliniștea. Infirmitatea lui i se părea parcă și mai apăsătoare. Îngîndurat își ridică privirile spre jocul de lumini din tavan, de pe pereți. Sentimentele de nedumerire, de tulburare și apoi de grijă, încercate de plutonaut, se topiră însă într-un zîmbet. Chiar acolo, pe peretele din dreapta, nu departe, scrisese anume pentru el cîteva cuvinte : „FII LINIȘTIT. SÎNT LA STAȚIA-UNU. ADUC ALIMENTE. CONTROLEZ INSTALAȚIILE. EȘTI CUMINTE ? DOINA."

Încercă să se întoarcă, așezîndu-se într-o poziție mai comodă. Gîndurile începură din nou să-i hoinărească departe. Sus, jos, la „Stația numărul unu", la Combinatul natural subteran, la Institut, la propriile lui planuri.

Sandu Văraru își închipui, încercă să-și închipuie o clipă înfățișarea instalațiilor de sus, de a căror întreținere se ocupa Doina. De la instalații, gîndurile îi trecură la aceea care acum le supraveghea mersul.

„Este o superficială..." Judecata poate prea aspră, dar dreaptă pentru o etapă trecută, judecata Irisei despre prietena ei nu trebuia oare revizuită ? Trecîndu-și prin minte scene trăite, replici ale fiicei lui Harnagea, pe care și le rejucă în fața ochilor ca pe o scenă, Văraru se întristă. Simțise de mult, crezuse că simte sau chiar *știe* ce se întîmplă cu Doina. Cîtă vreme fusese zdravăn, întreg, nu avusese timp să se gîndească — sau poate că tocmai activitatea fiecărei zile îl ferise de prilejul unor asemenea gînduri — oricum nu le avusese. Refuzată mereu, ipoteza — pe care de fiecare dată revolta și speranța din el, unite într-o carapace de voită siguranță, o asvîrleau înapoi ca pe o minge mereu ațintită spre îndoială — i se înfățișă iar. *Și dacă nu vor mai ieși de aici niciodată ? Doina îl iubește doar...* De undeva — intrînd în imagine așa cum pătrundea de obicei în hala de montaj, în halatul lui de lucru, oficial, rigid i se proiectă în minte Ștefan Leahu... Logodnicul Doinei... Ștefan Leahu ? Nu !

Pe Ștefan Leahu el nu-l judecase niciodată. Îi fusese indiferent. Admira în el cîteva calități. Știa cum se ridicase în Institut. Nu totdeauna pe calea cea mai dreaptă. Dar la urma urmei acest lucru nu mai prezenta prea mare importanță, cîtă vreme, o dată ajuns la locul lui, Leahu își consolidase poziția lucrînd la început cu sîrg, apoi temeinic. Se afirmase apoi. Și asta *pe drept*. Lumea, „unii", comentau desigur începuturile și erau porniți să nu i le ierte. Dar asta era o prostie. Personal, Văraru nu avusese de suferit prea mult de pe urma aroganței reci și a acelui aer de afișată superioritate cu care fizicianul își trata de cele mai multe ori colaboratorii.

Se făcuse chiar că nu le observă. Cercetările lor, experimentarea „Cîrtiței" erau mai însemnate. Pentru o clipă o judecă aspru chiar pe Iris. Da, uneori Iris aproape că îl și pornise împotriva lui Leahu. Avea

parcă o predilecție să demaște egoismele și intenționa-tele răceli ale acelora cu care venea în legătură — Iris. El o certase. Ce rost avea să observe lucruri care în fond nu depindeau de ea ! Că Leahu își făcea rău ? Treaba lui ! Nu era rostul lui Sandu Văraru să se amestece. Nu fusese angajat la Institut ca să-l corecteze pe șeful lui de sector. Auzi glasul înciudat al Irisei : „Dar dacă nu-i spune nimeni nu se va îndrepta niciodată".

Filozofia Irisei își avea logica ei. Logică feminină desigur — și poate că uneori mai bună decît a celor care, preocupați de propriile lor probleme, nu mai văd nimic altceva în jurul lor. Mai în urmă prietenia dintre Iris și Doina Harnagea apropiase cele două cupluri. Nu prea profund însă. Văraru ținea la experimentare și Leahu la teoriile și prestigiul său. Fiecăruia, preocupările acestea îi măcinau tot timpul, și cel acordat profesionalului și cel liber. Cînd să mai fie vreme pentru găsirea unei platforme comune ? Doina însă, Doina, în tot cazul merita, ar fi meritat mai mult...

Zgomotul pașilor scafandrului îl smulse din lumea gîndurilor. Acoperind lumina peretelui opus, tînăra se ivi în fața lui. Ia te uită ! Într-o mînă fata ținea arcul improvizat, iar în cealaltă — o legătură confecționată dintr-un nod al cablului de oțel derulat, de care atîrnau șase protei de toată frumusețea.

— Doina !

— Am fost la vînătoare. Aveai dreptate. Vorbele tale m-au făcut să mă analizez și iată că și eu am constatat că mă săturasem de proteine uscate. O mîncare consumată după o variantă la propriu a expresiei „muieți îs posmagii", nu-i așa ? Și apoi este o plăcere să tragi cu arcul. Uite, așa îl strunești : pui săgeata și... zbîrrr ! Cade proteul !

— Doina, după cîte văd ai strunit arcul invers. Totuși a mers.

— Ce să-ți fac. Trebuia să afișezi pe el un regulament de folosire. Am făcut și eu cum m-am priceput. Dar de gătit să știi că nu mă pricep. Va trebui să mă înveți cum să-i prepar. Să nădăjduim cel puțin că nu sînt otrăvitori. Sau ai studiat între timp și această chestiune ?

— Doina, ești admirabilă. O adevărată Diană redivivă. Sînt foarte mîndru de dumneata !

Glasul lui Văraru tremură ușor. Doina însă trecuse undeva în spatele lui și el nu avu cum să-i vadă ochii deodată deveniți umezi.

„Cîrtița II" înaintează...

Drumul se urma fără accidente. „Cîrtița II" înghițea rocile, retopind și azvîrlind în urmă materialul prin care înaintase pe drumul său echipa celor doi înaintași. Fericita desfășurare a drumului nu ținu însă prea mult. După exact o oră și patruzeci și cinci de minute, alarma dată de pilotul automat răsună la bord.

Ștefan Leahu, ajutat de Grigore Barnea, în timp ce motorul funcționa în loc — fără să înainteze — înșiră calcule grăbite, măsurători înfrigurate, iar calcule. Adevărul era unul singur. „Itinerarul" — șarpele de materie întărită — încetase pur și simplu să mai existe.

Panglica de substanță recent întărită, care ar fi trebuit să marcheze mai departe drumul „Cîrtiței I", luase sfîrșit. Înaintea lor, în jurul lor, se afla rocă nouă. O rocă nestrăbătută încă de nimeni. Adîncimea pe verticală a locului în care făcură tulburătoarea constatare, nu depășea 200 de metri.

— Ei, Barnea ? Ce spui ? Cum îți explici dumneata această ciudată întîmplare ? Crezi că ar trebui să cerem un consult prin canalul balizajului de la Costea Negrescu ? Geologii, vorbesc de marii specialiști în problemă, ar putea oare să dezlege un asemenea mister ?

— Eu nu cred altceva decît că sîntem mai aproape de cheia adevăratului mister decît am crede, îi ripostă biologul-șef. Acest drum se taie... ca și cînd l-ar fi retezat cineva cu cuțitul, ca să fie reluat probabil undeva, pe un nivel mai jos.

— E limpede că, dacă-i vorba de un nivel mai coborît, atunci el nu poate fi decît cel puțin de ordinul adîncimii la care era amplasat postul detectorului dumitale din subteran, dragă Barnea, interveni Leahu în discuție.

— Dar cum putem ajunge la un asemenea nivel ?

— Mă întreb dacă nu cumva „Cîrtița I" a intrat într-un soi de „teren nestabil" și a alunecat în adînc, o dată cu el. Nu se va fi produs un seism, care să determine o asemenea lunecare ? încercă Iris să se amestece în discuție.

— Ideea dumitale, Iris, mi se pare demnă de luat în discuție. S-ar putea să ai dreptate. În acest caz însă ar trebui ca noi să ne aflăm tocmai în stratul de pornire al alunecării, observă Grigore Barnea. Cît despre seism, continuă tot el, nu-l văd absolut necesar, pentru a ne putea deplasa. Teza simplei alunecări de teren în subteran are fundamente științifice.

— Vă pierdeți în teorii ! Iacă, vedeți, de aceea a avut dreptate Jean Bart cînd a zis că, dacă toți lupii de mare ar fi căpitani de cursă lungă, nu ar mai fi cine să dea șmotru la spălatul punții și la curățatul cartofilor pentru iahnie. Parcă am fi la o sesiune de referate a nu mai știu cărui Institut. Vorba e că terenul alunecă, nu ? Apoi dacă pentru a ne mișca mai departe, trebuie să mai alunece încă și nu o face, să-l obligăm noi să continue s-o facă.

Cu toată situația alarmantă în care se află nava plutonică, sfîrșitul inimoasei tirade a ziaristului fu salutat de un hohot de rîs. Ștefan Leahu, care-și reveni primul, îl bătu peste umeri pe orator, recomandîndu-l atenției celorlalți...

— Să nu credeți că Viorel Ursu nu are dreptate. Și apoi eu unul nu-mi însușesc concluziile lui Barnea în ceea ce privește seismul. S-ar prea putea ca un seism să fi determinat alunecarea unui strat cu prima „Cîrtiță" în adînc. Cred însă că noi înșine putem să producem un asemenea efect, putem hotărî stratul în care ne aflăm să o pornească — bineînțeles dacă el are „vocația naturală" necesară alunecării, dacă este cu adevărat nestabil.

— Te gîndești la mișcări provocate de du-te vino, cu deplasarea pe direcție și maximum de foraj activ posibil, nu-i așa ? se interesă Barnea.

— Este exact soluția la care mă gîndeam. Încercăm, nu ?

Docilă, mașina ascultă de poruncile imprimate comenzilor bordului, de mîinile pricepute și energice ale doctorului Ștefan Leahu. Mușcînd cu putere din stratul de rocă ea înaintă, apoi, smulgîndu-se într-un puternic recul, se repezi din nou, dar pe o direcție puțin deplasată și mușcă iarăși în masa de substanță mine-

rală care-o înconjura. Repetate, manevrele obosiră agregatul, care de cîteva ori cunoscu vibrații neprevăzute și desigur primejdioase. Nu se întîmplă însă nimic. Indicatorul de adîncime continua să arate aceeași dimensiune măsurată și mai înainte.

— Să nu oprim acest exercițiu ? Omorîm mașina în zadar. Ce zici, prietene, i se adresă lui Leahu, afectuos dar oarecum distant, Francisc Năsturel.

— Mă întreb dacă ar trebui să facem cale întoarsă pentru ca să restudiem situația straturilor din subsolul acestei regiuni. Vă mărturisesc că îmi închipuiam geologia drept o știință cu mult mai exactă. Văd însă că și în domeniul ei, presupunerile au același rang ca și în unele ramuri ale biologiei, comentă Leahu ; sînt dezolat.

Cu toate protestele lui Viorel Ursu, în timp ce mașina cu motorul aprins măcina în gol, funcționînd pe combustibil și deci consumînd prețioase rezerve de autonomie, la bord se încinse o discuție savantă. Ea nu dură prea mult. O întrerupse Iris.

— Indicatorul de adîncime ! Indicatorul, priviți ! Ce se-ntîmplă ?

Încet, foarte încet, „altitudinea negativă" creștea. Încet, dar sigur și pe tot atît de inexplicabil, „Cîrtița II" cobora, cobora mereu : 220, 230, 250, 260, 290, 300, 340. Zeci de metri pe verticală rămîneau în urmă. Iar coborîrea se continua inexorabil, spre nedumerirea celor cinci care nu înțelegeau din ce se pornise o asemenea mișcare descensională. Pe ecran stăruia aceeași imagine constituită din o mie și una de nuanțe stacojii, amestecată cu dungi albe — esența pură a luminii dată de roca topită. Nimeni însă nu privea cu atenție ecranul. Unii erau preocupați de conjunctură : partizanii inexistenței fenomenului rupt de propria sa teorie — Leahu și Năsturel ; alții căutau argumente și explicații noi și, prinși de nevoia de a le găsi mai întîi înlăuntrul lor, nu încetaseră să se-ntrebe, substituind logica observației și intuiția logicei : Barnea și Viorel Ursu. Singură Iris, invadată de „neliniștile" ei și dornică de un refugiu, de o izolare din lumea aflată în plină bătălie a principiilor și argumentelor științifice, se lăsase atrasă de ecran și își căutase o evadare de moment în jocurile lui de nuanțe. Nu izbutise să și-o afle. În schimb fu surprinsă de constanța imaginilor. Dar aceasta însemna că, timp de minute întregi — de două sferturi de oră, de o jumătate de oră, se aflau în straturi asemănătoare sau poate într-un același strat. Izbucni :

— Vă bateți cu argumente și nu vă dați seama că vorbiți despre un fenomen care de fapt se și produce. Priviți ecranul. Nu vă spune oare nimic ?

Francisc Năsturel contemplă lumina roșcat-albă a ecranului din bordul „Cîrtiței II", dar nu sesiză ceva deosebit. În schimb doctorul Leahu își dădu pe loc seama de fenomen.

— Mergem, și în același timp stăm pe loc. Asta vrea să ne arate ecranul ! Fălcile de înaintare ale „Cîrtiței" mușcă în permanență din același strat —iată, privește cadranul din stînga. Viteza de trecere prin ajutaj a materiei minerale este neînsemnată, în schimb coborîm ! Strașnic ! Ideea dumitale, Barnea, a fost foarte bună. Prinși într-o coajă de straturi telurice aflate în curs de alunecare ne-am transformat în sîmburele unei porțiuni de teren subteran, aflat într-o continuă alunecare.

400, 420, 480, 500, 540, 580... Coborîrea se continua și, timp de o oră și jumătate, uneori mai grăbită, alteori mai încetă, ea nu conteni. Urmărind creșterea altitudinii negative pe indicatorul de nivel de „lucru" al bor-

dului, Iris Arachelian, mișcîndu-și imperceptibil buzele, citi mecanic, încet, ca pentru sine, cifrele care se schimbau, crescînd într-una: 720, 740, 760, 800 de metri...

— Aștept viitoarea apariție a unui studiu despre alunecările de „teren" din subteran — comentă sec evenimentul Francisc Năsturel, adăugînd: se pare că părerea lui Shakespeare, după care între cer și Pămînt există ceva mai multe lucruri decît ni le închipuim, este adevărată și pentru lumea subsolului terestru.

920, 940, 960 de metri. Deplasarea pe verticală, destul de oblică de altfel, se continua. Se continua și nu se opri decît tîrziu, după mai mult decît două ore la nivelul de minus 2450 de metri sub nivelul solului.

Aparatul de semnalizare a direcției — regăsindu-și terenul de funcționare, își reporni clipitul vioi, iar „Cîrtița II", mestecînd cu convingere din carnea rocii în care intrase, începu să-și sfredelească itinerarul deodată regăsit, înaintînd din nou pe urmele autoforezei pierdute...

Intermezzo nocturn

Cu ochii închiși, închipuindu-și constelațiile de culoare înflorite pe tavanul „Stației numărul doi", Sandu Văraru nu-și găsea liniștea. Durerile nu-l mai încercau decît arar, la mișcări bruște. Oboseala pe care,

orișicum, un îndelungat zăcut pe spate o adusese cu sine, se manifesta ziua prin somnolență, iar noaptea prin lungi ore de nesomn. Tot calendarul timpului său convențional era întors pe dos. Acum, tîrziu — erau doar ceasurile două după miezul nopții — nesomnul îl prinsese din nou în ghearele sale. Doina dormea. În culcușul ei, așezat într-un intrînd al peretelui.

De patru săptămîni încheiate, de cînd zăcea pe solul peșterii, Sandu Văraru căutase să-și umple timpul, mai puțin prin discuții cu tovarășa lui de călătorie, cît prin nesfîrșite meditații asupra celor văzute în lumea atît de bogată a labirintului subteran. Proteul cel urît și inofensiv, dar atît de gustos (proteu rasol, proteu fript la cuptorul electric, proteu cu ciuperci și toate celelalte), pietrăria sterilă de la „Stația numărul unu", peștera de lumină și lacul de țiței îi reveneau pe rînd în fața ochilor minții, crescînd din amintiri și impresii, din care încerca în răstimpuri să distile cîte o idee.

Printre puținele concluzii valoroase pe care izbutise să le închege la un loc, cîteva — poate cele mai multe — vizau lacul subteran din sistemul „Combinatului". Tot ceea ce văzuse și trăise, în afară de explorarea căușului umplut cu țiței, putea fi socotit de fapt drept un tribut pe care i-l plătise *lui* — aventura. Lacul cu produse petrolifere însă era cu totul și cu totul altceva. El devenise, în gîndurile lui Sandu Văraru, un izvor de „nou" tehnic și științific. Plutonautul își ocupase multe ceasuri socotind, calculînd chiar date preliminare, pe care după socotelile sale s-ar fi putut baza un proiect nu numai de senzație, dar și de o serioasă actualitate economică. Sub pleoapele închise ale plutonautului, tot mai des prindea trup și se întărea o ima-

gine, aceea a unui uriaș Combinat industrial care, funcționînd în locul și numai oarecum aidoma complexului de la ultimul nivel al sistemului de peșteri, va prelucra țițeiul în subteran, trimițînd sus, direct prin conducte, produsele distilării lui : benzină, lampant, motorină, uleiuri, păcură. O uriașă uzină automată care, amplasată în inima unei pungi gigantice de petrol, a unei pungi care să se alimenteze din straturile din jur și care, pe măsură ce se epuizează se reumple, ar putea să funcționeze în adîncul Pămîntului, livrîndu-și produsele la suprafață prin arterele conductelor de oțel. Sute de sonde, săpate la adîncimi mai mari sau mai mici, ar putea înlocui o asemenea construcție. O uzină care ar scuti tehnica petrolului de forare și exploatare. O fabrică mare care ar prelucra materia primă direct pe locul în care ea se adună, migrînd din straturile ei de proveniență. O uzină deci, care...

Un zgomot ușor îl făcu pe Văraru să-și întrerupă gîndurile. O simți, fără să-și deschidă ochii. Părăsindu-și culcușul, Doina se apropiase încet de el. Se prefăcu adormit. Pașii ei ușori se apropiară și mai mult, călcînd pe pîsla cu care erau căptușite tălpile ciorapilor trași peste pantalonii strîmți ai costumului de corp. Încercă să-și închipuie gesturile ei. Căută să-i prindă printre gene silueta. Nu izbuti să-și imagineze în continuare ce face. Îi simți pentru o clipă răsuflarea apropiată, sau își închipui numai că i-o simte. Dezlipindu-și ușor pleoapele, reuși s-o prindă într-o imagine de-o clipă. Se oprise lîngă el și îl privea. Nemișcată. Apoi o simți cum se întoarce și o auzi pășind la fel de ușor înapoi, spre colțul ei.

Un gînd îndepărtat îi aduse în nări parfumul unei crenguțe de liliac înflorit. Era alb. Alb ca zăpada prin

care umblase să i-l aducă lui Iris în preziua revelionului. Anul trecut. Deschise ochii. Dădu zăbranicul la o parte și-și pironi privirile în tavan. Feeric, acesta îl îmbia parcă să se bucure. Trase adînc aer în piept și se simți mai puternic decît oricînd. O clipă gîndurile în care surprinse o grăbită trecere a siluetei Doinei Harnagea, proiectată negru pe roșul aprins al peretelui peșterii fermecate, stăruiră asupra unui cuvînt rătăcit parcă printre secvențele închipuite ale amintirilor viitoare... „*Să-i rămînă ?*“ Ce ? Ei, oare *ei, Doinei ; ce-i va rămîne* în aducerile-aminte din toată această întîmplare, atunci cînd... Vor reuși ! Nu se poate să nu vină ! Îi vor salva și apoi... Apoi gîndurile îi plecară din nou spre lacul cu țiței.

Întîlnire în adînc

Cînd automatul alarmă din nou bordul, nu se împliniseră încă nouă ore de la plecarea celei de-a doua „Cîrțițe“ la drum. Itinerarul descris de prima „Cîrțiță“ la nivelul adîncimii de minus 1450 nu fusese prea lung. Ajuns la capătul lui, noii plutonauți opriră motorul mașinii (în condițiile constructive, funcționarea noului agregat îngăduia o asemenea oprire) ; „Cîrțița“ cea nouă ajunsese la marginea unui gol subteran.

Îmbrăcați în scafandrii lor individuali, plutonauții ieșiră pe rînd din corpul mașinii. Golul văgăunii scunde era bogat în unghere nebănuite. Proiectoarele îi luminară pe rînd pereții și bolta colțuroasă. O rocă dură, cenușie, aspră la pipăit și cu spărtura sticloasă, prezentînd din loc în loc părți sfărîmicioase, formată ca printr-o cimentare la mare presiune a unui nisip compact. Dezolant, peisajul nu le hrăni prea mult optimismul. Nici o singură descoperire nu fu anunțată cînd, reveniți fiecare din părțile peșterii prin care își purtaseră pașii grei ai scafandrilor, se adunară lîngă trapa mașinii. Singură Iris avu ceva de semnalat : o bănuială.

— Acolo, la capăt, unde se zăresc pragurile acelea de piatră mai înalte, mi s-a părut că s-ar deschide o crăpătură îngustă, acolo aproape de tavanul sălii. În prelungirea ei. Luminînd, și arătînd în același timp cu proiectorul, Iris își îndemnă tovarășii de drum la un supliment de cercetare, cu toată opoziția lui Năsturel. Acesta, socotind zadarnică orice nouă zăbovire, dorea cît mai grabnic să se îmbarce pentru a porni în regăsirea adevăratelor urme — probabil pierdute — ale vechii „Cîrtițe".

Leahu aprobă. Iris se îndreptă prima spre cotlonul întunecat. Viorel Ursu o urmă.

Din ce în ce mai colțuroase, spărturile de stîncă păreau adevărați țepi de arici, îndreptați împotriva intrușilor care ar fi încercat să pătrundă tainele misterioasei crăpături. Trecînd peste „bordul" unei ridicături de piatră, tînăra se îmbarcă prima în necunoscutul încăperii următoare. Era la fel de scundă și cu pereții apropiați, gata-gata să se unească de sus în jos, ori de la dreapta la stînga. Înaintarea continua.

Urmată de Viorel Ursu și pășind cu șovăirea cu care se intră în necunoscut, tînăra se aventură mai departe prin încăperea subterană, preschimbată acum într-un îngust coridor. Cînd, după douăzeci sau treizeci de pași, acesta se deschise într-o sală, cei doi se văzură — nu fără oarecare surprindere — în fața intrărilor, multe și negre, căscate înaintea lor, a unui adevărat labirint.

Șovăirea fu doar pentru o clipă. Iris o învinse, angajîndu-se în primul intrînd. Viorel Ursu o urmă, dar prin altul. La lumina proiectoarelor, cărările de lumină descrise de plutonauți luminară două încăperi deosebite. Din loc în loc însă luminile se reînfrățeau — străbătînd prin deschizăturile multe și mari dintre cotloane și dînd întregului ansamblu străbătut aspectul interior al unui burete cu pereții capricios tăiați, în trupul de zgură arsă și încremenită al unei roci cenușiu-albăstrui. Fără să se mai preocupe de cei care trebuiau să le vină în urmă, își continuară înaintarea. Aceiași pereți de rocă, cînd sticloși, cînd numai poroși, le înregistrau trecerea, deschizîndu-le drumuri, pînă cu o clipă mai înainte nebănuite, înaintea pașilor grei ai scafandrilor. Ici-colo, culoarele adiacente se uneau în cîte o încăpere comună, pentru a se despărți din nou, după o cale de cîțiva pași.

Splendidă și sclipind multicolor, o pată de cristalizații îl ului pe Viorel Ursu care, oprindu-și drumul se apropie să o examineze. Mai făcu doi-trei pași, trecînd peste un mic prag de rocă. În fundul noii săli în care pătrunsese, îmbrăcată în scafandru, însoțitoarea lui, aplecată, părea a trebălui ceva. Cu gîndul să-i spună impresiile pe care i le deșteptase strălucita viziune a cristalelor din rocă, se apropie de ea.

— Am văzut niște cristale fantastice. Nu vrei să ți le arăt ?

Cînd fata, surprinsă, cu o tresărire pe care masca scafandrului nu o putu ascunde, se întoarse, ridicîndu-se drept în fața bărbatului, acesta rămase descumpănit. Nu. Nu era Iris. Înainte-i se afla o figură necunoscută. Prin transparența căștii îl privea cu uluire altcineva...

Avalanșa unei mirări, poate și mai de nemăsurat, îl năvăli și-l cuprinse. Viorel Ursu înțelese. Înțelese. Se reculese cu greu dar repede și, înclinîndu-și fruntea într-un gest de salut, destul de zăpăcit și tocmai din această cauză mai mult bizar decît caraghios, o salută pe necunoscută. O dată cu salutul el își regăsi și calmul și trăi scena cu „obiectivitatea fierbinte" a reporterului de profesie :

— Doina Harnagea, nu ? Îmi dai voie : Viorel Ursu. De pe plutonava „Cîrtița II" plecată în căutarea dumitale și a însoțitorului dumitale. Ca ziarist — lucrez la „Globul" — îmi vei ierta o primă întrebare : Cum te simți acum cînd...

Strălucitori, ochii fetei, mari cît ziua adusă-n încăpere de farul proiectorului, dobîndiră o incandescență parcă și mai puternică. Buzele ei se mișcară, vrînd să rostească niște cuvinte. Acestea însă nu reușiră să treacă peste pragul unui nod ce i se pusese în capul gîtului și... alunecă. Brațele deschise la timp ale ziaristului o cuprinseră sprijinind-o.

Cînd Iris, repetat chemată de Viorel Ursu, îl întrebă prin radioul căștii de ce o strigă, ei îi răspunse cu glasul redevenit foarte calm :

— Ca să mă înveți ce este de făcut cu cineva care a leșinat în scafandru. Dar vino mai repede ! E vorba de prietena dumitale Doina.

un consiliu în subteran

...iar Doina vă va trasa acum schema. Ca să-mi înțelegeți ideea. Am discutat cu ea de atîtea ori acest proiect ! Dungile întunecate de pe peretele din spatele nostru, trase la mai puțin decît înălțimea unui stat de om, sînt epurele pe care mi le făcea Doina. E în această schemă planul unei construcții care, de cînd ne-am întîlnit cu lacul de țiței din adînc, nu-mi mai iese din cap, încheie Sandu Văraru, întins pe culcușul lui de suferință, în centrul unei „potcoave" de auditori : Iris, Leahu, Barnea, ziaristul și Francisc Năsturel. Întorși dintr-o scurtă explorare a lumii subterane, în cursul căreia Doina le servise drept ghid — îl ascultau acum pe Văraru cu cea mai mare atenție. Folosind întinderea luminată a peretelui din fața lor ca pe o „tablă pozitivă", mîna îmbrăcată într-o mănușe de scafandru a Doinei trasa cu un deget linie după linie, schema de funcționare a viitorului combinat subteran, așa cum îl gîndise și răsgîndise, de atîta vreme și de atîtea ori, Sandu Văraru.

Drepte sau curbe, liniile creșteau de sub degetele Doinei Harnagea, unindu-se în contururile unui desen care-i devenise de mult familiar. Despre fiecare dreaptă, fiecare unghi, fiecare literă sau cifră cu care-și însemna o schiță, fostul pilot al celei dintîi „Cîrtițe" dădea explicații, vorbea trăind parcă o puternică febră interioară. Erau răstimpurile pe care le folosea Doina Harnagea pentru a-i privi și mai ales pentru a se privi între ei toți, ca într-un nemaiînchipuit film desfășurat pe

plan interior. Într-un fel, de-abia acum începuse să gîndească limpede. Senzațiile noi le primise în avalanșă, dar nu una după alta, ci, aproape de fiecare dată, reînnoite, dar fiecare făcînd parte dintr-un singur bloc, un singur val, mereu mai bogat.

Imensă — bucuria părerii de bine, o dată cu îmbrățișarea Irisei, își află și un ecou invers, într-o anume tristețe. O tristețe în care îi apărea acum aventura subterană ca un *intermezzo*. Un timp care însemnase pentru ea un fel de viață.

Revederea cu Ștefan Leahu ? Ia te uită ! Îi stă mai bine în costumul de plutonaut decît în halatul de laborator. Fusese prima imagine. Plăcută. Vorbele lui ? Ale ei. Ale lor. Primele lor vorbe ? Pe dinăuntru Ștefan Leahu se schimbase. Mult — și totuși pentru ochii ei *de acum*, încă prea puțin. Ivită chiar de la început, în mintea ei, contrarietatea crescu și sfîrși repede prin a-i cuprinde toate gîndurile. O întrebase desigur despre împrejurările plecării. Mărturisindu-i adevărul, Doina *știa* că îl îndepărtează. O făcu calm, fără șovăire, și la modul detașat al povestirii despre o a treia persoană. Găsise chiar puterea unei ironii la adresa ei însăși :

— Mă plictiseam probabil acolo sus. Din răsfăț...

Rece și ușor umedă, sărutarea buzelor lui, abia apăsată pe frunte, Doina o simți nu ca pe o iertare necerută — asemenea idee i se părea de nesuportat — ci ca pe un fel de rămas-bun, solemn. Tiparul acestei sărutări, protectoare, a fost ca de gheață. Și tot protocolare fuseseră în momentul regăsirii și cele cîteva fraze de declarată bucurie. Banale. O bucurie fluturată cu ostentația unui surîs care dă din mîini ca să-și dovedească existența. Prima ei întrebare despre profesor primi un răspuns evaziv. O îngrijoră. O intrigă apoi. El îi spusese doar că e grav bolnav. Hm ! Probabil că-i

promisese să-i readucă fata rătăcită la lumină. Se hotărî să nu-l întrebe mai mult. O va descoase pe Iris. Restul cuvintelor lui ? Nu. Nu erau seci. Leahu cîștigase în substanță. Ce curios ! Surprinsese, în stîngăcia lui nouă, nu asperitățile obișnuitei poze de „scientist" pedant, cît semnalmentele unei anumite tulburări. Trădau un zbucium pe care nu i-l cunoscuse încă și trebui să-și mărturisească, aproape cu ciudă, că o impresionase cumva această zbatere nereușit stăpînită. Totuși felul în care Ștefan o primise, atitudinea lui plină parcă de stînjeneala celui care caută — în apele reci ale unei oglinzi nevăzute, dar simțit prezente — modelul fiecărui gest următor îi arăta ei înșiși, limpede, acum pentru prima oară, cît de departe era de el...

Iris ? Ce liniște ! Calmă, întîlnirea acestor doi îndrăgostiți. Se consumase totul din ochi. Și cîtă încredere era în zîmbetul acela din privire și răsfrînt pe fața ei albă. Cum o învolburaseră privirile lui ! Tăcuseră. Amîndoi. Frățească, înlănțuirea lor, în clipa în care îngrijorată Iris se aplecase asupra rănitului, fusese doar un fel de traducere dezamplificată a unei explozii lăuntrice. Dar totul din ei striga ! Totul din ei și din jurul lor, împletindu-se cu o tăcută mărturisire a aceleiași Iris, dar pe care Doina o vedea trăindu-și bucuria marii împliniri. O împlinire care-i ridica Doinei, drept în față și pentru totdeauna, un zid.

Inteligentă, înfățișarea obosită a lui Năsturel îi relevă savantul absorbit de hora întrebărilor și răspunsurilor, care se cereau lămurite. O privise ca pe o pradă de preț, numai bună să-i sature foamea de a ști, de a cunoaște desfășurarea vieții robinsonilor din adînc. Oare la fel își privea acest psiholog și cobaii ?

Dar Viorel Ursu ? Zgomotos, aidoma tuturor celor de-o breaslă cu el, ziaristul îi păru ca un mînz priponit,

gata să zburde pe cîmpul întrebărilor care te încurcă și la care — vrei sau nu — trebuie să răspunzi, dezvăluind mereu taine. Taine pe care tu însuți poate că încă nu le cunoști. Mai ales atunci cînd este vorba despre tine. O îndelungată experiență dobîndită din familie o obișnuise pe Doina cu presa. Ziariștii ? Erau oamenii care nu trebuiau lăsați să treacă pragul ; care nu aveau voie să vorbească decît cu un singur om al casei, tatăl ei, academicianul. Ei și ?

Pregătiri de plecare. Probele de rocă sînt împachetate. Se iau mostre din tapetul luminos viu, probe de fracțiuni de țiței, distilat natural, în zona lacului subteran.

Plecarea, apoi. Spre „Stația numărul 1". Reîmbrăcarea lui Văraru în scafandru, transportul lui însemnară tot atîtea greutăți și prilejuri de retrăire a unor clipe destinate acelui capitol din amintiri ce nu se pierde niciodînd.

Tîrziu, cînd — ajunși în fața trapei de acces a „Cîrțiței II" — cei șapte (atîți erau de data asta) pătrunseră pe rînd în corpul namilei de oțel, ea și cu Ștefan Leahu rămaseră ultimii. Mirarea bărbatului o surprinse, aruncînd o ultimă privire în jur.

— S-a întîmplat ceva ? se interesă el.

— Mi-am luat rămas bun.

— De la împrejurimi ? La drept vorbind prea îmbietoare nu par și nici prea vesele.

— Nu de la ele, Ștefan. Mi-am luat rămas bun de la mine. De la mine de aici și de pînă aici. De la mine, care într-un fel sînt aidoma acestor împrejurimi.

O încruntătură văluri pentru o clipă fruntea fizicianului. Și-o stăpîni însă repede. Și-o alungă și spuse simplu :

— Intră.

Cu o ridicare din umeri, pe care el nu o mai luă în seamă și care ar fi putut să însemne mai multe lucruri în același timp, Doina păși peste pragul mașinii. Precis, stăpîn pe el, hotărît — ca întotdeauna — doctorul Ștefan Leahu o urmă, închizînd trapa după el. O dată ajuns în compartimentul intermediar, șeful echipajului porni motorul.

„...îți mai aduci aminte?"

. . . . . .

...Ușa de metal a liftului se închise. Obișnuit, uruitul surd își jucă rolul banal de zgomot de fond, din ce în ce mai slab, în urechile celui rămas în fața ușii închise. Cei din urmă reprezentanți ai oficialităților plecau. Peste șaisprezece minute, socoti Grigore Barnea, se vor afla sus, „afară". Se întoarse și, pășind pe mocheta vișinie care acoperea podeaua culoarului, se îndreptă spre cele trei birouri. Masivă, ușa reflecta de acolo, din dreptunghiul acela de culoare deschisă, înscris cu litere metalice, titlul pe care de cîteva zile îl purta el însuși : *dispecer șef*. Grigore Barnea, dispecerul șef al Combinatului Subteran. Apăsă pe clanță, cu gestul familiar al celui care, după oboseala unei solemnități cu invitați și lume multă, reintră în obișnuitul propriei sale liniști. Cei trei îl așteptau.

— În sfîrșit singuri, începu Barnea pe un ton glumeț. Vreau să spun că...

— Ți-ai jucat rolul cu cea mai perfectă ținută, îl asigură zîmbind Iris.

— Mă gîndeam că satisfacția, dacă este vorba de vreuna, ți se cuvenea totuși dumitale. Uriașul acesta subpămîntean, care prelucrează o imensă pungă subterană de țiței, livrînd sus, pe sorturi, produsele distilării primare, de la benzina ușoară la cele mai grele uleiuri, și atîtea alte materii prime și finite petrochimice, este doar întruchiparea proiectului lui Sandu Văraru !

— Are tot dreptul să nu roșească de modestie, comenta Doina Harnagea.

— Să nu exagerăm, draga mea, o îndemnă lăudatul, cu fața însorită de obișnuitul lui surîs, la fel de luminos, pornind din niște trăsături mai asprite. Cît de mari merite îmi atribuiți cu toții ! continuă el. De fapt nu am făcut altceva decît să mă apăr, decît să încerc să rămîn eu. Și în zilele de nesiguranță din interiorul Pămîntului, atunci — îți mai aduci aminte, Doina ? — și mai ales *după aceea*, de îndată ce lucrurile treptat deveneau mai puțin nesigure... Dar te rog să mă crezi că un rol de erou nu mi-ar veni prea bine. Nu sînt făcut pentru el. Cred că Iris, sau poate, mai bine decît ea, dumneata, Doina, poți să întărești acest fel al meu de a vedea lucrurile. Nu ?

— Nu știu dacă ai dreptate, Sandu. În ceea ce mă privește, îți mărturisesc că ziua de azi m-a făcut să mă simt ca în epilogul unui roman, în care autorul vrea să explice cititorilor săi ceea ce intenționat a omis să le comunice din filele cărții. Este... da, da, îmi pare că trăiesc într-un fel „ultima oră" a explicațiilor, în care mă văd datoare totuși să dau cîteva lămuriri.

— Doina, cred că nu e nevoie, încercă să o întrerupă Barnea.

— Ba da, ba da ! În ultimul timp, după ce „sus" — îți mai aduci aminte, Sandu, cum pronunțam noi odată acest cuvînt „*sus*" sau omonimul lui, pentru noi cei de atunci, „*afară*" ? Ei bine, da, în ultimul timp, după ce „sus" am luat viața în piept și am renunțat la o logodnă ce se dovedise formală, redîndu-i libertatea lui Ștefan, m-am izolat o vreme de cei care mi-au fost, sau îmi *deveniseră*, prieteni buni. A fost în vremea în care, renunțînd la litere, m-am apucat de geologie. Îngrijirile pe care i le datoram tatălui meu și studiile au fost pretextele majore ale unei izolări de care am avut multă nevoie. Și toate, toate s-au întîmplat așa, pentru că... pentru că...

Iris fu cea dintîi care simți ușorul tremur din glasul Doinei Harnagea și tot prima care știu dinainte ce ar fi vrut aceasta să spună. Poate că ar fi trebuit să o oprească. Nu o făcu pentru că ea știa poate cel mai bine că măcar acum și o dată pentru totdeauna va trebui ca Doina să-și cheltuiască efortul de reținere care timp de atîtea luni, și chiar ani de-a rîndul — mai bine de trei — îi măcinase gîndurile, făcînd-o să sufere. O îndemnă :

— Spune, Doina, sigur că trebuie să spui...

—... în după-amiaza în care m-am îmbarcat dintr-un capriciu nesatisfăcut al curiozității mele de copil răzgîiat, în ziua aceea în care m-am strecurat clandestin pe bordul „Cîrtiței", mă închipuiam grozavă. Mă socoteam de neîntrecut. Îmi purtam ifosele — și printre ele, și logodna — ca pe un blazon de noblețe din vremurile vechi. Aici în adînc am învățat să fiu om. În robinsonada subterană am descoperit un model de viață. Sună cam patetic, dar e exact. Ani de zile din

viața mea dinainte, lipsiți de griji, au fost înlocuiți de cele cîteva *zeci de zile*, în care primejdia și necunoscutul m-au învățat să fiu și să rămîn eu, la fiecare pas. Iar aici, și poate că tocmai de aceea m-am îndrăgostit. De-adevăratelea...

— *„Doina... Iris... Te iubesc"*... murmură mai mult ca pentru sine Grigore Barnea, învăluind-o în căldura unei bucurii, rar descoperite în privirile lui de obicei reci.

— Da... Dar de unde știi dumneata asta ?

— Răspunsul e prozaic. Cînd s-au montat condensatoarele secției de distilare complexă, am asistat. Încă destul de bine păstrate de covorul de lumină ce căptușea peștera, cuvintele acestea mi-au povestit, în felul lor, despre întîmplările din vîltoarea cărora apăruseră pe perete...

— Aceasta a fost numai o vreme, se înroși Doina, întorcîndu-se și cuprinzînd-o pe Iris pe după umeri. Atunci cînd am revenit „sus", aflînd tot ce se întîmplase în lipsa mea, m-am ascuns în mine însumi, am fugit de toți, am rupt logodna, am plecat împreună cu tatăl meu bolnav din București. Vroiam să uit. Să șterg o urmă. Să schimb. Să schimb totul. Vroiam...

— Am dorit din toată inima să reușești, vorbi cu glasul ușor voalat Sandu Văraru. Și eu, și Iris doream atît de mult acest lucru. Nu-i așa, Iris ?

— Au venit mulți să mă sfătuiască. Ștefan nu a avut nevoie de vreo explicație. A înțeles. Față de voi însă, față de tine, Iris, m-am simțit vinovată. Aș fi vrut, dacă aș fi putut, să-ți spun încă de atunci că te rog să mă ierți.

— Te iertasem încă de atunci... Nu era nimic de iertat...

— Vestea că Doina a renunțat la litere, că studiază geologia m-a uluit. Dar numai la început. Apoi...

— Doina, nu-i așa că oamenii ăștia vorbesc prea mult ? întrebă deodată Grigore Barnea. Și dacă e vorba de mărturisiri, apoi, drept să-ți spun, eu cunosc pe cineva care a descoperit în cuvintele acelei inscripții de pe pereții peșterii de jos, nu numai o joacă a degetelor, ci cumpăna gîndului care se frămîntă dacă trebuie să ceară sau să renunțe, pentru a rămîne el.

— Dar ce melodramatic mai vorbești, frate, se miră din colțul lui Sandu Văraru. Nu cumva pledezi ca și cum ai fi avocatul unei cauze proprii ? Bravo, Barnea... Te pomenești că...

— Ce vrei, răspunse inginerul, cu inevitabilul lui creion apărut ca prin minune între degetele lui lungi și subțiri. Fiind unul dintre oamenii lui Năsturel, era firesc să fiu și eu tentat, o dată și o dată, de psihologie.

— ... și te-ai gîndit poate să studiezi temeinic firea sau comportările cuiva, zîmbi Iris.

— Nu. De loc. M-am studiat pe mine însumi.

— Și ce-ai găsit în dumneata ? continuă să-l provoace soția lui Sandu Văraru.

— ...Faptul că am aptitudini pentru viața din adînc era cunoscut mai dinainte... M-am gîndit însă că Doina... în sfîrșit, dacă...

— Știți ce... Mai bine să continuăm o discuție care îmi face impresia că se complică, sau devine chiar foarte importantă, „sus", la noi, la București. Cred că voi doi acceptați să fiți invitații noștri, nu-i așa, Doina ? Ce zici, Barnea ? îl privi țintă pe acesta din urmă Sandu Văraru...

Barnea dădu cîteva telefoane. Comunică prin radio-televizorul de serviciu dispozițiile de rigoare, apoi,

zgomotoși, se îndreptară cu toții spre gura ascensorului. Ajunseră în holul central. Încheind șirul, Sandu Văraru, cu o expresie ciudată, în care o nostalgie alterna cu zorii unei reținute bucurii, întipărită în trăsăturile obrazului — pășea rar, la brațul Irisei, trăgîndu-și după fiecare pas piciorul drept, țeapăn din îndoitura genunchiului.

București, decembrie 1967

post-scriptum

Adaug aici o explicație. Cred că cititorii pentru care m-am străduit să împlinesc acest roman sînt desigur mai puțin curioși să afle împrejurările în care a fost zămislită cartea de față, decît pricinile din care am ales, drept scenă a întîmplărilor țesute în jurul unui accident de călătorie subteran, domeniul plutonic. Nu o reacție la „obișnuitul" din *science-fiction* — poate îndreptățit — m-a împins să evit Cosmosul, pentru a coborî, o dată cu eforturile eroilor mei, înspre adîncul acela unde se petrec atîtea pe care încă nu le cunoaștem decît mult prea puțin. Nu! Am procedat astfel pentru a mă încadra legii care conduce dinamica de dezvoltare a anticipării științifice; printr-un obișnuit joc istoric al contrastelor, nu lipsit de oarecare logică — una dintre primele concluzii practice ale reușitelor din Cosmos va fi și aceea a realizării condițiilor optime pentru explorarea *à fond* a interiorului globului. Racheta va furniza motorul ca realizare și principiu, cosmonauții vor împrumuta mezinilor lor plutonauți costumul și experiența menținerii vieții în condiții azoice, iar exemplul curajului și eroismului va genera noi emulări, într-o direcție în care oamenii nu se vor sătura niciodată să ostenească, oricît de mare le-ar fi truda: *cunoașterea!*

La această înfățișare a lucrurilor adaug convingerea că fenomenele ce se produc la numai cîțiva kilometri sub tălpile noastre pot furniza fantasticului o „benzină" de calitate tot atît de superioară ca și aventurile desfășurate la sute, mii și sute de mii de kilometri deasupra capetelor noastre, sau poate la zeci, sute sau — de ce nu? — mii de ani-lumină. Dar alegerea făcută mai poate reprezenta și un tribut sentimental plătit chimiei și mineralogiei, două științe care mi-au fost și mi-au rămas dragi. Iată motive suficiente pentru care aventura noastră, în loc să fie planetară, stelară sau intergalactică — este numai subpămînteană.

Cinstit vorbind, mobilelor de mai sus ar mai trebui să le adăugăm unul : convingerea că peste vreme, cîndva, o asemenea uzină, precum a fost cea născută din gîndul lui Sandu Văraru, ar putea funcționa în măruntaiele Pămîntului, poate chiar undeva pe sub Carpați sau Bărăgan...

Autorul

cuprins

La cota minus două mii patru sute șaptezeci
O partidă întreruptă . . . . . .
Nicolae Străjan informează . . . . . .
Ștefan Leahu refuză . . . . . .
Dionisie Harnagea nu înțelege . . . . .
Prea tîrziu . . . . . .
Un scafandru se blochează . . . . . .
Aici apare Viorel Ursu . . . . . .
Azor la spus : „Doina, încearcă singură !" . .
Explozia . . . . . .
O evadare nocturnă . . . . . .
Masa e servită . . . . . .
„Tăcere... e ora lașității" . . . . . .
Cel mai potrivit titlu . . . . . .
O bucătărie fără precedent . . . . . .
O lecție de parapsihologie . . . . . .
Iris nu era singură . . . . . .
Lipsește o carte de bucate . . . . . .
Unde e dosarul 2006 ? . . . . . .
Viorel Ursu anchetează . . . . . .
Un nou prieten . . . . . .
Robinson și epava . . . . . .
Nici Iris nu știe nimic . . . . . .
Plutonauții au timp liber . . . . . .
Viorel Ursu are o idee . . . . . .
Cutremurul . . . . . .

Patru bărbați și un cîine 194
O beție de culori 201
Alo, Năsturel, ce s-a întîmplat ? 207
Cheia enigmei e-n Cotroceni 211
Azor și istoria științei 218
Plouă ! 223
Ștefan Leahu și parapsihologia 231
Un prînz de gală 234
Atențiune, motor ! 240
E un arc, nu-i așa ? 242
Start ! 244
Diana din adîncuri 248
„Cîrtița II" înaintează 251
Intermezzo nocturn 256
Întîlnire în adînc 259
Un consiliu în subteran 263
„...îți mai aduci aminte ?" 267
Post-scriptum 273

LUCRĂRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE
apărute în Editura tineretului

1966

Felix Aderca	ORAȘELE SCUFUNDATE
Horia Aramă	MOARTEA PĂSĂRII-SĂGEATĂ
Camil Baciu	MAȘINA DESTINULUI
Vladimir Colin	VIITORUL AL DOILEA
Sergiu Fărcășan	O IUBIRE DIN ANUL 41042, ED. A II-A
Ion Hobana	VIITORUL A ÎNCEPUT IERI
Victor Kernbach	UMBRA TIMPULUI
Henric Stahl	UN ROMÂN ÎN LUNĂ, ED. A II-A
I. M. Ștefan	CÎNTECUL CIBENEI

*
* *

Arthur Conan Doyle AVENTURILE PROFESORULUI CHALLENGER

I. Efremov	NEBULOASA DIN ANDROMEDA
Ghenadi Gor	KUMBI
Jules Verne	HECTOR SERVADAC

1967

George Anania	STATUIA ŞARPELUI
Romulus Bărbulescu — Horia Aramă	COSMONAUTUL CEL TRIST
Eduard Jurist	MISTER LA 179° C
Cecilia Dudu	SCARABEUL LUI RAŞID
Victor Kernbach	POVESTIRI CIUDATE
Mircea Opriţă	ÎNTÎLNIRE CU MEDUZA
Florin Petrescu	LACUL SUSPENDAT
Leonid Petrescu	NU CĂUTAŢI EROUL !
George Ricus	HOŢUL DE PARATRĂSNETE
* * *	PE LUNGIMEA DE UNDĂ A COSMOSULUI

* * *

Isaac Asimov	EU, ROBOTUL
Karel Čapek	KRAKATIT
Jules Verne	UIMITOAREA AVENTURĂ A MISIUNII BARSAC
Jules Verne	CASTELUL DIN CARPAŢI
* * *	ENIGMA VĂII ALBE
* * *	FORMULA NEMURIRII

1968

Camil Baciu	GRĂDINA ZEILOR
Mioara Cremene	MĂRIREA ŞI DECĂDEREA PLANETEI GLOBUS
Constantin Cubleşan	NEPĂSĂTOARELE STELE
Mihu Dragomir	POVESTIRI DEOCAMDATĂ FANTASTICE
Sergiu Fărcăşan	MAŞINA DE RUPT PRIETENIILE
Radu Nor	BRÎUL ALBASTRU
Mircea Şerbănescu	ULUITOAREA TRANSMIGRAŢIE
Radu Theodoru	TAINA REGIFULUI

* * *

Edgar Allan Poe	MELLONTA TAUTA
Angelo Ritig	O TREZIRE NEOBIŞNUITĂ
A. N. Tolstoi	AELITA
Jules Verne	CELE CINCI SUTE DE MILIOANE ALE BEGUMEI
* * *	VIITORUL ? ANTEŢIE !

Redactor : HERTA SPUHN
Tehnoredactor : MARIANA PUȘCAȘU

Dat la cules 09.06.1968. Bun de tipar 21.10.1968. Apărut 1968. Comanda nr. 7759. Tiraj 24.140. Hîrtie tipar înalt B de 63 g/m². 700×1000/32.. Coli editoriale 16,35. Coli de tipar 8,75. A. 7142 C.Z. pentru bibliotecile mici 8R—31

Tiparul executat sub comanda nr. 80 459 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1. București — Republica Socialistă România